

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Üniversiteli Gençlerin Kişilik Özelliklerinin Siyasal
Katılım Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği

Doktora Tezi

Merve Başarıcı

Ekim 2024

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Üniversiteli Gençlerin Kişilik Özelliklerinin Siyasal
Katılım Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği

Doktora Tezi

Merve Başarıcı

Danışman

Prof. Dr. Alim Yılmaz

Ekim 2024

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Merve Başarıcı tarafından hazırlanan "Türkiye’de Üniversiteli Gençlerin Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi" başlıklı bu Doktora Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Alim Yılmaz

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Ömer Çaha

İstanbul Ticaret Üniversitesi

Prof. Dr. Hayrettin Özler

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Doç. Dr. Veysel Kurt

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Burcu Taşkın

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 23/10 /2024

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığında yazılan bu tezin APA yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun metin içi kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Alim Yılmaz

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Merve Başarıcı

ÖZET

Üniversiteli Gençlerin Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği

Başarıcı, Merve

Doktora Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Alim Yılmaz

Ekim 2024

Kişilik, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını belirleyen sürekli ve tutarlı özellikler bütünüdür. Bu özellikler, bireylerin siyasi tutumları ve davranışlarını da etkilemektedir. Bu çalışmanın konusu, üniversite öğrencileri üzerinden kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkileri incelemektir. Ayrıca kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisine dair bir modelin ortaya konulması da araştırmanın konuları arasındadır. Bu çerçevede, İstanbul'daki devlet ve vakıf üniversitelerinde eğitimine devam eden 394 öğrenciye iki ölçek üzerinden anket uygulanmıştır. Anketler yüz yüze mülakat tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara uygulanan ölçekler Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ile Siyasal Katılım Ölçeği'dir. Araştırmada, Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özelliklerinin alt boyutlarını oluşturan altı faktörün üniversite gençliğinin siyasal katılım üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Kişilik özelliklerinin alt boyutları olan "dışadönüklük", "gelişime açıklık", "duygusal tutarsızlık" ve "olumsuz değerlik" değişkenlerinin, siyasal katılım üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Özellikle dışadönüklük ve gelişime açıklık özellikleri, siyasal katılımı artıran en önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın kişilik özelliklerinin "uyumluluk" alt boyutunun siyasal katılım üzerinde herhangi bir etkisi görülmemiştir. Öte yandan, kişilik özelliklerinin "sorumluluk" alt boyutunun siyasal katılım üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler; Kişilik, Kişilik Özellikleri, Siyasal Davranış, Siyasal Katılım

ABSTRACT

The Effect of Personality Traits of University Students on Political Participation: Istanbul case

Başarıcı, Merve

Phd Thesis, Department of Political Science and Public Administration

Supervisor: Prof. Dr. Alim Yılmaz

October 2024

Personality is a set of continuous and consistent characteristics that determine individuals' thoughts, feelings and behaviors. These characteristics also affect individuals' political attitudes and behaviors. The subject of this study is to examine the relationships between personality traits and political participation through university students. In addition, the presentation of a model regarding the effect of personality traits on political participation is among the subjects of the research. In this context, a survey was applied to 394 students studying at state and foundation universities in Istanbul using two scales. The surveys were conducted using the face-to-face interview technique. The scales applied to the participants were the Basic Personality Traits Scale Developed in Turkish Culture and the Political Participation Scale. In the study, the effects of six factors constituting the sub-dimensions of the Basic Personality Traits Developed in Turkish Culture on the political participation of university youth were analyzed. It was determined that the variables of the sub-dimensions of personality traits, "extraversion", "openness to experience", "neuroticism" and "negative valence", had a significant effect on political participation. Especially extraversion and openness to experience stand out as the most important factors that increase political participation. On the other hand, the "agreeableness" sub-dimension of personality traits has no effect on political participation. On the other hand, it was concluded that the "conscientiousness" sub-dimension of personality traits has a negative effect on political participation.

Keywords; Personality, Personality Traits, Political Behavior, Political Participation

ÖNSÖZ

İstanbul Medeniyet üniversitesinde doktora sürecine başladığım ilk günden itibaren gerek akademik gerek mesleki yaşamımda kılavuzluk eden, acısıyla tatlısıyla pek çok anılar paylaştığım sevgili danışmanım Prof. Dr. Alim YILMAZ' a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Tezimin veri analiz kısmında yardımlarını asla esirgemeyen, iyimser ve içten yaklaşımlarından dolayı değerli hocam Prof. Dr. Ömer ÇAHA' ya çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında emeği geçen ve verdiğim bütün kararlarda yanımda olan desteklerini esirgemeyen anneme ve rahmetli babama her zaman minnettar kalacağım. Bana sağladığı akademik katkılardan dolayı Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümündeki bütün hocalarıma ve bu süreçte bana destek olan arkadaşlarıma, akrabalarıma teşekkür ederim.

Merve BAŞARICI

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	3
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Özgün Değeri	6
Araştırma Sorusu ve Hipotezler	8
Araştırmanın Dizaynı	12
BÖLÜM I: KİŞİLİK KAVRAMI VE KURAMLARI	14
1.1. Kişilik Kavramı.....	14
1.2. Kişilik Kuramları	15
1.2.1. Psikodinamik Kuramlar	16
1.2.2. Davranışçı Kuram.....	20
1.2.3. Sosyal-Bilişsel Kuram	23
1.2.4. Ayrıcı Özellik Kişilik Kuramı	29
1.2.4.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı (Büyük Beşli)	33
1.2.4.1.1. Dışadönüklük.....	36
1.2.4.1.2. Duygusal tutarsızlık	36
1.2.4.1.3. Gelişime açıklık	37
1.2.4.1.4. Uyumluluk	38
1.2.4.1.5. Sorumluluk	39

1.2.5. İnsalcıl/Varoluşçu Kuramlar.....	40
1.3. Kişilik ve Siyaset	43
BÖLÜM II: SİYASAL KATILIM.....	48
2.1. Siyasal Kültür.....	48
2.2. Siyasal Sosyalleşme (Siyasal Toplumsallaşma)	52
2.3. Siyasal Katılım.....	54
2.4. Siyasal Katılım Düzeyleri	58
2.4.1. Verba ve Nie'nin Siyasal Katılım Düzeyleri	58
2.4.2. Lester W. Milbrath' a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri.....	60
2.4.3. Robert Dahl'ın Siyasal Katılım Düzeyi Sınıflaması.....	62
2.4.4. Samuel Barnes ve Max Kease'in Sınıflandırması	65
2.5. Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler	66
2.6. Siyasal Katılımın Kişilik Belirleyicileri.....	71
2.6.1. Özellikler	71
2.6.2. Değerler	75
2.6.3. Algılanan Politik Öz Yeterlilik.....	79
BÖLÜM III: ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	84
3.1. Evren ve Örneklem	84
3.2. Araştırma Modeli	85
3.3. Veri Toplama Aracı.....	87
3.3.1. Bilgi Toplama Formu	87
3.3.2. Demokratik Katılım Ölçeği	87
3.3.3. Türk Kültürüne Uyarlanmış Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği.....	87
3.4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizlerine İlişkin Bulgular.....	88
3.4.1. Siyasal Katılım Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	91
3.4.1.1.Siyasal Katılım Ölçeğine İlişkin DFA Modeli.....	91

3.4.1.2. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Faktörlerinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	93
3.4.2. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları	94
3.4.2.1. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin DFA Modeli	94
3.4.2.2. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Güvenilirlik Analizi Sonuçları	97
3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi	98
3.5.1. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Analizi	98
3.5.2. Türk kültüründe Geliştirilmiş Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Normallik Analizi	99
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR.....	100
4.1. Katılımcıların Demografik ve Siyasi Profilleri	100
4.1.1. Demografik Değişkenler.....	100
4.1.2. Siyasal Parti Tercihi.....	103
4.1.3. İdeolojik Eğilimler.....	105
4.2. Siyasal Katılım ile Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	106
4.2.1. Siyasal Katılımın Cinsiyet Göre Karşılaştırılması.....	106
4.2.2. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	108
4.2.3. Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	111
4.2.4. Kişilik Özelliklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	112
4.3. Siyasal Katılımın Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	114
4.3.1. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	116
4.4. Siyasal Katılımın ve Kişilik Özelliklerinin Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması	120
4.4.1. Siyasal Katılımın Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması....	120

4.4.2. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Karşılaştırılması	122
4.4.3. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması	129
4.5. Siyasal Katılımın Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması ..	132
4.5.1. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması	135
4.6. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki (Ki Kare Bağımsızlık Testi).....	142
4.6.1. Cinsiyet ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki ilişki	142
4.6.2. Cinsiyet ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki	143
4.6.3. Gelir Durumu ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki ilişki	143
4.6.4. Gelir Durumu ile Siyasi İdeoloji Arasındaki ilişki	144
4.6.5. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki.....	145
4.6.6. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki	146
4.6.7. Siyasi ideoloji ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki.....	147
4.6.8. Siyasi Parti Tercihi ile Siyasi Parti Tercihinin Önemi Arasındaki İlişki	149
4.6.9. Siyasi Parti Tercihi ile Siyasi Parti Tercihinde Kararlılık ..	150
4.7. Kişilik Özellikleri ile Siyasal Katılım Arasındaki İlişki	151
4.8. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi.....	153
4.9. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Alt Boyutları Üzerindeki Etkisi.....	162
4.9.1. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Tartışmalar Üzerindeki Etkisi	162
4.9.2. Kişilik Özelliklerinin Seçimlere Duyarlılık Üzerindeki Etkisi.....	164
4.9.3. Kişilik Özelliklerinin Seçim Mitingi Üzerindeki Etkisi	166
4.9.4. Kişilik Özelliklerinin Hizmet ve Politika Takibi Üzerindeki Etkisi.....	169
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	172

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Costa ve McCrae'nin Beş Faktör Kişilik Modeli	34
Tablo 2. Siyasal Katılımın Kavramları, Türleri ve Biçimleri.....	56
Tablo 3. Siyasal Katılım Ölçeği Uyum İndeksleri	92
Tablo 4. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Faktörlerinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları	93
Tablo 5. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Modelin Uyum Değerleri	96
Tablo 6. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Güvenilirlik Sonuçları	97
Tablo 7. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Testi Sonucu	98
Tablo 8. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Testi Sonucu.....	99
Tablo 9. Demografik Değişkenler	101
Tablo 10. Siyasal Parti Tercihi	103
Tablo 11. İdeolojik Eğilimler	105
Tablo 12. Kadın ve Erkeklerin Siyasal Katılım Düzeyleri.....	107
Tablo 13. Siyasal Katılım Alt Faktörlerinin Cinsiyete Göre Analizi	108
Tablo 14. Cinsiyete Göre Siyasal Katılım Alt Faktörlerinin Karşılaştırılması	110
Tablo 15. Cinsiyete Göre Temel Kişilik Özellikleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	111
Tablo 16. Cinsiyete Göre Temel Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Karşılaştırılması	112
Tablo 17. Siyasal Katılımın Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	115

Tablo 18. Gelir durumu ile Siyasal katılım Alt Boyutlarının Karşılaştırması	116
Tablo 19. Siyasi Tartışmalar Puanının Gelir Durumuna Göre Çoklu Karşılaştırmalar	118
Tablo 20. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	119
Tablo 21. Siyasal Katılımın Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması	121
Tablo 22. Siyasal Katılım Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırmalar	121
Tablo 23. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Karşılaştırılması	123
Tablo 24. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırması	124
Tablo 25. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Parti Tercihine Göre Karşılaştırması	127
Tablo 26. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması	129
Tablo 27. Kişilik Özellikleri Puanının Parti Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırması	131
Tablo 28. Siyasal Katılımın Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması	133
Tablo 29. Siyasal Katılım Puanının Siyasi İdeolojilere Göre Çoklu Karşılaştırması	134
Tablo 30. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması	136
Tablo 31. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilere Göre Çoklu Karşılaştırması	137
Tablo 32. Siyasal Katılım Boyutlarının Siyasi İdeoloji Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırması	138
Tablo 33. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilerine Göre Karşılaştırması	140

Tablo 34. Cinsiyet ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki.....	142
Tablo 35. Cinsiyet ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki	143
Tablo 36. Gelir Durumu ile Siyasi Parti Tercihi	144
Tablo 37. Gelir Durumu ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki	145
Tablo 38. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki	146
Tablo 39. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki	146
Tablo 40. Siyasi İdeolojileri ile Siyasi Parti Tercihleri Arasındaki İlişki	147
Tablo 41. Siyasi Parti Tercihinin Önemi ile Parti Tercihi Arasındaki İlişki	149
Tablo 42. Siyasi Parti Tercihi ile Parti Tercihi Kararlılığı Arasındaki İlişki	150
Tablo 43. Korelasyon Analizi	152
Tablo 44. Kişilik Özellikleri ve Siyasal Katılım Regresyon Analizi	155
Tablo 45. Kişilik Özellikleri Siyasi Tartışmalar Regresyon Analizi.....	162
Tablo 46. Kişilik Özellikleri ile Seçimlere Duyarlılık Regresyon Analizi	165
Tablo 47. Kişilik Özellikleri ile Seçim Mitingi Regresyon Analizi.....	167

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Freud'un Kişilik Yapısı

Şekil 2: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Şekil 3: Schwartz'ın Çembersel Değer Modeli

Şekil 4: Araştırma Model Önerisi

Şekil 5: Siyasal Katılım Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 6: Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

AK PARTİ: Adalet ve Kalkınma Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

HDP: Halkların Demokratik Partisi

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

TKÖÖ: Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

DKÖ: Demokratik Katılım Ölçeği

RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation

SHF: Standart Hata Farkı

SHO: Standart Hata Ortalaması

SRMR: Standardized Root Mean Square Residual

SS: Standart Sapma

TLI: Tucker-Lewis Index

VE: Varyanslar Eşitse Varsayımı

VED: Varyanslar Eşit Değil Varsayımı

VIF: Variance İnflation Factor

X²/df: Chi-Square/Degree of Freedom

SPSS: Statistical Package for Social Scienc

GİRİŞ

Kişilik, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını belirleyen sürekli ve tutarlı özellikler bütünüdür. Bu özellikler, bireylerin siyasi tutumları ve davranışlarını da etkiler. Siyasal davranış, bireyin siyasi sistemle etkileşimini ve siyasal süreçlere katılımını ifade eder. Kişilik, siyasal varlık olan insan beyninin en altında yer alan ve onun köklerini temsil eden en temel öğedir. İnsanların toplumun bir parçası olarak ve birbiriyle ilişki içinde nasıl düşündükleri, hissettikleri ve davrandıkları kişilik kavramından bağımsız düşünülemez. Allport (1929) bir kişinin siyasi doğasının kişiliğinden ayırt edilemez olduğunu ve politik görüşlerinin karakterini yansıttığını belirtmiştir. Buna göre, kişilik özellikleri insanların çevrelerine nasıl tepki vereceklerini belirlemede ana unsur olarak görülmektedir. Mondak (1994) "The Nature and Origins of Personality" (Kişiliğin Doğası ve Kökenleri) adlı eseri kişiliği davranışı şekillendiren, biyolojik olarak etkilenen kalıcı psikolojik yapı olarak tanımlamaktadır (Mondak,1994; Allen,1994).

Kişiliğin siyasal davranış üzerindeki etkilerini anlamak için çeşitli teoriler ve yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bilişsel Kişilik Teorisi, siyasi yargıların bilişsel süreçler sonucunda anlık olarak oluştuğunu varsayar. Bu teoriye göre, insanlar bir aday veya konu hakkında bilgi alır, bu bilgiye yanıt verir ve kendi sonuçlarına varırlar. Değerler Teorisi ise, insanların değerlerinin ve siyasi eğilimlerinin, onların siyasi dünyaya ilişkin görüşlerine süreklilik getirdiğini iddia eder. Diğer önemli teoriler arasında Sosyal Kimlik Teorisi, insanların grup kimliklerinin siyasi davranışlarını nasıl etkilediğini inceler. Rasyonel Seçim Teorisi, bireylerin siyasi kararlarını bilinçli ve mantıklı bir şekilde aldıklarını öne sürer. Duygusal Yaklaşım Teorileri, duyguların siyasi karar verme sürecindeki rolünü vurgular.

Bu teoriler, rasyonel analizden duygusal tepkilere, sosyal kimliklerden bilişsel kısayollara kadar çeşitli faktörlerin bireylerin siyasi tercihlerinde nasıl rol oynadığını açıklar ve siyasi davranışları anlamak ve tahmin etmek için zengin bir çerçeve sunar.

Bu tezde siyasal davranışın temelinde özsel niteliklerin yer aldığı ve siyasal davranışa etkide bulunduğu ve ancak çevresel faktörlerin belli oranda davranışları şekillendirdiğini ileri sürülmektedir. Siyasal davranışa ilişkin herhangi bir teorik veya ampirik açıklama, insanı farklı kılan kalıcı ve doğuştan gelen faktörleri

dikkate almaması durumunda yetersiz kalacaktır. Nitekim çalışmamızda kullanılan Büyük beşli kişilik özellikleri (*Big Five Personality Traits*), kişilik özelliklerinin doğuştan geldiğini savunur. Bu temel, kişinin duygulara, tepkilere ve davranışlara yatkınlığını ifade eden ve kalıtsal olduğu varsayılan mizacını oluşturur. Bireyin bu temel mizacı üzerine çevresel faktörler inşa edilir. Bu model, kişilik özelliklerinin doğuştan geldiğini, ancak bu temelin çevresel faktörler tarafından da şekillendirildiğini ve değiştirilebileceğini öne sürer. İnsanların kişiliklerini beş temel faktör üzerinden tanımlayan Büyük Beşli yaklaşımına göre, kişilik özellikleri zamanla ve farklı durumlarda nispeten tutarlı olma eğilimindedir (McCrae and Costa 2008, s.167) ve bu faktörlerin evrensel niteliği haizdir.

Büyük beşli teori, kişilik özelliklerinin değişmez olmadığını da savunur. Deneyimler ve yaşanan zorluklar, bireyin kişilik özelliklerinde önemli değişikliklere yol açabilir (Spencht, 2011). Örneğin, doğuştan utangaç ve içe dönük bir mizacı olan birey, destekleyici ve sevgi dolu bir aile ortamında büyürse, zamanla daha dışa dönük ve sosyal hale gelebilir.

Bazı durumlarda kişiliğin davranış üzerindeki etkileri durumsal güçlerle etkileşim halinde ortaya çıkar. Durumlar arasında bireysel farklılıkların belirlenmesi özelliklerin olası önemini göstermektedir. Hepimiz sakın arkadaşımızın birden fazla konuda sakın -gergin arkadaşımızı uçuruma sürükleyecek durumlarda dahil- olduğunu görmüşüzdür. Yani, kişilik özellikleri hem doğuştan gelen genetik yatkınlıklarla belirlenir hem de çevresel etkilerle şekillenir. Bu nedenle, kişilik özelliklerinin gelişiminde genetik ve çevresel faktörlerin birlikte değerlendirilmesi önemlidir. Genetik araştırmalar, kişilik özelliklerinin önemli bir kısmının kalıtsal olduğunu göstermiştir, ancak Loehlin ve meslektaşları (1998), çevresel faktörlerin de kişilik gelişiminde kritik rol oynadığını savunmaktadır. Örneğin, aile ortamı, eğitim, sosyal ilişkiler ve kültürel faktörler, kişiliğin şekillenmesinde önemli etkilere sahiptir.

Dolayısıyla Büyük beşli kişilik özelliği (*Big Five Personality Traits*), kişiliğin tamamen doğuştan belirlenmediğini, aksine genetik ve çevresel etkileşimlerin bir ürünü olduğunu savunmaktadır.

Araştırmanın Konusu ve Önemi

Politik psikoloji, psikoloji çalışmalarının siyaset bilimi ile kesişmesiyle ortaya çıkmış, politik meselelerin psikolojik kökenlerini inceleyen genç ve disiplinler arası bir alandır. Politik psikolojinin kurulumu ve gelişimi ABD merkezli olarak şekillenmiş ve kurumsal olarak ilk defa 1978 yılında Uluslararası Politik Psikoloji Derneğinin adı altında kimlik kazanmıştır. Disiplinin çıkış noktası her ne kadar 1970’li yıllara dayandırılrsa da insan psikoloji ile siyaset bilimi arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda kavramın kullanılması haliyle bu tarihi daha eskilere götürmek mümkündür. Locke ve Rousseau gibi hemen hemen tüm siyaset felsefecilerinin "doğal durum" varsayımlarının üzerine inşa ettikleri siyaset felsefelerinin çıkış noktasını "insan doğası" oluşturmaktadır (Houghton, 2015).

Amerika’da ve Avrupa’da politik psikoloji alanında çeşitli çalışmalar (*Gustave Le Bon, Political Psychology and Social Defense, 1910; Lasswell, Psychopathology and Politics, 1930*) eskiden günümüze kadar devam etmekte iken Türkiye’de görece olarak daha kısıtlı kalmıştır. Türkiye’de politik psikoloji disiplini kurumsal olarak ilk defa 1992 yılında politik psikoloji merkezi adı altında kurulmuş ancak 1997 de pasif konuma gelmiştir. Bu alanda yapılacak her tür çalışma yabancı kaynaklardan ziyade, öncelikle daha “bize has” bir içerik sunması bakımından önem arz etmektedir. Politik psikoloji alanında Türkiye’de yapılacak hem akademik hem de sosyal araştırmaların kendi perspektifimizden oluşturulup dünya ile paylaşılabilmesi alana önemli katkı sağlayacağı muhakkaktır. Bu anlayıştan yola çıkarak bu çalışmada psikolojide yaygın olarak kullanılan kişilik özellikleriyle siyasal katılım arasındaki ilişki Türkiye örneklemini üzerinden araştırılacaktır.

Çalışmada ele alınacak olan büyük beşli olarak isimlendirilen kişilik yapıları “uyumluluk, dışadönüklük, duygusal tutarsızlık, sorumluluk, gelişime açıklık” düşünce, duygu ve davranışlardaki bireysel farklılıkların boyutlarını tanımlamak için kullanılmaktadır (Goldberg,1981). Bu özellikler bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını etkileyen temel kişilik özelliklerini temsil eder. Doğuştan gelen özelliklerin belirli ideolojik yönelimlere yol açtığı görüşü yaygındır. Allport (1929), “Siyasi Tutumların Yapısı” başlıklı makalesinde, bir kişinin siyasi doğasının kişiliğinden ayrılamayacağını ve politik görüşlerinin karakterini yansıttığını ifade etmiştir. Bu görüşe göre, kişilik özellikleri, politik

tutum ve davranışların açıklanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Milburn (1991), ideolojik farklılıkların oluşumunda kişiliğin kritik bir faktör olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Caprara ve Zimbardo (2004) kişilik özelliklerinin, eğitim, yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerden daha fazla açıklayıcı olabileceğini belirtmektedir (s. 581).

Bu çalışmanın konusu, üniversite öğrencileri üzerinden kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkileri incelemektir. Ayrıca kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisine dair bir modelin ortaya konulması da araştırmanın konuları arasındadır. Psikoloji literatüründe yaygın olarak kullanılan kişilik kavramının siyasi tutum ve davranışları anlamada yaygınlaşması siyaset bilimi literatürüne de önemli katkı sağlayacaktır. Kişilik özelliklerinin belirlenmesi, siyasal katılımı artırmak için etkili stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Örneğin, dışadönüklük düzeyi yüksek bireyler için sosyal etkinlikler ve toplu eylemler düzenlenebilirken, sorumluluk sahibi bireyler için görev bilinci aşılayan kampanyalar düzenlenebilir. Bu şekilde, kişilik özelliklerine göre özelleştirilmiş stratejiler kullanılarak siyasal katılım teşvik edilebilir. Siyasal kampanyalar ve iletişim stratejileri, hedef kitlelerin kişilik özelliklerine göre uyarlanabilir. Örneğin, deneyime açıklık özelliği yüksek bireyler için yenilikçi ve yaratıcı kampanyalar daha çekici olabilirken, uyumluluk özelliği yüksek bireyler için topluluk odaklı ve iş birliğini vurgulayan mesajlar daha etkili olabilir. Bu, kampanyaların daha etkili olmasını sağlayabilir.

Kişilik özellikleri, toplumsal dinamiklerin ve siyasal süreçlerin anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Bireylerin farklı kişilik özelliklerine sahip olması, toplumsal hareketlerin ve siyasal katılımın nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı olabilir. Örneğin, belirli bir toplulukta dışadönüklük düzeyi yüksek bireylerin fazlalığı, o toplulukta daha fazla toplu etkinliklerin görülmesine neden olabilir. Kişilik özelliklerinin belirlenmesi, siyasal katılımı engelleyen faktörlerin anlaşılmasına yardımcı olabilir. Örneğin, nevrotik bireyler, stres ve kaygı nedeniyle siyasal katılımdan kaçınabilirler. Bu tür engellerin belirlenmesi, bu bireylerin katılımını artırmak için gerekli destek mekanizmalarının geliştirilmesine olanak tanır.

Aynı zamanda Kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini anlamak, demokratik süreçlerin güçlendirilmesine katkıda bulunabilir. Daha fazla

bireyin siyasal süreçlere katılımını sağlamak, daha kapsayıcı ve temsil edici demokratik sistemlerin oluşmasına yardımcı olabilir. Bu, toplumun genel refahını artırabilir ve daha dengeli bir siyasal temsil sağlayabilir.

Sonuç olarak, Büyük Beşli Kişilik Özellikleri'nin belirlenmesi, bireylerin siyasal katılımını anlamak, teşvik etmek ve artırmak için kritik öneme sahiptir. Bu özelliklerin bilinmesi, siyasal kampanyaların, politikaların ve stratejilerin daha etkili ve verimli bir şekilde tasarlanmasına olanak tanır.

Araştırmanın Amacı

"Büyük Beşli Kişilik Özellikleri" genellikle psikoloji literatüründe kullanılan bir terimdir ve kişilerin beş temel özellik üzerinden kişiliklerini tanımlamaya çalışır. Siyasal katılım ise bireylerin siyasi süreçlere katılım düzeyini ifade eder. Kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi ortaya koymanın temel amacı, bireylerin siyasal davranışlarının ve katılım biçimlerinin, kişilik yapılarıyla nasıl etkileşimde bulunduğunu anlamaktır. Kişilik-siyasal katılım ilişkisinin incelenmesi, siyasal davranıştaki bireysel farklılıkları daha derinlemesine anlamamıza olanak tanır. Bu tür bir araştırma, siyasal katılımın sadece sosyo-ekonomik, demografik ve yapısal faktörlerden değil, aynı zamanda bireysel psikolojik özelliklerden de etkilendiğini gösterir.

Siyasal katılım, demokratik süreçlerin temel unsuru olarak, vatandaşların sisteme yönelik taleplerinin iletilmesinde, yönetilenler karşısında sorumlu bir iktidarın ortaya çıkması ve sistemin meşruiyetinin sağlanmasında büyük öneme sahiptir. Kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisini anlamak, bireylerin siyasi süreçlere daha aktif katılımını sağlayacak yollar bulmayı kolaylaştırır ve böylece sosyal ve siyasal istikrarın artmasına, demokratik süreçlerin kapsayıcılığını artırmaya katkıda bulunur.

Bireylerin kişilik özelliklerine bağlı olarak farklı siyasal katılım yollarını tercih etmeleri, toplumdaki çeşitli grupların temsil edilmesini etkileyebilir. Bu ilişkiyi incelemek, demokratik temsilin nasıl daha kapsayıcı hale getirilebileceği konusunda içgörüler sağlayabilir.

Siyaset psikoloji ve siyaset bilimi alanında, kişilik özellikleri ve siyasal davranışlar arasındaki ilişkinin ortaya konması, birey-merkezli siyasal davranış teorilerinin gelişimine katkıda bulunur. Kişilik ile siyasal katılım arasındaki

ilişkinin araştırılması, davranışsal siyaset teorilerine yeni boyutlar kazandırabilir (Gerber, Huber, Doherty ve Dowling, 2011). Tüm bu sebepler konuyu incelemenin önemli amaçlarını oluşturmaktadır.

Üniversiteli gençlerin siyasal katılımındaki durum analizini yapmak, siyasal katılımını etkileyen değişkenleri belirlemek, gençlerin siyasal katılımının demografik değişkenlere göre farklılıklarını tespit etmek, kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Özgün Değeri

Siyasal katılım, bireylerin siyasi süreçlere aktif olarak dâhil olması anlamına gelir ve demokrasinin sağlıklı işleyişi açısından büyük önem taşır. Demokratik sistemlerde, siyasal katılım, hükümetin ve kamu politikalarının meşruiyetini sağlar. Vatandaşların oy kullanma, aday olma, mitinglere katılma gibi siyasal süreçlere katılımı, seçilen temsilcilerin halkın iradesini yansıttığını gösterir. Bu da hükümetin ve politikaların meşruiyetini pekiştirir. Siyasal katılım olmadan, halkın hükümet üzerindeki denetimi azalır ve demokrasinin temeli olan halk iradesi zayıflar. Bu nedenlerle, siyasal katılımın teşvik edilmesi ve desteklenmesi, demokratik toplumların sürdürülebilirliği için kritik bir rol oynar.

Gençlerin siyasal süreçlere dahil olma düzeyleri, toplumun gelecekteki politik yapısını ve demokrasiye olan inancını şekillendirir. Gelişmiş ülkelerdeki gençlerin siyasal katılımına ilişkin literatür oldukça fazlayken buna karşılık gelişmekte olan ülkelerdeki gençlerin siyasal katılımına, akademik çalışmalarda gösterilmekte olan ilgi ve bu konudaki çalışmalar görece sınırlı kalmaktadır. Bu çalışma hem gelişmekte olan ülkelerdeki gençleri kapsamı hem de psikolojiyle siyasetin birleştiği disiplinler arası bir alan olan politik psikoloji alanında kendi kültürümüze has içerik sunması bakımından literatüre katkı sağlayacaktır.

Gençlerin siyasal katılım düzeyini etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar arasında eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum, aile ve arkadaş çevresi, medya etkisi ve siyasi bilgi seviyesi gibi unsurlar sayılabilir. Bu unsurlar pek çok kez çalışılmıştır. Ancak kişilik özellikleri ve siyasal katılım ilişkisinin incelendiği bu çalışma henüz uygulama anlamında yeni ve gelişmemiş bir çalışma sahası olması ciddi bir boşluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, kişilik psikolojisi ve

siyaset bilimi arasındaki önemli bir köprü oluşturmaktadır. Özellikle, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini anlamak, politik davranışları tahmin etmede yeni bir yaklaşım sunabilir. Bu bulgular, siyasete yönelik eğitim ve politika yapımında da pratik uygulamalar için faydalı olabilir.

Psikoloji alanında yaygın olarak kullanılan beş büyük kişilik özellikleriyle siyasal katılım arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar (Erdinç, 2018; Özkılıççı, 2020) ülkemizde oldukça sınırlı kalmıştır. Erdinç (2018, s. 216-218)'in kişilik özellikleri ve siyasal katılım arasındaki ilişkiye baktığı bir çalışmada, uyumluluk ile siyasal eylemlilik, dışa dönüklük ile siyasal ilgi ve gelişime açıklık ile siyasal üyelik arasında ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Söz konusu çalışmanın verilerine internet üzerinden ulaşım sağlanmış çalışmanın bir kısmı gençlik kollarına üye öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Özkılıççı (2020) doktora tezi kapsamında ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, liderlik, kişiliğin oy verme davranışındaki etkisi üzerinden analiz ederek bazı kişilik özelliklerinin düzenleyici rolleri bulunmuştur. Cumhurbaşkanlığı ve parti tercihlerinde katılımcıların farklı kişilik özelliklerinin rolü olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bizim çalışmamızda kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisi yüzyüze uygulanan ölçeklerle ve herhangi bir parti üyeliği olmayan gençlerle gerçekleştirmiştir.

Aynı zamanda politik psikoloji, bireylerin ve toplumların siyasi davranışlarını anlamada önemli bir disiplindir. Ancak, bu alandaki teorilerin ve ölçüm araçlarının akademik ve kültürel değerlere uygun şekilde geliştirilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Yabancı kaynaklı teoriler ve ölçme araçları, farklı kültürel bağlamlarda doğrudan uygulanamayabilir. Bu nedenle, yerel kültürel dinamiklere uygun çalışmaların yapılması, Türk kültürüne has uygun ölçme araçlarının geliştirilmesi, var olan yabancı kaynaklı ölçekler, yerel kültürel değerlere uyarlanarak yeniden gözden geçirilmeli önemlidir. Saha çalışmaları, bu süreçteki eksikliklerin belirlenmesine ve daha etkili çözüm önerilerinin sunulmasına yardımcı olacaktır. Böylece, politik psikoloji alanında daha doğru ve kapsamlı bilgiler elde edilerek, toplumsal sorunlara yönelik etkili çözümler geliştirilebilir.

Araştırma Sorusu ve Hipotezler

- “Üniversiteli gençlerin kişilik özellikleri siyasal katılımlarını etkilemekte midir?” sorusu temel araştırma sorumuzu oluşturmaktadır.

Araştırmada temel yedi hipotez bulunmaktadır. Aşağıda bu hipotezlere yer verilmiştir;

Siyaset, cinsiyet eşitsizliğin belirgin olarak kendini gösterdiği bir alandır. Nitekim kadınların siyasal katılımının daha düşük olduğu iddiası literatürde yer almaktadır. Erkeklerin siyaset yapma ve siyasi makamları kapma yarışında kadınlara göre daha fazla hevesli olması dikkat çeken nedenlerden biridir. Kadınların siyasal katılım düzeyinin görece düşük olmasının nedeni kültürel ve toplumsal yapılardan kaynaklandığı gibi, bazen de kişisel tercihlerden kaynaklanmaktadır. Kadınların siyasi makamlarda yer alma konusunda fazla istekli olmayışının da bu noktada rol oynadığını belirtmek gerekir. Böylece, siyasal alan çoğunlukla erkeksi olarak algılanmaktadır (Demir, 2015; Sancar, 2008; Gökçimen, 2008; Çaha, Aydın ve Çaha; 2014).

Bu sebeple çalışmamızdaki H1 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H1: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları siyasal katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Cinsiyet ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki, çeşitli çalışmalarda anlamlı farklılıklar göstermektedir. Kadınlar genellikle daha yüksek nevrozizm ve uyumluluk puanlarına sahipken, erkekler daha dışa dönük ve risk alıcı olabilirler. Bu farklılıklar hem biyolojik hem de toplumsal faktörlerle açıklanabilir.

Schmitt ve arkadaşları (2008), farklı kültürlerde cinsiyet ve kişilik arasındaki ilişkiyi inceledikleri geniş bir çapraz-kültürel çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada, kadınların genel olarak daha yüksek nevrozizm, uyumluluk ve sorumluluk puanlarına sahip oldukları bulunmuştur.

Kültürel farklılıklar göz önüne alındığında, cinsiyet farklılıklarının tutarlı olduğu ve genellikle biyolojik ve evrimsel faktörlerden ortaya çıkmaktadır. Feingold’un (1994), meta-analiz çalışmasına göre, erkekler

genellikle daha dışa dönük ve öz güvenlidirler, kadınlar ise daha duygusal dengeli, uyumlu ve vicdanlıdır.

Bu sebeple çalışmamızdaki H2 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H2: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Gelir durumu, bireylerin siyasal katılım düzeylerini ve biçimlerini etkileyen önemli bir sosyoekonomik faktördür. Siyasal katılım, vatandaşların siyasal sistem üzerinde etkili olma amacıyla gerçekleştirdikleri çeşitli etkinlikleri kapsar; bu etkinlikler arasında oy verme, siyasal kampanyalara katılma, protesto gösterilerine katılma ve kamu politikaları hakkında fikir beyan etme gibi faaliyetler yer alır.

Siyasal katılımın temel belirleyicilerinden biri olan gelir durumu, bireylerin siyasal süreçlere katılım düzeylerini ve biçimlerini etkiler. Araştırmalar, yüksek gelirli bireylerin genellikle daha aktif bir şekilde siyasal katılımında bulunduklarını göstermektedir. Bu durumun nedenleri arasında ekonomik kaynakların bolluğu, eğitim düzeyinin yüksekliği ve sosyal sermayenin fazla olması yer almaktadır. Bununla birlikte, gelir düzeyi düşük bireyler de protesto ve toplumsal hareketlere katılım gibi alanlarda daha aktif olabilirler (Dalton, Van Sickle ve Weldon, 2010). Gelir düzeyine bağlı olarak siyasal katılımın farklılaşması, sosyoekonomik eşitsizliklerin siyasal sistem üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemlidir.

Brady, Verba ve Schlozman'ın (1995) çalışmaları, gelir düzeyinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemiştir. Gelir düzeyi yüksek olan bireyler, siyasal katılım için gerekli olan zamanı ve parayı daha kolay bulabilirler. Düşük gelirli bireyler ise geçim kaygıları nedeniyle siyasal süreçlere katılımında zorluk yaşayabilirler. Aynı zamanda yüksek gelirli bireyler, siyasal kampanyalara daha fazla bağış yapma ve gönüllü olarak katılma eğilimindedirler. Bu, onların siyasal süreçlerde daha görünür olmalarını sağlar.

Bu sebeple çalışmamızdaki H3 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H3: Üniversiteli gençlerin gelir durumu siyasal katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Siyasi parti tercihi, bireylerin siyasal süreçlere katılımını etkileyen önemli bir faktördür. Parti kimliği, mobilizasyon çabaları, rasyonel seçimler, sosyal ve ekonomik bağlamlar gibi unsurlar, bu etkileşimi şekillendirir. Bireylerin belirli bir partiye olan bağlılıkları, onların siyasal katılım düzeylerini artırır ve bu katılım biçimleri, toplumsal ve ekonomik faktörlerle de etkileşim halindedir.

Seçmenlerin oy kullanma davranışları, genellikle belirli bir partiye olan bağlılıklarıyla ilişkilidir. Blais (2000), "To Vote or Not to Vote: The Merits and Limits of Rational Choice Theory" adlı kitabında, parti sadakatinin seçmenlerin sandık başına gitme olasılığını artırdığını belirtir. Parti tercihi olan bireyler, kendilerine en yakın gördükleri partiye oy verme eğilimindedirler ve bu, katılımı artırır.

Bu sebeple çalışmamızdaki H4 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H4: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi siyasal katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Farklı kişilik profillerinin insanların ideolojik tercihleriyle ilişkili olduğu görülmüştür (Mondak, 2010). Gelişime açıklık özelliği sol kanat liberal görüşle ilişkilendirilirken; uyumluluk, sorumluluk sağ kanat muhafazakâr görüşle ilişkilendirilmiştir (Mondak ve Halperin, 2008).

Yapılan çalışmalarda, Büyük Beşli kişilik özellikleri modeline göre, gelişime açıklık ve sorumluluk özelliklerinin liberal ve muhafazakâr parti tercihleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Yüksek gelişime açıklık düzeyine sahip bireylerin daha liberal partileri, yüksek sorumluluk düzeyine sahip bireylerin ise daha muhafazakâr partileri tercih etme eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır (Gerber vd., 2010).

Bu sebeple çalışmamızdaki H5 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H5: Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihleri kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Sol ideolojiler, toplumsal eşitlik ve dayanışma üzerine odaklanır. Bu nedenle, sol görüşlü bireyler, protesto eylemleri, sosyal hareketler ve toplumsal

kampanyalar gibi kolektif eylemlerde daha aktif olabilirler. Örneğin, Norris (2002), sol eğilimli bireylerin sosyal protestolara ve toplumsal hareketlere katılımının daha yüksek olduğunu belirtir.

Sağ görüşlü bireyler, genellikle geleneksel değerleri ve normları koruma eğilimindedirler. Bu, onların daha geleneksel ve kurumsal siyasal katılım biçimlerine yönelmesini sağlar. Genellikle oy kullanma, parti üyeliği gibi daha geleneksel siyasal katılım biçimlerine yönelirler. Verba ve Nie (1972), sağ görüşlü bireylerin seçimlere katılımının genellikle daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Bu sebeple çalışmamızdaki H6 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H6: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri siyasal katılım üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Kişilik özellikleri ve siyasal katılım boyutları arasındaki ilişkiden bahseden Türkiye’de yapılan bir araştırmada, uyumluluk ile siyasal eylemlilik, dışa dönüklük ile siyasal ilgi ve gelişime açıklık ile siyasal üyelik arasında ilişkiler olduğunu belirtilmiştir (Erdoğan, 2018, s.216-218). İtalya’da yapılan bir başka araştırmada *gelişime açıklık* kişilik özelliği ile siyasi gösterilere katılma, bağışta bulunma, siyasi görüşlerini çeşitli platformlarda bildirme, gibi politik katılım davranışları arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulunmuştur (Vecchione ve Caprara, 2009, s.491).

Diğer çalışmalar *dışadönüklük* ve *sorumluluk* gibi özelliklerin yüksek düzeyde siyasi katılımı ile ilişkilidir (Mondak, J. J., Hibbing, M. V., Canache, D., Seligson, M. A., & Anderson, M. R., 2010). Gelişime açıklık ve sorumluluk özelliklerinin farklı siyasal katılım türleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Açıklık, bireylerin protesto ve aktivizm gibi yenilikçi katılım biçimlerine yönelmesini sağlarken, sorumluluk, geleneksel katılım biçimlerini, örneğin oy kullanmayı teşvik etmektedir (Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., & Dowling, C. M., 2011).

Bu sebeple çalışmamızdaki H7 hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H7: Üniversiteli gençlerin kişilik özellikleri siyasal katılımalarını anlamlı olarak etkilemektedir.

Bulgular ve yorumlar kısmında temel hipotezler ve bu hipotezlere ait alt hipotezler test edilmiştir.

Araştırmanın Dizaynı

Bu çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. Her bir bölüm, araştırmanın farklı yönlerini ele alarak bütünsel bir anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Giriş Bölümü: Araştırmanın Temel Unsurları Bu bölümde, araştırmanın konusu ve önemi, araştırmanın özgün değeri detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Ayrıca, araştırmanın amacı ve hedefleri net bir biçimde ortaya konmuştur. Çalışmanın literatüre katkısı ve önemine dair temel bilgiler sunulmuş, çalışmanın kapsamı ve sınırları belirlenmiştir.

Birinci Bölüm: Kişilik Kavramı ve Kuramları Bu bölümde, kişilikle ilgili kavramsal çerçeve detaylandırılmıştır. Politik psikoloji literatüründe yaygın olarak kullanılan kişilik kuramları ele alınmış ve çeşitli teorik yaklaşımlar incelenmiştir. Kişiliğin siyasetteki rolü ve önemini anlamak için geçmiş araştırmalar gözden geçirilmiş, kişilik ve siyaset arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, kişiliğin siyasal davranışlar üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

İkinci Bölüm: Siyasal Katılımın Temel Kavramları Siyasal katılım konusuna geçmeden önce, siyasal kültür ve toplumsallaşma süreçleri açıklanmıştır. Ardından, siyasal katılımın tanımı yapılmış ve çeşitli düzeyleri incelenmiştir. Siyasal katılımı etkileyen faktörler kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve bu faktörlerin katılım üzerindeki etkileri detaylandırılmıştır. Son olarak, siyasal katılım ile kişilik arasındaki ilişki kurulmuş ve siyasal katılımın kişilik belirleyicilerinde bahsedilmiştir. Bu bölümde, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkileri ve bu konudaki literatür tartışılmıştır.

Üçüncü Bölüm: Araştırma Yöntemi Bu bölümde, araştırmada kullanılan yöntemler detaylandırılmıştır. Evren ve örneklem seçimi, araştırma modeli, araştırma soruları ve hipotezler açıklanmıştır. Ayrıca, veri toplama süreci ve kullanılan formlar ile ölçekler hakkında bilgi verilmiştir. Verilerin toplanmasında iki ana ölçek kullanılmıştır: biri siyasal katılımı, diğeri kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik olarak tasarlanmıştır.

Dördüncü Bölüm: Bulgular ve Yorumlar Bu bölümde, elde edilen bulgular sunulmuş ve analiz edilmiştir. Verilerin analizi için IBM SPSS Statistics ve IBM

AMOS 24 programları kullanılmıştır. Bulgular, araştırma soruları ve hipotezler ışığında yorumlanmış, elde edilen sonuçların literatürle ilişkisi değerlendirilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme: Çalışmanın sonunda, sonuç ve değerlendirme bölümü yer almaktadır. Bu bölümde, araştırmanın bulguları özetlenmiş, elde edilen sonuçların önemi ve uygulama alanları tartışılmıştır. Ayrıca, araştırmanın sınırlamaları ve gelecekte yapılacak çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur. Çalışmanın genel değerlendirmesi yapılarak sonuç kısmı tamamlanmıştır.

Çalışmamızda “**Üniversiteli Gençlerin Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi**” İstanbul örneği seçilerek analiz edilmiştir. Geleneksel olarak yüksek düzeyde siyasal katılım olması nedeniyle, Türkiye örneği özel olarak seçilmiştir. Kapsamlı ve giderek artan sayıda literatür, vatandaşların siyasete katılım şeklini ve katılım kalıplarındaki farklılıkları neyin açıklayabileceğini araştırmaktadır. Bu bağlamda, kişilik özellikleriyle siyasal katılım boyutları arasında nasıl bir ilişki olduğu sorgulanarak literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

BÖLÜM I: KİŞİLİK KAVRAMI VE KURAMLARI

Çalışmanın bu bölümünde, kişilikle ilgili kavramsal çerçeve detaylandırılmıştır. Politik psikoloji literatüründe yaygın olarak kullanılan kişilik kuramları ele alınmış ve çeşitli teorik yaklaşımlar incelenmiştir.

1.1. Kişilik Kavramı

Sıkça kullanılan, bilimsel olarak incelenen ve açıklanmasına yönelik farklı yaklaşımlar olmasına rağmen “kişilik” sözcüğü üzerinde anlaşmaya varılmış genel bir tanım bulunmamaktadır. Türk dil kurumunun tanımına göre kişilik 1) “bir kişiye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet”, 2) “insanlara yakışacak durum ve davranış”, 3) “bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü” anlamına gelmektedir. Her zaman ve her durum için gözlemlenebilir olan kişinin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanır (Burger, 2006, s.23). Tanımda geçen tutarlı davranış kalıplarını her zaman ve her şartta gözlemleyebiliriz. Kişilik içi süreçler ise içimizce gelişen nasıl davranacağımızı ve hissedeceğimizi etkileyen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsar. Feist ve feist’ e (2008) göre kişilik “bir kişinin davranışına bireysellik ve tutarlılık katan göreceli olarak kalıcı kişiye özgü mizaç ve karakter özelliklerinden oluşur”. Bu tanımda karşımıza çıkan mizaç ve karakter birbirinden farklı anlamlara gelmektedir. Mizaç doğuştan gelen kişiliğin değişmez biyolojik yanıdır. Karakter aile, toplum ve kültür ile etkileşim sonucu oluşan kişiliğin ahlaki yani değişebilen yanıdır. Bir kişinin ağırkanlı-tez canlı veya içe dönük-dışa dönük, sıcakkanlı-soğukkanlı olması mizacıyla ilgilirken yardımsever ve dürüst olması karakteriyle ilgilidir. Kapsamlı olarak tanımlanacak olursa kişilik “bireyin kendisi ve dış dünya ile ilişkisinde nasıl düşündüğünü, hissettiğini ve davrandığını belirleyen zaman içinde tutarlı, sürekli, tahmin edilebilir, kişiye özgü nispeten durumdan bağımsız bir özellik örüntüsüdür”.

Psikoloji biliminde pek çok kişilik kuramı bulunmaktadır. Schultz 1981; tarafından psikanalitik, neo-psikanalitik, kişiler arası, özellik, gelişimsel, hümanist, bilişsel, davranışsal ve sınırlı alan olmak üzere dokuz kategoride belirlenmiş yirmi adet kişilik kuramı ele alınmıştır (Cottom, Masters, Preston ve Dietz, 2017, s.43).

Her kuramcı kendi kuramlarının penceresinden bakarak kişiliği tanımlamaya çalışmıştır. Böylece birbirinden farklı perspektiflere sahip kuramlar ortaya çıkmıştır. Kişiliği anlatmaya çalışan bu yaklaşımlar bir fille karşılaşan beş kör adamın hikâyesine benzemektedir. Hikâyede beş kör adamdan her biri filin ayrı bir parçasını tutarak birbirine filin nasıl bir hayvan olduğu anlatmaya çalışırlar. Bacağını tutan uzun ve yuvarlak, hortumunu tutan uzun, yuvarlak ve ince, kulağını tutan ise düz gövdesini ve kuyruğunu tutan da hayvanı farklı şekilde yorumlarlar. Her biri farklı bir parçasını tuttuğu için farklı tanımlar yapması normaldir ancak filin bunların dışında farklı özellikleri de bulunmaktadır. Bu sebeple tarifler kısmen doğru olmakla birlikte nesnenin bütününe ifade etmek bakımından yetersiz kalmıştır (Burger,2016, s.24).

Kişiliği tanımlamaya çalışan her bir yaklaşımda kör adamların hikâyesine benzer bu yaklaşımların bütünü kişiliğin önemli bir parçasını doğru biçimde belirler ve inceler. Örneğin bir kişilik özelliği olan “saldırganlığı” farklı kuramlar kendi bakış açılarına göre şu şekilde yorumlamaktadır: Psikanalitik kuram biliçdışı süreçlere bağlamaktadır. Bu kurama göre bu dürtüye daha yatkın olanlar id, ego ve süper ego çatışmasını sağlıklı yönetemeyen kişilerdir. Biyolojik yaklaşımı ise saldırganlığı kalıtsal eğilimlerle açıklar. Buna göre bazı kişilerin diğerlerine göre daha saldırgan olması genetik farklılıklardan kaynaklanmaktadır. İnsancıl yaklaşımı benimseyenler doğuştan saldırgan oluşu reddeder. İnsanlar doğuştan iyidir. Uygun şartlar altında bütün bireyler mutlu ve şiddete başvurmadan büyürler ancak büyüme sürecinde ortaya çıkan olumsuz nedenlerin olması halinde saldırganlık oluşur. Sosyal öğrenme yaklaşımı ise saldırganlığın doğuştan gelmediğini ancak kişinin çevresinden etkilendiğini bu davranışı sergileyenleri gözlemleyerek öğrendiğini anlatır. Bilişsel yaklaşımı benimseyen psikologlar ise saldırgan kişinin bu davranışı nasıl yorumladığı yani bilgiyi işleme süreçlerini temel alırlar.

Kişiliği açıklamada farklı noktalara değinen bu yaklaşımlar kişiliğe dair farklı açıklamalar getirmektedir. Aşağıda bu yaklaşımlardan bazılarını detaylı olarak incelenmiştir.

1.2. Kişilik Kuramları

Siyaset psikoloji literatüründe araştırmacılar psikoloji disiplinindeki çalışmalara kıyasla, kişiliğe daha dar ve sınırlı bir bakış açısıyla yaklaşmışlardır.

Zira kişiliğin belirli özelliklerinin siyasal davranışa nasıl dönüştüğüyle ilgilenmişlerdir. Bu çalışmada odak noktamız siyaset psikolojisi olduğu için siyaset psikolojisinde kişiliğin araştırılmasında kullanılan kuramlarla sınırlı olacaktır (Cottom vd., 2017, s.45).

1.2.1. Psikodinamik Kuramlar

Psikanalitik ya da psikodinamik kuramlar kişilik çalışmalarında kullanılan en eski geleneklerden birisidir. Sigmund Freud tarafından 20. yüzyılın başlarında ortaya atılan psikanalitik kuram insan davranışında bilinçdışının rolünü ve davranışın altında yatan dürtüleri ve güdülerini ortaya çıkarmaktadır. Freud'a göre tıpkı buzdağının görünmeyen kısmı gibi beynimizin %90'ı suyun altında olup gözlemlenemez durumdadır. İnsan doğasını anlamaya yönelik ortaya koyduğu yaklaşımlarla psikoloji bilimi tarihinde en cesur ve en iddialı kuramcı olarak da görülür. İnsan doğasının oldukça kötü olduğunu insanların doğuştan ilkel ve güçlü içsel güçler (içgüdü) tarafından kontrol edildiğini ifade etmektedir. Bu içgüdüler bedensel bir ihtiyacı gidermek içindir. Bedensel ihtiyaç doyurulmadığı zaman fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar yaşanır.

Freud, insan davranışlarının temelinde iki ana içgüdünün olduğunu savunur: Bu içgüdüler kişilik işlevlerini sürdürmeye yönelik temel güdülerdir. Yaşam içgüdü (Eros) hayatta kalabilmek ve nesli devam ettirmek içindir. Eros'un etkileri, bireyin yaşamı sevgi, mutluluk ve yaratıcılıkla doldurmasını sağlar. Bunlar yeme, içme, cinselliktir. İnsan kötücül bir doğaya sahip olduğu için saldırganlık ve yıkıcılığa dair temel içgüdüler de bulunmaktadır. Bu ise ölüm içgüdü (Thanatos), olarak adlandırılır. Yıkıcı dürtüler ölüm içgüdüsünün bir bölümüdür. Thanatos, bireyin yok olma, kendini yok etme ve geri dönülmez bir sükûnete ulaşma arzusu olarak görülür. Bu içgüdü, saldırganlık, yıkıcılık ve şiddet gibi olumsuz dürtülerle ilişkilidir (Freud, 1920). Yıkıcı bu dürtüler insanı kendine ve başkasına zarar vermeye zorlar.

Freud'a göre, yaşam ve ölüm içgüdülerini sürekli bir çatışma halindedir. Bu iki içgüdü, bireyin davranışlarını ve psikolojik durumunu belirleyen temel güçlerdir. Eros bireyi hayatta kalmaya ve gelişmeye yönlendirirken, Thanatos, bireyi yok olmaya ve dinginliğe ulaşmaya iter. Freud'a göre insanlarda hem kendini yok etme hem de başkalarını yok etme potansiyeli vardır. Bu çatışma, bireyin içsel

dünyasında karmaşık dinamiklere yol açar ve bu dinamikler bireyin ruh sağlığını ve genel davranışlarını etkiler (Freud, 1930).

Dürtüler genellikle bilinçdışıdır ve kişinin kontrolü dışında ortaya çıkar. Ancak bu dürtülerin kontrolsüzce ifade edilmesi, bireyin toplumda kabul edilemez davranışlar sergilemesine neden olabilir. Dürtüler, genellikle id'den (alt benlik) kaynaklanır ve haz arayışı güder. Ancak süpereo (üst benlik), bu dürtülerin birçoğunu ahlaki veya toplumsal nedenlerle kabul edilemez bulur.

Kişilik, içgüdüsel dürtülerin (Eros ve Thanatos) ego ve süpereo tarafından nasıl yönetildiğine bağlıdır. Freud yapısal model adını verdiği modelde kişiliği benlik (ego), alt benlik (id) ve üst benlik (süpereo) olmak üzere üçe ayırmıştır. Ona göre kişilik birbiriyle barış içinde olmayan bazı bölümlerden oluşmaktadır. Bazen bir yanımız bir şey yapmak isterken diğer yanımız bambaşka bir şey yapmak ister bunun sebebi kişiliğin çatışan farklı bölümlerinin olmasından kaynaklanmaktadır. İnsan doğduğunda tek kişilik yapısının var olduğunu söylemiştir. Bu kişilik yapısı yalnızca kişisel istekleri tatmin etmeye çalışan bencil kısmımız olan alt benlik (id)'dir. Alt benlik dürtüleri bilinçaltımızda yer alır doğumdan hemen sonra gelişir ve derhal tatmin edilmek ister. Haz ilkesine göre hareket eder ve hiçbir fiziksel ve toplumsal sınırlamayı dikkate almaz. Örneğin, aç bir id, yemeği hemen ister ve sabır gösteremez. Kişilik yapısının ikinci kısmını benlik (ego) oluşturur. 2 yaş ve altı çocuklar yavaş yavaş çevreleriyle etkileşim kurmaktadır. Bu süreçte ego gelişmeye başlar. Gerçeklik ilkesine göre hareket eden benlik (ego) alt benliğin dürtülerini tatmin ederken içinde bulunulan şartların gerçeklerini dikkate alır (Burger, 2006, s.79). Örneğin, aç bir ego, yemek aramaya çalışır ve uygun bir zamanda yemeği elde eder. Kişilik yapısının üçüncü bölümü olan üst benlik ise çocuk beş yaşına geldiğinde oluşur. Üst benlik (süpereo) dediğimiz bu yapı ahlaki pusulamız yani vicdanımızdır. Toplumun özellikle anne babalarımızın bize aktardığı değer yargılarımızı temsil eder. Örneğin, bir kişinin açken başkasının yemeğini çalmamasını sağlar.

Şekil 1. Freud'un Kişilik Yapısı

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0d,_ego_ve_s%C3%BCpereg%C3%B6

Freud'un bilinç tarif ettiği "Buzdağından Bilinç" analojisi – Zihnin yapısal ve topografikal modeli

Bu kişilik yapısında arabuluculuk görevini ego üstlenir. Id ve süperego arasında dürtülerin uyumlu bir şekilde doyumunu temin etmeye çalışır. Örneğin hiç hoşlanmadığımız biriyle etkileşim içinde olduğumuzda id bize o kişiye öfkeli bir şekilde saldırmamızı telkin edebilir ancak ego bu durumun toplumsal olarak uygun olmadığı için yapmamıza engel olabilir süperego ise bütün insanlara karşı nazik davranmamızı hoşgörülü olmamızı söyleyecektir.

Birey, Ego, id ve süperego arasındaki bu çatışmalarda ortaya çıkan kaygıyı yönetmek için savunma mekanizmalarını kullanır. Savunma mekanizmaları, Ego'nun çatışmaları yönetmek, kaygıyı azaltmak ve bireyin psikolojik dengesini korumak için kullandığı araçlardır. Bireyin bilinçdışındaki bu çatışmaları ve arzuları bastırmak, Gerçekleri çarpıtmak, kaygı duymasını önlemek için kullanılan bastırma, yansıtma, yüceltme, mantığa büründürme ve inkâr gibi bilinç dışı tekniklere savunma mekanizmaları denir (Cottom vd., 2017, s.47). Bastırma hoş olmayan bir anıyı istemsizce ortadan kaldırma yansıtma kişinin kendi sakıncalı dürtülerini bir başkasına atfetmesi başkasına yansıtmasıdır. Yüceltme kişi dürtülerini sosyal olarak daha kabul edilebilir alana yönlendirir. Örneğin cinsel ve yıkıcı içgüdülerin bir sanata dönüşmesi gibi. Mantığa büründürme sakıncalı davranışını daha az sakıncalıymış gibi yeniden yorumlaması, inkâr ise gerçeği kabul etmeyi reddetmesidir. Freud kuramında ele alınan diğer savunma mekanizmaları şunlardır: gerileme, içe yansıtma, entellektüelleştirme, yapma bozma, karşı tepki geliştirme, izolasyon, özdeşlemedir. Savunma mekanizmaları,

bireylerin bilinçdışı çatışmalarını ve arzularını bastırmak için kullandıkları stratejilerdir. Freud insan davranışlarının temeli çocukluk yıllarına dayanan başta bastırma olmak üzere bu savunma mekanizmaları sonucu bilinçdışına itilmiş yaşantıların bir ürünü olduğunu söylemektedir. İnsan kişiliği ve davranışın sebepleri bunların yorumlanmasıyla anlaşılabilir (Ay, 2020, s.211). Bu savunma mekanizmaları, bireylerin siyasi tutumlarında da kendini gösterebilir. Örneğin, mantığa büründürme, bireylerin siyasi kararlarını ve tercihlerini mantıklı ve kabul edilebilir hale getirme çabasıdır. Yansıtma ise, bireylerin kendi istenmeyen özelliklerini ve arzularını başkalarına atfetmeleriyle ilgilidir ve bu, siyasi muhaliflere karşı tutumlarında görülebilir (Freud, 1923).

Siyasal davranışın psikanalitik kuramla açıklanması, bireylerin siyasi tercihlerini ve tutumlarını bilinçdışı süreçler üzerinden anlamaya çalışır. Bu bağlamda, bireylerin çocukluk deneyimleri, otorite figürleriyle olan ilişkileri ve içsel çatışmaları, siyasi davranışlarının şekillenmesinde önemli rol oynar.

Freud'un otorite figürleri ve baba kompleksi üzerine olan çalışmaları, bireylerin siyasi liderlere duydukları bağlılığı ve otoriteye olan tutumlarını anlamamıza yardımcı olabilir. Otorite figürleriyle olan erken çocukluk ilişkileri, bireylerin ilerleyen yaşlarda otoriteye ve liderlere karşı geliştirdikleri tutumları etkileyebilir. Örneğin, otoriter bir baba figürüyle büyüyen bireyler, otoriter liderleri destekleme eğiliminde olabilirler. Lasswell'in "Psikopatoloji ve Politika" adlı eserinde belirttiği gibi, bireylerin çocukluk dönemindeki otoriter figürlerle olan ilişkileri, onların siyasi liderleri nasıl algıladıklarını ve otoriteye nasıl tepki verdiklerini belirleyebilir (Lasswell, 1930). Adorno ve arkadaşlarının "Otoriter Kişilik" çalışması, otoriter kişilik gelişiminde çocukluk deneyimlerinin ve aile yapısının önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Otoriter ebeveynlik tarzı, katı disiplin ve duygusal soğukluk, çocuklarda otoriter kişilik özelliklerinin gelişimine katkıda bulunabilir. Özellikle, aşırı otoriter ve cezalandırıcı ebeveynlerin çocuklarının, yetişkinliklerinde otoriter rejimlere ve liderlere karşı daha duyarlı olabilecekleri belirtilmiştir.

Psikanalitik kuram, bireylerin siyasal davranışlarını anlamada önemli bir araç olabilir. Bilinçdışı süreçler, erken çocukluk deneyimleri ve savunma mekanizmaları, bireylerin siyasi tercihlerinde ve tutumlarında belirleyici rol oynar. Psikanalitik kuram, siyasi liderlere duyulan bağlılığı, grup dinamiklerini ve siyasi

ideolojilere olan eğilimleri açıklamada derinlemesine bir bakış açısı sunar. Ancak bu kuram deneysel çalışmalara dayanmadığı hasta gözlemlerinden yola çıkarak geliştirildiği için eleştirilmiştir. Aynı zamanda gözlemlenen hastalıkların genellikle nevrotik özelliklere sahip olan sağlıklı bireyler olduğu bunun sağlıklı bireylere genellenemeyeceği yönüyle de eleştiriler almıştır. Ayrıca, psikanalitik kavramlar öznel ve yoruma açıktır, bu da farklı psikanalistlerin aynı davranışı farklı şekillerde yorumlamasına yol açabilir.

Psikanalitik kurama bir tepki olarak deneysel, gözlemlenebilen ve ölçülebilen objektif bir bilim yapmayı amaçlayan Davranışçılık, İçsel süreçler yerine davranışlara odaklanmanın önemini vurgulamıştır. Şimdi bu konuyu daha detaylı olarak ele alacağız.

1.2.2. Davranışçı Kuram

Klasik davranışçı yaklaşım, yapısalcı ve işlevselci yaklaşıma tepki olarak ortaya çıkan çağdaş bir psikoloji akımı olarak kabul edilmektedir. Kurucusu John Broadus Watson'dır. Davranışçı yaklaşım sadece gözlemlenebilir davranışları incelemektedir. Watson'a göre eğer psikoloji bir bilim dalıysa araştırmacılar zihinsel durumlarını incelemek yerine sadece gözlemlenebilir şeyleri incelemeliydi. Bilinç, zihin, düşünceler gibi konularla uğraşan araştırmacıların yaptığı çalışmalar bilimsel çalışmalar olarak kabul görmüyordu. Çünkü öznel duygularımız gerçekçi bir yöntemle gözlemlenip ölçülemiyordu (Burger, 2006, s.510). Bu sebeple araştırmacılar gözlemlenebilir, ölçülebilir, kestirebilir ve kontrol edilebilir açık davranışları incelemeliydi.

Davranışçı yaklaşım, bireylerin davranışlarının nasıl geliştiğini klasik ve edimsel koşullanmalar aracılığıyla açıklar. Klasik koşullanma, yeni bir uyarıcının mevcut bir uyarıcı-tepki ilişkisiyle ilişkilendirilmesi yoluyla gerçekleşir. Edimsel (operant) koşullanma ise, bir davranışın ardından gelen pekiştirme veya ceza ile şekillenir.

Davranışçı kuramın öncülerinden olan ünlü Rus fizyolog Ivan Pavlov, hayvanların çevresindeki uyarıcılara tepki vermeyi öğrenebileceğini ve bu öğrenmenin, uyarıcıların daha önce tepki verilen olaylarla birlikte kullanılması yoluyla gerçekleştiğini savunmuştur. Bu konudaki en bilindik örnek Pavlov tarafından 1927 yılında gerçekleşen zil sesine tepki olarak salya akıtan köpeğin

hikâyesidir. Köpek et tozuyla eğitilmiştir ve köpeklere et tozu verildiğinde zil çalınmıştır. Et tozuyla zil sesini birkaç kez birlikte kullandıktan sonra köpekler zil sesini duyduklarında (etki) et tozu verilme bile salya salgılamaya (tepki) başlamıştır. Bu deney refleksle birlikte öğrenmeyi içeren klasik koşullanmaya bir örnektir (Houghton, 2018, s.58).

Bir başka önemli bir psikolog olan B.F. Skinner edimsel koşullanma davranışını açıklamaya yönelik deneyler gerçekleştirmiştir. Skinner 1950'lerin başından itibaren Amerika'nın öncü davranışçılarından birisi olmuş kendi davranışçılık anlayışını radikal davranışçılık olarak tanımlamıştır. Skinner edimsel davranış üzerinde önemle durmuştur. Edimsel davranış gözlemlenebilen bir dış uyarıcı olmaksızın gerçekleşir. Skinner'ın deneyinde aç bırakılan bir fare kutuya yerleştirilmiş içeride dolaşmasına izin verilmiştir. İçerideki manivelaya tesadüfen basan fare küçük bir yiyecek parçasının tablaya düşmesini sağlamıştır. Fare bir süre sonra manivelaya yakın yerlerde dolaşmaya başlar bu bölgelerde dolaşmada yanlışlıkla manivelaya basma olasılığı arttırır. Yanlışlıkla basmalar sonucu yiyecek alan fare manivelaya güçlü şekilde basmaya başlayacaktır. Fare artık nasıl yiyecek geldiğini öğrenmiştir (Schultz, 2007, s.491).

Klasik koşullanmada, denek hayvan pasiftir. Herhangi bir davranışta bulunmasa, manivelaya basmasa bile yemeği ve suyu alır. Bilinçli olarak bir harekette bulunmaz ve sürecin farkında değildir. Edimsel koşullanmada ise denek hayvan tamamen aktiftir manivelaya basmadan yiyecek ve su alamaz. Klasik koşullanma ile edimsel koşullanma arasındaki temel fark budur.

İnsanlar da edimsel davranışlar geliştirir ve bu süreç içgüdüler tarafından yönlendirilir. Bu içgüdüler, çeşitli tepkiler ve davranışların ortaya çıkmasına neden olur. Bireyler, hedeflerine ulaşmak için bu tepkilerin ve davranışların sonuçlarını değerlendirir ve deneme-yanılma yoluyla hareket ederler. Önceki deneyimlerinde olumlu sonuçlar elde eden bireyler, bu davranışları tekrar ederken; olumsuz sonuçlarla karşılaşanlar aynı davranışlardan kaçınır. Hedeflerine ulaşmak isteyen kişiler, gerçekleştirdikleri davranışlar sonucunda olumlu veya olumsuz geri bildirimler alarak, edimsel koşullanma sayesinde hangi tutumları izlemeleri gerektiğini öğrenirler.

Davranışçı kuramın siyasal davranış üzerindeki etkileri, bireylerin siyasi tutumlarının ve eylemlerinin nasıl şekillendiğini anlamada önemli bir araç olabilir. Seçmen davranışı, bireylerin oy verme alışkanlıkları ve siyasi tercihlerini içerir. Davranışçı yaklaşım, siyasi tutumların ve eylemlerin büyük ölçüde öğrenilmiş davranışlar olduğunu savunur, seçmenlerin siyasi tercihlerinin geçmiş deneyimlere, öğrenilmiş davranış kalıplarına ve çevresel uyarıcılara dayandığını öne sürer.

Siyasi kampanyalar ve propaganda, davranışçı kuramın ilkelerini kullanarak seçmen davranışını etkilemeyi amaçlar. Skinner'ın edimsel koşullanma teorisine göre, olumlu pekiştirme (örneğin, siyasi reklamlar aracılığıyla verilen olumlu mesajlar) seçmenlerin belirli bir adaya veya partiye yönelik tutumlarını pekiştirebilir (Skinner, 1953). Aynı şekilde, negatif kampanyalar ve karalama taktikleri de ceza yoluyla rakip aday veya partiye karşı olumsuz tutumlar geliştirebilir.

Davranışçı kuram aile, eğitim kurumları, medya ve arkadaş grupları gibi çevresel faktörlerin bireylerin siyasi tutumlarını ve davranışlarını nasıl şekillendirdiğini anlamada önemli bir çerçeve sunar. Örneğin, çocuklukta ebeveynlerin siyasi görüşlerinin çocukların siyasi eğilimlerini nasıl etkilediği, klasik koşullanma yoluyla açıklanabilir (Jennings ve Niemi, 1974). Bireylerin siyasal kimliklerini ve tutumlarını nasıl edindiklerini açıklayan siyasal sosyalleşme süreci, parti kimliği teorisiyle yakından ilişkilidir. Parti kimliği, bireylerin belirli bir siyasi partiye özdeşleşmelerini ve bu partiye yönelik bağlılıklarını ifade eder. Campbell ve arkadaşları, parti kimliğinin bireylerin siyasal davranışlarını anlamada merkezi bir rol oynadığını öne sürerler. Campbell ve arkadaşlarının "Amerikan Seçmeni" çalışması, seçmenlerin siyasi bağlılıklarının büyük ölçüde erken yaşam deneyimlerine ve sosyal çevrelere dayandığını göstermiştir (Campbell ve ark., 1960). Bu kimlik, genellikle çocuklukta aile ve sosyal çevre aracılığıyla şekillenir ve bireyin yaşamı boyunca büyük ölçüde sabit kalır.

1950 ve 1960 arasında geleneksel davranışçılığa olan ilgi oldukça azalmıştı davranışçılığın temel ilkeleri kabul eden araştırmacılar bile davranışın oluşumunda zihinsel süreçleri tümüyle, kesin, katı bir şekilde reddetmesini anlamlı bulmamaya, öğrenmenin yalnızca klasik ve edimsel koşullanmayla gerçekleştiği fikrini sorgulamaya başlamışlardır. Neo-davranışçılar olarak da bilinen yeni davranışçılar, davranışçılığa karşı başlayan bilişsel devrimin “davranışçılık” içindeki

temsilcileriydi (Ağır,2014, s.98). Bu yeni grup, davranışçılığın bilişsel süreçlerini reddeden sınırlayıcı katı özelliklerinden uzaklaşmaya başladı. 1960’lardan itibaren hâkim olan klasik davranışçılıktan daha esnek bir yapıya doğru geçmiş oldu. İnsan davranışının dışsal güçler ve içsel süreçler arasındaki karmaşık etkileşimlerin sonucu olarak ortaya çıktığı düşüncesi öne sürülmeye başlanmıştır (İnanç ve Yerlikaya, 2016, s.209). Albert Bandura ve Julian Rotter’in çalışmaları, davranışçılığın geleneksel uyaran-tepki ilişkisini genişleterek bilişsel süreçleri de bu modele dâhil etmiştir. Bu yaklaşımlar, bir organizmanın bir uyarana verdiği tepkinin sadece çevresel uyaranlara değil, aynı zamanda organizmanın bilişsel süreçlerine de bağlı olduğunu açıklayan teoriler geliştirmiştir. Böylece yeni bir kuram olan sosyal- bilişsel kuram ortaya çıkmıştır.

1.2.3. Sosyal-Bilişsel Kuram

Albert Bandura tarafından 1960’ların ilk yıllarında sosyal-davranışçılık olarak ifade ettiği daha sonra ise sosyal bilişsel teori adını verdiği bir davranışçılık türü ileri sürülmüştür. Bu kuramla geleneksel öğrenme kuramı ile bilişsel kişilik kuramları arasında, bir köprü kurmaya çalışılmıştır. Sosyal bilişsel kuram, insanların davranışlarını ve deneyimlerini anlamak için bilişsel süreçlere odaklanan bir yaklaşımdır. Bu kuram, bireylerin çevreleriyle nasıl etkileşimde bulunduklarını, bu etkileşimlerden nasıl öğrendiklerini ve öğrendiklerini nasıl içselleştirip davranışlarına yansıtıklarını inceler.

Klasik davranışçı yaklaşımlardan farklı olarak, bireylerin çevresel faktörlere karşı pasif olmadıklarını, aksine aktif olarak bilgiyi işlediklerini ve bu bilgiyi kullanarak çevrelerini şekillendirdiklerini vurgular. Bandura insanların yaşamın getirdiği her türlü uyarıcıyı edilgen bir biçimde alan bir varlık olduğunu ifade eden radikal davranışçılığı kabul etmemektedir. Bandura “kendi başarılarından ve başarısızlıklarından öğrenmelerini bekliyorsak kimse çocuğuna yüzmeyi yetişkinlere araba kullanmayı tıp öğrencilerine ameliyat yapmayı öğretmesin” ifadesiyle klasik davranışçılığa eleştirisini ifade etmiştir (Bandura, 1986, s.20). Bu ifadelerde anlaşılacağı gibi insanlar bir davranışı gözlemleyerek ve pratik yaparak da öğrenebilir. İnsanlar çevresel olaylara tepki gösterebilir, ödül ve ceza sonucunda bazı davranışları öğrenebilir fakat insanlar yalnızca insana özgü bazı becerilere de sahiptir. İnsanların yetişme ve gelişme süreçlerini farenin manivelaya basma davranışının yiyeceklerle pekiştirilmesi sonucunda, farenin yiyecek almak için pedala

basmasını öğrenmesine indirgeyen katı davranışçılar düşünmeyi ve bilginin simgesel işleyişini içeren insan davranışının en önemli nedenlerini göz ardı etmiştir (Burger, 2006, s.530).

İnsanlar, ilkel hayvanlardan ayrılarak, gelecekteki eylemlerine rehberlik etmek için simgeler ve öngörüler kullanır. Yeni bir sorunla karşılaştığımızda, sürekli olarak deneme yanılma yapıp ödüller ve cezalarla doğru çözümü aramak yerine, olası sonuçları değerlendirir, tahminlerde bulunur, hedefler koyar ve stratejiler geliştiririz. Pekiştirme ve cezalarla ilgili yaşamış olduğumuz geçmiş deneyimlerimiz yargılarımızı etkileyebilir fakat davranışlarımız çoğu zaman dışsal pekiştirmeler ve cezalar olmadan gerçekleşir. İnsanların davranışlarını bulunduğu çevrenin etkilediği, çevresel koşullar uygun şekilde ayarlanmasıyla her türlü davranışın gerçekleşebileceği fikrini savunan radikal davranışçıların savına karşı çıkmaktadır. Burada çok baskı yapılmasına rağmen inançları değişmeyen insanlar örnek olarak gösterilebilir. Bandura “barışçı bir insanı bir savaşçıya, koyu dindar bir insanı bir tanrıtanımaza çevirmeye çalışan herkes bir süre sonra davranış denetlemede kişisel kaynakların varlığını fark edecektir” demiştir (Bandura, 1977).

Bireyler, çevreleriyle etkileşime girerken gözlemleme, taklit etme ve deneyimleme yoluyla yeni davranışları öğrenirler. Bu ilkelerin detaylı şekilde açıklanmasına aşağıda yer verilmiştir. Sosyal bilişsel öğrenme kuramının temel düşünce yapısını oluşturan altı ilke şu şekilde sıralanabilir; “karşılıklı belirleyicilik, sembolleştirme kapasitesi, öngörü kapasitesi, dolaylı öğrenme kapasitesi, öz-düzenleme kapasitesi ve öz-yargılama kapasitesi” (Aydın,1999, s.200).

Karşılıklı Belirleyicilik (Reciprocal Determinism): Bandura'ya göre, bireyin davranışı ve çevresi birbirini karşılıklı olarak etkiler ve bu etkileşimler kişinin gelecekteki davranışlarını şekillendirir. Davranış ve çevre arasında sürekli bir döngü bulunur ve bu döngü bireyin davranışlarını belirler.

Davranış sadece dışsal etmenlerden değil hem içsel hem de dışsal etmenlerden etkilenmektedir. Bandura karşılıklı belirleyicilik modelinde davranışın içsel etmenler (inançlar, düşünceler, beklentiler) ya da dışsal etmenler (ödüller, cezalar) tarafından belirlenmesi konusuna yeni bir açılım getirerek hem içsel hem de dışsal etmenler tarafından belirlendiğini kabul etmiştir. Aynı zamanda davranışta içsel ve dışsal etmenleri etkilemektedir. Davranış, dışsal ve içsel etmenler sürekli

olarak birbiriyle etkileşimdedir. Örneğin, hoşlanmadığınız bir kişinin size tenis oynama teklifinde bulunması, içsel beklentinizin bu kişiyi reddetmenize neden olabilir. Bu durumda, vaktinizi sevmediğiniz biriyle geçirmek istemeyebilirsiniz. Ancak, eğer bu kişi size değerli bir raket hediye edeceğini söylerse, dışsal beklentiniz bu teklifi kabul etmenize yol açabilir. Ayrıca, eğer tenis maçında keyifli bir deneyim yaşar ve oyun arkadaşınızın esprileri hoşunuza giderse, bu kişiyle tekrar oyun oynamak isteyebilirsiniz. Bu durumda, önceki beklentileriniz değişmiş olur ve bu da gelecekteki davranışınızı etkileyebilir (Burger, 2006, s.531). Üç değişkende diğer değişkenlerini etkileme gücüne sahiptir.

Sembolleştirme (Symbolizing Capability) ve Öngörü Kapasitesi (Forethought Capability): Sembolleştirme, insanın somut olmayan kavramları semboller aracılığıyla temsil etme yeteneğidir. Sanat, duyguları ve fikirleri sembollerle ifade etme yoluyla insanın iç dünyasını dışa vurur. Öngörü kapasitesi, insanın geçmiş yaşantılarıyla geleceği tahmin etme yeteneğini ifade eder. Bu yetenek, insanın geçmiş deneyimlerinden ve mevcut koşullardan yola çıkarak gelecekteki olası senaryoları tahmin etmesini sağlar. Geçmişte yaşadığı tecrübeleriyle sonraki davranışlara ilişkin öngörü kazanırken bu bilişsel yapılarla kendini şekillendirir (Aydın,1999, s.201).

Dolaylı Öğrenme Kapasitesi (Vicarious Capability): Sosyal bilişsel kuram, insan davranışını ve kişiliğini anlamada önemli bir katkıda bulunmuştur ve bu katkının belki de en öne çıkan yönü dolaylı (gözlem yoluyla) öğrenmedir. Bandura, davranışlarımızın pekiştirme yoluyla değiştiği konusunda Skinner ile hemfikirdir. Ancak, Bandura, neredeyse tüm davranış türlerinin doğrudan deneyimlenmiş pekiştirme olmadan da öğrenilebileceğine inanmıştır. Bu, gözlem yoluyla öğrenmenin önemli bir rol oynadığını gösterir. İnsanlar bir davranışı her zaman kendi kendine pekiştirerek doğrudan öğrenmezler. Başkalarının davranışlarını gözlemleyerek dolaylı pekiştirmeler aracılığıyla da öğrenebilirler. Yani öğrenme klasik ya da edimsel koşullanmayla sınırlı olmamakta dolaylı ya da gözlemleyerek de öğrenme mümkün olmaktadır (Burger, 2006). Albert Bandura bu konuyla ilgili 1965 yılında “Bobo Bebek” deneyi olarak bilinen çok meşhur bir psikoloji deneyine imza atmıştır.

Deney şu şekilde gerçekleştiriliyor bir grup ocuk laboratuvara alınıyor ve bunlara resim iş proje veriliyor. İşin ortasında adamın birisi gelip içi hava dolu yumuşak bir bebek olan bobo bebeğe tekme ve yumruk atıyor. Bir yandan da vur tekmele diye bağırıyor. Çocukların bazıları bu davranışı gözlemliyor bazıları resim iş projelerine daldıkları için umursamıyor. Deneyin bir sonraki aşamasında çocukların fkelerendirilmesi için çözülmesi imknsız bir yapboz veriliyor tek taraflı aynanın ardından çocuklara öfkeye verecekleri tepkiyi gözlemliyorlar. Çocuklar ilerinde Bobo bebeğinde olduğu oyuncak dolu odaya alınıyorlar. Araştırmacılar ocukların çoğunun bu bebeğe gelip vurduğunu aynı zamanda vur tekmele diye bağırdığını gözlemliyorlar adamın kullandığı kelimelerin aynısını kullanıyorlar. Bu deney çocukların davranışları gözlemleyerek öğrenebildiğini ortaya koyuyor.

Fakat bir davranışı öğrenmekle o davranışı sergilemek iki ayrı durumdur. Bu deneyde çocukların çoğu oyuncağa saldırdı fakat saldırmayan çocukların neden bu tepkiyi verdiğini anlamak için benzer bir deney gerçekleştiriliyor. Televizyonda bobo bebeğe tekme ve yumruk atıp bir yandan da vur tekmele diye bağıran bir adam videosu izletildi daha sonra oyuncak dolu odaya yine alındı. Çocuklardan yine bir kısmı bobo bebeği tekmeleyip bir kısmı tepkisiz kaldı. Tepkisiz ocukların davranışı öğrenip öğrenmediğini anlamak maksadıyla çocuklara televizyonda izlediği davranışı taklit etmeleri halinde oyuncak ve meyve suyu verileceği söylendi bunun sonucunda çocukların bu davranışı taklit edebildiğini gördü. Bu kavram öğrenme performans ayrımı olarak biliniyor. Bir davranışı sergilemiyor olmamız bu davranışı ğrenmediğimiz anlamına gelmemektedir. Uygulanmasa bile öğrenilmiş olunuyor.

Bandura ğrenme ve performans arasındaki önemli ayrıma dikkat çekmiştir. Gözlemsel yöntemlerle öğrenilen her davranışın yerine getirilmesi mecbur değildir. Bu düşünce klasik davranışçı kuramda yer alan bir davranışı yapmayacağımız sürece ğrenemeyeceğimiz düşüncesiyle çelişmektedir. Bu yaklaşım, davranışı oluştuğu ya da değiştiği sosyal ortamlarda incelediği için bir sosyal öğrenme teorisidir.

z Düzenleme (Self Regulatory Capability) ve öz yansıtma Kapasitesi (Self- Reflective Capability): Birbirine geçmiş iki kavram olan öz düzenleme ve öz

yansıtma ilkeleri sosyal bilişsel kuramın diğer ilkeleridir. Öz düzenleme ilkesine göre insan davranışları sadece dışsal pekiştiriciler ve cezalarla kontrol edilmez. İnsanlar genellikle kendileri için oluşturdukları ölçütlere göre davranışlarını düzenlerler.

Öz düzenleme, bireyin davranışlarını değerlendirmesi, kendi için oluşturduğu ölçütlerle karşılaştırarak gerektiğinde davranışlarını ölçütlerine uygun hale getirmek üzere değiştirmesi, yönlendirmesi ve kontrol etmesidir (İnanç ve Yerlikaya, 2016, s. 209).

İnsanların davranışları başkaları tarafından sıkça yargılanır -örneğin akrabalar, arkadaşlar, toplum geneli gibi-nihayetinde insanlar kendileri tarafından belirlenen standartlarına göre kendi davranışlarını yargılamaya ve değerlendirmeye başlarlar (Ormrod, 2016, s.132).

Öz düzenleme yapanlar amaçlarını, geçmiş başarılarını ve başarısızlıklarını, yeteneklerine olan inançlarını düşünür test eder ve onları davranışlarına ve inançlarına uyarlar. Öz yansıtma kişinin kendi benlik bütünlüğüne ilişkin düşünce ve yargılarıyla biçimlenen algı dayanağıdır (Aydın,1999, s.201). Banduraya göre bu türden eleştirel öz yansıtma öz düzenlemenin en belirgin insani yönüdür (Bandura, 1991).

Öz yansıtma kapasitesi, bireyin kendi düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını objektif bir şekilde değerlendirme yeteneğini ifade eder. Bu yetenek, bireyin kendi yaşam deneyimlerinden öğrenme ve gelişme sürecine katkıda bulunur. Öz yansıtma sürecinde, birey geçmiş deneyimlerini analiz eder, hatalarından ders çıkarır, güçlü ve zayıf yönlerini tanır ve kendini sürekli olarak geliştirme çabası içerisine girer.

Öz Yeterlilik: Bandura, yaşamın zorluklarıyla başa çıkarken hissedilen yeterlilik ve beceri duygularını tanımlayan öz yeterlik kavramını incelemiştir. Bu kavram, kendine saygı veya kendilik değeri olarak da adlandırılan ve kişinin kendi yeteneklerine olan inancını ifade eden bir duygudur. Sosyal bilişsel teoride büyük öneme sahip olan öz yeterlilik kavramın “kişinin eylemleriyle arzu edilen sonuçları üretme yeteneğine olan inancı” olarak tanımlanır (Bandura, 1997). Öz yeterlilik bir kişinin belirli bir görevi başarıyla yerine getirebilme yeteneğine olan inancıdır. Bir

görevi yerine getirmek ve belirlenen hedeflere ulaşmak için kişisel yeteneklere olan inanç şeklinde de ifade edilebilir.

Sosyal bilişsel kurama göre bireylerin yaptıkları eylemlerin arkasındaki en önemli güdüsel yapı öz yeterlilik inançlarıdır. Bir kişinin öz yeterliliği performansının güçlü bir belirleyicisidir Artan öz yeterlilik inancı, azmi ve kararlılığı artırarak daha üst düzey performans oluşumunu sağlar (Heslin ve Klehe, 2006, s.705). İnsanlar ne yapacaklarını çok iyi bilmelerine ve bunu yapmak için gerekli becerilere sahip olmalarına rağmen çoğu zaman iyi bir performans göstermekte başarısız olurlar. Burada öz yeterlilik devreye girmektedir. Algılanan öz yeterlilik sahip olduğumuz becerilerin sayısıyla değil, çeşitli koşullar altında sahip olduğunuz becerilerle neler yapabileceğinize inandığınızla ilgilidir (Bandura,1997, s.37; Arseven,2016, s.67).

Sosyal bilişsel kuram, bireylerin siyasal katılımını ve politik tutumlarını anlamak için önemli bir araçtır. Ayrıca, bireylerin siyasi bilgi işleme süreçleri ve siyasal karar alma mekanizmaları, sosyal bilişsel kuramın incelenme alanına girer. Sosyal bilişsel kuram, bireylerin sosyal dünyayı algılaması, yorumlaması ve bu algılamalara dayanarak davranışlarını şekillendirmesi üzerine odaklanan bir çerçevedir. Siyasal davranışla ilişkisi, bireylerin siyasal çevreleri hakkındaki bilgileri nasıl işlediklerini ve siyasi kararlarını nasıl verdiklerini anlamak için önemlidir. Örneğin, Petty ve Cacioppo (1986), İkna Etmenin Ayrıntılı Olasılık Modeli (*The Elaboration Likelihood Model of Persuasion*) adlı çalışmalarında, bireylerin siyasi mesajları nasıl işlediklerini ve bu mesajların siyasal tutumlarını nasıl etkilediğini açıklamışlardır. Bu model, bireylerin siyasi bilgiyi işleme süreçlerini iki temel yol olarak tanımlar: merkezi (central) ve çevresel (peripheral) yol. Merkezi yol, bireylerin siyasi argümanları derinlemesine işlediği ve mantıksal olarak değerlendirdiği bir süreci ifade ederken, çevresel yol, bireylerin siyasi mesajlara duygusal tepkiler verdiği ve basit ipuçlarına dayanarak kararlarını verdiği bir süreci ifade eder.

Sosyal bilişsel kuram aynı zamanda bireylerin sosyal çevrelerine nasıl algıladıklarını ve bu algıların siyasal davranışlarını nasıl etkilediğini de inceler. Örneğin, Fiske ve Taylor (2008), Sosyal Biliş: Beyinlerden Kültüre (*Social Cognition: From Brains to Culture*) adlı çalışması, bireylerin siyasal olayları ve aktörleri nasıl algıladıkları, bu algıların hangi bilişsel süreçler tarafından

yönlendirildiği ve siyasal tutumlar ile davranışlara nasıl dönüştüğü konusunda da önemli bir zemin sunar. Bireylerin politik tercihlerinde önyargılar, şemalar, motivasyonlar ve duyguların belirleyici olduğunu vurgular.

Sosyal bilişsel kuram, siyasal katılımın dinamiklerini anlamada da kullanılır. Bir bireyin belirli bir siyasal hareketin etkili olduğuna dair inancı, onun bu harekete katılma motivasyonunu artırabilir. Aynı şekilde, bireyin öz-yeterlik inancı, onun siyasal süreçlerde aktif bir rol alıp almamasını belirleyebilir. Örneğin, yüksek öz-yeterlik inancına sahip bir birey, oy kullanma veya protesto gibi siyasal katılım biçimlerine daha yatkın olabilir.

Siyasal davranışın da içinde bulunduğu geniş bir yelpazede uygulama alanı bulan sosyal bilişsel kuram, bireylerin toplumsal çevrelerine nasıl tepki verdiklerini ve bu tepkilerin sosyal yapıların oluşumunda nasıl bir rol oynadığını anlamada temel bir araçtır.

1.2.4. Ayırıcı Özellik Kişilik Kuramı

Ayırıcı özellik kuramı (trait theory), bireylerin kişiliklerini anlamak ve açıklamak amacıyla geliştirilmiş bir kişilik kuramıdır. Bu kuram, bireylerin kişilik özelliklerini belirli boyutlar altında değerlendirir ve bireyler arasındaki farklılıkları açıklamak için kapsamlı bir yaklaşım sunar.

Ayırıcı özellik, bireylerin davranışlarının, düşüncelerinin ve duygularının zaman ve durumlar arasında tutarlı olmasını sağlayan özellikleri belirlemeyi amaçlar. Zaman içinde ve farklı durumlarda değişmeyen kişilik nitelikleri olarak tanımlanabilir (Cottom, 2017, s.52).

Ayırıcı özellik bir kişinin belirli bir kişilik özelliğini ne kadar yoğun şekilde sergilediğine bağlı olarak kişiyi sınıflandıran bir kişilik boyutudur. Bu kuramın temeli, bireylerin kişilik özelliklerini farklı boyutlarda incelemesidir. Bu boyutlar, genellikle birbiriyle ilişkili özelliklerin bir araya getirilmesiyle oluşur ve bireylerin bu boyutlardaki konumlarına bağlı olarak belirli özellikleri daha güçlü veya daha zayıf bir şekilde sergiledikleri düşünülür.

Ayırıcı özellik kuramı iki önemli varsayım üzerinde durur. Birincisi, kişilik özelliklerinin zaman içinde değişmez olduğudur; yani bireylerin belirli kişilik özellikleri, yaşamlarının farklı dönemlerinde ve çeşitli durumlarda tutarlı bir şekilde devam eder. Bu varsayıma göre, örneğin bir birey çocukluk döneminde

dışadönükse, yetişkinlik ve yaşlılık döneminde de bu özelliğini büyük ölçüde koruyacaktır. İkincisi ise, kişilik özelliklerinin bireyler arasında farklılık gösterdiğidir; bu da demektir ki her bireyin kişiliği, belirli özelliklerin benzersiz bir kombinasyonuna dayanır. Bu iki varsayım, kişilik özelliklerinin bireyin davranışlarını öngörmede güvenilir bir temel oluşturduğunu savunur ve kişilik değerlendirme süreçlerinde kritik bir rol oynar.

Ayırıcı özellik kuramları Gordon Allport' un çalışmalarıyla başlamıştır. Ayırıcı özellik üzerine bilinen ilk çalışma 1921'de kişilik özellikleri: sınıflandırılması ve ölçümü adlı çalışmasıdır. Freud'u psikanalitik kurama körü körüne bağlı kalmakla suçlamıştır. Freud'un ileri sürdüğü kişilik dinamiklerinin bilinç dışı tarafından yönetildiği yönündeki iddiaya karşı çıkmıştır. Çocukluk deneyimlerinin yetişkinin kişiliğinde daha az önemli olduğuna inanmıştır (Cottom vd., 2017, s.52). Allporta göre kişilik özellikleri bireyin çevresine nasıl tepki vereceğini belirleyen ana unsurdur. Ancak ayırıcı özelliklerin sınırlılıklarını da kabul etmiştir. Davranışın çeşitli etmenler tarafından şekillendiğini ve ayırıcı özelliklerin bir bireyin ne yapacağını kestiremeyeceğini kabul etmiştir.

Allport, kişilik özelliklerini farklı türdeki uyaranlara aynı veya benzer şekilde yanıt vermeye yatkınlık olarak değerlendirmiştir. Başka bir deyişle, özellikler çevremize tepki vermenin tutarlı ve kalıcı yollarıdır.

Kişilik özelliklerinin özelliği şunlardır:

- “Kişilik özellikleri gerçektir ve her birimizin içinde mevcuttur. Davranışı açıklamak için yapılmış teorik yapılar veya etiketler değildirler.
- Özellikler davranışı belirler veya neden olur. Sadece belirli uyaranlara yanıt olarak ortaya çıkmazlar. Bizi uygun uyaranları aramaya motive ederler ve davranış üretmek için çevre ile etkileşime girerler.
- Özellikler deneysel olarak gösterilebilir. Zamanla davranışı gözlemleyerek, bir kişinin aynı veya benzer uyaranlara verdiği yanıtların tutarlılığında özelliklerin varlığını çıkarabiliriz.
- Özellikler birbiriyle ilişkilidir; farklı özellikleri temsil etseler de örtüşebilirler. Örneğin, saldırganlık ve düşmanlık farklı ancak

ilişkili özelliklerdir ve bir kişinin davranışında sıklıkla birlikte meydana geldiği gözlemlenir.

- Özellikler duruma göre değişir. Örneğin, bir kişi bir durumda düzenlilik, başka bir durumda düzensizlik özelliğini gösterebilir” (Schultz, 2009, s.246).

Psikolog Gordon Allport herkesin farklı özelliklere sahip olduğunu ve bireyin benzersizliğini vurgulamaktadır. Özellikleri tarif etmek için 4500 tarif sözcüğünden oluşan liste oluşturmuştur. Allport 4500 sözlüğü kullanarak 3 ana özellik kategorisi oluşturmuştur. Bunlar: kardinal özellikler, merkezi özellikler ve ikincil özelliklerdir (Cottom vd., 2017, s.52).

Kardinal: Bireyin eylemleri en çok etkileyen, baskın özelliklerdir. Bu tür özellikler, bireyin kişiliğine o kadar içsel olarak bağlıdır ki, kişi bu niteliklerle neredeyse eşanlamlı hale gelir. Bireyin amacının, davranışının ve tutumlarının neredeyse tüm yönlerini şekillendirirler. Bu özellik o kadar açıktır ki gizlenemezler; Bir insanın hayatındaki hemen hemen her eylem, bu tek ana eğilim etrafında döner. Çoğu insan kardinal özelliğe sahip değildir, ancak sahip olan bu az sayıda insan genellikle bu tek özellik ile tanınır (Feist ve Feist, 2006, s.378). Kısacası bu özellikler bireyin tüm davranışları üzerinde etkilidir. Allport bazen tek bir özelliğin kişilikte baskın olduğunu belirtir. Tarihteki bu kişilerin bu baskın özelliklerinden dolayı bazı davranışlarla özdeşleştiğini belirtir (Burger, 2006, s.240). Tarihteki önemli şahsiyetlerin kardinal özelliklerine örnek verecek olursak şu şekildedir: Rahibe Teresa: İyi, hayırsever, Adolf Hitler: Kötü, ahlaksız, Niccolo Machiavelli: Acımasız, Abraham Lincoln: Dürüsttür.

Merkezi özellikler: Çok az insanın temel eğilimleri vardır, ancak herkesin, bir kişinin yaşamının odaklandığı 5 ila 10 en göze çarpan özelliği içeren birkaç merkezi eğilimi vardır (Feist ve Feist, 2006, s.378). Merkezi özellikler, yaşam boyunca nispeten sabit kalma eğiliminde olan temel özelliklerdir. Kişilikle ilgili birçok özellik teorisi bu özelliklere odaklanır. Bu özellikler, kişiliğin "yapı taşları" olarak hizmet eder. Dürüst, arkadaş canlısı, cömert veya endişeli gibi genel karakterinizi tanımlamak için kullanabileceğiniz bu terimler merkezi özelliklerinizdir.

İkincil özellikler, en az etkili olan göze çarpmayan özelliklerdir. Belirli durumlarda kendilerini gösterme eğilimindedir. Bunlar tutarsız olabilir ve zamanla sabit kalmayabilir. En yakınımızdakiler bu özelliklerimizi fark edebilir örneğin: belirli bir müzik türü, belirli bir yemek tercihi olabilir (Schultz, 2009, s.247).

Daha sonra, psikolog Raymond Cattell bu kapsamlı listeyi 16 özelliğe indirdi. Bu süreci, faktör analizi olarak bilinen istatistiksel bir yöntemle gerçekleştirdi. Allport'un yaklaşık 4.000 özelliği içeren orijinal listesini, Cattell'in 16 "kaynak özellik" dediği şeye indirgedi. Bu temel özelliklerin kişilik olarak adlandırılan davranışları etkilediğine inanıyordu. 16 faktörlü kişilik testi 1946 yılında Cattell tarafından literatüre kazandırıldı (Horn, 2001). 16 faktörden oluşan listesi, endişe, duygusal istikrar, değişime açıklık, kendine güven ve hassasiyeti içeriyordu. Her faktör bir boyutu temsil eder ve insanların belirli bir özellik açısından yüksek veya düşük (veya ortada) olabileceğini öne sürmüştür.

Psikolog Hans Eysenck, kişilik özellikleri listesini daha da sadeleştirdi ve sadece üç temel faktör önerdi. Cattell'in sistemindeki pek çok benzer özelliği olduğunu düşündü ve başlangıçta kişilik özelliklerinin sadece iki faktörle, yani dışadönüklük/içe dönüklük ve duygusal istikrar/duygusal dengesizlik ile açıklanabileceğini savundu. Daha sonra, bir kişinin psikotik veya sosyopatik eğilimlerini yansıtan üçüncü bir faktör olan psikotizmi de ekledi.

Cattell ve Eysenck'in türettiği kişilik özelliklerine bazı kişilik araştırmacılarınca çeşitli eleştiriler yapıldı. Cattellin çok fazla faktörü olduğu Eysenckin ise çok az faktörü olduğu öne sürülerek her iki teoriden de memnuniyetsizlikler bazı kişilik araştırmacılarında dile getirildi. Daha sonra Robert McCrae ve Paul Costa beş faktörü tanımlayan kapsamlı bir araştırmaya girişmişlerdir. Bu faktörler *duygusal tutarsızlık, dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, gelişime açıklıktır*. Faktörler objektif testler ve gözlemler dahil olmak üzere çeşitli değerlendirme teknikleriyle doğrulanmıştır. Aynı faktörlerin farklı değerlendirmelerle tutarlı bir şekilde bulunması bu faktörlerin güvenilirliğini ortaya koymuştur (Schultz, 2009, s.282). Beş faktör modelinin kişilik araştırmacıları arasında ciddi boyutta kabul görmesi Costa ve McCrae'nin Beş etmen kişilik envanterinin 1985 yılında yayınlamasıyla sonuçlanmıştır.

Günümüzde en popüler teorilerden biri olan Costa ve McCrae'nin beş faktör kuramı, genellikle "büyük beş" olarak adlandırılır. Bu kuram, kişiliğin beş geniş boyuttan oluştuğunu öne sürer. Her bir boyut bir süreklilik olarak değerlendirilir ve bir bireyin kişiliği bu sürekliliğin herhangi bir noktasında yer alabilir.

Aşağıda ayırıcı özellik kişilik kuramı içerisinde yer alan çalışmanın da temelini oluşturan bu beş faktör kişilik kuramı detaylı olarak ele alınacak daha sonra araştırma odaklı diğer bir kuram olan İnsancıl/Varoluşçu kuramlara değinilecektir.

1.2.4.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı (Büyük Beşli)

Allport'la başlayan, Cattell ve Eysenck ile devam eden kişiliğin temel boyutlarını belirleme ve ayırıcı özellik çabaları Robert McCrea ve Paul Costa'nın çalışmaları ile çok farklı bir boyut kazanmıştır. Kişilik yapısını ve sürekliliğini incelemek amacıyla çeşitli istatistiksel testler ve bilgisayarlar bu araştırmaya katkıda bulunmuştur. Daha önce üç faktörlü modeli savunan araştırmacılar 1983-1985 gerçekleştirdiği çalışmalar sonucu kişiliğin beş temel boyutu olduğunu keşfetmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2016, s.286).

Araştırmacılar arasında konu üzerinde tam bir uyum olmasa da, faktör analizi çalışmalarında oldukça tutarlı sonuçlara ulaşmışlardır. Farklı araştırmacılar, farklı kişilik verilerini kullanarak kişiliğin beş temel boyutuna dair kanıtlar bulmuşlardır. Farklı yöntemlerle yürütülen çalışmalarda, bu beş faktör o kadar sık ortaya çıkmıştır ki araştırmacılar bu faktörlere "büyük beşli" adını vermişlerdir. (Burger, 2006, s.252). Araştırmacılar bir kurama sahip değildi yalnızca elde ettikleri verileri değerlendirerek hangi özelliklerinin birbiriyle grup oluşturduklarını görerek beş boyutu tanımlayacak kavramlar geliştirmeye başladılar. Bu beş kavram Duygusal tutarsızlık, Dışa dönüklük, Gelişime açıklık, Uyumluluk ve Sorumluluktur.

Kişilik özelliklerindeki büyük bireysel farklılıkların temelinde beş temel faktörün olduğu öne sürülmüştür. Beş faktör kültürler arası tutarlı şekilde gözlemlenmiştir. Bu beş faktör ve özellikleri, İngiltere, Almanya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Türkiye, İsrail, Çin, Kore, Japonya, Fransa, Filipinler, Rusya, Hindistan, Danimarka, İtalya, Lübnan, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi 50'den fazla farklı ülkede bulunmuştur. Aynı faktörler birçok kültürde ortak

olmasına rağmen, bunların göreceli önemleri ve sosyal arzu edilebilirlikleri açısından büyük farklılıklar kabul edilmiştir. Örneğin, Avustralyalılar dışadönüklük ve uyumlu olmayı diğer üç faktöre göre daha fazla arzu edilir bulmakta. Buna karşılık, Japonlar sorumluluğu diğer tüm faktörlerden daha önemli görmektedir. Çin’de ve Hindistan’da ise en önemli unsurun uyumluluk olduğu bulunmuştur (Schultz, 2009, s.283).

Faktörler hem yetişkinlerde hem de çocuklarda yüksek düzeyde kararlılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çocukken uyumluluktan yüksek puan alanların yetişkinlikte uyumlu olarak kalmaları muhtemeldir. Amerika Birleşik Devletleri’nde 800 yetişkinin 40 yıl arayla karşılaştırıldığı bir çalışmada dışa dönüklük ve sorumluluk faktörlerinin istikrarlı şekilde kaldığı bulunmuştur (Hampson ve Goldberg, 2006). Rusya’da ve Çek Cumhuriyeti’nde farklı bir çalışmada ise ergenlikten yetişkinliğe duygusal tutarsızlık, dışa dönüklük ve gelişime açıklığın azaldığını tam tersine uyumluluk ve sorumluluğun arttığı tespit edilmiştir (Schultz, 2009, s.285).

Aşağıdaki tabloda büyük beşli modelin her bir faktöründen düşük puan alanlar ve yüksek puan alanların kişilik özellikleri hakkında tanımlamalarda bulunulmuştur.

Tablo 1. Costa ve McCrae’nin Beş Faktör Kişilik Modeli

	Yüksek puan	Düşük puan
Dışa dönüklük	-Sevecen -Birçok yere ve gruba üye olan kimse -Konuşkan -Eğlenceli sevgi dolu -Aktif, Etkin -Tutkulu, Heyecanlı	-İçine kapanık -Yalnızlığı seven -Sessiz -Durgun -Pasif -Duygusuz
	-Endişeli -Sinirli, Huysuz, Kaprisli -Kendine acıyan	-Sakin -Soğukkanlı -Kendinden memnun

Duygusal tutarsızlık	-Mahcup, Sıkılğan -Duygusal -Hassas	-Rahat -Dayanıklı
Gelişime Açıklık	-Hayal gücü kuvvetli -Özgürlükcü -Yaratıcı, -Özgün -Çeşitliliği tercih eden -Meraklı -Değişimi seven	-Gerçekçi -Tutucu -Yaratıcı olmayan -Geleneksel -Rutini tercih eden -Meraksız -Değişimi sevmeyen
Uyumluluk	-Yumuşak kalpli -Güvenilir -Cömert -Uysal -Hoşgörülü -Yardım sever, insancıl	-Acımasız -Şüpheli -Cimri -Zıt-karşı çıkan -Eleştirici -Asabi -Negatif davranmaya yatkın
Sorumluluk	-Disiplinli kontrollü -Çalışkan -İyi organize olmuş -Dakik -Hırslı -Azimli	-İhmalkâr -Tembel -Dağınık -Geç kalan, işleri yarım bırakmaya yatkın -Amaçsız -Boş veren

* Feist ve Feist (2006)'dan uyarlanmıştır

Tablo 1’de yer alan *Dışa dönüklük* özelliği gösterenler kişiler başkalarıyla etkileşim kurma eğilimindedirler. Genellikle sosyal, konuşkan, aktif ve etkin gibi sıfatlarla aktarılır. *Uyumluluk* bireylerin uysal ve sadakate olan eğilimlerini ifade eder ve genellikle kibar dürüst ve samimi gibi sıfatlarla aktarılır. *Sorumluluk* düzeni takip etme, kendi yükümlülüklerini yerine getirme eğilimini ifade eder ve genellikle çalışkan güvenilir gibi sıfatlarla aktarılır. *Duygusal tutarsızlık* ya da nevrozizm dürtülerin ve duyguların kontrolü anlamına gelir ve genellikle kaygı, mutsuzluk,

takıntılı olma, düşük öz saygı gibi sıfatlarla aktarılır. *Gelişime açıklık* yeni deneyimler hakkında merakı ifade eder ve genellikle yenilikçi ve yaratıcı gibi sıfatlarla aktarılır.

Aşağıda beş kişilik özellikleri kavramsal olarak daha detaylı anlatılmaya çalışılmış ve kişilik özelliklerinin siyasetle olan ilgisine kısaca yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci kısmı olan siyasal katılımın kişilik belirleyicileri başlığı altında yer alan özellikler kısmında siyasal katılım ve kişilik özelliklerini kapsayan pek çok çalışma detaylı olarak ele alınmıştır.

1.2.4.1.1. Dışadönüklük

Dışadönüklük, birinin çevresiyle özellikle sosyal olarak etkileşim kurma eğilimini ve yoğunluğunu yansıtır. Bireyin enerjisini daha çok dış dünyaya yönlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Çiçek ve Arslan, 2020, s.143). İnsanların sosyal ortamlardaki rahatlık ve atılganlık düzeylerini kapsar. Dışadönüklüğü yüksek kişiler genellikle iddialı, girişken, konuşkan, kolaylıkla arkadaş edinebilme eğiliminde olan, görüşlerini tartışırken rahat hissedenden kişilerdir aynı zamanda sosyal ortamlarda başarılı oldukları görülmektedir. Dışa dönüklükten düşük puan alanlar çekingen, pasif, düşünceli, sessiz olma eğilimindedir. Konuşmak yerine başkalarını dinlemeyi tercih ederler. İçe dönük olan bu insanlar için sosyal etkinliklere katılmak çok yorucu olabileceğinden, genellikle yalnız kalmaya ihtiyaç duyarlar (Lim, 2020).

Dışadönük kişilik özelliği siyasal davranış üzerinde belirleyici olabilir çünkü siyasi davranış dilekçe yazma, siyasi toplantılara katılma, siyasal kampanya yürütme, siyasi tartışmalara katılma gibi sosyal etkileşimi gerektiren pek çok bileşeni içermektedir (Mondak, 2010, s.70). Weinschenk ve Panagopoulos (2014) , gerçekleştirmiş oldukları çalışmada 'da dışadönüklük ve uyumluluğun siyasi bağış yapma, siyasi bir etkinliğe katılma veya siyasi bir kampanyada gönüllü olma niyetleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir.

1.2.4.1.2. Duygusal tutarsızlık

Duygusal tutarsızlık (veya nevroitiklik) kişilik özelliği, bireylerin duygusal olarak ne kadar kararsız, kaygılı, sinirli ve stresli olduklarını ifade eder. Kişinin duygusal istikrarı ve olumsuz duyguların derecesi ile ilgilidir. Duygusal tutarsızlık, dışa dönüklük gibi, onlarca yıldır bilimsel ilginin konusu olmuştur.

Eysenck çerçevesindeki iki orijinal faktör duygusal ve dışadönüklük olmuştur. Sözcüksel olarak duygusal tutarsızlığı temsil etmek için bazı sıfatlar kullanılmaktadır. Düşük düzeyde bu özelliğe sahip kişilerde sakin, rahatlamış, kararlı sıfatları kullanılırken gergin, sinirli, endişeli ve karamsar gibi sıfatlar yüksek duygusal tutarsızlık seviyelerini yansıtır.

Duygusal tutarsızlık diğer beş büyük özellikten farklıdır, çünkü onun bağıntıları üzerine yapılan araştırmaların büyük kısmı, tıbbi sonuçlara, özellikle de kişilik bozukluklarına odaklanır. Düşük düzeyde duygusal istikrara sahip bireyler, yüksek düzeyde gerginlik ve stres hissederler; depresyona eğilimlidirler ve sıklıkla çeşitli fiziksel rahatsızlıklar hakkında endişelenir ve şikâyet ederler.

Siyasal katılım ile duygusal tutarsızlık arasındaki ilişki literatürde karmaşık ve bazen çelişkili sonuçlar vermektedir. Duygusal tutarsızlık, bireylerin stresli ve baskı altında kalma durumlarına karşı hassasiyetini artırabilir, bu da onları siyasi süreçlerden uzaklaştırabilir veya siyasi kararlarında daha duygusal ve az tutarlı davranmalarına neden olabilir. Siyasi davranışla en doğrudan ilgili olan duygusal istikrarın bağıntılarının çoğu, sosyal faaliyetlerle ilgilidir. Genel olarak, duygusal istikrarın sosyal ve kolektif eylemi kolaylaştırdığı görülmüyor. Duygusal tutarsızlığın siyasi ideolojilerle ilişkisinin incelendiği çalışmalarda, duygusal istikrarın ideolojik muhafazakârlık ve 2004 ABD başkanlık seçimlerinde George W. Bush'a verilen destek üzerindeki etkilerini rapor etmektedir (Riemann vd., 1993; Barbaranelli vd., 2007).

1.2.4.1.3. Gelişime açıklık

Gelişime açıklık, çeşitliliği tercih eden insanları ifade etmektedir. Bu özelliğe sahip kişiler sürekli olarak farklı ve çeşitli deneyimler aramaktadırlar. Örneğin, bir restoranda yeni menü öğelerini denemekten hoşlanırlar veya yeni, heyecan verici restoranlar aramayı severler. Buna karşılık, gelişime açık olmayan insanlar, zevk alacaklarını bildikleri tanıdık bir öğeye bağlı kalırlar. Gelişime açıklığı yüksek insanlar geleneksel değerleri sorgulama eğilimindeyken, düşük olanlar geleneksel değerleri destekleme ve sabit bir yaşam tarzını koruma eğilimindedir. Özetle, gelişime açıklığı yüksek insanlar genellikle yaratıcı, hayal gücü kuvvetli, meraklı ve liberaldir ve çeşitliliği tercih ederler. Buna karşılık,

gelişime açıklık konusunda düşük puan alanlar tipik olarak geleneksel, gerçekçi, muhafazakâr ve meraktan yoksundur (Feist, 2006, s.417).

Caprara, Barbaranelli, Zimbardo (1999) Gelişime açıklığı yüksek olan bireylerin genellikle daha yenilikçi ve açık fikirli politik görüşlere sahip olduklarını, sosyal değişimlere daha fazla ilgi duyduklarını ve bu nedenle daha aktif bir şekilde siyasi süreçlere katıldıklarını ortaya koymuştur. Gelişime açıklık, bireylerin çeşitli sosyal ve politik yeniliklere açık olmalarını teşvik eder ve bu da onları politik değişim ve reformlar konusunda daha istekli hale getirebilir.

Bekkers'in (2005) Hollanda Nüfusunun Aile Anketinden elde edilen verilerin analizi, gelişime açıklık ile gönüllü derneklere üyelik arasında pozitif ilişkiler ve katılımcıların bu derneklerdeki faaliyet seviyeleri ile benzer bir bağlantı ortaya koymaktadır (Mondak, 2010, s.63).

Ayrıca, gelişime açıklığın politik tutumlar ve yatkınlıklar üzerindeki güçlü etkilerini de varsayılmaktadır. Gelişime açıklık, yeni yollar aramaya istekli olmayı ve buna karşılık gelen tanıdık yollara zayıf bir bağlılığı kapsar. Açıklığı yüksek insanlar, kendi düşünce ve davranışlarına veya başkalarının düşüncelerine katı kısıtlamalar getirmezler. Gelişime açıklığın geleneksel ideolojik liberalizmi öngörmesi beklenir. Çünkü açık fikirlilik özelliğine sahiptir. Muhafazakâr ideoloji değişime karşı daha suskun olduğu için muhafazakâr yavaş, ihtiyatlı eylemi tercih eder. Bu eğilimler, gelişime açıklığı yüksek olan kişinin eğilimlerine karşı çıkar (Mondak, 2010).

Birkaç çalışma, gelişime açıklıkta düşük puan alan bireylerin siyasi muhafazakârlığı ifade etme eğiliminde olduğu, bu hipotezle tutarlı kanıtlar bildirmiştir. Barbaranelli ve ark. (2007) 6.000'den fazla katılımcıdan elde ettikleri sonuca göre, gelişime açıklık ile 2004 ABD başkanlık seçimlerinde Demokrat aday John Kerry'ye destek arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koyuyor.

1.2.4.1.4. Uyumluluk

Bu özellik, bireylerin başkalarıyla ilişkilerinde ne kadar uyumlu, yardımsever ve işbirlikçi olduklarını gösterir. Uyumluluk yüksek olan kişiler genellikle başkalarının duygularına duyarlıdır, empati yapar, başkalarına yardım etmeye eğilimlidir ve çatışmalardan kaçınır. Uyumluluk yönünde yüksek puan alanlar, güvenen, cömert, boyun eğen, kabullenici, sosyal ilişkilerde uyumlu ve

destekleyici davranışlara sahip olma eğilimindedir. Düşük uyumluluğa sahip bireyler daha rekabetçi ve eleştirel olabilirler (Feist, 2006, s.417).

Graziano ve Tobin (2002) uyumluluğun Büyük Beş'in en az anlaşılan boyutu olabileceğini iddia etmektedir. Uyumluluğu temsil etmek için kullanılan hemen hemen tüm ölçekler “sıcak”, “kibar” gibi terimler kullanır. Bu sıfatlar olumlu, sevecen ve şefkatli bir bireyi tanımlar. Bazı uyumluluk tasvirlerinde, bu faktör aynı zamanda “güvenen”, “uyumlu” ve “işbirlikçi” gibi terimlerle temsil edilen bir itaatkârlık veya uysallık unsurunu da içerir (Mondak, 2010).

Uyumluluk öncelikle kişilerarası ilişkilerle ilgili olduğundan, politik davranışın sosyal veya grup yönleriyle daha çok alakalıdır. Uyumluluk düzeyi yüksek insanlar, başkalarıyla olumlu ilişkiler sürdürmeye çalışırlar. Duriez ve Soenens (2006) uyumluluk ve ırksal önyargı arasında ters bir ilişki olduğunu bildirmektedir. Benzer şekilde, Strauss, Connerley ve Ammermann (2003), çeşitliliğe yönelik tutumlar üzerinde uyumluluğun güçlü bir pozitif etkisi olduğunu belirlenmiştir. Uyumluluğu yüksek olan kişiler genellikle başkalarının iyiliğini gözetirler ve bu nedenle toplum yararına olan siyasi hareketlere katılma eğilimindedirler. Bu bireyler, toplum hizmeti ve sosyal yardımlaşma gibi siyasi faaliyetlerde bulunma konusunda daha motive olabilirler.

1.2.4.1.5. Sorumluluk

Sorumluluk düzenli, kontrollü, organize, hırslı, başarı odaklı ve öz disiplinli insanları tanımlar. Genel olarak, yüksek puan alan kişiler çalışkan, vicdanlı, dakik ve azimlidir. Buna karşılık, düşük puan alanlar düzensiz, ihmalkâr, tembel ve amaçsız olma eğilimindedir (Feist, 2006, s.417). Yapılan çalışmalar, sorumluluk ve dürüst davranış arasında güçlü bir ilişki olduğunu gösterirken, devamsızlık ve çalışan hırsızlığı gibi istenmeyen iş davranışlarıyla olumsuz yönde bağlantılı olduğunu bulmuştur.

Siyasi tutumlarla ilgili olarak, sorumluluk tahminleri, gelişime açıklık tahminlerinin kabaca tersidir. Sorumluluğu yüksek insanlar kişisel sorumluluğa, geleneğe ve erdeme değer verirler. Bu nedenle, sorumluluk, ideolojik muhafazakârlıkla ilişkili olmalıdır; Gelenekçiliğe yapılan vurgu ayrıca, sorumluluğun, kürtaj hakkında yaşam yanlısı bir görüş ve ahlaki gelenekçiliği destekleme gibi sosyal muhafazakârlığın kapsadığı tutumlarla ilişkili olabileceğini

düşündürmektedir. Stenner (2005) sorumluluk ile ideolojik muhafazakârlık arasında bir bağlantı olduğunu bildirmiştir. Barbaranelli ve arkadaşlarının (2007) 2004 ABD başkanlık seçimlerindeki oy verme niyetleri üzerine yaptığı araştırma, sorumluluk ile Kerry'ye karşı Bush'a verilen destek arasında bir bağlantı tespit etmiştir.

Araştırmalar, sorumluluğu yüksek bireylerin genellikle seçimlerde daha aktif olduklarını, siyasi bilgilerini artırma konusunda daha istekli olduklarını ve toplum hizmeti gibi politik faaliyetlere daha fazla katıldıklarını ortaya koymuştur. Sorumluluk, bireylerin düzenli ve planlı bir şekilde siyasi faaliyetlere katılmalarını ve toplumsal görevlerini yerine getirmelerini teşvik eder.

1.2.5. İnsancıl/Varoluşçu Kuramlar

İnsancıl kurama göre, her birey özgür iradeye sahiptir ve bu irade sayesinde kendini aktif olarak geliştirebilir, potansiyeline ulaşabilir ve öz gerçekleştirmeyi başarabilir. İnsancıl kuram, bilinç üzerine yoğunlaşır ve insanların doğuştan iyi olduğunu savunur.

Bu kuram, insan doğasına iyimser bir bakış açısıyla yaklaşır ve kişinin kim olduğu ve nasıl davrandığından sorumlu olduğunu kabul eder. Bu, insancıl kuramı diğer kuramlardan ayıran temel özelliklerdendir. İnsancıl kuram, özgür irade ve insan onuru gibi önemli kişilik boyutlarını göz ardı eden davranışçı kurama bir tepki olarak bazı psikologlar tarafından geliştirilmiştir.

İnsancıl kuram özgürlük, büyüme, kendini gerçekleştirme gibi içsel süreçlerden bahsederken, davranışçı kuram gözlemlenebilir davranışlardan pekiştireçlerden bahsetmektedir. Aynı zamanda Freud'un insan doğasına ilişkin kötümser bakış açısını yansıtan psikanalitik kuramdan da oldukça farklıdır. Psikanalitik kurama göre davranışlarımızı bilinçdışı belirler. İnsancıl kuram ise bilinç üzerine yoğunlaşıyor.

“Bu bağlamda hümanist anlayış dört temel ilke ile insanı incelemektedir.

- Kendi yaşamındaki sorumluluğu,
- Yaşadığı zaman dilimi -şimdi ve -burada,
- Fenomenolojisi,
- Gelişimi (Burger,2006, s.417)”.

İnsanlar kendi hayatlarını şekillendirme ve değiştirme özgürlüğüne sahiptir. Davranışlar kişisel tercihlerimizi yansıtır. “Ders çalışmalıyım”, “arkadaşlarımla buluşmalıyım”, “çocuklarıma bakmalıyım” gibi cümleleri çok sık kullanırız ancak gerçekte bunların hiçbirini yapmak zorunda değiliz bunlar bizim kişisel tercihlerimizdir. Hayattaki sorumluluğumuz kişisel tercihlerimizden kaynaklanmaktadır. Geçmiş ve gelecek üzerine elbette düşünmek gerekir ancak bazı insanlar yaşanmış ya da yaşanmamış olaylar üzerine fazlaca zaman harcamaktadır. Bu kayıp bir zamandır. Hayatı dolu yaşamamanın tek yolu şudur. Fenomoloji kavramı, bireyin kendisini ve çevresine kendine özgü biçimde algılama, yorumlama ve anlamlandırmasıdır. Bu kavram hümanistlik kuramı diğer kuramlardan ayıran ön önemli özelliktir. Bu bakış açısına göre, bireyin davranışları ne çevresel koşullar ne de biyolojik dürtüler, istekler veya ihtiyaçlar tarafından belirlenir. Bireyin davranışlarını en çok şekillendiren şey, o anda kendisini ve çevresini nasıl algıladığı ve anlamlandırdığıdır. Bu, bireyin o andaki kişisel deneyimini ifade eder (Schultz ve Schultz, 2009, s.206). İnsancıl kuramlar kişinin gelişimini olumlu yönde sürdürmeye güdülenmiş olduklarını kabul ederler. Bu gelişim süreci insan gelişiminin doğal sürecidir.

İnsancıl psikolojinin kökleri temel olarak iki alanda yatmaktadır: Bunlardan birincisi Avrupa kaynaklı varoluşçu felsefe, diğeri Rogers ve Maslow gibi Amerikalı psikologların öncü çalışmalarıdır (İnanç ve Yerlikaya, s.293). Rogersin kişilik teorisinde en önemli kavram benliktir. Benlik, bireyi diğerlerinden ayıran ve organize, tutarlı, karakteristik kimlik algılarından oluşan bütünsel bir yapıdır. Bu yapı, bireyin hayatın farklı yönlerini görmesini ve başkalarıyla ilişkiler içinde yaşamasını sağlar.

Benliğin kişiliğin özü olduğunu belirtmiştir. Bireyin kendisine ilişkin ne bildiği ve neyi doğru bulduğu vurgulanmaktadır. Rogers ideal benlik ve gerçek benlik kavramlarını birbirinden ayırmıştır. Kişinin sahip olmayı arzuladığı benlik ideal benliğidir. Benlik ile ideal benlik arasında büyük bir farkın olması tutarsızlığa sebep olur. Bir insan tutarsızlık yaşadığında gerçek benliği kendisi için tedirgin edici hal alır. Savunma mekanizmaları devreye girer ve gerçek benliği baskılanmış olur. Tutarsızlık durumunda kaygı, mutsuzluk, depresyon ve düşük özgüven görülür.

Bir diğerkuramcı olan Maslow'a göre, insan kişiliğı bir gelişim sürecinden geçer. Bu süreçte, hiyerarşik olarak düzenlenmiş ve birbirine bağılı ihtiyaçlar belirleyici bir rol oynar. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisini bir piramitte üst üste sıralayarak göstermiştir. Aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 2: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

En acil olan en çabuk tatmin edilmesi gereken ihtiyaçlar en altta yer alan yeme, içme, barınma ve dinlenme gibi fiziksel ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar bireyin fizyolojik olarak hayatta kalmasını sağlarlar. İnsanın korku, anksiyete, belirsizlik gibi durumlardan korunmak için bir diğertemel ihtiyaç olan güvenlik ihtiyacını açıklamaktadır. Bu ihtiyaçlar karşılanmadan bir üst basamağı geçilemez. Ait olma ve sevgi basamağı hayati önem taşımasına rağmen psikolojik sağık açısından en önemli basamaktır. Değer ihtiyacı ise insanları olumlu yönde motive eden bir basamaktır. Bütün bunlar sağılandıktan sonra en üst basamakta yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacının karşılanması için kişi harekete geçer. Kendini gerçekleştirme tüm yetenek ve kapasitelerini kullanma anlamına gelir. Ancak bu basamağı geçmek o kadar kolay olmamaktadır. İnsanların çok az bir bölümü bu aşamaya geçer. Kendini gerçekleştiren kişilerin özelliğı şu şekilde belirtilmiştir; “-daha doğru bir gerçeklik algısına sahip olan -kendini ve çevresindeki kişileri olduğu gibi kabul eden -doğıal ve olduğu gibi davranan kendiyle barışık -sorunlara duyarlı

-kişisel gizliliğe mahremiyete önem veren -duygusal olarak daha zengin ve dolu yaşarlar -sevgi dolu kişiler arası ilişki -daha demokratik karakter -üst düzey mizah ve yaratıcılık” (Kurt ve Yıldız, 2019). Bu gibi özelliklere sahip olan kişiler kendini gerçekleştirmiş kişilerdir.

İnsan doğasına aşırı iyimser yaklaşan bu kuram çok kere eleştirilmiştir. Her iki kuramcı ortaya koyduğu kavramların soyutluğu açısından eleştirilmiştir. Rogers’ın koşulsuz kabulünün mümkün olmadığını aynı zamanda danışanların öz değerlendirmesine dayanmış olması yeterince bilimsel görülmemiştir. İçsel süreçlere çok fazla vurgu yapan Rogers dışsal faktörlerin etkisini hafife aldığı gerekçesiyle de eleştirilmiştir. Maslow ise kendi subjektif ölçülerine göre kendini gerçekleştiren bireylerin özelliklerini belirlemiş kendine özgü anlayışı temsil ettiği için eleştirilmiştir.

1.3. Kişilik ve Siyaset

Kişiliğin psikolojide, siyaset biliminde ve siyaset psikolojisinde oynadığı temel role karşın kabul edilebilir bir tanımına ulaşmak sorunludur (Ay,2020, s.210). Ancak literatür de yapılan tanımlarda bireysel farklılıklara vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda kişiliği, bireyi diğerinden ayıran bireye özgü özellikler bütünü olarak tanımlamak mümkündür (İnanç ve Yerlikaya, 2016, s.3). Kişilik her zaman ve her durum için gözlemlenebilir olan kişinin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve içimizce gelişen nasıl davranacağımızı, hissedeceğimizi etkileyen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsar (Burger, 2006, s.23).

Kişilik siyasi tercihleri açıklamada ve ideolojik yönelimi belirlemede giderek merkezi bir rol üstlenmektedir. Kişilik siyasal varlığın beyninin en altında yerleşmiş durumda olup ve onun köklerini temsil ettiği için en temel öğedir. İnsanların toplumun bir parçası olarak ve birbiriyle ilişki içinde nasıl düşündükleri, hissettikleri ve davrandıkları kişilik kavramından bağımsız düşünülemez. Allport (1929), “Siyasi Tutumların Yapısı” adlı makalesinde bir kişinin siyasi doğasının kişiliğinden ayırt edilemez olduğunu ve politik görüşlerinin karakterini yansıttığını belirtmiştir. Allport Kişilik özelliklerinin insanların çevrelerine nasıl tepki vereceklerini belirlemede ana unsur olarak görmüştür. “Milburn’de (1991), ideolojik farklılıkların oluşumunda kişiliğin önemli olduğunu vurgulamıştır. Siyasi kararların açıklanmasında kişilik özelliklerinin eğitim, yaş ve cinsiyet gibi daha

genel olarak incelenen demografik değişkenlerden daha fazlasını açıklayabileceği belirtilmektedir” (Caprara ve Zimbardo 2004, s.581).

Kişilik ve siyasal görüş arasındaki ilişki batı düşünce tarihinde çok eskilere dayanmaktadır. Örneğin Aristo’ya göre (M.Ö.350) bireyler kişilik farklılıkları sebebiyle devlet biçimlerini farklı olarak değerlendirirler. Niccolò Machiavelli ve Thomas Hobbes gibi klasik yazarların ufuk açıcı içgöröleri dâhil edildiğinde, kişisel niteliklerin siyasetteki etkisine ilişkin tartışma uzun süredir devam etmektedir. Özellikle mizaç, karakter ve tutkunun liderlerin ve takipçilerin davranışlarında oynadığı role ilişkin ilgi, önde gelen sosyal bilimciler arasında (Durkheim, 1933; Le Bon, 1895; Marx, 1844; Tarde, 1903; Weber, 1904) psikologların araştırmalarından önce gelir (Caprara ve Vecchione, 2017, s.18). Siyaset bilimi alanında kişilik çalışmaları uzun bir geçmişe sahip olmuş ancak tam anlamıyla ilerleme göstermemiştir.

Siyaset psikolojisi içerisinde bir kavram olarak kişilik, siyasi liderlerin psikolojisinden, siyasi gerekçelerle zulümleri işleyen kişilerin patolojilerine, ortama vatandaşın otorite sahibine itaat etme istekliliği ve farklı ırk, etnik gruplara karşı tutumlarına kadar geniş bir yelpazede incelenmiştir (Özler,2018, s.14). Kişilik temelli çerçeveler kullanılan araştırmaların önemli bir kısmı siyasi şahsiyetlerin araştırılması üzerine yoğunlaşmıştır. Liderlerin kişilik özelliklerinin karar alma ve politikalar üzerindeki etkileri çalışılmıştır.

Kişilik ve siyaset üzerine çalışmaların yapıldığı ilk dönemde siyaset psikoloji üzerindeki baskın etki psikanalitik teoriydi. İlk nesil teorisyenlerin daha çok liderlerin kişilikleri üzerine çalışmaktaydı. Psikanalitik teknikler arasında yer alana serbest çağrışım, rüya analizi ve kanepa söyleyişleri siyasi şahsiyetlere ulaşmanın zorluğu sebebiyle tercih edilmemekte bu sebeple siyasi lider analizi yaparken psikanaliz yaklaşımı benimseyen bilim adamları **psikobiyoğrafilere** yönelmekteydi. Psikobiyoğrafiler bir kişinin yaşam tarihçesinin incelenmesini kapsamaktadır (Cottom vd., 2017, s.49). Psikobiyoğrafinin gelişiminde “Çocukluk deneyimleri sonraki yaşantımızda davranışlarımız üzerinde bir etkiye sahiptir” anlayışı etkilidir.

Psikanalitik yaklaşımın kurucusu Freud’a göre çocuklukta gerçekleşmiş olaylar kişinin yetişkinlik döneminde kişiliği üzerinde büyük etkiye sahiptir.

Freud'un 1910 yılında yazdığı Leonardo da Vinci adlı çalışması Psikobiyografik geleneğinin başlangıcı olarak kabul edilir. Freud, Leonardo'nun çocukluk hatıralarından ve erkek figürlerinin ayrıntılı çizildiği resimlerden hareket ederek onun eşcinsel eğilimlere sahip olduğunu kabul etmiştir (Karaca,2019). Psikobiyografik araştırmanın genel veri tabanı göz önünde bulundurulduğundan odak noktası siyasette belirli bireylerin psikobiyografik analizi olduğu görülmektedir (Sears, 1987, s.230).

Psikobiyografik üslubun en tanınmış eseri Alexander ve Juliette George'nun 1964 yılında Woodrow Wilson üzerine yaptığı çalışmadır. "Woodrow Wilson ve albay evi" adlı bu kitapta Freud' un üslubuna açık bir şekilde yer vermese de Wilson'un çocukluk deneyimlerinin yetişkin hayatındaki siyasi davranışa etkilerinden bahseder. Babası bir papaz olan Wilson yeterince şefkat görmeden sert cezalarla büyümüş ve başarılarından dolayı tebrik edilmemiştir. Çocukluk yıllarında kötü muamelelerinden dolayı babasına karşı bir öfkeye sahiptir. Wilson'un inatçı ve katı bir kişiliğe sahip olması yetiştirilme tarzından kaynaklanıyordu. Kitapta kişiliğinin psikolojik arka planı irdelenmiştir. Ona acizlik duygusu aşılayan babası yüzünden kendini değersiz ve sevmeyi hak etmeyen birisi gibi hissetmiş sonraki hayatı boyunca bu eksikliği telafi etmeye uğraşmıştır ve hiçbir zaman kendinden memnun olmamıştır (Houghton, 2018, s.104).

Siyasette kişilik üzerine yapılan psikoanalitik çalışmalar bir diğer odağı **psikopatoloji** ya da psikolojik bozukluklar olmuştur. Siyasi roller içerisinde bazı kişilerin davranışlarının onların psikopatolojileri tarafından etkilendiğini ileri süren Lasswell, siyasi alanda psikanalitik uygulamaların ilk savunucularından birisi kabul edilmektedir. Freud siyasi hırs ve güç arama arzusu düşük özgüveni yenebilmek için telafi edici bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Laswell ise bunu kendi düşünceleriyle harmanlayıp Psikopatoloji ve Siyaset (1930), Güç ve Kişilik (1948) adlı kitaplarında siyasetçilerin kendi öz güven eksikliğini dış dünyada giderme ihtiyaçlarını tartışmıştır. Bu eserlerde bu alanda bir dönüm noktası olmuştur.

Psikanalitik görüşlere dayanan bir diğer çalışma, Theodor Adorno liderliğindeki **otoriter kişiliğe** odaklanan araştırmalardır. Otoriteriyen kişilik özelliklerinin araştırılmasına dair ilgi ikinci dünya savaşının ve Almanya'daki nazi rejiminin bir sonucu olarak artmıştır. Bu çalışma otoriteye kitlesel boyun eğmeyi ve insanların totaliter hareketlere ve rejimlere eleştirel olmayan bağlılığını

açıklamak için kullanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönem göz önünde bulundurulduğunda otoriteryen kişiliklerin anti demokratik, sağ ideolojilere sahip, etnik merkezci, anti semitik ve diğer azınlıklara karşı düşmanca tavır besleyen nazi Almanyası'na ne ölçüde benzer olduğuna dair doğal bir ilgi vardı.

Adorno ve meslektaşları (1950) tarafından yapılan bu çalışma, büyük ölçüde, kişiliğin işleyişinde dürtülerin ve savunma mekanizmalarının rolü hakkındaki Freudyen fikirlerden etkilenmiştir. Otoriteryen kişilik, çocuğun yetiştirilme sürecinde var olan otoriteryen unsurların ve bunların sonucunda ortaya çıkan zayıf egonun bir ürünüdür. İd güdümlü cinsel dürtülerini ve saldırganlıklarını kontrol etmeyi öğrenmeye çalışan çocukların ebeveynleri, çocukları yaşadıkları zorluklara duyarsız, aşırı kontrolcü ve ağır disiplin teknikleri uygulamaktadır. Bunun sonucunda çocuklar cinsel ve saldırgan dürtülerinin kontrolünde etkili yöntemler geliştirememekte bu dürtülerinden de korkmaya başlamaktadır. Kendi ebeveynlerine ve hayatta karşılaştıkları otorite figürlerine kızgınlıkla karışık bağımlılık duyguları beslemektedir (Özler, 2018, s.22).

Siyasi bir bakış açısından, otoriter bir kişiliğe sahip insanlarda çeşitli özellikler tespit edilmiştir. Bunlar; otoriter saldırganlık, otoriter boyun eğme (güç sembollerine boyun eğmeye), gelenekçilik, içe kapanıklık karşıtlığı, hurafe ve basmakalıp inanç, yıkıcılık ve kinizm, yansıtmacılık, cinsellikle ilgili kaygılar ve güç ve sertlik gibi birbiriyle sıkı sıkıya ilişkili dokuz özellik, otoriter kişiliğin ayırt edici özellikleri olarak kabul edilmiştir.

Bu yaklaşımla birlikte kişilik ve siyasal yönelim arasındaki çalışmaların birçoğu siyasi liderlerin kişilik özellikleriyle seçmenleri etkilemesi üzerine yoğunlaşarak devam etmiştir. Daha sonra psikodinamik yaklaşımlara yönelik eleştiriler ve 1990'ların başında kişilik özellikleri (büyük beşli) ve değerleri (schwartzın modeli) tanımlayan genel sistemler üzerine artan fikir birliği kişilik ve politika arasında bağlantıları anlamak için nomotetik yaklaşımlara ivme kazandırdı. (Caprara ve Vecchione, 2020). Nomotetik yaklaşım, bireyler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirlemek için genel kurallar ve yasalar arayışında olan bir bilim anlayışını ifade eder. Özellikle kişilik psikolojisi bağlamında kullanıldığında, nomotetik yaklaşım bireyler arasındaki ortak özellikleri ve genel eğilimleri belirlemeye odaklanır. Bu yaklaşımla birlikte kişilik özellikleri üzerine araştırmalar sadece liderlerin ve siyasi elitlerin üzerinden değil de kitle siyaseti

araştırmalarına dâhil etmenin sıradan vatandaşların nasıl davrandığını anlamayı kolaylaştıracağı ileri sürüldü (Mondak, 2010).

Bizer ve diğerkleri (2000) benzer bir görüş ileri sürerek, kişilik özellikleri üzerine yapılan araştırmaların kitle siyaseti çalışmalarına dahil edilmesinin "sıradan vatandaşların siyaset dünyasına, bu dünyanın dışından getirdikleri ve hem siyasi hem de siyasi olmayan tüm düşünce ve eylemlerini yöneten daha genel eğilimleri kullanarak nasıl yaklaştıklarını anlamayı" kolaylaştıracağını iddia etmektedir (Bizer vd., 2000, s.34).

Çok yakın zamana kadar seçmenlerin kişiliğinde bireysel farklılıklara odaklanmak seçmenlerin kişiliğine hitap etmek zordu, kişiliğı değerlendirebilmek için üzerinde anlaşmaya varılacak herhangi bir yöntem olmaması, kişiliğın işleyişine ilişkin genel bir kuramın yokluğu kitle siyasetini zorlaştırmıştır. Ancak son yıllarda büyük değişimler meydana gelerek seçmenler üzerinden yani kitle üzerinden analizler yapılmaya başlanmıştır. Sonuç olarak siyaset psikolojisinde liderlerin kişilik analizinden seçmenlerin kişilik analizine geçiş, disiplinin gelişimi ve yöntemlerin çeşitlenmesiyle gerçekteleşmiştir.

Burada kişilik ve siyaset konusunda erken dönem ve son dönem yaklaşımlarımdan bahsedilerek teorik çerçeve sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü olan siyasal katılım bölümünde, kişiliğın belirleyici olan özellikler (beş faktör kişilik), değerler (schwartz'ın on temel değeri) ve politik öz yeterliliğın siyasi davranışı açıklamadaki rolü detaylı bir şekilde ele alınarak değerlendirilecektir.

BÖLÜM II: SİYASAL KATILIM

Siyasal kültür, siyasal toplumsallaşma ve siyasal katılım birbirini karşılıklı olarak etkilediği dinamik bir ilişki içindedir. Siyasal kültür, bir toplumun genel siyasi değerlerini, normlarını ve inançlarını belirleyen temel etkenlerden biridir. Bu kültür, bireylerin siyasi davranışlarını şekillendirir ve siyasal toplumsallaşma sürecinin zeminini oluşturur. Siyasal toplumsallaşma, siyasal kültürü bireylere aktaran bir araç olarak işlev görür. Bu süreç, bireylerin siyasi bilincini ve tutumlarını şekillendirir, dolayısıyla siyasal katılımlarını etkiler. Siyasal katılım, bireylerin siyasal süreçlere aktif olarak dahil olma şeklidir ve siyasal kültür ve toplumsallaşma süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bu sebeple siyasal katılımı açıklamadan önce siyasal kültür ve toplumsallaşmadan bahsedilecektir.

2.1.Siyasal Kültür

Kültür, UNESCO (2001), tarafından “toplumun veya bir sosyal grubun ayırt edici maddi, manevi, entelektüel ve duygusal özelliklerinin bir kümesi” olarak tanımlanır (s.2). Bu kapsama sanat ve edebiyatın yanı sıra yaşam tarzları, birlikte yaşama biçimleri, değer sistemleri, gelenekleri ve inançları da dahil edilir. Kültür en geniş anlamıyla, bir halkın yaşam tarzıdır. Sosyologlar ve antropologlar kültür ile doğa arasında ayırım yapma eğilimindedirler. Kültür biyolojik miras yoluyla değil öğrenme yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Kültür, değerleri, sembolleri, anlamları ve beklentileri içerir. Bize kim olduğumuzu, bizim için neyin önemli olduğunu ve nasıl davranmamız gerektiğini söyler. Kültür, bir insan topluluğu arasında paylaşılan yaşamı sürdürmeye yönelik olarak tasarlanmış değerler ve normlar sistemi şeklinde ele alınmaktadır. Siyasal kültür kavramı ise, kültürün daha geniş açıklamasından doğar. Toplumdaki siyasi sisteme yönelik inanç, tutum ve değerleri tanımlar. Siyasal kültür, politika ve siyasal sistem ya da siyasal eyleme ortak anlam veren bir grubun kültürü ile ilgili bireysel değer ve normların toplamıdır (Hague, Harrop ve McCormick, 2019).

Her toplum, normlarını ve değerlerini, siyasi sistemin nasıl çalışması gerektiği ve hükümetin onlar için neler yapabileceği hakkında farklı fikirleri halkına aktarır. Siyasal sistemle ilgili bu inançlar, semboller ve değerler bir ulusun siyasal kültürü olup bir ulustan diğerine önemli ölçüde değişmektedir. Bir ulusun siyasi kültürü, tarihi, ekonomisi, dini ve gelenekleri tarafından belirlenir. Uzun zaman önce ortaya konan temel değerler yüzyıllarca varlığını sürdürebilir.

Siyasal kültür, bir tür kolektif siyasal hafızadır. Örneğin binlerce yıllık kast vurgusu, hükümetin onu ortadan kaldırma çabalarına rağmen günümüz Hindistan'ında devam etmektedir. Yüzyıllardır Arap ve Türk imparatorluklarının bir parçası olan Irak'ın Saddam Hüseyin döneminde yönetilen siyasal kültüründe demokrasinin kökleri yoktur. Geleneksel bir feodal sınıf sisteminin kalıntılarının hala var olduğu Japonya'da, önce ve daha aşağıda eğilenler, aşağı statüde olduklarını gösterirler. Geleneksel olarak kimseye boyun eğmeyen Amerikalılar, meseleler hakkında çok az şey bilseler bile, ülkenin yönetim şeklini eleştirmeyi demokratik doğuştan hakları olarak görmektedirler ve her zaman minimal hükümetten hoşlanırlar. Görüldüğü üzere bu devletlerin siyasal kültürü birbirinden çok farklıdır (Roskin, Cord, Medeiros ve Jones, 2017, s.110).

Siyasal kültür, bir ülkede siyasetin nasıl yapıldığını, siyasal kurumların nasıl işlediğini ve bireylerin siyaseti nasıl algıladığını özetler. Bu, siyasetçilerin üslubunu, propaganda tekniklerini, kayırmacılık ve torpil gibi uygulamaları, otoriter yönetim ve güçlü liderlik gibi yönetim şekillerini ve siyasal kurumlara duyulan güveni kapsar (Ayata ve Gölğelioğlu Klujs, 2016). Siyaset bilimciler göre siyasal kültür partiler, yönetim, anayasa gibi inanç, sembol ve değerlerde ifade edilen siyasal nesnelere ilişkin yönelimler kalıbıdır (Heywood, 2019, s.265). Almond ve Verba ise, siyasal kültür kavramını “sisteme yönelik tutum ve yönelimler” olarak tanımlamaktadırlar. Siyaset bilimciler arasında siyasal kültür fikrine duyulan ilgi bir kuram olarak Gabriel A. Almond ve Sidney Verba'nın 1963 yılında yayımlanan “The Civic Culture” çalışmasının akabinde gerçekleşmiştir. Çalışma büyük bir ilgi uyandırarak, siyasal değişim ve gelişim modellerinin vazgeçilmez açıklayıcılarından biri haline gelmiştir.

Siyasal kültürün doğasına ilişkin tartışmalar da genellikle The Civic Culture (yurttaşlık kültürü) fikrine odaklanmıştır. Bu eserde 20. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'da meydana gelen demokrasi karşıtı rejimlerin oluşum nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. ABD, Birleşik Krallık, Almanya, İtalya ve Meksika olmak üzere beş ulusun siyasal tutumlarındaki benzerlik ve farklılıklar ele alınmıştır. Siyasal tutumları siyasetin yapısıyla ve insanlara, topluma yönelik genel tutumlarla ilişkilendirmiştir. Siyasal kültürün parçası olduğu siyasal sistem üzerindeki etkisi nedir? Demokratik siyaseti en etkin biçimde sürdüren siyasal kültür nedir? Sorularına cevap aranmıştır.

Araştırma sonucunda 3 genel siyasi kültür saptanmıştır. “Parochial” (yerel) adı verilen Siyasi Kültür biçimi, geleneksel toplumlarda görülen insanların ulustan çok yerellikleriyle özdeşleştikleri ve siyasete dair bilginin çok az olduğu siyasete katılma konusunda isteğinin ve yeteneğinin olmadığı kültür biçimidir. “Subject” (uyruk, tebaa) olarak adlandırılan siyasi kültür türü, bireylerin devletin varlığına ve etkisine dair bilinçlenmiş olduğu, fakat bu devlet sistemine etkin bir şekilde katılmaktan çekindiği bir durumu ifade eder ve devletin merkezde yer aldığı bir yaklaşımı yansıtır. “Participant” (katılımcı) siyasi kültür ise, vatandaşların siyasete yakın ilgi gösterdikleri siyasete aktif şekilde katılımı istedikleri ve etkili gördükleri sistemi şekillendirdiği bir kültürdür. Bu üç kültür arasında katılımcı kültür demokrasinin ruhuna en yaklaşan kültür biçimi olduğu kabul edilmiş ancak “Yurttaşlık Kültürü” adı verilen olgunun demokrasi açısından en uygun kültür biçimi olduğu savunulmuştur. Yurttaşlık kültürünün en önemli özelliği karma bir kültür olmasıdır. Yerel, katılımcı, tebaa kültürünün bir karışımıdır (Almond ve Verba, 1963, s.493). Yurttaşlık kültürü, demokratik süreçlerin tamamen yerleştiği ve yönetimin halkın taleplerine göre şekillendiği toplumlarda ortaya çıkan, katılımcı bir toplumsal yapı olarak değerlendirilebilir.

Almond ve Verba 1963 yılındaki ilk çalışmalarında Birleşik Krallığın hem tebaa hem de katılımcı kültürü benimseyerek yurttaşlık kültürüne en çok yaklaştığı sonucuna ulaşmıştır. İngilizler hem otoriteye itaat etmek istiyor hem de yönetimi etkileyebileceklerini düşünüyorlardı. ABD ise göreceli olarak daha zayıf katılımcı tutumları tebaa oluşlarına üstün geldiğinden özellikle yasalara saygılı değillerdir. 1960’ların başlarında Batı Almanya ve İtalya’da yurttaşlık kültürü inşa etmede zorluk yaşıyorlardı. Almanya’da tebaa kültürü hâkimken İtalya’da yerel kültür hâkimdi. Yazarların daha sonraki çalışmalarında Almanya’da yurttaşlık kültüründe bir yükseliş olduğu saptanmıştır (Heywood, 2019, s.266).

Ancak yurttaşlık kültürü yaklaşımı yaygın biçimde eleştirilmiştir. Almond ve Verba’nın görüşlerinin tersine, yurttaşlık kültürünün eksik olduğu toplumlarda da etkili yönetim sistemleri görülebilir. Arend Lijphart, Avusturya, Hollanda, İsviçre ve Belçika gibi çeşitli alt kültürlerin ve grupların bulunduğu toplumların da başarılı bir demokrasiye sahip olabileceğini savunur. Lijphart’ın ‘ortaklık demokrasisi’ modeline göre, yurttaşlık bilincinden ziyade, alt kimlikler ve yerel

gruplar öne çıkabilir; bu gruplar arasında dengeli güç paylaşımı ve koalisyonlar kurularak istikrarlı yönetimler sağlanabilir.

Diğer bir eleştiri ise The Civic Culture (yurttaşlık kültürü) siyasal kültürü birey temelli olarak ele alması bireyden yola çıkarak topluma ulaşmaya çalışmasıydı. Bireylerin algı değer ve tutumlarının toplamı toplumsal siyasal kültürü ortaya çıkaracağı düşünülmüştü. Çalışmanın dayandığı bu temel aynı zamanda bireyin toplumdan soyut bağımsız ayrı şekilde ele alınmasına yol açmıştı. Fakat birey içerisinde yaşadığı toplum ile beraber anlaşılabilirdi. Bazı araştırmacılar bireyin, toplumdan ayrı görüldüğü zaman bile kendi dışında oluşan kolektif bir psikolojinin etkisi altında olduğunu ifade etmektedir (Çalışkan, 2016, s.24).

Carol Pateman, Almond ve Verba'nın teorisini tersine çevirerek, demokrasiyi güçlendiren bir vatandaşlık kültürü oluşturmanın yerine, istikrarlı ve başarılı bir demokrasinin bu kültürü yaratabileceğine dikkat çekmiştir. Ona göre, Almond ve Verba'nın tipolojisi, devlete itaat eden vatandaş övmekte ve bu yaklaşım, devletin yenilenmesini ve daha fazla demokratikleşmesini engelleyebilir. Pateman'ın eleştirilerinden bir diğeri ise, Almond ve Verba'nın çalışmalarında toplum içi farklılıkların, örneğin cinsiyet, sınıf, ırk ve etnisite gibi unsurların görmezden gelindiği ve vatandaşlığın bu farklılıkların üzerinde bir üst kimlik olarak kurgulandığı yönündedir. Ayrıca Pateman, Almond ve Verba'nın vatandaşlık kültürünü övmelerine rağmen, devletin topluma sunduğu anlayışın gerçekte demokratik bir şekilde mi sunulduğu yoksa zorla mı dayatıldığı konusunda da eleştiriler getirmiştir (Ayata ve Gölgelioğlu Klujs, 2016).

Son olarak, Eleştirmenler, siyasal kültür ile siyasal yapı arasındaki etkileşimi yeterince dikkate almayarak, siyasal kültürü yalnızca siyasal yapının belirleyeni olarak değerlendirdiğini savunmuşlardır. Bu eleştirilerden sonra, yazarlar, siyasal kültür ile siyasal yapı arasındaki ilişkiyi karşılıklı etkileşim temelinde yeniden ele almışlardır. Bu eleştiriler, siyasal kültür kuramının geçerliliğini sorgulamaya yol açmış ve dolayısıyla siyasal kültüre olan ilginin azalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, bu eleştiriler, siyasal kültürü tanımlama çabalarına yeni bir itici güç ve temel bir şekillendirici olarak katkıda bulunmuştur (Çalışkan, 2016, s.25).

2.2.Siyasal Sosyalleşme (Siyasal Toplumsallaşma)

Siyasi Kültür çalışmalarının en önemli konularından birisi de siyasi sosyalleşme veya siyasi toplumsallaşma olgusudur. Siyasal toplumsallaşma olgusu çalışmaları temelde siyasi kültürün toplumun genç üyelerine nasıl aktarıldığına odaklanmış, bir bireyin siyasi yönelimlerinin ve davranışlarının nasıl belirlendiği, bunların kalıcılığı ve bunlarda kimlerin ve nelerin etkili olduğu üzerine yoğunlaşmıştır. Siyasal sosyalleşme, siyasi bir kültürü şekillendirme ve aktarma sürecidir. Siyasal sosyalleşme bireyin siyasi yaşamı edilgen veya etkin biçimde deneyimleyerek öğrenme sürecidir (Yalçın, 2016, s.323).

Siyasal toplumsallaşma “bir bireyin toplumun çeşitli aktörleriyle sağlanan kendi toplumsal pozisyonlarıyla uyumlu sosyal örüntüleri öğrenmesidir” (Hyman, 1959, s.25).

Siyasi toplumsallaşma, bireylerin ülkenin siyasi yaşamına uyum sağlamasını ve çeşitli kaynaklardan (toplum, aile, eğitim, din, kültür, medya, iş hayatı) etkilenecek önceki nesillerin değerlerini öğrenip benimsemesini içerir. İnsan toplulukları, ortak değerler, semboller ve normlar sayesinde bir arada yaşamayı başarır ve diğer topluluklardan farklılaşır. Bu değerler, zamanla ve siyasi sosyalleşme süreci içinde kazanılır.

Sosyalleşme sürecinde çocuklar, genellikle yaşam boyu süren, davranışlar ve inançlar kazanırlar. Bazıları bilinçli bir şekilde öğretilse de çoğu başkalarını taklit ederek kazanılır (Roskin, Cord, Medeiros, ve Jones, 2017, s.123). Elbette, Siyasi Sosyalleşme süreci ailede başlar ve aile genellikle diğer tüm faktörlerden daha ağır basmaktadır. Aile, etkisini insanların en kolay etkilendiği erken yaşlardan itibaren gösterdiğinden, bazı siyaset bilimciler aileyi, bir kişinin oluşum yıllarında geniş ahlaki ve politik değerleri iletmek için en kritik araç olarak görürler. Diğer kişiler, bir kişinin siyasi görüşü üzerinde derin etkilere sahip olabilir, ancak bunların hiçbirisi çocuğun ebeveynleri kadar etkili sayılmaz. Aile ortamında, çocuklar ve gençler, doğrudan eğitim almadan da bazı temel değerleri öğrenir ve benimserler. Bu değerler arasında toplumsal davranış biçimleri, cinsiyet rolleri ve milli değerler gibi unsurlar yer alır. Siyasal tutumların edinilmesiyle ilgili olarak aile en önemli aktarım birimi olarak görülmekte daha sonra sırasıyla okullar yer almakta ardından akranlar, medya ve olaylar gelmektedir (Cottom, Mastors, Preston ve Dietz, 2017, s.255).

Aile değerleriyle çelişen sosyalleşme girişimleri başarısız olabilmektedir. Aile ve hükümet değerlerinin genel olarak uyumlu olduğu yerlerde, -ABD'de olduğu gibi-, iki sosyalleşme modu birbirini güçlendirmektedir. Ebeveynler ocukların politik davranışlarını ve tutumlarını etkilemektedir. Çocuklar ile ebeveynlerin siyasi parti taraftarlığı benzerliği ve ebeveynlerin siyasal katılım üzerindeki rollerine odaklanan pek çok araştırma bu görüşü benimsemektedir. Örneğin Hyman' a göre, (1959) İlk yıllar, özellikle 3-13 yaşları arasında en güçlü etkiye sahiptir. Çocuklar ebeveyn değerlerini bilinçsizce ve eleştirel olarak kabul etmekte ve hayatları boyunca koruyabilmektedir. İnsanlar genellikle çocukken aileden aldıklarını yetişkin olarak dünyaya geri verirler. Almond ve Verba, ocukken aile kararlarında söz sahibi olduğunu hatırlayanların daha yetişkin bir siyasi etkinlik duygusuna sahip olduğunu tespit etmiştir (Roskin vd., 2017).

Ailenin yanında arkadaş grupları, okullar, toplumsal yaşam, din kurumu, kültürel faaliyetler, medya da bir bireyin dünya görüşünü şekillendiren diğer önemli unsurlardan kabul edilirler. Genç bireyler, küçük yaştan itibaren bayrağa bağlılık yemini etmeyi, milli marşı okumayı ve başkanlardan polis memurlarına kadar otorite figrlarına itaat etmeyi öğrenmektedir.

İlk toplumsallaşma çalışmaları, toplumsallaşmanın 18 yaşında tamamlandığı ve ömür boyu sürdüğünü düşündükleri için sadece çocuklar üzerinde araştırma yapılmıştı. Ancak aynı tutumların yetişkinlik dönemlerinde ileri sürülüp srlmedikleri önemli bir soruydu. Niemi ve Hepburn (1995), tarafından varılan sonuç tutumların ve davranışların zaman içinde değiştiği ve daha önce öğrenilenlerin yaşamın sonraki dönemlerinde bağlayıcı olmayabileceğiydi. Çocuklar zerine odaklanmak yerine 14-24 yaş arasındaki kişilere ynelinmeliydi. Çünkü bu dönem olağanüstü psikolojik ve sosyal değişim dönemi ve bu dönem toplumumuzun geleneksel olarak gençleri vatandaş katılımı için eğitmeye çalıştığı yıllardır.

Aynı zamanda bu yazarlar gelecekteki çalışmalara bazı önerilerde bulunmuştur. Çalışmalarda 18 yaş ve üstü yapay ayrımın ortadan kaldırılması, gençlik dönemindeki değişim ve gelişime odaklanan çalışmaların çoğaltılması, toplumsallaşmanın bütün yönleriyle ele alınması ve özellikle erken çocukluk döneminde öğrenmenin önemine anlamamıza katkıda bulunacaksa daha çok karşılaştırmalı toplumsallaşma çalışmaları yapılmasıdır (Yalçın, 2016, s.361).

Niemi ve Herburn gibi Sigel de toplumsallaşma araştırmalarına ilişkin sorunlara dikkat çekmektedir. Bu sorunlar; kavramsal netlik eksikliği, kötü konu seçimi, tarihsel ve kültürel unsurlara yeterince dikkat edilmemesi ve uygun olmayan yöntemlerdir. Tutum gözlemlerinin yapıldığı tarihsel ve kültürel bağlama dikkat edilmeli ve siyaset bilimcilerin yöntemine özen göstermesi gerekmektedir. Kapalı uçlu anket sorularına bağlı kalmanın, yaşam boyunca tutum değişikliği sürecini araştırmak için uygun olmadığı eleştirisi yapılmıştır. Alan gözlemleri, tarihçelerin derlenmesi, simülasyonlar ya da doğrudan gözlemler gibi diğer yöntemler önermektedir (Cottom vd., 2017, s.256).

Toplumsallaşma çalışmaları siyasal sisteme yönelik desteğin temellerini anlamamıza yardımcı olabilir. Siyasal toplumsallaşma çalışmalarının popülerliğinde zaman içinde dalgalanmalar olsa da çalışmaların önemi her dönemde vurgulanmıştır.

2.3.Siyasal Katılım

Her siyasal sistem varlığını devam ettirebilmesi için toplumsal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu desteğin en önemli göstergesi olan siyasal katılma, bir toplumun üyesi ile o toplumdaki siyasal otorite arasındaki bir bağıdır (Kalaycıoğlu, 1983, s.10). Yurttaşların siyaseti etkilemeye çalıştıkları yollardan herhangi birisi olarak tanımlanabilir. Bireylerin, yönetenleri veya yönetenler tarafından alınan kararları resmen etkilemeyi amaçlayan faaliyetleridir (Hague, Harrop, & McCormick, 2019, s. 217). Kapani ise siyasal katılmayı vatandaşların siyasal sistem karşısında durumları, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak tanımlamaktadır (Kapani, 2011, s.144).

Siyasete etki etmenin veya siyasete katılmanın birçok farklı yolu vardır. Bu katılım biçimleri, basit bir ilgi duymaktan aktif eyleme kadar geniş bir yelpazeyi kapsar. Örneğin, oy kullanmak, dilekçe imzalamak, boykot düzenlemek veya protesto gösterileri yapmak gibi çeşitli faaliyetler bu kapsamda yer alır. Bu geniş katılım biçimlerini sınıflandırmak mümkündür. En yaygın sınıflandırma, geleneksel ve geleneksel olmayan yani alışılmadık siyasal katılım türleri arasında yapılan ayrımdır.

Geleneksel katılım biçimleri normal ve meşru kabul edilen, oy vermek, tercih ettikleri aday ya da parti için kampanya yürütmek, başkalarını ikna etmek

partiye veya adaya para yardımında bulunmak veya siyasal bir görev için aday olmak gibi kurumsal siyasal katılım biçimlerini içermektedir. Ancak katılım, dilekçe imzalamak veya bir gösteriye katılmak gibi alışılmadık şekillerde de olabilir ve hatta devlete karşı terör eylemlerinde olduğu gibi yasaları çiğnemeyi veya şiddete başvurmayı içerebilir. Belirli bir siyasal sistem içerisinde kabul görmüş olan, yasalarla ve geleneklerle uyumlu olmayan, protesto veya gösteri gibi siyasal davranış biçimleri geleneksel olmayan katılım şeklinde tanımlanmaktadır.

Geleneksel olmayan siyasal katılım, kurumsal yapılar dışında gerçekleşen katılım biçimleri olarak tanımlanır. Bu tür katılım, genellikle mevcut siyasal sistemle mesafeli bir duruş sergiler ve kararlar üzerinde dolaylı yollarla etki sağlamayı hedefler (Evre, 2020, s.5). Demokratik sistemlerde hem geleneksel hem de geleneksel olmayan katılım biçimleri bulunur; ancak geleneksel katılım, sistemin meşruiyeti ve sürekliliği açısından daha merkezi bir öneme sahiptir.

Siyasal katılımın temel özellikleri açık ve tartışmasızdır. Siyasal katılımı tanımlarken genellikle dört özellik görülür (Van Deth, 2021);

- *İlk olarak, bireylerin etkinlikleri ve eylemleri:* bir faaliyet (veya eylem) olarak anlaşılır- sadece televizyon izlemek veya siyasetle ilgilenmek katılım teşkil etmez.
- *İkincisi, eylemin gönüllü olması:* siyasi katılım isteğe bağlıdır ve bir yönetici sınıf tarafından emredilmez veya bazı yasalar uyarınca zorunlu tutulmaz.
- *Üçüncüsü, bireylerin vatandaş olarak rolleri:* katılım, politikacılar, memurlar veya lobiciler olarak değil, profesyonel olmayan veya amatör rollerindeki insanların faaliyetlerine atıfta bulunur.
- *Dördüncüsü, eylemin amacı olarak politika ve politik sistem:* siyasi katılım, bu kelimelerin geniş anlamıyla hükümet, siyaset veya devletle ilgilidir ve belirli aşamalarla (parlamentar karar alma süreçleri veya yasaların uygulanması gibi) veya belirli düzeylerle veya alanlarla (ulusal seçimler veya partilerle temaslar gibi) sınırlı değildir. Bu nedenle, hükümet, siyaset veya devletle ilgili herhangi bir gönüllü, profesyonel olmayan faaliyet, siyasi katılımın bir örneğidir.

Bu kriterleri karşılayan çeşitli siyasi davranış türleri kolayca tanımlanabilir: oy vermek, dilekçe imzalamak veya itirazda bulunmak, belirli siyasi katılım biçimlerinin açık örnekleridir.

Son on yıllarda ortaya çıkmış olan bir diğer katılım türü ise bireyselleştirilmiş siyasi katılımdır. Bu tür siyasi katılım genellikle bireysel düzeyde gerçekleşir ve bu nedenle, yukarıda tanımlanan her iki siyasi katılım türünde olduğu gibi grup, topluluk veya kitle eylemi gerektirmez. Bireyselleştirilmiş siyasi katılım, bireylerin kişisel ilgi ve değerlerine dayalı olarak siyasi süreçlere katılmasını ifade eder. Bu tür katılım, geleneksel kolektif eylemlerden ziyade bireyin kendi tercihleri ve inisiyatifleri doğrultusunda şekillenir. Bireyselleştirilmiş siyasi katılım, teknolojinin ve sosyal medyanın etkisiyle son yıllarda giderek daha yaygın hale gelmiştir. Bennett (2012) bireyselleştirilmiş siyasi katılımın, özellikle genç nesiller arasında, geleneksel kolektif eylemlerden daha cazip hale geldiğini belirtir. Bireyler, kişisel kimliklerini ve değerlerini yansıtan konulara daha fazla ilgi göstermekte ve bu konularda daha aktif olmaktadır. Bu durum, siyasi katılımın daha çeşitli ve esnek biçimlerde gerçekleşmesine olanak tanımaktadır (Bennett, 2012, s.37).

Tablo 2. Siyasal Katılımın Kavramları, Türleri ve Biçimleri

İşlevsel kavramlar			Türler ve yaygın olarak kullanılan sınıflandırma	Yaygın modelin örnekleri
Minimalist tanım		Siyasal katılım- I	-Geleneksel siyasal katılım -Kurumsal siyasal katılım -seçkinlerin yönettiği eylem -resmi katılım	-oylama -bütçe forumları -parti üyeliği -politikacılarla iletişim kurmak
Hedeflenen tanımlar	Hedef: hükümet siyaset, devlet	Siyasal katılım- II	-geleneksel olmayan siyasal katılım -kurumsal olmayan siyasal katılım -protesto	-dilekçe imzalama -gösteri -sokakların kapatılması

			-siyasi eylem -çekışmeli siyaset -elit zorlu eylem -günlük aktivizm	-boyama sloganları - çeteleşme
	Amaç: problemler veya topluluk	Siyasal katılım- III	-sivil katılım -sosyal katılım -topluluk katılımı	-gönüllü faaliyetler -sokağı geri almak reclaim -the - street - party
Motivasyon tanımı		Siyasal katılım- IV	-etkileyici dışa vurumcu canlı anlamlı siyasal katılım -Bireyselleştirilmiş kolektif eylem -kişiselleştirilmiş siyaset	-siyasi tüketicilik -boykot -halk intiharları

Kaynak: (van Deth 2014:361).

Siyasal katılım davranışının farklı şekillerde gerçekleşmesinin temelinde eylemin farklı boyutlarının bulunması yatar. Robert Dahl’a göre, siyasal katılımın boyutları; İlgi (siyasal olayları izleme), Önemseme (siyasal olaylara önem verme), Bilgi (siyasal olaylar hakkında fikir sahibi olma), Eylem (siyasal olaylara aktif katılım sağlama) şeklinde sıralanmaktadır. Bu dört boyut birbiriyle yakından bağlantılıdır ve bunlar arasında bir bağ vardır. Seçim sonuçlarına ilgi duyanların, siyasal olayları önemseyenlerin ve siyasi tartışmalara hakkında bilgi sahibi olanların ilgisizlere göre oy kullanma oranı daha yüksektir (Kapani, 2011, s.144).

Siyasal demokrasilerde, vatandaşların siyasal sürece, her düzeyde katılma hakkı ve olanağı bulunmasına karşın katılma eylemine gösterilen ilgi tüm vatandaşlar açısından aynı yoğunlukta olmamaktadır. Çünkü siyasal katılma faaliyetleri birtakım zorluklar içermektedir. Bu bağlamda Milbrath siyasal katılma düzeyleri ve içerdiği faaliyetleri kolaydan zora doğru sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma **izleyici** (spectator), **geçiş** (transitional) ve **mücadeleci** (gladiator) olarak sıralanmaktadır.

İzleyici faaliyetler, seçimlerde oy vermek, siyasi tartışmaya girmek, bir partinin rozetini takmak, başkalarını belirli bir partiye yönelik oy kullanmasına ikna etmektir. Geçiş faaliyetlerini, bir siyasal toplantıya, gösteriye, mitinge katılmak, bir parti veya adayın siyasal kampanyasını maddi olarak desteklemek, bir siyasal figür, bir siyasi liderle ilişki kurmak olarak saymıştır. Son olarak mücadeleci faaliyetler ise politik bir pozisyonda bir mevkii sahibi olmak, politik bir pozisyon için aday olmak, siyasal eylemlerde etkin rol oynamak, siyasal fon sağlamaya uğraşmaktır (Karakoç, 2018, s.5055). Aşağıda siyasal katılım düzeyleri daha detaylı olarak incelenecektir.

2.4. Siyasal Katılım Düzeyleri

Bireylerin siyasete katılımı farklı düzeylerde gerçekleşir. Kimileri siyasetle hiç ilgilenmezken, kimileri de siyasal faaliyetlere önemli ölçüde zaman, çaba ve maddi kaynak ayırır. Bireylerin siyasal sisteme karşı sahip olduğu tutumlar, eylemler ve davranışlar arasındaki çeşitlilik beklenmedik bir durum değildir. Siyasal katılımın çeşitli biçimlerde ortaya çıkması, esasen bu eylemlerin farklı derecelerde ve aşamalarda gerçekleşmesinden kaynaklanır. Aşağıda yaygın olarak kullanılan bazı siyasal katılım sınıflandırma düzeylerinden bahsedilecektir.

2.4.1. Verba ve Nie'nin Siyasal Katılım Düzeyleri

Verba ve Nie'nin siyasal katılım düzeylerine yönelik sınıflandırması, siyasal katılımın yalnızca oy vermekle sınırlı olmadığını, farklı formlarda ve yoğunluklarda gerçekleşebileceğini vurgulayan önemli bir teorik çerçevedir. Bu sınıflandırma, siyasal katılımın farklı biçimlerini anlamak ve analiz etmek için kullanılan temel bir modeldir. Verba ve Nie, bu sınıflandırmayı 1972 yılında yayımladıkları *Participation in America: Political Democracy and Social Equality* adlı eserlerinde geliştirmişlerdir.

Bu sınıflandırma, bireylerin siyasal katılımını altı temel düzeyde ele alır (Verba, S., ve Nie, 1972, s.77):

1. **Aktif olmayanlar (Inactive):** siyasal süreçlere çok az veya hiç katılmayan bireyleri ifade eder. İnaktif bireyler, genellikle siyasal olaylarla ilgilenmezler ve seçimlere katılma gibi temel etkinliklerde bulunmazlar.

2. **İzleyici (Parochial Participants):** Siyasal sürece çok sınırlı bir katılım gösterirler. Genellikle siyasal olaylardan habersizdirler ve sadece kendilerini doğrudan etkileyen durumlar ortaya çıktığında tepki verirler. Bu grup, siyasal süreçlere minimal düzeyde katılım sağlar
3. **Oy Verici (Voting Specialists):** Sadece seçim dönemlerinde aktif olan bu bireyler, siyasal katılımlarını büyük ölçüde oy vermekle sınırlandırır. Seçim dışındaki siyasal etkinliklere katılma eğilimleri yoktur ve bu nedenle, siyasal katılımın en yaygın ancak en düşük düzeylerinden birini temsil ederler.
4. **Bağlantılılar (Communalists):** Topluluk düzeyinde katılımcılardır. Bu grup, yerel topluluk ve sosyal sorunlara duyarlıdır, ancak doğrudan siyasal kampanya veya parti faaliyetlerine katılmak yerine, yerel düzeyde toplumsal etkinliklere katılır. Siyasal katılımın toplumsal yönünü vurgulayan bir yaklaşımları vardır.
5. **Kampanya Katılımcıları (Campaigners):** Siyasal kampanyalarda aktif olarak rol alırlar. Seçim dönemlerinde çeşitli siyasal etkinliklerde bulunur, adaylar için gönüllü çalışır ve kampanya yürütürler. Bu grup, siyasal sürecin dinamik ve aktif bir parçasıdır. Mitinglere katılmak gibi etkinliklerle siyasal süreçte aktif bir rol üstlenirler.
6. **Aktivistler (Complete Activists),** siyasal katılımın en yoğun gerçekleştiği düzeyi temsil eder. Bu gruptaki bireyler, sadece oy kullanmakla kalmaz, aynı zamanda siyasal kampanyalarda aktif olarak yer alır ve sürekli olarak çeşitli siyasal etkinliklere katılır. Hem yerel hem de ulusal düzeyde aktif bir siyasal katılım gösterirler. Siyasal partilerde görev alan bu vatandaşlar, her türlü siyasal faaliyete dahil olur. Bu grup, en belirgin ve inaktiflerin tam tersidir; genellikle üst sosyal statü gruplarından gelirler. Eksiksiz aktivistler, siyasal katılımın her türünde son derece faaldir. Komünalistler ve kampanyacılarla karşılaştırıldığında, onların ne kadar aktif oldukları daha da belirgin hale gelir. Sadece kampanyalarla toplumsal katılımı birleştirmekle kalmazlar, aynı zamanda her bir alanda, bu konulara odaklanan diğer gruplardan çok daha aktiftirler.

Verba ve Nie'nin bu sınıflandırması, bireylerin siyasal yaşama farklı şekillerde ve yoğunluklarda katıldığını göstererek, siyasal katılımın yalnızca oy

kullanma ile sınırlı olmadığını ortaya koyar. Bu model, siyasal katılımın çok boyutlu bir olgu olduğunu vurgulayarak, demokratik süreçlerin analizinde önemli bir yere sahiptir.

2.4.2. Lester W. Milbrath' a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Bir siyasal toplumda yaşayan kişiler benzer şekilde ve aynı oranda siyasal yaşama dahil olmamaktadır. Bazı kişiler siyasetin her alanında aktif olarak görev alırken bazıları pasif davranmakta ya da daha az ilgilenmektedir. L. Milbrath' a göre bir nüfus üç temel tipe ayrılabilir bunlar: ilgisizler (apathetics) siyasi süreçten çekilmiş kişiler, seyirciler (spectators) siyasete asgari düzeyde dahil olan kişiler ve gladyatörler (gladiators) aktif savaşçılardır.

Gladyatörler, seyirciler ve kayıtsızlar terimleri, bir Roma gladyatör yarışmasında oynanan rollere bir benzetmeden alınmıştır. Küçük bir gladyatör grubu, seyircileri memnun etmek için savaşır. Seyirciler tezahürat yapar, alkışlar ve sonunda savaşı (seçimi) kimin kazandığına karar vermek için oy kullanırlar. İlgisizler bu süreçleri dahi izlemezler (Milbrath,1981, s.200).

Milbrath, eylemin yoğunluk ve zorluk derecesini kriter olarak kabul etmiş ve siyasal katılma eylemlerini üç kategoride ele almıştır. Buna göre en kolay eylemleri izleyici faaliyetleri, daha zor olanları geçiş faaliyetleri ve en zor eylemleri de gladyatör faaliyetler şeklinde sınıflandırmıştır.

İzleyici faaliyetleri, yoğunluğu düşük olan eylem biçimlerini kapsar; örneğin, oy kullanmak veya siyasi konuşmalar yapmak bu gruba girer. Geçiş faaliyetleri, daha aktif bir katılımı ifade eder; bu kategoriye, kamu yetkilileriyle iletişim kurmak veya bir siyasi partiye bağış yapmak gibi eylemler dâhildir. Gladyatör yani oyuncu faaliyetleri ise en yüksek katılım düzeyini temsil eder; bu grup, siyasi partilerde aktif rol almak veya resmi görevler için aday olmak gibi doğrudan ve etkili katılım biçimlerini içerir.

Nüfusun kayıtsızlar, seyirciler ve gladyatörler olarak bu basit bölünmesinin sezgisel bir çekiciliği ve siyaset hakkında düşünmek için bazı faydaları olsa da, araştırmalar kavramsallaştırmanın bir şekilde yetersiz olduğunu göstermiştir.

Milbrath “Katılım ve Politik Eşitlik: Yedi Ulusun Karşılaştırılması (Verba, Nie ve Young, 1978):” adlı çalışmadan faydalanarak bazı siyasi katılım türlerini belirlemektedir. Aşağıda tartışılacak olan bu temel modlar, kültürel gelenekler ve

siyasi sistemler açısından oldukça farklı olan yedi ülkede bulunmuştur. Bu siyasi katılım türlerini oy vermek, parti ve seçim için çalışmak, aktivizm, protesto, resmi makamlar ile iletişime geçmek ve bilgilendirme eylemleri olarak sıralamaktadır.

Oy verme (Voting) Milbrath oy vermenin, bir vatandaşın sisteme olan bağlılığını teyit ettiği bir eylem olduğu kadar, siyasi sistem üzerinde talepte bulunduğu bir eylem olduğunu öne sürer. Oy veren bir kişi, bunun siyasi sonuç üzerinde önemli bir fark yaratacağına nadiren inanır. Bir kişinin vatandaşlık görevi duygusu, ortak bir sosyal norm duygusu ve topluluğun iyi bir üyesi olarak kendi kendini tanımlamasına göre yaşamının bir yolu olduğu için oy kullanması daha olasıdır. Oy verme eylemi, diğer birçok siyasi etkinlik kadar bilgi ve motivasyon gerektirmez.

Parti ve kampanya çalışanları (Party and Campaign Workers) Bir partinin veya adayın seçim başarısını artırmak veya geniş kitlelere erişim sağlamak amacıyla faaliyet gösteren grupları tanımlar. (Özkılıçcı, 2020). Milbrath'a göre İnsanların küçük bir kısmı siyasi sisteme karşı bir parti ve kampanya aktivisti duruşu alıyor; bu tür aktivistler Amerika Birleşik Devletleri nüfusunun yaklaşık %15'ini oluşturmaktadır. Diğer bazı ülkelerde de benzer oranlar bulunmuştur. Bu insanlar politik yarışmalarda gladyatördürler; nüfusun çoğunluğu seyirci tribünlerinde oturur ve yarışmayı kimin kazandığına karar verirken (favorilerine oy vererek) işin çoğunu onlar yapar (Milbrath, 1981, s. 202).

Topluluk aktivistleri (Community Activists) Sosyal bir sorunla başa çıkmak için oluşturulan, gerektiğinde bir sorunla ilgili olarak kamu görevlileriyle temasa geçen gruplara denir. Birçok yönden topluluk aktivistleri, parti ve kampanya aktivistlerine benzer; her ikisinin de topluluk meselelerine yüksek düzeyde psikolojik katılımı vardır. Temel fark, topluluk aktivistlerinin parti ve kampanya politikalarıyla parti aktivistlerinden çok daha az ilgilenmesidir.

Yetkililerle İletişime Geçme (Contacting Officials) Yetkililerle iletişime geçmek, duruma ve zamana göre çok özeldir; bir kişi, kendisini doğrudan etkileyen belirli bir dar konu hakkında endişe duyduğu için bir hükümet yetkilisiyle iletişime geçer okul vergileri, yol çalışması, sosyal güvenlik çeki vb. Bu katılım biçimini vurgulayan kişiler genellikle politik meselelere yoğun bir şekilde dahil olmazlar. Belirli bir şekilde iletişime geçme, diğer biçimlerle ve aktivizmin genel boyutuyla

zayıf bir şekilde ilişkilidir. Bu katılım biçimi doğası gereği pek de politik değildir ve Verba ve Nie buna " parochial" katılım adını verir. Amerikan vatandaşlarının yalnızca küçük bir kısmı (yaklaşık %6) bu kategoriye girer, ancak bu oran incelenen diğer ülkelerin bazılarında önemli ölçüde daha yüksekti; Hollanda %38 ile en yüksek oranı gösterdi (Nie ve Verba, 1975).

Protestocular (Protestors) siyasi sisteme karşı protesto duruşunda bulunan kişilerdir. Protestolar genellikle siyahlar, öğrenciler ve kadınlar gibi azınlık statüsündeki kişiler tarafından gerçekleştirilir. Vatansever olan pekçok yurttaş protestoyu ahlak dışı bulmakta iken protestocuların çoğu, protestolarda yanlış veya vatansever olmayan hiçbir şey görmemektedir. Protesto gibi bir siyasal katılım yöntemini seçen bireylerin, genellikle siyasi sistemden daha yüksek beklentileri vardır. Bu kişilerin talepleri arasında genellikle daha etkin bir hükümet, sivil hakların korunması ve devletin ekonomik fırsatlar sağlaması yer alır. Bu beklentiler, diğer katılım biçimlerini tercih edenlerin taleplerine göre daha güçlüdür (Özkılıçcı, 2020, s.8).

İletişimciler (Communicators) Bu grup, siyasetle sürekli bir endişe içinde olan, bu kaygısını siyasi olayları takip ederek, kendi görüşlerini kamuya açık alanlarda ifade ederek ve diğer kişileri politika konusunda bilgilendirerek gidermeye çalışan bireyleri tanımlar (Özkılıçcı, 2020).

Bu faaliyetlerin her biri, vatandaş ve toplumun diğer üyeleri arasında sözlü bir alışverişi gerektirir. Birey ve yönetim arasındaki iletişimsel bir ilişki tarzı, yüksek bir eğitim, siyaset hakkında yüksek düzeyde bilgi ve siyasete yüksek düzeyde ilgi gerektiriyor. İletişimciler, parti aktivistlerinden veya vatanseverlerden daha fazla hükümeti eleştirme eğilimindedir, ancak genellikle siyasi görüşlerini ifade etmek için protesto faaliyetlerini kullanmazlar. Bu siyasal katılım eyleminin gereklilikleri arasında yüksek eğitim ve siyasi olaylara karşı ilgili olmak bulunmaktadır.

2.4.3. Robert Dahl'ın Siyasal Katılım Düzeyi Sınıflaması

İnsan toplum içinde yaşayan sosyal bir varlıktır. Bununla birlikte, insanlar sosyal oldukları için politik sistemler geliştirirler. Belli ki etki ilişkilerine girmeden bir arada yaşayamazlar; bu ilişkiler ne zaman istikrarlı ve tekrarlayıcı hale gelse, politik sistemler var olur. Değerleri ve kaygıları ne olursa olsun insan ister beğensin

ister fark etmesin, kaçınılmaz olarak siyasal sistemlerin ağına düşer. Ancak, kendilerini bir siyasal sistemin sınırları içinde bulan bireyler, siyasal yaşamla hiçbir şekilde eşit derecede ilgilenmezler. Bazı insanlar siyasete kayıtsızdır; diğerleri daha derinden ilgilidir. Yoğun bir şekilde siyasetle uğraşanlar arasında bile, sadece bazıları aktif olarak güç peşinde koşuyor. Güç arayanlar arasında, bazıları diğerlerinden daha fazla güç kazanıyor (Dahl, 1963, s.100). Bu sebeple vatandaşların siyasal katılmadaki farklılıklardan hareketle bir siyasal tabakalaşma modeli oluşturmuştur. Bunlar:

- *Apolitik tabaka (Siyasal olmayan)*
- *Siyasal Tabaka*
- *Güç arayanlar (İktidar Peşinde Koşanlar)*
- *Güçlüler (İktidar Sahipleri)*

En düşük katılım gösteren siyasal olmayan tabaka siyasi olaylar hakkında merak, ilgi ve bilgi sahibi olmayan ve eylemde bulunmayan kişiler, başka değişle ilgisizler kategorisidir. Toplumda en yüksek katılımı gerçekleştirenler ise iktidarı fiilen kullananlardır.

Siyasi olmayan tabaka altı sebepten dolayı siyasete karışmaz bunlar (Dahl,1963, s.103-106);

(1) Siyasi katılımdan beklenen ödüllere, diğer faaliyet türlerinden beklediğiniz ödüllere kıyasla düşük bir değer verirsiniz, siyasete dahil olma olasılığınız daha düşüktür.

(2) Alternatif partiler veya liderler arasında önemli bir fark olmadığını ve sonuç olarak yaptıklarınızın önemli olmayacağını düşünüyorsanız, siyasete girme olasılığınız daha düşüktür.

(3) Zaten sonucu önemli ölçüde değiştiremeyeceğiniz için yaptığınız şeyin önemli olmayacağını düşünüyorsanız, siyasete bulaşma olasılığınız düşüktür. Pek çok araştırma, kişinin gerçekten önemli olduğuna duyduğu güven ile siyasi katılımının derecesi arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Kişinin "siyasi etkinlik duygusu" ne kadar zayıfsa, dahil olma olasılığı o kadar düşüktür.

(4) Siz dahil olmadan sonucun sizin için nispeten tatmin edici olacağına inanıyorsanız, siyasete dahil olma olasılığınız daha düşüktür. Belirli bir siyasi

kararın önemli olduğuna inanan bir vatandaş, yine de kararın iyi sonuçlanacağından oldukça eminse, o karara dahil olmayabilir. Bir kişinin siyasi etkinliğine olan düşük güvenin katılım cesaretini kırması gibi, kişinin siyasi sistemindeki kararların çok yönlü meşruiyetine, istikrarına ve adaletine olan yüksek güven de kişinin katılımını gereksiz görmesine neden olabilir.

(5) Etkili olmanız için bilginizin çok sınırlı olduğunu düşünüyorsanız, siyasete karışmanız daha az olasıdır. Görünüşe göre her ülkede çok sayıda insan siyaseti çok iyi anlamadıklarını düşünmektedir.

(6) Son olarak, yolunuza çıkan engeller ne kadar büyük olursa, siyasete karışma olasılığınız o kadar azalır. Bir kişi bir faaliyetten yüksek ödüller beklediğinde, büyük engelleri aşmaya ve bunları elde etmek için yüksek “maliyetlere” katlanmaya isteklidir. Ancak ödüllerin düşük olacağına ya da hiç olmayacağına inandığında, en ufak engeller ve maliyetler bile cesaretini kırmak için yeterlidir.

Siyasal tabakada ise incelediğimiz tüm kuvvetler ters yönde çalışabilir. Aşağıdaki durumdaki bireylerin siyasete dahil olma olasılığınızın daha yüksek olduğu açıktır:

- kazanılacak ödüllere değer veren
- alternatiflerin önemli olduğunu düşünen
- sonucu değiştirmeye yardım edebileceğinden emin olan
- harekete geçmezse sonucun tatmin edici olmayacağına inanan
- eldeki soruyla ilgili bilgi veya beceriye sahip olmak
- harekete geçmek için daha az engeli aşmak zorunda olan

bu ve diğer faktörler nedeniyle, bazı insanlar siyasetle ilgilenir, siyaset hakkında bilgi sahibi olur ve siyasal yaşama katılır. Bu kişiler siyasi tabakayı oluşturmaktadır.

Siyasi tabaka içinde, bazı kişiler diğerlerinden çok daha şiddetli bir şekilde güç ararlar. Ve bazı kişiler diğerlerinden çok daha fazla güç kazanır. Kısacası, siyasi tabaka içinde, güç peşinde koşanlardan oluşan bir alt katman ve güçlü liderlerden oluşan bir alt katman vardır. Bazı insanlar güç elde etmek için diğerlerinden daha

fazla kaynak kullanır. Bazı insanlar sahip oldukları kaynakları daha verimli, daha ustaca kullanırlar. O halde genel olarak bazı insanlar, daha fazla kaynağa erişimleri olduğu için diğerlerinden daha fazla güç elde etmek için daha fazla kaynak kullanır. Ve diğer her şey eşit olduğunda, daha fazla kaynağa sahip insanların daha fazla güç kazanmasını beklemek mantıklıdır. O halde, bu ölçüde, güç ve güç arayışındaki farklılıklar, nesnel koşullardaki farklılıklarla ilişkilidir (Dalh,1963, s. 117). Bunlar: (1) genetik farklılıklar; (2) öğrenme fırsatları arasındaki farklılıklar ve (3) motivasyonel öğrenme güdülerindeki farklılıklar. İlk iki durumdaki farklılıklardır, üçüncüsü motivasyondaki bir farktır.

2.4.4. Samuel Barnes ve Max Kease'in Sınıflandırması

Siyasal katılma eylemlerinin farklı bir sınıflandırmasını ise Bornes ve Kease'in yapmış oldukları ikili ayırmada görmekteyiz. Yazarlar Politik Eylem: Beş Batı Demokrasisine Kitleli Katılım (Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies) adlı eserinde, liberal demokratik anayasalar ve prosedürler çerçevesinde faaliyet gösteren beş ileri sanayi toplumunda vatandaşların siyasi katılımının yapısı ve anlamı ile ilgilenmektedirler. İngiltere, Hollanda, Batı Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Avusturya'dan anket verilerinden yararlanan bu çalışma, 1960'ların sonlarında gelişmiş endüstriyel demokrasileri kasıp kavuran siyasi protesto dalgalarını açıklamaya çalışılırken Geleneksel ve geleneksel olmayan politik davranışlar şeklinde iki ayrıma gidilmiştir (Barnes ve Kaase, 1979).

Geleneksel (Konvansiyonel) politik davranış: Bu tür eylemler, seçim süreci ve siyasi rejim tarafından belirlenen kural ve normlara uygun olarak gerçekleştirilir. Bu eylemler hem yasal hem de meşrudur. Örneğin, oy kullanmak, siyasi konularda tartışmalara katılmak, siyasi miting ve toplantılara katılım sağlamak, siyasi figürler ve kamu görevlileriyle iletişim kurmak ve başkalarını siyasi açıdan etkilemek amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmak gibi eylemleri içerir.

Geleneksel olmayan (Konvansiyonel olmayan) politik davranış: siyasi rejimin mevcut kural ve normlarına karşı çıkmak amacıyla oluşturulan faaliyetlerdir. Toplu dilekçe vermek, gösteri yapmak, boykot, işgal ve grev yapmak, binaları veya fabrikaları işgal etmek, kira veya vergileri kesmek, trafiği engellemektir.

Barnese göre geleneksel katılım ile geleneksel olmayan bir diğer ifadeyle - protesto katılımı- arasındaki ilişki dikkate değerdir. Analizler, protesto katılımı ile yaş arasındaki beta katsayılarının beş ülkede de pozitif olduğunu ve gençlerin daha fazla protesto eğiliminde olduğunu göstermektedir. Kişinin yaşı, değer öncelikleri ve ideolojik düzeyi, protesto potansiyelini en çok etkileyen faktörlerdir. Ancak, her ülkede, geleneksel olarak aktif bireylerin de protesto potansiyeline sahip olabileceği ihtimali vardır (Barnes, 1979).

Eğitim ve siyasi eylem arasındaki ilişki, genellikle bireylerin sahip olduğu siyasi becerilerin bir yansıması gibi görünmektedir. Protesto potansiyelinde, ideolojik düzey önemli bir rol oynarken, eğitim, mevcut refah göstergesi olarak daha az etkiye sahiptir. Ayrıca, kişinin aile gelirinin protesto potansiyeli üzerindeki etkisi neredeyse yoktur. Gelirin geleneksel katılım üzerindeki etkisi ise çoğu ülkede mütevazıdır, Almanya biraz istisna oluşturmaktadır (Barnes, 1979, s. 377-379).

Bu düzeyler, bireylerin siyasal sisteme olan katılımının çeşitli aşamalarını ve derinliklerini yansıtır. Her bir düzey, farklı bir katılım biçimini ve etkisini temsil eder, bu da siyasal sürecin zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koyar.

2.5.Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler

Siyasal katılım, çeşitli bireysel ve toplumsal faktörlerden etkilenir ve bu katılımın artışı veya azalışı, belirli faktörlere bağlıdır. Bu konuda yapılan alan araştırmaları, siyasal eylemin ortaya çıkmasını etkileyen faktörleri belirlemeye yöneliktir. Bu faktörler genellikle sosyoekonomik, siyasal, hukuksal ve psikolojik-bireysel faktörler olarak sınıflandırılmaktadır.

Sosyo-Ekonomik Faktörler: Cinsiyet, gelir, meslek gibi değişkenlerin siyasal katılımı etkilediği varsayılmıştır. Cinsiyet eşitsizliğinin en belirgin olduğu alanların başında siyaset gelmektedir. Çoğu toplumda kadınların siyasi katılımı, sadece gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de erkeklerden daha azdır. Fitzgerald'ın (2013), Amerikan toplumunda kadınların erkeklerden daha az siyasetle meşgul olduğuna dikkat çekilmiştir. Benzer şekilde İngiltere'de siyasal katılımındaki cinsiyet uçurumunun sebeplerinin araştırıldığı çalışmada tek nedensellik içeren bir açıklamadan kaçınılmıştır. Yapısal açıklamaların (zaman, eğitim, gelir), kültürel açıklamaların (siyasi ilgi, bilgi ve güven düzeyi, aracı açıklamaların (sendika, kilise, medya) ve kurumsal açıklamaların (siyasi partiler ve

adaylar) kadın ve erkeklerin siyasi aktivizmini belirlediğinden bahsedilmiştir. Cinsiyet farkı daha iyi eğitim görmüş ve daha yüksek gelire sahip kadınlar ve erkekler arasında daha dar olduğu aynı zamanda medeni durumun kadının siyasal katılımını olumsuz, erkeğin siyasal katılımını ise olumlu bir şekilde etkilediği ortaya konulmuştur (Childs, 2004, s. 423).

Siyasal katılımdaki cinsiyet farkının kadınların kişisel tercihlerinden yani siyasete ilgisizliklerinden kaynaklandığı gibi toplumsal ve kültürel yapılardan da kaynaklanabilmektedir. Siyasal alan genel olarak erkeksi bir alan olarak tanımlanmakta ve algılanmaktadır (Demir,2015; Sancar,2008; Gökçimen,2008). Geçmişte kadınların marjinalleştirilmesi, siyasi ve sosyal nedenlerle oy haklarının ellerinden alınması, kadınların toplum içinde yabancılaşmış hissetmelerine neden olduğu ve erkeklerle eşit olmadıkları sonucuna varılabilir. Bu da kadınların siyasi konulara, olaylara ve parti faaliyetlerine olan ilgisini kaybetmesine neden olmuştur.

Öte yandan 1972'den beri Amerika Birleşik Devletleri'ndeki genç kadınların başkanlık seçimlerinde daha yüksek seçmen katılımı oranları vardır. Bu eğilim, bekâr genç erkeklerin (19-24 yaş) %41'inin oy kullandığı 2012 ulusal seçimlerinde, bekâr genç kadınların %48'inin oy kullandığı bir dönemde devam etmiştir. Avustralya'da, oy kullanan erkek ve kadınların yaklaşık olarak eşit oranlarıyla durum farklıdır (Homana, 2018, s.41). Ancak her iki ülkede de siyasi görevde bulunan erkeklerin üstünlüğü devam etmektedir.

Sosyoekonomik statünün yükselmesinin oy verme davranışına etkisi oldukça tartışmalıdır. Önceki çalışmalara göre eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe, bireylerin siyasal yeterlik algısı da artar. Yüksek gelir ve yüksek eğitim, beraberinde yüksek bir sosyal statü getirir ve bu da bilgiye ve bürokrasiye erişim imkânını artırır. Bu artış, bireylerin siyasal yeterliklerini güçlendirir ve siyasal katılımı artırabilir (Caprara ve ark., 2009). Zengin bireyler, genellikle siyasi sürece katılmak için siyasi bilgi birikimine ve uzmanlığa sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda eylemlere katılmak için gerekli mali kaynaklara da sahiptir. Zengin ve toplum içinde yüksek düzeyde refaha sahip olanlar, oy kullanmaya ve siyasi faaliyetlerde bulunma oranı daha yüksekken buna karşılık, yoksul veya düşük gelirli aileler, temel hizmetlere, uygun eğitime ve sağlık hizmetlerine erişim sıkıntısı çektikleri için oy kullanma konusunda isteksizdirler. Siyasal kampanyalara katılım, adaylara ve partilere maddi ve manevi destek sağlama

şeklinde gerçekleşir. Gelir düzeyi yüksek bireyler, kampanyalara daha fazla bağış yapma ve gönüllü olarak çalışma eğilimindedir. Brady, Verba ve Schlozman (1995), yüksek gelirli bireylerin kampanyalara katılım oranlarının daha yüksek olduğunu ve bu katılımın maddi destek ve sosyal bağlantılar aracılığıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Yüksek gelirli bireyler, siyasal kampanyalara maddi katkıda bulunmanın yanı sıra, etkili sosyal ağlara sahip olmaları nedeniyle de daha fazla etkili olabilirler.

Siyasi katılımı etkileyen üç kaynak olduğu vurgulanmıştır: zaman, para ve sosyal beceriler. Bireyin siyasi faaliyetlere katılabilmesi için paraya ihtiyacı vardır. Paraya (gelir) odaklanan bir çalışmaya göre, yüksek gelirli aileler seçtikleri adayı destekleyebilir. Bu da siyasi katılımlarını artırmaktadır (Brady, Verba ve Schlozman,1995).

Bazı araştırmalar, gelirin aşırı artışının siyasi ilgisizliğe yol açabileceğini göstermektedir. Bu etkiler, ülkeden ülkeye ve döneme göre farklılık gösterebilir. Örneğin, sosyoekonomik statünün artması Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde oy verme davranışını teşvik edebilirken, daha gelişmiş ülkelerde, örneğin ABD’de, bu durum siyasi ilgisizlik (depolitizasyon) ile sonuçlanabilir. (Sadoğlu,2018, s.174).

Yaş dönemlerine göre değişen fiziksel ve sosyopsikolojik yapıya bağlı olarak siyasal davranış ve tutumlarda farklılıklar ortaya çıkması muhtemeldir. Gençler gösteri yürüyüşleri ve seçim kampanyaları gibi yüksek enerji ve zaman gerektiren siyasal eylemlere orta yaşlı ve yaşlı kuşaklardan daha elverişli durumdadır. Ancak bu durum genç nüfusu siyasal katılımın gerçek faili konumuna yükseltmez. Gençler bunalımlı dönemlerde, önemli sorunların gündemde olduğu ortamlarda yüksek düzeyde siyasal katılma eğilimi gösterebilirken diğer dönemlerde ilgilerinde azalma görülür.

Çavuşoğlu ve Pekkaya'nın (2016, s. 32) araştırması, genç seçmenlerin siyasete olan ilgisinin düşük olduğunu ve oy verme davranışlarında ekonomik ve sosyolojik yaklaşımları benimsemediklerini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Koç'un (2020) çalışması da 18-25 yaş grubundaki seçmenlerin, 42-49 yaş grubuna kıyasla politik ilgilenimlerinin çok daha düşük olduğunu göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, uygun genç seçmenler arasındaki katılım 1972'den beri düşmüştür. Ayrıca, gençlerin siyasi kampanyalardan çekinip seçilmiş yetkililerle iletişime geçmeleri konusunda süregelen bir endişe vardır. Avustralya'da zorunlu oylamaya rağmen gençlerle ilgili endişeler vardır. 2004 yılında, Avustralyalı gençlerin %82'si o ülkenin federal seçimlerinde oy kullanmayı bekliyordu. 2010 yılına gelindiğinde, 18-19 yaşındakilerin yalnızca %53'ü bölgesel veya ulusal seçimlerde oy kullanma niyetindeydi (Homana, 2018, s.41).

İlerleyen yaşla birlikte bireyin dünya görüşü, toplumsal ve siyasi olaylara bakışı daha netleşmekte siyasi tercihleri daha kararlı olmakta ve siyasi yaşama katılımı daha düzenli bir kalıba oturmaktadır. Yaş ilerledikçe siyasi katılımının artması beklenmektedir.

Siyasal ve Hukusal Faktörler: Toplumun siyasi yapısı ve sistemin işleyişi hukusal faktörler tarafından da etkilenir. Anayasa ve diğer temel yasalar, siyasete çerçeve ve sınırlar belirler. Vatandaşların siyasi sürece katılım şekilleri, sahip oldukları haklar ve sorumluluklar, siyasi haklarını kullanırken uymaları gereken normlar bu yasalarla düzenlenmiştir. Oy verme, seçme ve seçilme hakları belirli standartlara bağlıdır (Dursun,2012, s.111).

Bütün siyasi rejimlere göre siyasi süreçlerini işleyişi farklılık göstermekte vatandaşlar belirli kurallara ve normlara göre siyasi sürece katılmaktadır. Siyasi sistemin demokrasi veya anti-demokratik nitelik taşıyan totaliter rejim olması durumunda siyasi katılma farklı anlamlar kazanmaktadır. Otoriter ve totoriter rejimlerde vatandaşların siyasete katılmaları özgür iradeleriyle gerçekleşmemektedir. Bu sistemlerde özellikle oy hakkı her ne kadar yasalarca kabul edilmiş olsa da bu katılma göstermelik olmaktan öteye geçmemiştir. Seçmenler önceden belirlenmiş aday ve belirlenmiş politikaları onaylamaktan öteye geçemeyecektir. Burada siyasi katılım sınırlandırılmış sadece “onaylayıcı” bir işlev görevi görmekteyken demokratik rejimler de siyasi katılmayı en yüksek seviye ye çıkaracak mekanizmalar geliştirilir. Siyasi düşünce ve ideoloji serbestçe örgütlenerek kamuoyunda sesini duyurabilir, haklarını ve çıkarlarını koruyabilir. Bu sistemde siyasi iktidar seçmenlerin oylarına göre barışçıl bir şekilde el değiştirir.

Siyasal faktörler çerçevesinde ilave edilmesi gereken bir diğer konu siyasal partiler ve siyasal liderliktir. Siyasi partilerin ve liderlerinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Siyasal parti açısından bu rol kısmen ifade edici ve kısmen araçsaldır. Parti, üyelerinde bir aidiyet duygusu uyandırır. Kendi başına güçlü bir referans grubu görevi görür. Araçsal işlevlerinin bir parçası olarak, parti seçmenlerle temasa geçer ve onları kaydeder, parti adaylarını seçer, kampanya faaliyetleri düzenler, seçimler sırasında seçmenleri etkilemek için mitingler düzenler ve kendi programlarını desteklemeleri için her fırsatta seçmenleri harekete geçirir. Kampanya ve mitinglerin parti bağlarını kutuplaştırmada ve aday tercihlerini güçlendirmede etkileri var. Siyasal liderin kişilik özellikleri siyasal katılmayı etkileyebilir örneğin, toplumu harekete geçirmeye yetenekli olan hitabet gücü yüksek karizmatik liderler rekabetçi siyasal rejimlerde siyasal katılımı artırıcı bir etki gösterirler.

Psikolojik ve Bireysel Faktörler: Siyasal davranışın oluşmasında çevresel faktörlere ek olarak psikolojik ve bireysel faktörlerinde belirleyici bir rolü vardır. Aynı çevresel faktörlerin etkisi altında olup farklı siyasal davranışlar sergileyen kişiler bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Siyasal katılımda, bireyin sahip olduğu etkinlik ve girişkenlik hissi, genellikle katılımı teşvik ederken, yabancılaşma duygusu ise katılımı engelleyici ve azaltıcı bir etki yaratmaktadır (Dursun,2012, s.109).

Kişinin kendi eylem ve davranışları ile çevresine etkide bulunabileceği inancına etkinlik duygusu denilmektedir. Siyasal etkinlik, kişinin bireysel tercihini siyasal eylemle ifade etme kapasitesine ve bu eylemin siyasal sonucu etkileme olasılığına ilişkin inançları kapsar. İnsanlar hayatları üzerinde söz sahibi olmak maksadıyla siyasi süreç içerisinde etkin olmak isterler. Fakat insanlar eylemleriyle arzu edilen sonuçları üretebileceklerine inanmadıkça siyasette etkili olmaları pek olası değildir. Kişinin sosyal çevresine karşı ilgisizliği toplumsal yapılara ilişkin değer, kural, beklenti ve ilişkilerden uzaklaşmasına yabancılaşma denir. Söz konusu olumsuz duyguların siyasete yönelmiş şekli ise siyasal yabancılaşma olarak ifade edilir. Yabancılaşan kişiler siyasal sistemi kendisinden bağımsız ayrı bir yapı olarak görürler. Siyasal katılma davranışında bulunmaz ve siyasete ilgi göstermezler. Siyasi etkinlik eksikliği, siyasi yabancılaşmaya ve ilgisizliğe yol açabileceği gibi, yalnızca meşru siyasi süreç yoluyla değil, siyasi alanı etkilemek

için alternatif yollar aramaya da yol açabilir. Bu nedenle, yüksek bir siyasi etkinlik duygusu, esas olarak vatandaşların siyasi sisteme ve siyasi sürece olan güvenini arttırdığı için demokratik rejimlerin yüksek istikrarı ile ilişkilidir. Siyasi yabancılaşma düzeylerini yumuşatır ve vatandaşları aktif olmaya teşvik eder.

2.6. Siyasal Katılımın Kişilik Belirleyicileri

Özellikler, değerler, öz yeterlilik inançları, ihtiyaçlar ve güdüler dâhil olmak üzere kişiliğin çeşitli temel özellikleri siyasi alanla ilgilidir. Özellikler kişiyi tutarlı, düşünce, duygu ve eylem kalıplarına yatkın hale getiren temel eğilimleri ifade eder. Öz yeterlilik kişinin karşılaştığı görev ve durumlarla başa çıkma yeteneğine olan inancı yani kendisi hakkında sahip olduğu değerlendirme ve beklentileridir. İhtiyaçlar insanların bilinçli ya da bilinçsiz istekleri, arzuları ve hedefleriyle ilgilidir. Değerler günlük yaşamda yol gösterici ilke olarak hizmet eden bilişsel temsilcilerdir.

2.6.1. Özellikler

Son otuz yıldır kişilik özelliklerindeki büyük bireysel farklılıkların sebebini büyük beşli olarak adlandıran beş temel faktörün bulunduğunu kanıtlayan pekçok çalışmada ortaya konulmuştur. Farklı ülkelerden alınan çeşitli örneklerle yürütülen çalışmalar ideolojik sağ-sol, oy verme tercihi gibi farklı siyasi sonuçlarına odaklanmıştır.

Mondak ve Halperin (2008), kişilik ve politik davranış arasındaki ilişki için net bir teorik çerçeve sağlayan ilk kişilerdendir. Dışa dönüklükten yüksek puan alan insanlar iddialı ve sosyal olması sebebiyle siyasi katılımı bulunma olasılıkları yüksektir. Yüksek düzeyde dışadönüklük gösteren bireyler özellikle sosyal siyasi eylem biçimlerinden keyif almaktadır. Siyasi katılımı etkileşim için bir fırsat olarak değerlendirirler. Bu nedenle, onlardan parti çalışması, kampanya veya gösteriler gibi kolektif eylem biçimlerine katılmalarını bekleyebiliriz (Mondak 2010, s.57; Mondak ve Halperin 2008, s.344). Oy verme veya siyasi tüketicilik gibi bireysel katılım biçimlerinin dışa dönükler için daha az çekici olması beklenir. Yani Dışa dönüklük sosyal etkileşime açık olması nedeniyle siyasi etkinliklere katılma, toplantılara katılma, mitinglere katılma gibi grup temelli davranışlarla ilişkilidir.

Uyumlulukta yüksek puan alan bireyler çatışmalardan kaçınma ve uyum için çabalama eğilimindedir. Özellikle grevler veya protestolar gibi oldukça

çatışmalı biçimlerde siyasette daha az aktif olmaları beklenir (Mondak 2010, s. 61; Mondak ve Halperin 2008, s.346). Birkaç ampirik çalışma bu varsayımların geçerli olduğunu göstermektedir: Uyumluluk ve oy verme arasında sistematik bir bağlantı yoktur (Mondak 2010; Mondak ve Halperin 2008). Yerel düzeydeki siyasi faaliyetlere ilişkin kanıtlar, olumsuz bir ilişkiye bile işaret ederek uyumlu kişilerin yakın çevrelerindeki çatışmalardan kaçınmaya çalıştıklarını göstermektedir (Gerber vd., 2011). Uyumluluk ile protestolara katılım arasındaki olumsuz bağlantıya dair tutarlı bulgular mevcuttur.

Siyasi katılım ve uyumluluk arasındaki ilişki için iki olasılık vardır. Bir yandan, daha uyumlu insanlar yüksek işbirlikçi eğilimler gösterme eğilimindedir ve bu nedenle grup temelli katılımı bulundurma olasılıkları daha yüksektir. Öte yandan, siyasi katılım genellikle bir düzeyde anlaşmazlık içerdiğinden, daha uzlaşmacı insanlar çatışmalardan kaçınmak için siyasete katılmaktan kaçınırlar.

Sorumluluk bireylerin yüksek düzeyde vatandaşlık görevi duygusu ve normlara uymaya eğilimli olduklarından aynı zamanda seçim kampanyalarına katılmanın önemli olduğuna inandıklarında katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu savunmaktadırlar. Görev, fayda ve etkinlik duyguları, sorumlu bireylerin siyasete katılmaları için gerekli ön koşullar olarak düşünülmelidir (Mondak ve Halperin 2008, s.343). Ampirik çalışmalar, sorumluluk ile katılım arasındaki bağın büyük ölçüde koşullu olduğunu ileri sürmektedir. Siyasi eylem biçimleriyle ilgili olarak, olumsuz bir ilişki bile bekleyebiliriz. Bu, siyasi eylemin doğasına bağlıdır. Sorumluluk, geleneksel olmayan katılım biçimleriyle olumsuz ilişkilidir. Ayrıca sorumluluk özelliğinin statüko ve buna bağlı olarak değişimi benimseme konusundaki isteksizliği sebebiyle muhafazakâr ideolojilerle bağlantılı olabileceği düşünülmüştür (Mondak ve Halperin, 2008).

Duygusal istikrar için net beklenti öngörülmemektedir. Öfke gibi duygular, duygusal olarak daha az istikrarlı bireyleri siyasi eyleme çekebilir, ancak aynı zamanda korku ve depresyon da onları uzaklaştırabilir (Mondak 2010, s.63). Özellikle, grup temelli siyasi eylem biçimleri belirli bir düzeyde duygusal istikrar gerektirebilir (Mondak ve Halperin 2008, s.345). Yüksek düzeyde duygusal istikrara sahip kişiler ise sessiz olma ve grup ortamlarında güvenilir bir mevcudiyete sahip olma eğilimindedir ve bu nedenle toplantılara katılmak gibi grup temelli siyasi faaliyetlere katılma olasılıkları daha yüksektir. Yine de nevroz ve

siyasi eylem hakkındaki ampirik bulgular oldukça tutarsızdır. Çalışmalar, duygusal istikrarda yüksek puan alan (yani nevroitiklikte düşük puan alan) bireylerin oy verme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Gerber vd., 2011).

Kişilik özellikleri ile siyasi katılımın temel ölçütleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve davranışsal olarak önemli ilişkiler olduğunu göstermeye çalışan Gerber ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmada Dışadönüklük ve Duygusal Dengenin geniş bir yelpazede daha yüksek katılım seviyeleri ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Siyasi faaliyetler çoğu durumda, bu ilişkilerin büyüklükleri, eğitim ve gelir gibi katılımın kanonik belirleyicileri olanlarla karşılaştırılabilir.

Araştırmaya göre uyumluluk, çeşitli katılımcı eylemlerde daha düşük katılım düzeyleriyle ilişkili olsa da bu negatif ilişki çatışma içermesi muhtemel katılım biçimleri için en belirgin olanıdır. Kişilik özellikleri ile katılım arasındaki ilişkilerin incelenmesinde, farklı katılım biçimlerinin temel özelliklerinin önemle dikkate alınması gerektiğini öne sürüyor. Yerel bir toplantıda konuşmak, doğası gereği sosyal etkileşim ve çatışma potansiyeli içerirken, bir siyasi adaya çek yazmak böyle bir şey yapmaz. Ancak bu farklılıkların ötesinde, katılımın anlamı da bağlamlar arasında farklılık gösterebilir. Literatürde Duygusal İstikrar ile siyasi bir adaya para bağışlamak arasında güçlü pozitif ilişkiler olduğu, sorumluluğun sürekli olarak muhafazakârlıkla ilişkili olduğu fakat bu özelliği yüksek olan bireylerin oy verme olasılığının da düşük olduğunu bulunmuştur. Dışadönüklük ve Duygusal İstikrar'ın daha yüksek düzeyde siyasal katılımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Gerber vd., 2011).

Sibley, Osborne ve Duckitt'te (2012), beş büyük kişilik ve siyasi yönelim arasındaki ilişkiyle ilgili meta-analitik bulguları 73 çalışmadaki 71.895 katılımcının verilerini meta-analiz eder. Kişilik ve siyasi yönelim arasındaki ilişkileri bildirir. Gelişime açıklık ve Sorumluluk, siyasi muhafazakârlığı öngörse de Gelişime açıklık ile siyasi yönelim arasındaki ilişki, sistemik tehdit ve istikrarsızlık seviyelerine bağlı olarak (işsizlik ve ulusal cinayet oranlarına göre endekslediği gibi) büyük ölçüde değişiklik göstermiştir.

Güney Kore'de kişilik özellikleri ile siyasi katılım arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada kişilik özelliklerinin etkilerinin seçim dışı katılım

açısından istatistiksel olarak ve anlamlı ölçüde önemli olduğu bulunmuştur. Açıklık puanı yüksek olan bireylerin seçim dışı siyasi süreçlere katılma olasılığı daha yüksekken, uyumluluk düzeyi yüksek olanların bu seçim dışı siyasi süreçlere katılma olasılığı daha düşüktür. Uyumlulukta yüksek puan alan bireylerin dilekçe imzalama, yasal protestolara katılma, bir mitinge katılma, siyasi amaçlara mali olarak katkıda bulunma, haber medyasıyla iletişim kurma ve çevrimiçi siyasi faaliyetlere katılma olasılıklarının daha düşük olduğu anlamına gelir. Tersine, gelişime açıklığın etkisi sürekli olarak pozitifdir ve beş modelde, yani protestolara katılma, bir mitinge katılma, bağış yapma, haber medyasıyla iletişim kurma ve İnternet tabanlı faaliyetlere katılma gibi istatistiksel olarak anlamlıdır. Sorumluluğun etkisi karışıktır. Sorumluluk, bazı siyasi faaliyetlerle (örneğin, yetkililerle temasa geçmek ve haber medyasıyla iletişime geçmek) olumlu yönde ilişkilirken, diğer siyasi katılım türleriyle (örneğin, bir mitinge katılmak) negatif bir şekilde bağlantılıdır. Dışadönüklük, büyük ölçüde, tüm siyasi katılım biçimleriyle (mitinge katılım hariç) pozitif olarak ilişkilidir, Aynı şekilde, duygusal istikrar, tüm siyasi katılım modelleriyle tutarlı, negatif bir ilişkiye sahiptir (Ha, Kim ve Jo, 2013).

Furnham ve Fenton-O'Creevy (2018) Sol-Sağ siyasi yönelimi tahmin etmede, Büyük-Beş kişilik özelliklerinin demografik faktörler üzerindeki artan geçerliliğini incelemiştir. Kişilik özellikleri ile politik yönelim arasındaki ilişkiyi ortaya koyduğu çalışmada Cinsiyet ve Açıklık siyasi yönelimi anlamada en güçlü etkiye sahiptir. Daha iyi eğitilmiş, daha az dindar ve daha yüksek sosyal sınıfa sahip kadınların daha fazla Solcu olduğunu gösterdi. Çalışmada kişilik özellikleri, gelişime açık, uyumlu insanların solcu ve içe dönük, vicdanlı insanların Sağcı olduğunu gösteriyor.

Barbaranelli ve arkadaşları (2007) 2004 Amerika Birleşik Devletleri başkanlık seçimlerinde beş büyük kişilik özelliğinin bireysel oy verme niyetleri üzerindeki etkilerini inceleyin. Bunlar, daha yüksek seviyede uzlaşmacılığa ve gelişime açıklığa sahip vatandaşların Demokrat başkan adayına oy verme niyetlerini bildirme eğiliminde olduklarını ortaya koyuyor (yani, John Kerry), oysa daha yüksek sorumluluk ve duygusal istikrar seviyeleri, Cumhuriyetçi başkan adayına (yani, George W. Bush) oy verme niyetinin habercisidir. Toplamda, bu

alışmalar, kişilik özelliklerinin bireysel oy seçimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu açıkça göstermektedir.

Wang, 2016 kişilik özelliklerinin bireysel oy seçimlerini etkileyip etkilemediği hakkında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirdiği çalışmada yüksek düzeyde dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal istikrar, bireysel Demokrat kimliğini zayıflatarak, Demokrat adaya karşı olumsuz duyguları tetikleyerek, Cumhuriyeti Parti'nin politikasını tercih ederek ve başkanlık performansı hakkında olumsuz değerlendirmelere sahip olarak dolaylı olarak Obama'ya oy verme olasılığını azaltır. Buna karşılık, gelişme daha yüksek düzeyde açıklık, bireysel Demokrat kimliğini güçlendirerek, Demokrat adaya karşı olumlu duyguları tetikleyerek, Obama'ya oy verme olasılığını dolaylı olarak artırmaktadır. Ayrıca, diğer dört kişilik özelliğiyle karşılaştırıldığında, uyumluluğun bireysel oy seçimlerini etkilemede önemsiz bir rol oynadığı görülmektedir (Wang, 2016). Bu alışma aynı zamanda beş büyük kişilik özelliğinin oy seçimiyle doğrudan ilişkili olmadığını ortaya koymaktadır.

2.6.2. Değerler

Değerler insanların yaşamlarında yol gösterici ilkeler olarak arzu edilen, soyut durum ötesi hedeflerin bilişsel temsilleridir. Schwartz ise değerleri “insanların eylemlerini meşrulaştırmak, seçmek, kendisini, başkalarını veya olayları değerlendirmek için kullandıkları ölçütler” olarak tanımlamaktadır. İnsanlar davranışlarını meşru olarak gerçekleştirmek için değerlere atıfta bulunur. Değerlerin temel sosyal işlevi, grup üyelerinin davranışlarını motive etmek ve kontrol etmektir. İki mekanizma kritiktir. Birincisi, değerler bireyler için ielleştirilmiş rehberler olarak hizmet eder; grubu sürekli sosyal kontrol zorunluluğundan kurtarırlar. İkincisi, insanlar belirli davranışları sosyal olarak uygun olarak tanımlamak, başkalarından taleplerini haklı çıkarmak ve arzu edilen davranışları ortaya çıkarmak için değerlere başvururlar.

Temel değerler üzerine yapılan çalışmaların çoğu Schwartz'in teorisine dayanmaktadır. Değerler teorisi olarak bilinen bu teori, her birinin temel motivasyonuna bağlı olarak on geniş değer kategorisini tanımlar. Bu değerler evrenseldir çünkü bunlar, insan varoluşunun başa çıkmaya yardımcı olan üç evrensel gereksiniminden bir veya daha fazlasına dayanmaktadır. Bu gereksinimler, biyolojik organizmalar olarak bireylerin ihtiyaçları, koordineli sosyal etkileşimin

gereklilikleri ve grupların hayatta kalma ve refah ihtiyaçlarıdır. Bireyler, insan varlığının bu gerekleriyle tek başlarına başarılı bir şekilde başa çıkamazlar. Bunun yerine, insanlar kendileriyle başa çıkmak için uygun hedefleri açıkça ifade etmeli, başkalarıyla onlar hakkında iletişim kurmalı ve bu amaçlar doğrultusunda iş birliği kazanmalıdır. Değerler, bu hedefleri zihinsel olarak temsil etmek için kullanılan, sosyal olarak arzu edilen kavramlar ve bunları sosyal etkileşimde ifade etmek için kullanılan sözcüklerdir (Schwartz, 2006).

Bu üç evrensel gereksinimi temsil eden değerler 10 evrensel değer tipinden oluşmaktadır. Schwartz, (2006) Her biri ifade ettiği farklı motivasyonel hedefler açısından tanımlanan değerler aşağıda listelenmiştir;

Güç (Power): Sosyal statü ve prestij elde etme, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol veya hakimiyet sağlama arzusu.

Başarı (Achievement): Sosyal ölçütlere göre yeterlilik sergileyerek kişisel başarıya ulaşma isteği.

Hedonizm (Hedonism): Kişinin kendisi için zevk ve duysal tatmin.

Uyarılma (Stimulation): Heyecan, yenilik ve hayattaki zorluklar.

Kendini yönlendirme (Self-direction): Bağımsız düşünce ve eylem; seçme, yaratma, keşfetme.

Evrenselcilik (Universalism): Tüm insanların ve doğanın iyiliği için anlayış, saygı, hoşgörü ve koruma sağlamaya yönelik bir değer.

Yardımseverlik (Benevolence): Yakın çevredeki kişilerin refahını koruma ve geliştirme amacı güden bir değer.

Gelenek (Tradition): Geleneksel kültüre veya dine ait inanç ve uygulamalara saygı gösterme, bağlı kalma ve bunları kabul etme.

Uyumluluk (Conformity): Başkalarına zarar verebilecek veya sosyal normları ihlal edebilecek davranış ve dürtüleri kontrol altında tutma.

Güvenlik (Security): Toplumun, ilişkilerin ve bireyin güvenliği, uyumu ve istikrarını sağlama amacı taşıyan bir değer.

Teori, on temel değeri tanımlamanın yanı sıra, bunlar arasındaki dinamik ilişkilerin yapısını da açıklar. Değer yapısının temellerinden biri, herhangi bir

değerin peşindeki eylemlerin, bazı değerlerle çatışan ancak diğerleriyle uyumlu sonuçlara sahip olduğu gerçeğidir. Örneğin, başarı değerlerinin peşinde koşmak genellikle yardımseverlik değerlerinin peşinde koşmakla çelişir. Kendisi için başarı aramak, kişinin yardımına ihtiyacı olan diğerlerinin refahını artırmayı amaçlayan eylemleri engelleme eğilimindedir. Ancak hem başarı hem de güç değerlerinin peşinde koşmak genellikle uyumludur. Kendisi için kişisel başarı arayışı, kişinin kendi sosyal konumunu ve başkaları üzerindeki otoritesini geliştirmeyi amaçlayan eylemlerle güçlenme eğilimindedir. Başka bir örnek: Yenilik ve değişimin peşinde koşmak (uyarıcı değerler), muhtemelen geleneksel geleneklerin (gelenek değerleri) korunmasına zarar verecektir. Bunun tersine, gelenek değerlerinin peşinde koşmak, uyum değerlerinin peşinde koşmakla uyumludur. Şekil 3'deki dairesel yapı, değerler arasındaki çatışma ve uyum ilişkilerinin toplam modelini göstermektedir.

Şekil 3: Schwartz'ın Çembersel Değer Modeli

Değerlerin dairesel düzeni motivasyonel bir sürekliliği temsil eder. Herhangi iki değer çemberin her iki yönünde ne kadar yakınsa, bunların temelinde yatan motivasyonlar da o kadar benzer olur; motivasyonları ne kadar uzaksa o kadar düşmancadır.

Yeniliğe açıklık, muhafazakârlığın zıttı olarak kabul edilir ve uyarılma, hazcılık ve öz yönelim değerlerini içerir. Bu değerler genellikle bireyselci toplumlarda daha yaygındır. Diğer yandan, muhafazakârlık, uyma, geleneksellik ve güvenlik gibi değerlere dayanır. Muhafazakâr bireyler değişime karşı direnç gösterir ve istikrarı korumayı önemserler; bu eğilim, toplulukçu kültürlerde daha belirgin bir şekilde görülür. Özaşkınlık, evrenselcilik ve iyilikseverlik

değerlerinden oluşur ve başkalarının mutluluğunu önemseyen bir yaklaşımdır. Özgenişletim ise güç, başarı ve hazcılık değerleriyle ilişkilidir; bu değerler kişinin kendini güçlendirmesi ve başarıya ulaşmasıyla ilgilidir. Hazcılık değeri hem yeniliğe açıklık hem de özgenişletim değerlerinin ortasında yer alır çünkü bu iki alanla da uyumlu bir motivasyon altyapısına sahiptir (Erkenekli, 2009).

Değerlerin tutumlar, inançlar, özellikler ve normlarla ilişkisi bulunmaktadır. Bireylerin neden böyle davrandıklarını açıklamaya çalışırken insanlar genellikle tutumlara, inançlara, özelliklere veya normlara atıfta bulunur. Bu kavramların her birinin değerlerden farklı olmasının önemli bir yolu, başka bir ölçekte değişmesi, dolayısıyla farklı şekilde ölçülmesidir. Yukarıda açıklandığı gibi değerler, yaşamdaki yol gösterici ilkeler olarak önemlerine göre farklılık gösterir. Tutumlar nesnelerin iyi ya da kötü, arzu edilen ya da istenmeyen olarak değerlendirilmesidir

Tutumlarımızın temelinde değerler yatmaktadır; Değer verdiğimiz hedeflere ulaşmayı teşvik eden veya koruyan kişileri, davranışları, olayları vb. olumlu değerlendiririz. Bu değerli hedeflere ulaşmayı engelliyor veya tehdit ediyorsa bunları olumsuz olarak değerlendiririz. İnançlar, olayların belirli yollarla bağlantılı olduğunun ne kadar doğru olduğuna dair fikirlerdir. İnanç örnekleri arasında "savaş asla sorunları çözmez". İnançlar, onların doğru olduğundan ne kadar emin olduğumuza göre değişir. Değerlerden farklı olarak inançlar, hedeflerin hayatta yol gösterici ilkeler olarak önemine değil, bir ilişkinin doğru olduğuna dair öznel olasılığa atıfta bulunur. Normlar, bir grubun veya toplumun üyelerine nasıl davranmaları gerektiğini söyleyen standartlar veya kurallardır. "İstiklal Marşı çalınırken ayağa kalkmalıyız" normlarına örnek olarak verilebilir. Normlar, insanların belirli bir şekilde davranması gerektiğine ne kadar katılıp katılmadığımıza göre değişir. Değerler benliğimizin ve kişiliğimizin önemli, özellikle de merkezi bileşenidir; tutumlardan, inançlardan, normlardan ve özelliklerden farklıdır. Değerler davranış ve tutumların kritik motivasyon kaynaklarıdır. (Schwartz, 2012).

Değerler ve siyaset arasındaki bağlantı çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. İsrail'deki 1988 seçimlerinde değerlerin oy vermeyle ilişkisinin incelendiği bir çalışmada değer önceliklerinin bireyleri belirli siyasi partilere oy vermeye yatkın hala getirdiği varsayımını desteklemektedir. Liberal ve laik partilere oy veren seçmenler öz-yönetim ve evrenselcilik değerlerine yüksek önem verirken gelenek

ve uyma değerlerine düşük önem verir. Sağ muhafazakâr partilerin seçmenlerinin, sosyal düzenin ve statükonun korunmasını onaylayan güvenlik değerlerine liberal partilerin seçmenlerinden daha fazla önem verdiklerini buldular (Barnea ve Schwartz, 1998).

Caprara ve meslektaşları (2006) 2001 İtalya seçimlerinde de benzer sonuçlara ulaşmış ve merkez sol seçmenlerin evrensellik ve yardımseverlik gibi kendini aşma değerlerine merkez sağ seçmenlerden daha fazla önem attettiklerini bulmuşlardır. Bu sonuçlar, batı demokrasilerindeki sağ ve muhafazakâr ideolojilerin çoğunlukla bireysel başarı ve toplumsal düzenle, liberal ideolojilerin ise çoğunlukla eşitlik ve sosyal adaletle ilgili olduğunu düşünen geleneksel görüşle uyumludur.

2.6.3. Algılanan Politik Öz Yeterlilik

Politik öz yeterlilik, ilk olarak Campbell, Gurin ve Miller (1954) tarafından kavramsallaştırılmış bireyin siyasal eyleminin siyasi süreç üzerinde bir etkisi olduğu ya da olabileceği yani bireyin vatandaşlık görevlerini yerine getirmeye değer olduğu duygusu şeklinde tanımlanmıştır (Caprara, Vecchione, Capanna, & Mebane, 2009). Bireyin vatandaşlık görevlerini gerçekleştirmesine olanak sağlayarak politik süreçler üzerinde etkili olmasını mümkün kılan, kendisinde var olduğuna veya olacağına inandığı politik yeteneklerine ilişkin inançları olarak ifade edilebilir (Akın,2014, s.502). Bandura'ya (1997) göre algılanan politik yeterlilik insanların siyasi sistemi etkileyebileceklerine dair inançlarını içerir ve politik süreçler yoluyla insanların kendi kamusal ve kişisel çevreleri üzerinde kontrol duygusu olarak tanımlanabilir.

Bir toplumdaki yaşam kalitesi kısmen siyasi kültüre ve hükümet uygulamalarına dayanır. Hayatın ekonomik, sosyal, teknolojik gerçeklerinde artan karmaşıklık sebebiyle devlet kurumları birçok işlevi yerine getirmektedir. Bu sebeple insanlar hayatları üzerinde söz sahibi olmak maksadıyla siyasi süreç içerisinde etkin olmalıdırlar. Fakat insanlar eylemleriyle arzu edilen sonuçları üretebileceklerine inanmadıkça siyasette etkili olmaları pek olası değildir.

Politik yeterlilik düzeyi yüksek olan bireyler, demokratik toplumlarda yaygın olarak görülen aktivitelerde, örneğin oy verme, toplumsal protestolara katılma, gazetelerde yazı yazma veya imza toplama gibi eylemlerde aktif rol

oynamakta tereddüt etmezler. Öte yandan, politik yeterlilik düzeyi düşük olan bireyler, siyasi süreçlere yabancılaşma, ilgisizlik ve eylemsizlik eğilimleri gösterebilirler (Kansu, 2019, s.4). Siyasal etkisizlik hissi ve sisteme duyulan güvensizlik, oy vermeme veya siyasi sisteme karşı ilgisiz olmanın temel nedenleri olarak değerlendirilebilir.

Bu açıdan bakılacak olursa Politik öz-yeterlik, politik katılımın önemli bir belirleyicisi olarak kabul edilir (Becker, 2004). Yüksek politik öz-yeterlik düzeyine sahip bireylerin politik süreçlere daha aktif katıldığı vurgulanmaktadır. Bu katılım, bireylerin sosyal ve politik değişimlerde etkili olmalarını sağlar. Dolayısıyla, demokrasi ve insan haklarının gelişmesi, bireylerin politik katılımıyla doğrudan ilişkilidir ve politik öz-yeterlik düzeyi yüksek bireylerin varlığıyla mümkün olabilir (Akın, 2015, s.502).

Politik öz-yeterlik, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durum ve politik bilgi gibi sosyal ve demografik faktörlerden etkilenir. Craig ve Maggiotto'ya göre (1982, aktaran Akt., Uğur ve Akın, 2015), eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumu ve politik bilgi seviyesi yüksek bireylerin algıladıkları politik öz-yeterlik düzeyi daha yüksektir. Bu nedenle, bireysel ve sosyal değişkenlerin algılanan politik öz-yeterlik düzeyini ve dolayısıyla politik katılımı etkilediği söylenebilir.

Siyasi yeterlilik inançlarına ölçen araştırmalar bu inançların siyasi etkinlikleri katılımı nasıl etkilediği konusunu değinmektedir. Ne yazık ki, bu çalışma alanında kullanılan algılanan politik yeterlik ölçülerinden bazıları, aslında politik yeterlik inançlarını temsil etmemektedir. Ölçütlerden bazıları kişinin siyasi süreci etkileme yeteneğine olan inancından ziyade, oy verme ve topluluk işlerine katılım düzeyi gibi siyasi etkinliğin bu tür davranışsal etkilerini değerlendirir (Zurcher & Monts, 1972 akt. Bandura,1997, s.483). Diğerleri, birinin siyasi meseleleri etkileyebileceği inancından ziyade siyasi bilgiyi değerlendirir. Algılanan siyasi yeterlilik, kişinin siyasi eylem yoluyla sonuçlar üretebileceğine olan inanç açısından ölçülmelidir.

Birçok araştırmacı seçim katılımını etkileyebilecek algılanan siyasi etkinliğin iki faktörüne dokunmak için tasarlanmış 4 maddelik bir ölçek kullanır. Orijinal ölçek katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır (Campbell, Gurin ve Miller,1954);

1- Benim gibi insanlar hükümetin ne yaptığı konusunda hiçbir söz hakkına sahip değil

2-Bazen hükümet ve siyaset o kadar karmaşık görünüyor ki benim gibi biri gerçekten neler olduğunu anlamıyor

3-Kamu görevlileri benim gibi insanların ne düşündüğünü umursadığını zannetmiyorum

4-Benim gibi insanların hükümetin işleri nasıl yürüttüğü konusunda söz sahibi olabilmelerinin tek yolu oy kullanmaktır.

Siyasi etkinliğin iki faktöründen ilki, insanların hükümetin ne yaptığı konusunda söz sahibi olduklarına, hükümetin işleyişini yalnızca oy vererek etkileyebileceklerine ve sistemin nasıl işlediğini anlayabilecek kapasiteye sahip olduklarına dair inançlarıyla belirtildiği gibi, kişisel yeterliliktir. İkinci faktör, insanların sosyal sistemin tepkiselliğine ilişkin inançlarıdır. Bu faktör, siyasi sistemdeki yargıların insanların ihtiyaçlarına cevap vermemesi ve kamu görevlilerinin umursamaz olmasıyla ölçülür.

Algılanan kişisel yeterliliği ölçtüğü iddia edilen bu anket maddeleri ya bunu gerçekten yapmaz ya da sadece kısmen değerlendirir. Algılanan kişisel yeterlilik sadece politik süreçleri anlamak için değil sonuçlar üretme gücünde içerir. Hükümetlerin ne yaptığı konusunda bir söz sahibi olmadığı algısı büyük ölçüde sistemin tepkisizliği hakkındaki inançlarla ilgilidir. Hükümet sistemlerinin işleyişini tam olarak kavrayabilir ancak onları etkilemek için bir etkinlik duygusundan yoksundur. Hükümet uygulamalarını etkilemek için oy kullanmaktan başka birçok yol vardır. Siyasi etkinlik aynı zamanda partiler ve adaylar için kampanya düzenleyerek bağış toplayarak dilekçe vererek protesto yaparak ta ortaya çıkar (Bandura,1997, s.484).

Campbell ve arkadaşlarının ölçeği farklı amaçlar ve çeşitli kombinasyonlar için kullanılırken birkaç çalışma maddelerinin özellikle dördüncü maddenin eşit derecede iyi çalışmadığını göstermiştir. (Caprara,2009, s.1002). Bu sebeple literatür gözden geçirilerek daha iyi bir ölçeğe ihtiyaç duyulmuştur. Niemi ve arkadaşları tarafından 1987'de Amerikan ulusal seçim çalışmalarında kullanılan ölçeği 4 maddeye indirmiştir. Bazı araştırmacılar Niemi ve diğerlerinin (1991) dört maddelik ölçeğini kullanmışlardır Diğerleri değiştirilmiş versiyonlar kullanarak

veya farklı maddeler ekleyerek diğerleri, Campbell ve meslektaşlarının orijinal ölçeği veya biraz değiştirilmiş bir versiyonu kullanmıştır (Caprara,2009, s.1003).

Bu algılanan siyasi etkinlik ölçümlerinin sınırlamaları nedeniyle bunlara dayanan çalışmaların bulguları büyük bir dikkatle yorumlanmalıdır. Sınırlılıkların kabul edilmesine rağmen birçok araştırmacı onları daha açıklayıcı ve tatmin edici değere sahip olanlarla değiştirmek yerine bu ölçümleri kullanmaya devam etmektedir. Eksik bir ölçüme bağlı kalarak araştırmanın sürekliliği korumak güvenilir bilgiye ulaşmanın yolu değildir (Bandura,1997, s.484). Bu çalışmada literatürdeki bu eksikler göz önünde bulundurularak Bandura'nın sosyal bilişsel teorisine uygun ve güncel olarak hazırlanan Caprara, Vecchione, Capanna ve Mebane, 2009; tarafından geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiş politik yeterlilik değerlendirmesi yapılacaktır.

BÖLÜM III: ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu tez çalışmasında genç seçmenlerin siyasal katılım düzeylerini, siyasal karar almasını etkileyen değişkenleri belirlemek, siyasi ilgi düzeyleri tespit etmek, gençlerin siyasal katılımı demografik değişkenlere göre farklılıklarını tespit etmek, kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini test etmek için belirli bir oranda pilot çalışması uygulanmıştır. Nicel araştırma sonucu elde edilen veri seti SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programıyla incelenmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçeklerin birinci düzey çok faktörlü yapısı AMOS 24 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir.

3.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini İstanbul'daki devlet ve vakıf üniversitelerinde lisans düzeyinde eğitimlerine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın gerçekleştiği Devlet üniversiteleri; Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Medeniyet üniversitesidir. Araştırmanın gerçekleştiği Vakıf üniversiteleri; Haliç Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Medipol üniversitesi, Üsküdar Üniversitesidir. Devlet ve vakıf üniversiteleri arasındaki ayrımın nedeni farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapıya sahip olmalarıdır. Örneklem yöntemi olarak olasılığa dayalı olmayan “kolayda örneklem metodu” tercih edilmiştir. Bu örneklemede, birimlerin seçimi büyük ölçüde araştırmacıya bırakılmıştır. Araştırmacı, gözüne kestirdiği ya da uygun gördüğü kişiyi çalışmaya dâhil eder. Bu yöntemde, araştırmacı erişimi kolay ve yakın bir durumu seçer. Belirlenen örneklem büyüklüğüne ulaşılan kadar, örneklem dâhil edilecek kişileri seçmeye devam eder.

Araştırma evrenini daha iyi temsil edebilmesi için yeterince büyük, mümkün olduğunca sosyal, ekonomik ve kültürel olarak farklı özellikteki bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır. Saha araştırılması İstanbul ilinde gerçekleştirilmiştir. İstanbul'un seçilme nedeni Türkiye'yi tek başına temsil edebilme kapasitesi sahip şehirler arasında olması ve yoğun göç alması nedeniyle heterojen bir yapıya sahip olmasıdır. Bu araştırma 2022-2023 öğrenim yılında gerçekleştirilmiştir. 2022-2023 öğretim yılı içerisinde İstanbul'da devlet ve vakıf üniversitelerinde lisans düzeyinde okuyan 936.453 öğrenci bulunmaktadır (Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi

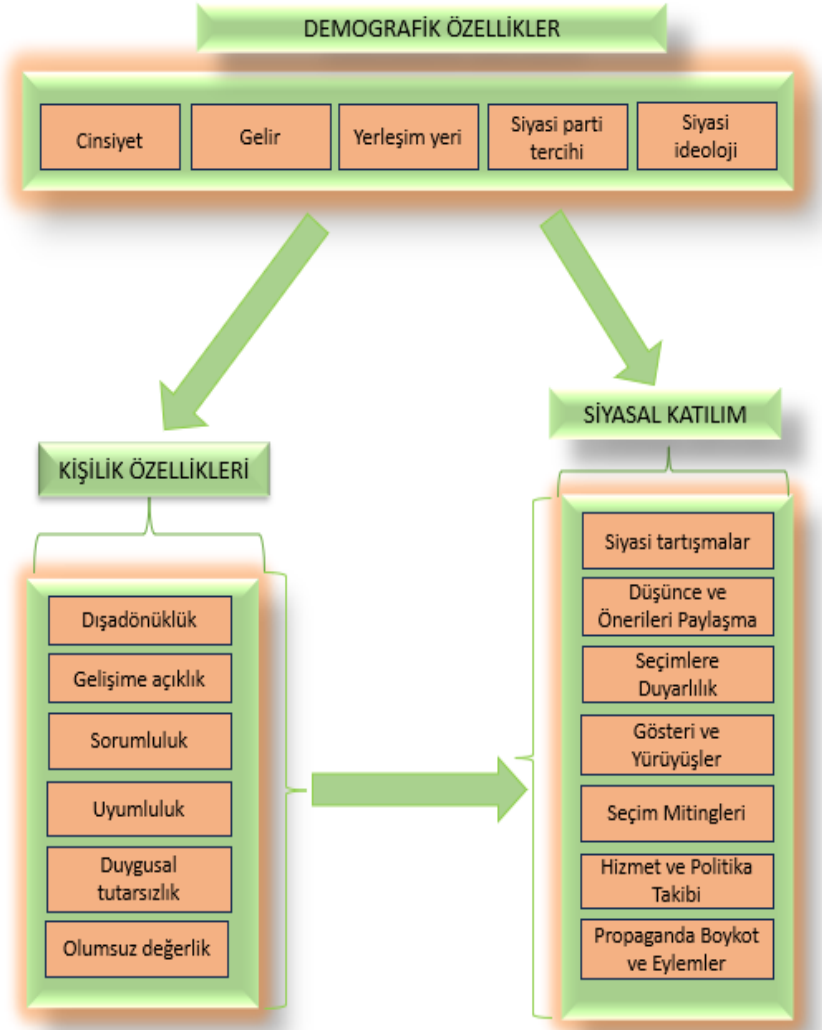
istatistik.yok.gov.tr). Bu evreni temsil edecek örneklem sayısı 394 olarak belirlenmiştir. Evren büyüklüğü 1.000.000 kadar olan bir çalışmayı 0.05 örnekleme hatası ile 384 kişi temsil edebilir (Eymen, 2003, s.43). Çalışmanın evreni ise 936.453 kişidir. Çalışmada kullanılan örneklem sayısının evreni temsil edebilmektedir.

3.2. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli, alanyazın taraması sonucunda siyasal katılım üzerinde etkili olan faktörler ve araştırma bulguları incelenerek oluşturulmuştur. Bu inceleme sonucunda kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisine değinen çok kısıtlı bir literatür olduğu tespit edilmiştir. Psikoloji araştırmalarına sıklıkla konu olan büyük beşli kişilik özelliklerinin siyasal katılımı ile olan ilişkisini belirleme çabası araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

Türkiye'de sosyal ve siyasal faktörlerin yanı sıra psikolojik faktörlerin de siyasal katılım üzerindeki etkisine ilişkin çalışmalar yapılmış; ancak konunun kişilik özellikleri bağlamında yeterince ele alınmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda bir araştırma yapmak için Keçe ve Dinç (2015) tarafından geliştirilen demokratik katılım ölçeği ve (Gençöz ve Öncül 2012) tarafından geliştirilen Türk Kültürüne Uyarlanmış Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılmak üzere aşağıda yer alan model önerisi oluşturulmuştur.

Şekil 4: Model Önerisi

3.3. Veri Toplama Aracı

3.3.1. Bilgi Toplama Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Bu formda yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve siyasal ilgi, bilgi ve tercihlerine yönelik sorulardan oluşmuştur.

3.3.2. Demokratik Katılım Ölçeği

Demokratik Katılım Ölçeği siyasal ve toplumsal katılım olmak üzere iki boyuttan oluşan 5'li Likert tipindedir. 28 maddeden oluşan siyasal katılım boyutu, döndürülmüş temel bileşenler analizi sonucunda 7 faktörlü bir yapı şeklini almıştır. Bu ölçeğin faktör yük değerlerinin. 579 ile. 951 arasında farklılaştığı görülmüştür.

Keçe ve Dinç (2015) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçekte yer alan toplumsal katılım boyutu çalışmaya dahil edilmemiştir. Siyasal katılım boyutunun analiz sonuçlarına göre 7 faktörden, oluştuğu tespit edilmiştir. Bunlar sırasıyla; “Siyasi Tartışmalar, Düşünce ve Önerileri Paylaşma, Seçimlere Duyarlılık, Gösteri ve Yürüyüşler, Seçim Mitingleri, Hizmet ve Politika Takibi, Propaganda Boykot ve Eylemlerdir”.

Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı değerinin sırasıyla; “Siyasi Tartışmalar faktörü. 844 Düşünce ve Önerileri Paylaşma. 836 Seçimlere Duyarlılık. 922 Gösteri ve Yürüyüşler. 812 Seçim Mitingleri. 781 Hizmet ve Politika Takibi. 879 Propaganda Boykot ve Eylemler. 748'dir.” Maddelere ait faktör yükleri, faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan varyans oranlarına bakılarak yapısal olarak geçerliği olan bir ölçek olduğu söylenebilir.

3.3.3. Türk Kültürüne Uyarlanmış Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği

Türk kültürüne uyarlanmış beş faktör kişilik özellikleri ölçeği, son zamanlarda bilimsel araştırmalarda yaygın bir biçimde kullanılan büyük beşli kişilik özelliğinin Türk kültüründe geçerliliğini test edebilmek amacıyla hazırlanmıştır. 45 maddeden oluşan araştırmada beş temel kişilik faktörünün (dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal tutarsızlık ve gelişime açıklık) yanı sıra “Negatif Değer” olarak adlandırılan ve “Kişinin kendine olumsuz atıflarını” gösteren 6. faktör ortaya çıkmıştır (Gençöz ve Öncül, 2012). Yeni oluşan

bu boyut görgüsüz, yapmacık, terbiyesiz, icten pazarlıklı, açgözlü, sabit fikirli sıfatlarıyla ölçülmektedir.

45 sıfattan oluşan altı boyutlu ölçek 5'li Likert tipindedir. Ölçeğin dışadönüklük faktöründe yer alan 6,7,24,32,38 ve 39. maddeler ile sorumluluk faktöründe yer alan 21. ve 22. maddeler ters puanlanmıştır. Maddelerin temsil ettikleri faktörlere göre faktör yükleri. 84 ile. 40 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı değerinin sırasıyla; "dışadönüklük" faktöründe. 85, "sorumluluk" faktöründe. 74, "uyumluluk" faktöründe. 83, "duygusal tutarsızlık" faktöründe. 81, "gelişime açıklık" faktöründe. 65 ve son olarak "olumsuz değerlik" faktöründe ise. 69'dur. Varimax rotasyonuna göre bu 6 faktörün özdeğerleri sırasıyla 5.13, 4.21, 4.17, 4.13, 3.38 ve 2.95'tir. Bu faktörler toplam varyansın %53,25'ini açıklamaktadır.

3.4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sunularak, elde edilen bulguların sağlamlığı ve yorumlana bilirliliği teyit edilmiştir.

Bu çalışmada iki farklı gizil değişken yer almaktadır. Bunlar; kişilik özellikleri ve siyasal katılımıdır. Gözlemle belirlenemeyen gizil boyutları ortaya çıkarmak için kullanılan istatistiksel yöntem faktör analizi olarak adlandırılır. Faktör analizi, çok değişkenli istatistiksel bir tekniktir ve veri setlerindeki gözlemler arasında mevcut olan ilişkiyi anlamak ve basitleştirmek amacıyla kullanılır. Özellikle, büyük bir değişken kümesindeki ortak değişkenlik yapılarını keşfetmek ve bunları daha az sayıda gizli (latent) faktörle açıklamak için tasarlanmıştır. Yani soruların gruplanması, birçok değişkenin birkaç başlık altında toplanması tekniğidir (Karagöz,2016, s.877).

Faktör analizi, amacına göre açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) olmak üzere iki yöntemle uygulanmaktadır. AFA, değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyerek faktörleri belirler ve her bir değişkenin bu faktörlere ne kadar katkıda bulunduğunu gösterir. DFA, birçok gizil değişkenler arasında tanımlanan ilişkilerin var olup olmadığını test etmek için kullanılır. Bu yöntem ayrıca, modelin yeni veri setinde de anlamlı bir yapıya sahip olup

olmadığını ve değişkenler arasındaki ilişkileri ne kadar iyi açıklayabildiğini değerlendirmektedir (Nur,2024; Gürbüz ve Şahin, 2016, s. 334).

Doğrulayıcı faktör analizi, araştırmacıların önceden belirlenmiş bir faktör yapısının veriye ne kadar iyi uyduğunu değerlendirmelerine olanak tanır. DFA, gözlemlenen değişkenler ve gizli (latent) faktörler arasındaki ilişkileri belirlemek için kullanılır ve bu ilişkilerin hipotez edilen modele ne kadar iyi uyduğunu test eder. Bu sebeple çalışmada, literatürde geçerliliği ve güvenilirliği birçok araştırmayla kanıtlanmış ölçeklerin doğruluğu DFA ile belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan iki ölçek, daha önceki çalışmalarda da kullanıldığı için, bu ölçeklerin araştırma örneklemine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır.

DFA’da ölçeğin alt boyutları gizil değişken, ölçek maddeleri ise gözlenen değişken olarak tanımlanır (Huck, 2012, s. 497). Kurulan modelde gizil değişkenler oval şekil ile gözlenen değişkenler dikdörtgen şekil ile gösterilir (Thompson, 2006, s. 111).

Faktör yükleri, bir maddenin ilgili faktörle ne kadar ilişkili olduğunu gösteren değerlerdir. Ölçek maddelerinin yüklendiği faktörle ilgili faktör yükleri model-veri uyumunu da etkileyeceği için çok düşük olmamalıdır. 0,71 ve üzeri değerler "mükemmel", 0,63 ve üzeri değerler "çok iyi", 0,55 ve üzeri değerler "iyi" ve 0,45 ve üzeri değerler ise "makul/kabul edilebilir" olarak ifade edilmektedir (Cornrey ve Lee 1992’den akt; Tabachnick ve Fidell, 2018, s. 509). Hair ve diğerleri (2014)’e göre, faktör yüklerinin 0,30 ile 0,40 arasında olması, faktörlerin yorumlana bilirlilik açısından minimum düzeyi karşıladığını göstermektedir. Aynı zamanda faktörler arasındaki korelasyon katsayılarına bakıldığında bu değerlerin ,85 ve üzerinde olmaması gerekmektedir. Yüksek korelasyon katsayıları olması durumunda iki faktörün de aynı yapıyı ölçtüğü düşünülür (Çokluk vd., 2014, s. 277).

Modelin yapısal geçerliliğini (construct validity) ortaya koymak için çeşitli uyum indeksleri yorumlanır. Pek çok uygunluk istatistiği olup, bunların birbirlerinden üstün ve zayıf yanları söz konusudur. Hangi uyum indekslerinin raporlanacağı konusunda literatürde fikir birliği bulunmamaktadır. Farklı

araştırmacılar tarafından değişik öneriler getirilmiştir. (Çiçek ve Deniz, 2017, s.157).

Uygunluk istatistikleri iki temel kategoriye ayrılır. İlk kategori, "mutlak uygunluk ölçütleri (absolute fit indices)" olarak adlandırılır. Bu ölçütler, modelin örneklem verisiyle uyumunu değerlendirir (McDonald ve Ho, 2002: 64-82). Bu gruptaki istatistikler arasında Ki-Kare (CMIN), Ki-Kare/df, RMSEA ve GFI bulunur. İkinci kategori ise "aşamalı uygunluk ölçütleri (*incremental fit indices*)" olarak bilinir. Bu ölçütler, Ki-Kare değerini ham haliyle kullanmak yerine, onu bir referans modelle karşılaştırır ve sıfır hipotezinin reddedilmesi üzerine çalışır (McDonald ve Ho, 2002, s.68- 76). Bu grupta incelenen istatistikler: CFI, TLI ve NFI değerleridir.

Bununla birlikte en sık kullanılan uyum indeksleri “(Chi-Square Goodness/Degree of Freedom- χ^2/df), (Root Mean Square Error of Approximation-RMSEA), (Root Mean Square Residual-RMR), (Comparative Fit Index-CFI), (Normed Fit Index-NFI), (Tucker Lewis Index-TLI), Artırmalı Uyum İndeksi (Incremental Fit Index-IFI), (Goodness of Fit Index-GFI) ve (Adjustment Goodness of Fit Index-AGFI)” dir (Nur,2024).

Bu bölümde ayrıca katılımcıların Siyasal katılım ölçeği ve alt boyutları ile Kişilik özellikleri ölçeği ve alt boyutlarına ait güvenilirlik analizi yapılmış, Cronbach's Alpha değerleri sunulmuştur. Bu değerle bir ölçekteki soruların belirli gruplar halinde türdeş bir yapıyı oluşturup oluşturmadıkları belirlenmeye çalışır. Alfa değeri 0 ile 1 arasında bir değer alır (Karagöz,2018, s.941);

“ $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir”.

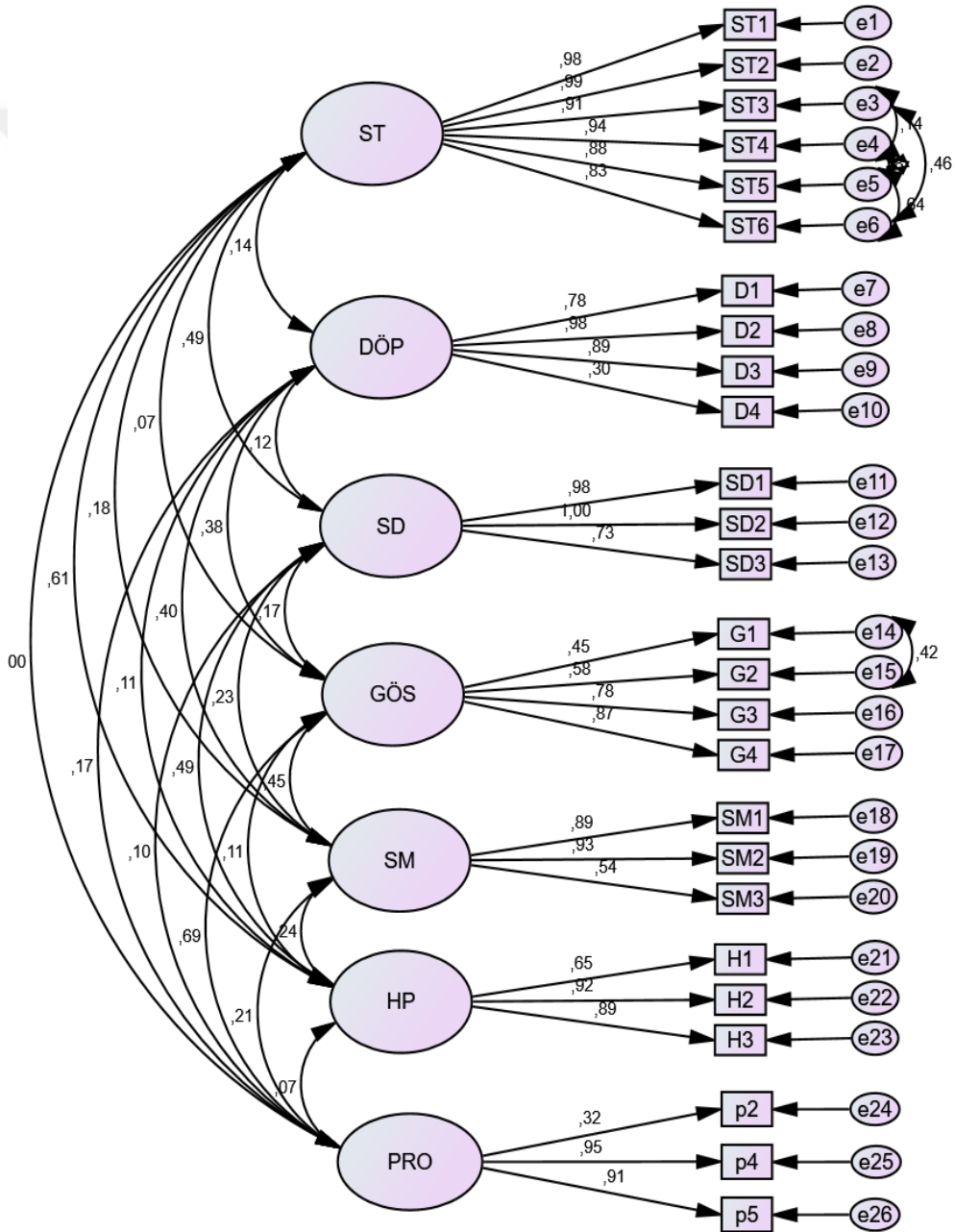
Genel olarak literatürde Cronbach Alfa değerinin 0,70 ve üzerinde olması bir ölçme aracının güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Özdamar,1999). Araştırmada kullanılan beş faktör kişilik özellikleri ve siyasal katılım ölçeklerinin IBM AMOS 24 programı ile yapılan doğrulayıcı faktör analiz diyagramları ve bu analizlere ait uyum değerlerinin eşik değerlere göre kıyaslaması aşağıda sırayla gösterilmiştir.

3.4.1. Siyasal Katılım Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

3.4.1.1. Siyasal Katılım Ölçeğine İlişkin DFA Modeli

Siyasal katılım ölçeğinin birinci düzey çok faktörlü yapısı AMOS 24 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Şekil 1'de siyasal katılım ölçeğine ilişkin DFA modeli, Tablo 3'te model uyum indeksleri ve Tablo 4'te ise siyasal katılım ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları sunulmuştur.

Şekil 5: Siyasal Katılım Ölçeğine İlişkin DFA Modeli

ST: Siyasi Tartışmalar, DÖP: Düşünce ve Önerileri Paylaşma, SD: Seçimlere Duyarlılık, GÖS: Gösteri ve Yürüyüşler, SM: Seçim Mitingleri, HP: Hizmet ve Politika Takibi, PRO: Propaganda Boykot ve Eylemler

Şekil 5’de yer alan siyasal katılım ölçeğine ilişkin DFA bulguları incelendiğinde, faktör yüklerinin 0,30 ile 1,00 arasında değiştiği görülmektedir. Faktör yüklerinin ,30 ve üstünde olması istenilen bir durumdur (Çokluk vd., 2014, s. 277). Düşük faktör yükleri model-veri uyumunu da etkileyeceği için çıkarılmasında yarar vardır. Modelde siyasal katılımın protesto boyutunda iki maddenin faktör yükleri 0,30’un altında kalmıştır. Bu faktörler yorumlanabilirlik açısından minimum düzeyi karşılamadığı için modelden çıkarılmıştır. Siyasal katılım ölçeğinde yer alan faktör yüklerinin çoğunun “mükemmel” ve “çok iyi” düzeyde olması ölçeğin faktör yapısının sağlam olduğunu göstermektedir. Siyasal katılım ölçeğinin uyum ve güvenilirliğini artırmak için, model analizinin düzeltme önerileri ve kavramın teorik temelleri göz önünde bulundurularak, ST3, ST4, ST5, ST6 arasında ve G1 ile G2 arasında kovaryans bağlantıları kurulmuştur. Modelde yapılan kovaryans bağlantıları sonucunda, uyum ve güvenilirlik değerlerinde iyileşme gözlemlenmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi ve yapısal eşitlik modellemesi (YEM) analizinde dikkate alınan uyum indeksleri ve değer aralıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Gürbüz ve Şahin, 2017).

Tablo 3. Siyasal Katılım Ölçeği Uyum İndeksleri

Uyum ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Ulaşılan Değer	Sonuç
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 < RMSEA \leq ,08$	,08	Kabul Edilebilir uyum
CFI	$,95 \leq CFI \leq 1,00$	$,90 \leq CFI \leq ,95$	,926	İyi uyum
TLI	$95 \leq TLI \leq 1,00$	$,90 \leq TLI \leq ,95$	,912	Kabul Edilebilir uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq ,05$	$,05 < SRMR \leq ,10$	,06	Kabul Edilebilir uyum
(X ² /df)	$0 < \chi^2/df < 2$	$2 < \chi^2/df < 5$	3,852	Kabul Edilebilir uyum

Chi-Square/Degree of Freedom (X^2/df) değeri 3,85, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) değeri 0,08 ve Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) değeri ,06 Comparative Fit Index (CFI) değeri 0,92 ve Tucker-Lewis Index (TLI) değeri ise 0,91'dir. Tablo 3'te sunulan model uyum değerlerine göre siyasal katılım ölçeği, CFI "iyi uyum", TLI, SRMR, RMSEA ve (X^2/df) değerleri bakıldığında ise "kabul edilebilir uyum" göstermektedir. Yapılan DFA sonucunda yazında kabul edilen uyum iyiliği değerlerine ulaşılmıştır. Bu sonuçlar siyasal katılım ölçeğinin öngörülen kuramsal yapısının doğrulandığını ifade edebiliriz. Bu Sonuçlar neticesinde, siyasal katılım ölçeğinin orijinaline bağlı 7 boyutlu ve 28 maddeli yapısının iki maddesi çıkarılarak doğrulandığı test edilmiştir.

3.4.1.2. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Faktörlerinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Siyasal katılım ölçeği' nin (SKÖ) güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenilirliği $\alpha=0,904$ olarak bulunmuştur. Bu ölçek oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahiptir.

Siyasal katılım ölçeğinin alt faktörlerinin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik analizi yapılmış ölçeğin Siyasi Tartışmalar alt boyutunun güvenilirliği $\alpha=0,977$; Düşünce ve Önerileri Paylaşma alt boyutunun güvenilirliği $\alpha=0,743$; Seçimlere Duyarlılık alt boyutunun güvenilirliği $\alpha=0,917$; Gösteri ve Yürüyüşler alt boyutunun güvenilirliği $\alpha=0,714$; Seçim Mitingleri alt boyutunun güvenilirliği $\alpha=0,814$; Hizmet ve Politika Takibi alt boyutunun güvenilirliği $\alpha=0,847$; Propaganda Boykot ve Eylemler alt boyutunun güvenilirliği ise $\alpha=0,740$ olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Faktörlerinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Cronbach's Alpha	N
Siyasi Tartışmalar	,977	6
Düşünce ve Öneri Paylaşma	,743	4
Seçimlere Duyarlılık	,917	3
Gösteri ve yürüyüşler	,714	4
Seçim Mitingleri	,814	3
Hizmet ve Politika Takibi	,847	3
Propaganda Boykot ve Eylemler	,740	3

Siyasal Katılım Ölçeği Toplam	,904	26
--------------------------------------	------	----

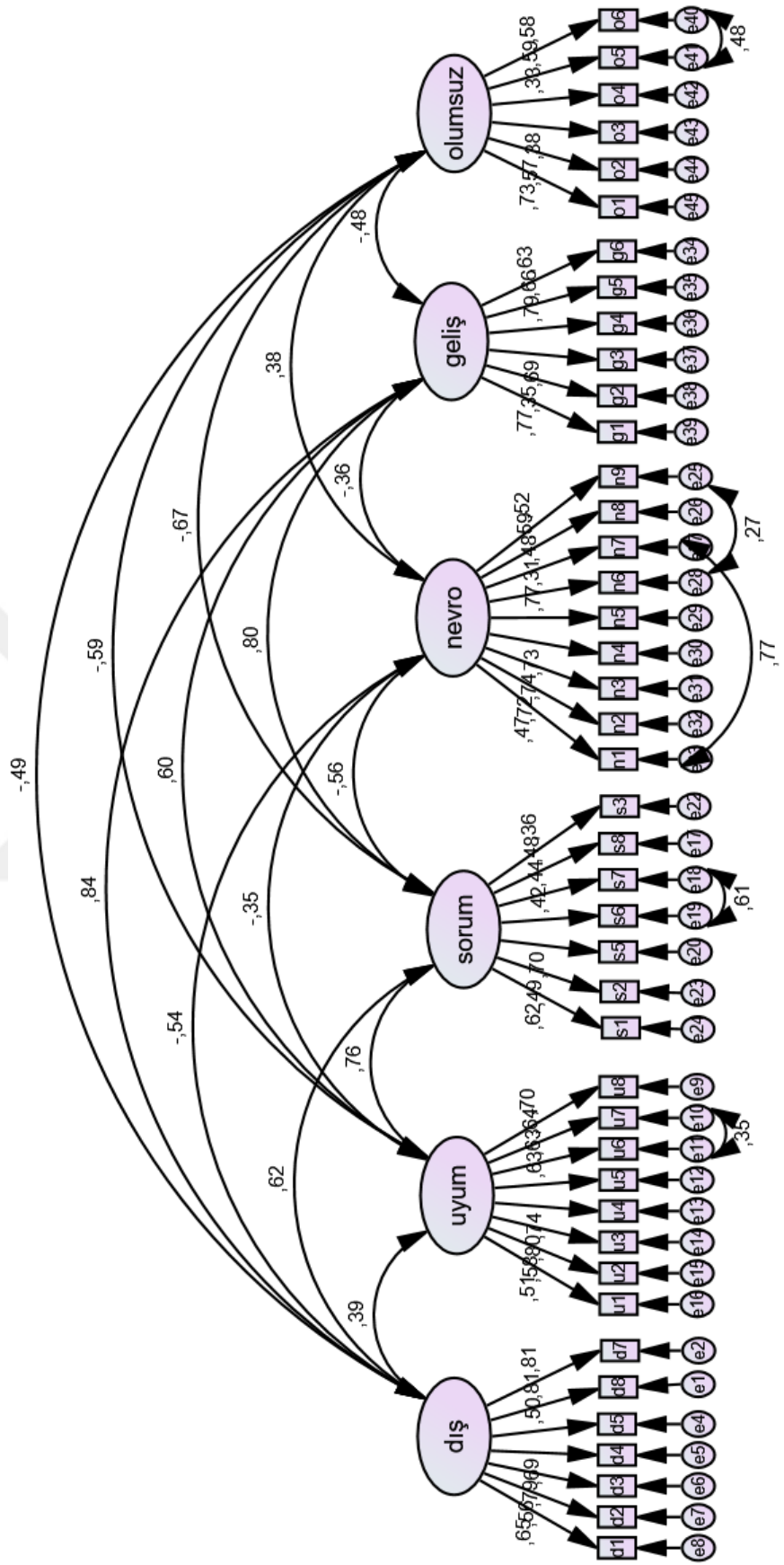
Yukarıda belirtilen değerlere göre, yedi boyutun güvenilirliği oldukça yüksek seviyededir. Bu durum, söz konusu ölçeğin istatistiksel değerlendirmelerinde yüksek güvenilirlikte sonuçlar elde edilebileceğini göstermektedir.

3.4.2.Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

3.4.2.1.Türk Kültüründe Geliştirilmiş Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin DFA Modeli

Kişilik özellikleri ölçeğinin birinci düzey çok faktörlü yapısı Amos 24 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Şekil 1'de kişilik özellikleri ölçeğine ilişkin DFA modeli, Tablo 6' da model uyum indeksleri ve Tablo 7'de ise kişilik özellikleri ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları sunulmuştur.

Şekil 6: Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 6’da yer alan Temel Kişilik Özellikleri ölçeğine ilişkin DFA bulguları incelendiğinde, faktör yüklerinin 0,31 ile 0,81 arasında değiştiği görülmektedir. Faktör yüklerinin ,30 ve üstünde olması istenilen bir durumdur (Çokluk vd., 2014, s. 277). Düşük faktör yükleri model-veri uyumunu da etkileyeceği için çıkarılmasında yarar vardır. Modelde dışadönüklük ve sorumluluk boyutunda birer maddenin faktör yükleri 0,30’un altında kalmıştır. Bu faktörler yorumlana bilirlik açısından minimum düzeyi karşılamadığı için modelden çıkarılmıştır. Temel kişilik özellikleri ölçeğinde yer alan faktör yüklerinin çoğunun “mükemmel” ve “çok iyi” düzeyde olması ölçeğin faktör yapısının sağlam olduğunu göstermektedir. Kişilik özellikleri ölçeğinin uyum ve güvenilirliğini artırmak için, model analizinin düzeltme önerileri ve kavramın teorik temelleri göz önünde bulundurularak, u6 ve u7 arasında s6 ve s7 arasında ve n1 ve n7 arasında n6 ve n9 arasında o5 ve o6 arasında kovaryans bağlantıları kurulmuştur. Modelde yapılan kovaryans bağlantıları sonucunda, uyum değerlerinde iyileşme gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Modelin Uyum Değerleri

Uyum ölçütleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Ulaşılan Değer	Sonuç
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 < RMSEA \leq ,08$	,08	Kabul Edilebilir uyum
CFI	$,95 \leq CFI \leq 1,00$	$,90 \leq CFI \leq ,95$	,92	Kabul Edilebilir uyum
TLI	$95 \leq TLI \leq 1,00$	$,90 \leq TLI \leq ,95$	,91	Kabul Edilebilir uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq ,05$	$,05 < SRMR \leq ,10$	,07	Kabul Edilebilir uyum
(X ² /df)	$0 < \chi^2/df < 2$	$2 < \chi^2/df < 5$	3,66	Kabul Edilebilir uyum

Tablo 5'te sunulan model uyum değerlerine göre siyasal katılım ölçeği, CFI, TLI, SRMR, RMSEA ve (X²/df) değerleri bakıldığında ise "kabul edilebilir uyum" göstermektedir. Yapılan DFA sonucunda yazında kabul edilen uyum iyiliği

değerlerine ulaşılmıştır. Bu sonuçlar kişilik özellikleri ölçeğinin öngörülen kuramsal yapısının doğrulandığını ifade edebiliriz. Bu Sonuçlar neticesinde, kişilik özellikleri ölçeğinin orijinaline bağlı 6 boyutlu ve 45 maddeli yapısının iki maddesi çıkarılarak doğrulandığı test edilmiştir.

3.4.2.2. Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri ölçeği' nin (TKÖ) güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenilirliği $\alpha = 0,714$ olarak bulunmuştur.

Ölçeğin duygusal tutarsızlık alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,827$; Dışadönüklük alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,834$; Gelişime açıklık alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,762$; Sorumluluk alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,682$; Geçimlilik/ uyumluluk alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,855$; Olumsuz değerlik alt boyutunun güvenilirliği ise $\alpha = 0,643$ tespit edilmiştir.

Tablo 6. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Güvenilirlik Sonuçları

	Cronbach's Alpha	N
Duygusal tutarsızlık	,827	9
Dışadönüklük	,834	8
Gelişime Açıklık	,762	6
Uyumluluk	,855	8
Sorumluluk	,682	8
Olumsuz değerlik	,643	6
Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği Toplam	,714	43

Yukarıda belirtilen değerlere göre, altı boyutun güvenilirliği oldukça yüksek seviyededir. Bu durum, söz konusu ölçeğin istatistiksel değerlendirmelerinde yüksek güvenilirlikte sonuçlar elde edilebileceğini göstermektedir.

Geçerlik ve güvenilirlikleri sınanmış değişken maddelerinin sonraki analizlerde kullanılmak üzere ortalamaları alınıp bileşik skorlar oluşturulmuştur. Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler oluşturulmuş ve değişkenler arası ikili ilişkileri gösteren çoklu regresyon ve korelasyon analizi yapılmıştır.

3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Normallik Analizi

Normallik testinin önemi araştırmanın hangi istatistik formülle test edilebileceğinin belirlenmesidir. Verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek amacıyla çarpıklık ve basıklık (Skewness-Kurtosis) değerlerine bakılmıştır. George ve Mallery (2010)'a göre " ± 1.0 arasındaki basıklık değeri çoğu psikometrik amaç için mükemmel kabul edilir, ancak belirli uygulamaya bağlı olarak çoğu durumda $\pm 2,0$ arasındaki bir değer de kabul edilebilir."

3.5.1. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Analizi

Aşağıdaki tabloda siyasal katılım ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değeri yer almaktadır.

Tablo 7. Siyasal Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Testi Sonucu

	N	Çarpıklık		Basıklık	
		İstatistik	Standart sapma	İstatistik	Standart sapma
Siyasi tartışma	394	-,231	,123	-,879	,245
Düşünce paylaşma	394	1,914	,123	4,823	,245
Seçimlerde uyarlılık	394	-1,262	,123	,491	,245
Gösteri ve yürüyüş	394	1,980	,123	4,727	,245
Seçim mitingi	394	1,524	,123	1,534	,245
Hizmet ve politika	394	-,588	,123	-,309	,245
Propaganda eylem	394	2,141	,123	6,912	,245
Siyasal Katılım Ölçeği Toplam	394	-253	,122	,355	,243

Yapılan normallik testleri sonucunda araştırma değişkenlerinin normal dağılım sergilediği ve parametrik testleri uygulamak için uygun olduğu söylenebilir. Yapılan analiz sonucunda Siyasal katılım ölçeğinin değişkenlerinin çarpıklık basıklık (Skewness-Kurtosis) değerleri -1 ila +1 arasında olduğu görülmüştür (Skewness=-,253) ve (Kurtosis=,355).

Yapılan analiz sonucunda siyasal katılım ölçeğinin değişkenlerinin Siyasi tartışma (Skewness=-,231; Kurtosis= ,876), Seçimlere duyarlılık (Skewness=-1,262; Kurtosis= ,491), Seçim mitingi (Skewness=1,524; Kurtosis=1,534), Hizmet ve politika (Skewness=-,588; Kurtosis=-,309) boyutlarının normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Normal dağılımı tespit edilen boyutlar için parametrik testler uygulanırken, normal dağılım göstermeyen boyutlar için nan parametrik testler uygulanacaktır. Gösteri ve yürüyüş, Propaganda eylem, Düşünce paylaşma boyutlarının normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir.

3.5.2. Türk kültüründe Geliştirilmiş Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Normallik Analizi

Aşağıdaki tabloda temel kişilik özellikleri ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değeri yer almaktadır.

Tablo 8. Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Testi Sonucu

N		Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	İstatistik	Standart sapma	İstatistik	Standart sapma
Duygusal tutarsızlık	394	,509	,123	-,480	,245
Dışadönüklük	394	-1,397	,123	1,917	,245
Gelişme açıklık	394	-,533	,123	,313	,245
Uyumluluk	394	-,858	,123	1,890	,245
Sorumluluk	394	-,357	,123	,059	,245
Olumsuz değerlik	394	,933	,123	,105	,245
Kişilik Testi Ölçeği Toplam	394	-,096	,122	,313	,243

Yapılan normallik testleri sonucunda araştırma değişkenlerinin normal dağılım sergilediği ve parametrik testleri uygulamak için uygun olduğu söylenebilir. Yapılan analiz sonucunda temel kişilik özellikleri ölçeğinin değişkenlerinin çarpıklık basıklık (Skewness-Kurtosis) değerleri -1 ila +1 arasında olduğu görülmüştür (Skewness=-,096) ve (Kurtosis= ,313).

Yapılan normallik testleri sonucunda kişilik özellikleri ölçeğinin alt boyutlarının tamamının normal dağılım sergilediği ve parametrik testleri uygulamak için uygun olduğu söylenebilir.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR

Verilerin analizi uygun istatistiksel paket programı IBM SPSS Statistics kullanılarak yürütüldü. Çalışmada kullanılan ölçekler öncelikle IBM AMOS 24 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Ölçeklere ilişkin DFA modeli, model uyum indeksleri ile güvenilirlik katsayıları sunulmuştur. Daha sonra Cronbach Alfa Güvenilirlik Analizi yapılmıştır. Uygulanan normallik testleri sonucuna göre Parametrik ve Non-parametrik testler kullanılmıştır.

Normal dağılıma uygun hipotezler ve araştırma soruları parametrik istatistiksel yöntemler kullanılarak sınanmıştır. Verileri analiz etmek için grup sayısına göre parametrik bir teste karar verilmiştir. Buna göre araştırmada kullanılan parametrik testler; Independent Sample t-test (Bağımsız Örneklem t-Testi), Varyans analizi (ANOVA- F), Pearson korelasyon, Regresyon anlamlılık testleridir.

Normal dağılıma uygun olmayan hipotezler ve araştırma soruları non-parametrik istatistiksel yöntemler kullanılarak sınanmaktadır. Non-parametrik testlerin uygulanmasında varsayımlar öngörülmez. Verinin normal dağılması gerekmez. Araştırmada kullanılan non-parametrik testler; Mann Whitney U Testi, Kruskall Wallis H Testi ve Ki-Kare Bağımsızlık Testi kullanılmıştır.

Mann Whitney U Testi, bağımsız örnekler için uygulanan t testinin parametrik olmayan alternatifi olup t testi gibi grup ortalamalarını karşılaştırmak yerine grupların medyanlarını karşılaştırır. İki den fazla parametrik olmayan ana kütle ortalamasının karşılaştırılmasında Kruskall Wallis H testi kullanılır. Bu test ise ANOVA (F) testinin Non- parametrik alternatifidir.

Aşağıdaki kısımda çalışmada kullanılan analizlere daha ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik ve Siyasi Profilleri

Bu bölümde katılımcıların demografik değişkenleri, siyasi parti tercihleri ve siyasi ideolojilerine ait betimleyici istatistikleri sunulmuştur.

4.1.1. Demografik Değişkenler

Aşağıdaki tabloda demografik değişkenlere yer verilmiştir.

Tablo 9. Demografik Değişkenler

	Ortalama	Sayı	Yüzde
Yaş	22		
Cinsiyet	Kadın	217	%55,1
	Erkek	177	%44,9
Okul Türü	Devlet üniversitesi	251	%63,7
	Vakıf üniversitesi	143	%36,3
Hane Halkı Gelir Durumu	11.400 TL'den az	0	%0,0
	11.400-21.400	98	%25,0
	21.400-31.400	115	%29,3
	31.400-41.400	73	%18,6
	41.400-51.400	31	%7,9
	51.400-61.400	75	%19,1
	61.400 ve üzeri	0	%0,0
Şu an kiminle yaşıyorsunuz?	Yalnız	20	%5,1
	Ailemle	135	%34,3
	Akrabalarımle	18	%4,6
	Arkadaşlarımla	221	%56,1
	Yurt	0	%0,0
	Diğer	0	%0,0
Yaşamınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?	Köy	4	%1,0
	İlçe	28	%7,1
	Şehir	155	%39,3
	Büyükşehir	207	%52,5
	Yurtdışı	0	%0,0

Demografik değişkenler göz önünde bulundurulduğunda katılımcılar üniversite okuyan, orta gelir grubuna sahip genellikle arkadaşlarıyla ya da aileleriyle yaşayan hayatının çoğunluğunu büyükşehirde ya da şehirde geçirmiş 2 ve 3 çocuklu ailelerde büyüyen gençlerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 22'dir. Türkiye'de üniversite okuma yaşı 19'dan başladığı düşünüldüğünde katılımcıların lisans düzeyi öğrencileri olmasından dolayı yaş sınırı normal aralıkta olması gerektiği gibidir. Katılımcıların %63,7'si devlet üniversitesinde %36,2'si vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada bu ayrımın yapılmasının nedeni sosyo-ekonomik düzeyi farklı gruplara ulaşmayı amaçlamaktır. Katılımcıların %41,6'si 2 çocuklu ailede büyürken %28,1'i 3 çocuklu ailede büyüyen öğrencilerden oluşmaktadır.

Bu çalışma 2023 yılı asgari ücretin 11.400 TL olduğu zamanda gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların hane halkı gelir düzeyi asgari ücret altında olan bulunmamaktadır. Katılımcıların neredeyse yarısının ailesinin orta düzeyde bir gelire sahip olduğunu düşünülmektedir. Katılımcıların %56,1'i arkadaşlarıyla, %34,3'ü ailesiyle yaşamaktadır. Akrabalarıyla ve yalnız yaşayanlar ortalama %5'erlik kısımda yer almaktadır. Katılımcıların farklı şehirlerden gelen üniversiteli gençler olduğu düşünüldüğünde arkadaşlarıyla birlikte yaşaması sonucu doğaldır. Büyük şehirlerde bulunan üniversitelerde okuyan öğrenciler, genellikle yurtlarda, ev arkadaşlarıyla veya kiralık evlerde yaşarken, daha küçük şehirlerde bulunan üniversitelerde okuyan öğrenciler aileleriyle birlikte yaşama eğilimindedir. Devlet üniversitelerinde okuyan merkezi kampüslere sahip üniversitelere giden öğrenciler, genellikle yurtlarda, ev arkadaşlarıyla veya kiralık evlerde yaşarken, özel üniversitede okuyan gençler aileleriyle birlikte yaşamayı tercih etmektedir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu da belirleyici bir etkidir. Ailesi maddi imkânı olan öğrenciler, genellikle yurtlarda veya kiralık evlerde yaşamayı tercih ederken, Maddi imkânı olmayan öğrenciler aileleriyle birlikte yaşamayı tercih edebilir.

Katılımcıların %52,5'i büyükşehirde, %39,3'ü şehirde yaşamaktadır. İlçede %7,11'lik bölüm yaşarken köylerde yaşayan neredeyse yoktur. Birleşmiş Milletler'in "World Urbanization Prospects" Raporu göre, Türkiye'nin kentleşme hızı son yıllarda önemli ölçüde artmıştır ve bu artışın arkasında çeşitli faktörler yatmaktadır. Özellikle, kırsal alanlardan kente göçün süregelen bir trend olduğu ve bu göçün kentlerdeki nüfus artışını hızlandırdığı görülmektedir.

Türkiye'deki kentleşmenin önemli kilometre taşlarından biri 1950'lerdeki ekonomik ve demografik değişimlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde tarım alanlarında yaşanan modernizasyon ve kentlerdeki sanayileşme süreci, kırsal göçü hızlandırmış ve büyük şehirlerdeki nüfus patlamasına yol açmıştır. Özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirler, bu dönemde hızla büyümüş ve ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan önemli merkezler haline gelmiştir.

1960'ların ve 1970'lerin politik ve ekonomik istikrarsızlığı, Türkiye'deki kentleşme sürecini etkileyen diğer önemli faktörlerden biridir. Bu dönemdeki siyasi belirsizlikler ve ekonomik krizler, kentlerdeki sosyal dokuyu zayıflatmış ve kentsel sorunları derinleştirmiştir. Özellikle gecekondu bölgelerinin hızla artması, kentlerdeki plansız ve denetimsiz büyümenin bir sonucudur. Son olarak,

1980'lerden itibaren Türkiye'de başlayan ekonomik liberalleşme ve küreselleşme süreci, kentleşme üzerinde yeni dinamiklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle büyük şehirlerdeki sanayi ve hizmet sektörlerinin büyümesi, kentlerin ekonomik ve sosyal yapılarını değiştirmiştir. Bu dönemde, Türkiye'deki kentleşme süreci daha da ivme kazanmış ve kentlerdeki nüfusun artışı devam etmiştir.

Türkiye'deki nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde yaşıyor. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, son yıllarda Türkiye'deki kentleşme hızı artmış ve nüfusun giderek daha büyük bir kısmı kentlerde yaşamaya başlamıştır. 2020 yılı itibarıyla Türkiye'deki nüfusun %76,5'i kentsel alanlarda, %23,5'i ise kırsal alanlarda yaşamaktadır. Bu, Türkiye'nin giderek daha çok kentleştiğini ve nüfusun çoğunluğunun artık kentlerde yaşadığını göstermektedir.

4.1.2. Siyasal Parti Tercihi

Aşağıdaki tabloda üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihinine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 10. Siyasal Parti Tercihi

		Sayı	Yüzde
En son seçimde hangi partiye oy verdiniz?	AK PARTİ	109	%27,7
	CHP	140	%35,5
	MHP	37	%9,4
	İYİ PARTİ	33	%8,4
	HDP/YSP	8	%2,0
	Oy Kullanmam	61	%15,5
	Diğer	6	%1,5
Bu Partinin Tarafı Olmak Sizin İçin Önemlimi?	Evet önemli	220	%55,8
	Hayır önemli değil	128	%32,5
	Fikrim yok	46	%11,7
Yeniden seçim olsa aynı partiye oy verir misiniz?	Evet	274	%69,7
	Hayır	68	%17,3
	Kararsızım	21	%5,3
	Oy kullanmam	30	%7,6

Siyasal katılım çeşitli faktörlerin etkisiyle toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Türkiye'de 1980 yılından itibaren oy vermek zorunlu hale gelmiştir. Yaptırım hiçbir zaman uygulanmamış olmasına rağmen,

Türk seçmenler için oy kullanma kararlarında en belirleyici faktör zorunlu oylamadır (Taşkın, 2015). Türk vatandaşları oy vermeyi vatandaşlık görevi olarak algılamaktadır. Türkiye' de halkoylamalarına da yerel seçimlere de diğer ülkelere nazaran yüksek bir katılım vardır. Türkiye'de 2023 genel seçimlerine katılım oranı %87'dir. Joe Biden'ın başkan seçildiği ABD başkanlığına katılım oranı %66,4'tür. Bu oran Amerika'da rekor katılım olarak adlandırılmıştır.

Oy verme, demokratik toplumlarda önemli bir siyasi faaliyet olup ve birçok psikolojik faktörün etkisi altında gerçekleşir. Oy verme davranışı, birçok psikolojik teori ve model tarafından incelenmiştir. Rasyonel seçim teorisi, sosyal kimlik teorisi gibi çeşitli yaklaşımlar, seçmenlerin oy verme kararlarını etkileyen faktörleri açıklamaya çalışmaktadır. Rasyonel teorisi, bireylerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini ve oy verme kararlarını bu çıkarlar doğrultusunda verdiklerini savunurken (Taşkın, 2015) sosyal kimlik teorisi ise seçmenlerin kendilerini bir grupla özdeşleştirerek ve grup normlarına göre hareket ederek oy verdiklerini öne sürmektedir.

Bununla birlikte, psikolojik araştırmalar göstermektedir ki, seçmenlerin oy verme davranışları sadece bireysel çıkarlar ve grup kimliği ile açıklanamaz. Örneğin, duygusal etkilerin oy verme davranışları üzerinde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Seçmenlerin adaylara duyduğu sempati, antipati, korku gibi duygular, oy verme kararlarını etkileyebilir. Marcus, Neuman ve MacKuen (2000) tarafından kaleme alınan " Affective intelligence and political judgment " adlı çalışma, duygusal etkilerin siyasi karar alma süreçlerindeki rolünü araştırmaktadır. Araştırmacılar, siyasi tercihlerin oluşumunda duygusal etkilerin önemini ve etkilerini anlamaya çalışır. Çalışma, siyasi karar alma süreçlerinde duygusal etkilerin rasyonel tercihlerden farklı bir rol oynadığını öne sürer. Marcus ve diğerleri, seçmenlerin adaylara veya siyasi partilere duydukları duyguların, siyasi tercihlerini ve oy verme davranışlarını etkilediğini göstermektedir. Örneğin, seçmenlerin bir adaya veya partiye duyduğu sempati, güvensizlik veya öfke, tercihlerini belirlemede önemli bir faktör olabilir.

Çalışmada ele alınan bir diğer önemli konu, duygusal etkilerin siyasi karar alma sürecinde rasyonel düşüncüyü nasıl etkileyebileceğidir. Araştırmacılar, seçmenlerin duygusal tepkilerinin, rasyonel düşüncüyü etkileyebileceğini ve bazen karar alma sürecini bulanıklaştırabileceğini öne sürerler. Örneğin, bir seçmenin

belirli bir aday hakkında olumsuz duygulara sahip olması, bu adaya ilişkin rasyonel değerlendirmelerini etkileyebilir ve nihayetinde farklı bir tercihte bulunmasına neden olabilir.

Ayrıca, bilgi işleme süreçleri de oy verme davranışını etkileyen önemli bir faktördür. Seçmenlerin siyasi bilgi düzeyi, adayların politikaları hakkında bilgi sahibi olma düzeyi, medya etkisi gibi faktörler, oy verme davranışını doğrudan etkileyebilir. Ayrıca, sosyal etkileşim ve çevresel faktörler de oy verme davranışını etkileyen önemli faktörlerdir. Seçmenlerin aileleri, arkadaşları, iş çevreleri gibi sosyal çevrelerinden aldıkları etkiler, oy verme kararlarını şekillendirebilir.

2021 yılında Türkiye'de yapılan son genel seçimlerde, seçimlere katılım oranı yaklaşık olarak %85 civarında olmuştur. Bu oran, Türkiye'deki genel seçimlerde tipik olarak gözlenen bir katılım seviyesidir. Ancak, bu oran yerel seçimlerde veya referandum gibi farklı siyasi olaylarda değişebilir. Türkiye'deki siyasal katılım oranlarının genel eğilimi, genellikle yüksek bir seviyede olduğu ve seçimlerin ve siyasi süreçlerin toplumda geniş bir ilgi uyandırdığı yönündedir. Bu, Türkiye'nin demokratik süreçlerinin önemli bir göstergesidir ve siyasi katılımın demokratik bir toplumun işleyişinde kritik bir rol oynadığını gösterir.

4.1.3. İdeolojik Eğilimler

Aşağıdaki tabloda üniversiteli gençlerin ideolojik eğilimlerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 11. İdeolojik Eğilimler

		Sayı	Yüzde
Siyasi İdeoloji	Atatürkçü/Kemalist	125	%31,7
	Solcu	43	%10,9
	Sağcı	39	%9,9
	Muhafazakâr	81	%20,6
	Milliyetçi	49	%12,4
	Siyasi görüşüm yok	55	%14,0
	Diğer	2	%0,5

Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısının dinamikleri, gençler arasında bu ideolojilere yönelimi etkileyebilir. Türkiye'deki gençler arasında siyasi ideolojik tercihler oldukça çeşitlidir ve liberal, sol, milliyetçi, muhafazakâr ve diğer ideolojilere yönelimler görülebilir. Bu eğilimler, gençlerin kişisel deneyimleri, aile

yapıları, eğitim seviyeleri, sosyal çevreleri ve kültürel arka planları gibi birçok faktörden etkilenebilir. Bu nedenle, Türkiye'deki gençlerin ideolojik tercihlerini belirleyen faktörler karmaşıktır ve geniş bir yelpazede değişkenlik gösterebilir.

4.2. Siyasal Katılım ile Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Bu bölümde kadın ve erkeklerin siyasal katılım düzeylerinin karşılaştırılması ve aynı zamanda kadın ve erkeklerinin kişilik özelliklerinin karşılaştırılması için Bağımsız Örneklem T-Testi ve Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır.

Bağımsız Örneklem T-Testi normal iki grubun ortalamalarını karşılaştırmak için kullanılan bir tür istatistiksel testtir (Kim,2015). Mann-Whitney U Testi, iki bağımsız grup arasındaki ortalamaların karşılaştırılması için kullanılan parametrik olmayan bir testtir. Bu test bağımsız örnekler için uygulanan t-testinin parametrik olmayan alternatifi olup verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda veya varyansların eşit olmadığı durumlarda tercih edilir. Mann-Whitney U Testi, verilerin sıralarına dayanarak gruplar arasındaki farkı değerlendirir (Kalaycı vd., 2006, s.99).

Bağımsız Örneklem t- testi bulguları yorumlanırken öncelikli olarak Levene testinin anlamlılık durumu dikkate alınmalıdır. Levene testi, varyansların eşitliği varsayımı hakkında bilgi vermektedir. Varyansların eşitlik durumunun belirlenmesinde p değeri dikkate alınır. Eğer p değeri 0,05'ten büyükse ($p > 0,05$), varyansların eşit olduğu kabul edilir ve bu durumda “varyanslar eşitse varsayımı” ölçüm satırı yorumlanır. Eğer p değeri 0,05'ten küçükse ($p < 0,05$), varyanslar eşit değildir. Bu durumda ise “varyanslar eşit değildir varsayımı” ölçüm satırında yer alan değerler yorumlanmalıdır (Nur,2024).

4.2.1. Siyasal Katılımın Cinsiyet Göre Karşılaştırılması

Cinsiyetin siyasal katılım üzerindeki etkisini test etmek amacıyla normal dağılım şartı dikkate alınarak Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Sample T-Test) ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Levene testi sonucu dikkate alınarak Katılımcıların siyasal katılım durumunun cinsiyetlerine bağlı olarak değişip değişmediği T-testi ile saptanmış, sonuçlar Tablo 12’de özetlenmiştir.

Tablo 12. Kadın ve Erkeklerin Siyasal Katılım Düzeyleri

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	T	Df	P
Kadın	222	2,1293	,62026	-3,130	395,703	,002
Erkek	178	2,2986	,46000			

**Levene testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.*

Tablo 12’de öğrencilerin siyasal katılım durumu cinsiyetlerine bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumları (kadın-erkek) siyasal katılım üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($p < 0,05$). Erkeklerin siyasal katılım düzeyi, kadınların siyasal katılımın düzeylerinden daha yüksektir.

H1: “Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları siyasal katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır”. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0,05$).

Siyasal katılım puanı Cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Fark erkek öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Oy verme, en yaygın siyasal katılım biçimlerinden biridir. Cinsiyet, bu davranış üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Araştırmalar, kadınların ve erkeklerin oy verme oranlarının ve tercih ettikleri siyasi partilerin farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Burns, Schlozman ve Verba'nın (2001) yaptığı kapsamlı bir çalışma, kadınların genellikle erkeklere kıyasla daha düşük oy verme oranlarına sahip olduğunu göstermiştir. Bu durumun nedenleri arasında toplumsal cinsiyet rolleri, siyasi bilinç düzeyleri ve ekonomik faktörler yer almaktadır.

Cinsiyetin siyasal katılım üzerindeki etkisini anlamak için sosyoekonomik faktörleri de dikkate almak gerekir. Kadınların işgücü piyasasındaki konumu, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi gibi faktörler, onların siyasal katılım düzeylerini belirleyen önemli etmenlerdir. Verba, Schlozman ve Brady (1995), siyasal katılımın kaynakları ve engelleri üzerine yaptıkları çalışmada, sosyoekonomik faktörlerin kadınların siyasal katılımını önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir. Türkiye’de gerçekleşen kapsamlı bir çalışmada kadınların erkeklerden daha düşük siyasal katılıma sahip olmasının nedeni; Parti organlarında ve yönetim kademelerinde erkeklerin karar verici konumda olması bu konuda en başta gelen faktörlerden biridir. Yine erkeklerin siyaset yapma ve siyasi makamları kapma yarışında kadınlara göre daha fazla hevesli olması dikkat çeken nedenlerden bir diğerini oluşturmaktadır. Kadınların siyasi makamlarda yer alma konusunda fazla

istekli olmayışının da bu noktada rol oynadığını belirtmek gerekir (Çaha, Aydın ve Çaha, 2014, s.40).

4.2.2. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların siyasal katılım alt faktörlerinin cinsiyetlerine bağlı olarak değişip değişmediği T-testi ile saptanmış, sonuçlar Tablo 13’de özetlenmiştir. Cinsiyet durumu ile siyasi faktörlerin karşılaştırmasında Siyasal katılımın normal dağılan boyutlarına Bağımsız Örneklem T-Testi, normal dağılmayan boyutlarına Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 13. Siyasal Katılım Alt Faktörlerinin Cinsiyete Göre Analizi

Alt faktörler	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	T	Df	P
Siyasi tartışmalar	Kadın	222	2,8363	1,17423	-3,372	398	,001
	Erkek	178	3,2350	1,17658			
Seçimlere duyarlılık	Kadın	222	3,7177	1,39970	-2,347	397,773	,019
	Erkek	178	4,0169	1,14885			
Seçim mitingleri	Kadın	222	1,3559	,67491	-2,569	398	,011
	Erkek	178	1,5300	,67185			
Hizmet ve politika takibi	Kadın	222	3,0270	1,13328	-2,529	397,266	,012
	Erkek	178	3,2903	,94813			

**Levene testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.*

Tablo 13’de öğrencilerin siyasi tartışmalara katılım düzeyi cinsiyetlerine bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumları *siyasi tartışmalar, seçimlere duyarlılık, seçim mitingi, hizmet ve politika takibi* boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$).

Erkeklerin siyasal tartışmalara katılım düzeyi ($\bar{X} = 3,2350$) kadınların siyasal tartışmalara katılım düzeylerinden ($\bar{X} = 2,8363$) daha yüksektir. Aynı zamanda seçimlere duyarlılık, seçim mitinglerine katılım, hizmet ve politika takibi açısından da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmüş söz konusu boyutlara erkeklerin katılım düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13’deki T testi analizi sonucuna göre;

H1.1: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları siyasi tartışmalar boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H1.2: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları seçimlere duyarlılık boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H1.3: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları seçim mitingleri boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H1.4: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları hizmet ve politika takibi boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

Araştırmalar, gelişmiş ülkelerde kadınların oy kullanma oranlarının erkeklerle benzer veya daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde bu oranlar genellikle erkekler lehinedir. Bu farklılıklar, eğitim seviyesi, ekonomik bağımsızlık ve sosyal normlar gibi faktörlerle ilişkilidir. Kadınların siyasal partilere ve örgütlere katılımı genellikle erkeklerden daha düşüktür. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinden ve kadınların siyasal alanda karşılaştığı engellerden kaynaklanır. Kadınların siyasal partilerde liderlik pozisyonlarına gelmesi de erkeklere oranla daha zordur.

Verba, Burns ve Schlozman (1997), kadınların siyasal bilgi seviyelerinin ve siyasal etkinliklere katılımlarının erkeklerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ancak, kadınların siyasal konulara duyarlılıklarının ve ilgilerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Başka bir çalışma kadınların ve erkeklerin farklı siyasal katılım biçimlerine eğilim gösterdiğini, kadınların daha çok gönüllü ve toplumsal etkinliklere katıldığını, erkeklerin ise daha çok formel siyasal süreçlere dahil olduğunu ortaya koymaktadır (Coffé ve Bolzendahl, 2010).

Normal dağılıma uygun olmayan siyasal katılım boyutlarından “Düşünce ve öneri paylaşma, Gösteri ve yürüyüşler, Propaganda Boykot ve Eylemler alt boyutlarının” cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla non parametrik test olan Mann Whitney U Testi kullanılmıştır.

Tablo 14. Cinsiyete Göre Siyasal Katılım Alt Faktörlerinin Karşılaştırılması

Mann Whitney U Testi							
Alt faktörler	Grup	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	P
Düşünce ve öneri paylaşma	Kadın	217	188,87	40985,00	17332,000	-1,710	,087
	Erkek	177	208,08	36830,00			
Gösteri ve yürüyüşler	Kadın	217	192,86	41851,50	18198,500	-,968	,333
	Erkek	177	203,18	35963,50			
Propaganda boykot ve eylemler	Kadın	217	190,51	41340,00	17687,000	-2,575	,010
	Erkek	177	206,07	36475,00			

Tablo 14’de, öğrencilerin siyasal katılım puanları bakımından iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık düşünce ve öneri paylaşma, gösteri ve yürüyüşler faktörlerinde bulunmazken propaganda boykot ve eylemler faktöründe anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin Propaganda Boykot ve Eylemler konusunda kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Sıralar ortalamasına bakıldığında Erkeklerin Propaganda Boykot ve Eylemler katılım düzeyi kadınların Propaganda Boykot ve Eylemler katılım düzeylerinden daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Tablo 14’deki Mann-Whitney U testi analizi sonucuna göre;

H1.5: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları düşünce ve önerileri paylaşma boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

H1.6: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları gösteri ve yürüyüşler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

H1.7: Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları propaganda boykot ve eylemler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

Siyasal katılımın bazı demografik değişkenlerle ilişkisinin analiz edildiği bir çalışmada, konvansiyonel olmayan katılıma dâhil olmuş gençlerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır (Erdoğan, 2013, s.33). Kadınların protesto ve gösterilere katılımı, toplumsal cinsiyet normlarına bağlı olarak değişir. Bazı toplumlarda kadınların bu tür faaliyetlere katılımı hoş karşılanmazken, diğerlerinde kadınlar aktif olarak katılmaktadır. Kadınların protestolara katılımı genellikle toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve sosyal adalet gibi konular etrafında yoğunlaşır.

4.2.3. Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Temel kişilik özelliklerinin cinsiyetlerine bağlı olarak değişip değişmediği T-testi ile saptanmış, sonuçlar Tablo 15’de özetlenmiştir.

Tablo 15. Cinsiyete Göre Temel Kişilik Özellikleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	T	Df	P
Kadın	222	3,3951	,25036	-2,533	398	,012
Erkek	178	3,4568	,23148			

**Levene testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.*

Tablo 15’de öğrencilerin temel kişilik özelliklerinin cinsiyetlerine bağlı olarak değiştiği görülmektedir ($p < 0,05$). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumları temel kişilik özellikleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

H2: “Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır”. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0,05$).

Katılımcıların temel kişilik özellikleri düzeyi erkekler ve kadınlara göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Hangi kişilik özelliklerinin cinsiyet durumuna göre farklılaştığını tespit edebilmek için alt boyutları aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

4.2.4. Kişilik Özelliklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların temel kişilik özelliklerinin alt boyutları cinsiyetlerine bağlı olarak değişip değişmediği T-testi ile saptanmış, sonuçlar Tablo 16’da özetlenmiştir.

Tablo 16. Cinsiyete Göre Temel Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Karşılaştırılması

Alt faktörler	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	T	Df	P
Dışadönüklük	Kadın	222	4,1520	,72584	-2,087	398	,038
	Erkek	178	4,2942	,61112			
Gelişime açıklık	Kadın	222	4,0811	,65635	-2,740	397	,006
	Erkek	178	4,2444	,53566			
Sorumluluk	Kadın	222	4,2748	,46462	-,286	398	,775
	Erkek	178	4,2879	,44781			
Uyumluluk	Kadın	222	4,4144	,44778	2,757	398	,006
	Erkek	178	4,2816	,51510			
Duygusal tutarsızlık	Kadın	222	1,9209	,77246	-1,629	398	,104
	Erkek	178	2,0462	,75430			
Olumsuz değerlik	Kadın	222	1,3791	,39800	-1,904	358	,058
	Erkek	178	1,4607	,44646			

**Levene testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.*

Tablo 16’da katılımcıların dışadönüklük, gelişime açıklık ve uyumluluk kişilik özelliklerinin cinsiyete bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumları Dışadönüklük, Gelişime Açıklık ve Uyumluluk özellikleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 16’daki T testi analizi sonucuna göre;

H2.1. Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları dışadönüklük kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H2.2. Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları gelişime açıklık kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H2.3. Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları sorumluluk kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

H2.4. Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları uyumluluk kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H2.5. Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları duygusal tutarsızlık kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

H2.6. Üniversiteli gençlerin cinsiyet durumları olumsuz değerlik kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

Erkeklerin dışadönüklük kişilik özelliği puanı ($\bar{X}=4,2942$) kadınlardan ($\bar{X}=4,1520$) daha yüksektir. Aynı zamanda erkeklerin gelişime açıklık kişilik özelliği puanı ($\bar{X}=4,2444$) da kadınlardan ($\bar{X}=4,0811$) daha yüksektir.

Dışadönüklük, sosyal olma, enerji düzeyi ve dışa dönük olma eğilimini ifade eder. Feingold (1994) ve Costa, Terracciano ve McCrae (2001), tarafından yapılan araştırmalar, erkeklerin genellikle kadınlardan daha yüksek dışadönüklük seviyelerine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, bu farklılıkların kültürel ve sosyal faktörlerle de şekillendiği vurgulanmaktadır.

Kadınların ise uyumluluk puanı ($\bar{X}=4,4144$) erkeklerden ($\bar{X}=4,2816$) daha yüksektir. Uyumluluk, başkalarıyla iş birliği yapma, empati kurma ve sosyal uyum sağlama eğilimini ifade eder. Araştırmalar, kadınların genellikle bu özellikte daha yüksek puan aldığını göstermektedir. Costa, Terracciano ve McCrae (2001), kadınların daha fazla uyumluluk ve duygusal destek sağlama eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Bu durum, kadınların toplumsal rolleri ve sosyalizasyon süreçleri ile açıklanabilir. Araştırma bulgularımız literatürle tutarlılık göstermektedir.

Kişilik özellikleri, bireylerin davranışlarını, duygusal tepkilerini ve düşünme biçimlerini belirleyen kalıcı eğilimlerdir. Cinsiyet, kişilik özelliklerinin gelişiminde ve farklılaşmasında önemli bir rol oynar. Cinsiyet ve kişilik özellikleri arasındaki farklılıklar, büyük ölçüde kültürel ve sosyal faktörlerden etkilenir. Eagly ve Wood (1999), toplumsal cinsiyet rollerinin ve sosyalizasyon süreçlerinin kişilik

özelliklerinin gelişiminde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Farklı kültürler, cinsiyetler arası kişilik farklılıklarını çeşitli şekillerde şekillendirebilir.

4.3.Siyasal Katılımın Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Bu bölümde siyaset katılımının gelir durumuna göre karşılaştırılması için Tek Yönlü ANOVA testi olarak bilinen tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizinde normal dağılım gösteren en az üç bağımsız grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığının test edilmesinde kullanılan bir araçtır. Kruskal-Wallis H testi, normal dağılım göstermeyen verilerle üç veya daha fazla grubun ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılan bir yöntemdir (Karagöz,2016, s.400).

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yaparken öncelikli olarak, anlamlılık düzeyi belirlenecek olan değişkenlerin varyanslarının homojen dağılım gösterip göstermediği belirlenmelidir. Burada ilk olarak Levene testine bakılır, Levene testi sonucu p değerine göre iki yöntem vardır. Bunlar;

- Eğer $p > 0,05$ ise değişkenlerin varyansları homojen dağılım göstermektedir (homojendir). Bu durumda gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına karar vermek için ANOVA testinin p değeri bulguları (p değeri) değerlendirilmelidir.
- Levene testi sonucunda eğer $p < 0,05$ ise değişkenlerin varyansları homojen dağılım göstermemektedir (homojen değildir). Bu durumda welch testinin p değeri bulguları (p değeri) değerlendirilmelidir.

Değerlendirilen Welc ve ANOVA testi sonucunun p değeri yorumlanır. Eğer $p < 0,05$ ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. Eğer $p > 0,05$ ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Parametrik bir test olan "Tek Yönlü ANOVA" analizi, bize grupların birbirinden farklı olup olmadığı bilgisini verir ama hangi grupların birbirinden farklı olduğu bilgisini vermez, hangi grupların birbirinden farklı olduğuna bakmak için ise post-hoc testlerini yani çoklu karşılaştırma testlerini kullanmamız gerekmektedir. Grupların homojen olup olmamalarına göre, hangi grubun veya grupların birbirinden farklı olup olmadığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testi

kullanılır. Homojenlik şartı sağlanıyorsa varyansların homojenliği yaklaşımı (equal variances assumed) kullanılan çoklu karşılaştırma testi, homojenlik şartı sağlanmıyorsa farklı varyans yaklaşımını equal variances not assumed) kullanan çoklu karşılaştırma testi kullanılır (Karagöz,2016, s.418).

Gruplar arası varyansın eşit olması durumunda, araştırmacı, çoklu karşılaştırma testleri veya çoklu aralık testleri içerisinde yer alan uygun istatistikleri seçebilmektedir (SPSS, 2002). Pek çok farklı post-hoc test vardır: eşit örneklem büyüklüğüne sahip olduğunuzda ve varyansların homojenliği karşılandığında REGWQ veya Tukey HSD'yi kullanılır. Örnek boyutları biraz farklıysa Gabriel'in prosedürünü kullanılır, ancak örnek boyutları çok farklıysa Hochberg'in GT2'sini kullanılır (Field, 2009, s.388). Hochberg'in GT2'si ve Gabriel'in post hoc testi açıkça eşit olmayan örnek boyutlarına izin verir.

Tablo 17. Siyasal Katılımın Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Varyansların homojenliği testi					
	Levene Statistic	df1	df2	Sig	Test
Siyasal katılım ölçeği	2,183	4	387	,070	Anova

Anova testi bulguları							
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Sig.	Sonuç
Siyasal katılım ölçeği	Gruplar arası	1,832	4	,458	1,459	,214	Gruplar arası anlamlı farklılık yok
	Grup içi	121,495	387	,314			
	Toplam	123,327	391				

Tablo 17 incelendiğinde katılımcıların siyasi katılım ölçeğine yönelik puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F= 1,459$; $p>0.05$).

H3: “Üniversiteli gençlerin gelir durumları siyasi katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.” Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

4.3.1. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Gelir durumuna göre siyasal katılım alt boyutları arasında farklılığın anlamlılığını test etmek için normal dağılım gösteren faktörlere One Way Anova normal dağılım göstermeyen faktörlere Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Yapılan normallik analiz sonucunda siyasal katılım ölçeğinin değişkenlerinin Siyasi Tartışmalar, Seçimlere Duyarlılık, Seçim Mitingleri, Hizmet ve Politika Takibi boyutlarının normal dağılım gösterdiği söylenebilirken; Gösteri ve Yürüyüşler, Propaganda Boykot ve Eylemler, Düşünce ve Öneri Paylaşma boyutlarının normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 18. Gelir durumu ile Siyasal katılım Alt Boyutlarının Karşılaştırması

Varyansların homojenliği testi						
	Levene İstatistik	df1	df2	Sig.	Sonuç	Test
Siyasi Tartışmalar	2,042	4	387	,088	Varyanslar homojen	Anova testi
Seçimlere Duyarlılık	5,840	4	387	,000	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Seçim Mitingleri	2,411	4	387	,049	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Hizmet ve politika takibi	1,401	4	387	,233	Varyanslar homojen	Anova testi

Anova testi bulguları							
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Sig.	Sonuç
Siyasi Tartışmalar	Gruplar arası	30,818	4	7,704	5,653	<u>.000</u>	<u>Gruplar arası anlamlı farklılık var</u>
	Grup içi	527,458	387	1,363			
	Toplam	558,276	391				
Hizmet ve politika takibi	Gruplar arası	2,199	4	,550	,490	,743	Gruplar arası anlamlı farklılık yok
	Grup içi	433,751	387	1,121			
	Toplam	435,950	391				
Welch testi bulguları							
	İstatistik	df1	df2	Sig.			

Seçimlere Duyarlılık	,751	4	140,167	,559	Gruplar arası anlamlı farklılık yok
Seçim mitingleri	,873	4	140,066	,482	Gruplar arası anlamlı farklılık yok

**Varyansların homojenliğine göre Anova ve Welc testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.*

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların siyasi tartışmalara yönelik puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F= 5,653$; $p < 0.05$).

H3.1: “Üniversiteli gençlerin gelir durumları siyasi tartışmalar boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0,05$).

H3.2: Üniversiteli gençlerin gelir durumları seçimlere duyarlılık boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0,05$).

H3.3: Üniversiteli gençlerin gelir durumları seçim mitingleri boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0,05$).

H3.4: Üniversiteli gençlerin gelir durumları hizmet ve politika Takibi boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0,05$).

Siyasal katılım ölçeğinin normal dağılım gösteren bütün boyutlarına ANOVA testi yapılmıştır. **Sadece siyasi tartışmalar boyutu gelir durumuna göre anlamlı çıkmıştır.** Siyasi tartışmalar boyutunda hangi grubun birbirinden anlamlı farklılık oluşturduğunun tespitini yapılması için post hoc testlere gidilmiştir. Varyanslar homojen ve gözlemler (n) birbirinden uzak olduğu için Hochberg'in GT2 testi uygulanmıştır (Field,2009, s.388). Değişkenle ait örneklem büyüklükleri arasında farklılıklar olduğundan araştırmada bu testin yapılmasına karar verilmiştir. Çünkü farklı örneklem büyüklüklerinde bu test, daha anlamlı sonuç vermektedir.

Tablo 19. Siyasi Tartışmalar Puanının Gelir Durumuna Göre Çoklu Karşılaştırmalar

Varyanslar Homojen - Anova Testi- P < 0,05 - Post Hoc Testi - Hochberg GT2 Testi					
Değişken	Gelir Durumu	Gelir Durumu	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Siyasi tartışmalar	11.400-21.400 TL	21.400-31.400	,43290	,16050	,070
		31.400-41.400	-,13962	,18049	,997
		41.400-51.400	,60210	,24057	,120
		51.400-61.400	-,16342	,17911	,988
	21.400-31.400 TL	11.400-21.400	-,43290	,16050	,070
		31.400-41.400	-,57252*	,17471	,011
		41.400-51.400	,16919	,23626	,998
		51.400-61.400	-,59633*	,17327	,006
	31.400-41.400 TL	11.400-21.400	,13962	,18049	,997
		21.400-31.400	,57252*	,17471	,011
		41.400-51.400	,74171*	,25027	,032
		51.400-61.400	-,02381	,19195	1,000
	41.400-51.400 TL	11.400-21.400	-,60210	,24057	,120
		21.400-31.400	-,16919	,23626	,998
		31.400-41.400	-,74171*	,25027	,032
		51.400-61.400	-,76552*	,24928	,023
	51.400-61.400 TL	11.400-21.400	,16342	,17911	,988
		21.400-31.400	,59633*	,17327	,006
		31.400-41.400	,02381	,19195	1,000
		41.400-51.400	,76552*	,24928	,023

Siyasi tartışmalar boyutu hangi gelir grupları arasında anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan Hochberg GT2 testi yapılmış ve bu testin sonuçlarına göre; Gelir düzeyi 21.400-31.400 TL olan kişilerin gelir durumu 31.400-41.400 ve 51.400-61.400 TL olan kişilere göre siyasi tartışmalara katılım düzeyi daha düşüktür. Aynı şekilde 41.400-51.400 TL olanlar 51.400-61.400 TL

olanlara göre siyasi tartışmalara katılım düzeyi daha düşüktür. Hane halkı gelir düzeyi arttıkça siyasal tartışmalara katılım artmaktadır.

Siyasal tartışmalara katılım, bireylerin siyasi konular hakkında bilgi alışverişinde bulunma ve görüşlerini paylaşma süreçlerini kapsar. Gelir düzeyi yüksek bireyler, genellikle daha fazla siyasal tartışmalara katılırlar. Bu durum, yüksek gelirli bireylerin eğitim düzeylerinin ve siyasi bilinçlerinin genellikle daha yüksek olması ile ilişkilidir. Highton ve Wolfinger (2001), yüksek gelirli bireylerin siyasal bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve bu nedenle siyasal tartışmalara katılma olasılıklarının daha fazla olduğunu göstermiştir.

Tablo 20. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Hane Halkı Gelir Durumu	N	Sıra ortalaması	S.s	Df	P	Kruskal-Wallis H
Düşünce Paylaşma	11.400-21.400	98	173,95				
	21.400-31.400	115	199,21				
	31.400-41.400	73	210,75	,68666	4	,026	11,059
	41.400-51.400	31	166,94				
	51.400-61.400	75	220,16				
	Toplam	392					
Gösteri ve Yürüyüş	11.400-21.400	98	200,36				
	21.400-31.400	115	211,76				
	31.400-41.400	73	188,51	,67255	4	,216	5,779
	41.400-51.400	31	195,10				
	51.400-61.400	75	176,43				
	Toplam	392					
Propaganda Eylem	11.400-21.400	98	279,67				
	21.400-31.400	115	171,93	,42193	4	,000	105,287
	31.400-41.400	73	176,34				
	41.400-51.400	31	182,29				
	51.400-61.400	75	151,01				
	Toplam	392					

Tablo 20’de Kruskal Wallis testinin düşünce ve öneri paylaşma ve propaganda eylem boyutlarının sig değeri (p değeri) 0.05’den küçük çıktığı için gelir gruplarının bu boyutlar arasında anlamlı bir farklılık gösterdiğine karar verilir.

Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda 11.400-21.400 ve 51.400-61.400

arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Gelir düzeyi arttıkça düşünce ve öneri paylaşma artmakta, Gelir düzeyi azaldıkça düşünce ve öneri paylaşma azalmaktadır. Tam tersi durum propaganda boykot ve eylem boyutunda geçerli olmuştur. Gelir düzeyi azaldıkça propaganda boykot ve eylem artmaktadır.

Tablo 20’de Kruskal Wallis testi sonucuna göre;

H3.5: Üniversiteli gençlerin gelir durumları düşünce ve önerileri Paylaşma boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

H3.6: Üniversiteli gençlerin gelir durumları gösteri ve yürüyüşler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

H3.7: Üniversiteli gençlerin gelir durumları propaganda boykot ve eylemler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

Protesto ve toplumsal hareketlere katılım, genellikle ekonomik ve sosyal eşitsizlikler gibi yapısal sorunlara dikkat çekmek amacıyla gerçekleştirilir. Gelir düzeyi düşük bireyler, protesto ve toplumsal hareketlere katılımı daha aktif olabilirler, çünkü bu tür etkinlikler, onların seslerini duyurmak ve hak taleplerinde bulunmak için önemli bir platform sunar. Dalton, Van Sickle ve Weldon (2010), gelir düzeyi düşük bireylerin, ekonomik sıkıntılar ve sosyal adaletsizlikler nedeniyle protesto eylemlerine daha yatkın olduklarını ortaya koymaktadır.

4.4. Siyasal Katılımın ve Kişilik özelliklerinin Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması

Bu bölümde siyasal katılımın siyasi parti tercihiyle karşılaştırılması için ve kişilik özelliklerinin siyasi parti tercihiyle karşılaştırılması Tek Yönlü ANOVA testi olarak bilinen tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

4.4.1. Siyasal Katılımın Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması

Siyasi parti tercihi, bireylerin siyasal süreçlere katılımını etkileyen önemli bir faktördür. Bu kısımda gençlerin siyasal katılımı siyasal parti tercihlerine göre karşılaştırılacaktır.

Tablo 21. Siyasal Katılımın Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması

Varyansların homojenliği testi					
	Levene Statistic	df1	df2	Sig.	Test
Siyasal katılım ölçeği	,967	6	387	,448	Anova

Anova testi bulguları							
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Sig.	Sonuç
Siyasal katılım ölçeği	Gruplar arası	50,323	6	8,387	44,231	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var
	Grup içi	73,384	387	,190			
	Toplam	123,706	393				

*Varyansların homojenliğine göre Anova ve Welc testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.

Tablo 21 incelendiğinde siyasi parti tercihi Siyasi katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($F=44,231$; $p<0.05$).

H4: “Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi siyasi katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.” Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,05$).

Hangi parti gruplarının siyasi katılımının birbirinden anlamlı farklılık gösterdiğini tespit edebilmek amacıyla yapılan poc hoc test sonuçları incelenmiştir. Varyansların homojen olduğun yani eşit olduğu siyasi katılım boyutunda Hochberg’s GT2 testi seçilmiştir.

Tablo 22. Siyasal Katılım Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırmalar

		Ortalama Fark		
(I) Parti tercihi	(J) Parti tercihi	(I-J)	Std. Hata	Sig.
AK PARTİ	CHP	-,14192	,05562	,208
	MHP	-,04641	,08285	1,000
	İYİ PARTİ	-,16947	,08652	,661
	HDP/YSB	-,63835*	,15951	,002
	OY KULLANMAM	,84306*	,06963	,000
	DİĞER	,41820	,18260	,377
CHP	AK PARTİ	,14192	,05562	,208
	MHP	,09551	,08049	,996
	İYİ PARTİ	-,02754	,08426	1,000

	HDP/YSP	-,49643*	,15829	,038
	OY KULLANMAM	,98498*	,06681	,000
	DİĞER	,56012*	,18154	,045
MHP	AK PARTİ	,04641	,08285	1,000
	CHP	-,09551	,08049	,996
	İYİ PARTİ	-,12305	,10426	,996
	HDP/YSP	-,59194*	,16979	,011
	OY KULLANMAM	,88947*	,09074	,000
	DİĞER	,46461	,19165	,282
İYİ PARTİ	AK PARTİ	,16947	,08652	,661
	CHP	,02754	,08426	1,000
	MHP	,12305	,10426	,996
	HDP/YSP	-,46889	,17161	,129
	OY KULLANMAM	1,01253*	,09410	,000
	DİĞER	,58766	,19326	,051
HDP/YSP	AK PARTİ	,63835*	,15951	,002
	CHP	,49643*	,15829	,038
	MHP	,59194*	,16979	,011
	İYİ PARTİ	,46889	,17161	,129
	OY KULLANMAM	1,48141*	,16374	,000
	DİĞER	1,05655*	,23517	,000
OY KULLANMAM	AK PARTİ	-,84306*	,06963	,000
	CHP	-,98498*	,06681	,000
	MHP	-,88947*	,09074	,000
	İYİ PARTİ	-1,01253*	,09410	,000
	HDP/YSP	-1,48141*	,16374	,000
	DİĞER	-,42486	,18631	,385
DİĞER	AK PARTİ	-,41820	,18260	,377
	CHP	-,56012*	,18154	,045
	MHP	-,46461	,19165	,282
	İYİ PARTİ	-,58766	,19326	,051
	HDP/YSP	-1,05655*	,23517	,000
	OY KULLANMAM	,42486	,18631	,385

Siyasal katılım puanının parti tercihinine göre çoklu karşılaştırmalar Hochberg GT2 sonucuna göre **HDP seçmenlerinin AK PARTİ, MHP, CHP seçmenlerine göre siyasal katılım puanı daha yüksektir.** Oy kullanmayan grubun diğer parti taraftarlarına göre söz konusu boyutlara katılımı daha düşüktür.

4.4.2. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Karşılaştırılması

Bu kısımda üniversiteli gençlerin siyasal katılım alt boyutları siyasal parti tercihlerine göre karşılaştırılacaktır. Siyasi parti tercihi göre siyasal katılım alt boyutları arasında farklılığın anlamlılığını test etmek için normal dağılım gösteren faktörlere One Way Anova normal dağılım göstermeyen faktörlere Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Tablo 23. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Karşılaştırılması

Varyansların homojenliği testi						
	Levene İstatistik	df1	df2	Sig.	Sonuç	Test
Siyasi tartışma	3,917	5	388	,002	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Seçimlere duyarlılık	6,490	5	388	,000	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Seçim mitingi	22,147	5	388	,000	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Hizmet ve politika takibi	4,302	5	388	,001	Varyanslar homojen değil	Welch testi

Welch testi bulguları					
Değişken	İstatistik	df1	df2	Sig.	
Siyasi tartışma	20,635	5	66,235	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var
Hizmet ve politika takibi	57,816	5	57,553	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var
Seçimlere duyarlılık	18,391	5	55,801	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var
Seçim mitingi	14,660	5	58,224	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var

Siyasi parti tercihi; siyasal katılımın Siyasi tartışma, Seçimlere duyarlılık, Seçim mitingi, Hizmet ve politika boyutlarıyla anlamlı çıkmıştır.

Tablo 23 Welch testi sonucuna göre;

H4.1: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi siyasi tartışmalar boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H4.2: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi seçimlere duyarlılık boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H4.3: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi seçim mitingleri boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H4.4: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi hizmet ve politika takibi boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Hangi parti gruplarının siyasal katılım boyutlarının birbirinden anlamlı farklılık gösterdiğini tespit edebilmek amacıyla yapılan poc hoc testlerden varyanslar homojen olmadığı için Games Howell sonuçları incelenmiştir.

Tablo 24. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi Parti Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırması

Dependent Variable Games-Howell	(I) Parti Tercihi	(J) Parti Tercihi	Ortalama Fark (I-J)	Std hata	P
Siyasitartışma	AK PARTİ	CHP	-,37369	,13753	,076
		MHP	,02190	,18758	1,000
		İYİ PARTİ	-,23390	,23305	,915
		HDP/YSP	-,74274*	,17354	,005
		Oy Kullanmam	1,13102*	,17959	,000
	CHP	AK PARTİ	,37369	,13753	,076
		MHP	,39559	,17626	,233
		İYİ PARTİ	,13979	,22404	,989
		HDP/YSP	-,36905	,16124	,263
		Oy Kullanmam	1,50471*	,16773	,000
	MHP	AK PARTİ	-,02190	,18758	1,000
		CHP	-,39559	,17626	,233
		İYİ PARTİ	-,25580	,25781	,919
		HDP/YSP	-,76464*	,20560	,011
		Oy kullanmam	1,10912*	,21072	,000
	İYİ PARTİ	AK PARTİ	,23390	,23305	,915
		CHP	-,13979	,22404	,989
		MHP	,25580	,25781	,919
		HDP/YSP	-,50884	,24779	,334
		Oy kullanmam	1,36492*	,25205	,000
	HDP/YSP	AK PARTİ	,74274*	,17354	,005
		CHP	,36905	,16124	,263
		MHP	,76464*	,20560	,011
		İYİ PARTİ	,50884	,24779	,334
		Oy Kullanmam	1,87376*	,19833	,000
	OY KULLANMAM	AK PARTİ	-1,13102*	,17959	,000
		CHP	-1,50471*	,16773	,000

Seçimlere Duyarlılık		MHP	-1,10912*	,21072	,000
		İYİ PARTİ	-1,36492*	,25205	,000
		HDP/YS	-1,87376*	,19833	,000
	AK PARTİ	CHP	-,02412	,08951	1,000
		MHP	-,07868	,11785	,985
		İYİ PARTİ	,11788	,15142	,970
		HDP/YS	,00803	,22452	1,000
		Oy Kullanmam	2,70268*	,16782	,000
	CHP	AK PARTİ	,02412	,08951	1,000
		MHP	-,05457	,10891	,996
		İYİ PARTİ	,14199	,14456	,921
		HDP/YS	,03214	,21995	1,000
		Oy Kullanmam	2,72679*	,16166	,000
	MHP	AK PARTİ	,07868	,11785	,985
		CHP	,05457	,10891	,996
		İYİ PARTİ	,19656	,16363	,835
		HDP/YS	,08671	,23293	,999
		Oy Kullanmam	2,78136*	,17892	,000
	İYİ PARTİ	AK PARTİ	-,11788	,15142	,970
		CHP	-,14199	,14456	,921
		MHP	-,19656	,16363	,835
		HDP/YS	-,10985	,25158	,998
		Oy Kullanmam	2,58480*	,20261	,000
	HDP/YS	AK PARTİ	-,00803	,22452	1,000
		CHP	-,03214	,21995	1,000
		MHP	-,08671	,23293	,999
		İYİ PARTİ	,10985	,25158	,998
		Oy Kullanmam	2,69465*	,26178	,000
	OY KULLANMAM	AK PARTİ	-2,70268*	,16782	,000
		CHP	-2,72679*	,16166	,000
		MHP	-2,78136*	,17892	,000
		İYİ PARTİ	-2,58480*	,20261	,000
		HDP/YS	-2,69465*	,26178	,000
Seçim Mitingi	AK PARTİ	CHP	-,17042	,08415	,331
		MHP	-,18291	,11288	,589
		İYİ PARTİ	-,39885	,15022	,106
		HDP/YS	-1,15138*	,29381	,039
		Oy Kullanmam	,28892*	,06318	,000
	CHP	AK PARTİ	,17042	,08415	,331
		MHP	-,01248	,11766	1,000
		İYİ PARTİ	-,22843	,15385	,675
		HDP/YS	-,98095	,29568	,081
		Oy Kullanmam	,45935*	,07136	,000
	MHP	AK PARTİ	,18291	,11288	,589
		CHP	,01248	,11766	1,000
		İYİ PARTİ	-,21594	,17126	,805
		HDP/YS	-,96847	,30510	,088
		Oy Kullanmam	,47183*	,10370	,001
	İYİ PARTİ	AK PARTİ	,39885	,15022	,106
		CHP	,22843	,15385	,675
		MHP	,21594	,17126	,805
		HDP/YS	-,75253	,32080	,257
		Oy Kullanmam	,68777*	,14345	,000
	HDP/YS	AK PARTİ	1,15138*	,29381	,039
		CHP	,98095	,29568	,081

	OY KULLANMAM	MHP	,96847	,30510	,088
		İYİ PARTİ	,75253	,32080	,257
		Oy Kullanmam	1,44030*	,29040	,012
		AK PARTİ	-,28892*	,06318	,000
		CHP	-,45935*	,07136	,000
		MHP	-,47183*	,10370	,001
		İYİ PARTİ	-,68777*	,14345	,000
		HDP/YSP	-1,44030*	,29040	,012
		CHP	-,25470	,12155	,293
		MHP	,10695	,14765	,978
Hizmet ve politika Takibi	AK PARTİ	İYİ PARTİ	,10750	,17648	,990
		HDP/YSP	-,02255	,29880	1,000
		Oy Kullanmam	1,12483*	,16367	,000
	CHP	AK PARTİ	,25470	,12155	,293
		MHP	,36165	,14215	,125
		İYİ PARTİ	,36219	,17191	,300
		HDP/YSP	,23214	,29613	,963
		Oy Kullanmam	1,37953*	,15873	,000
	MHP	AK PARTİ	-,10695	,14765	,978
		CHP	-,36165	,14215	,125
		İYİ PARTİ	,00055	,19126	1,000
		HDP/YSP	-,12950	,30776	,998
		Oy Kullanmam	1,01788*	,17951	,000
	İYİ PARTİ	AK PARTİ	-,10750	,17648	,990
		CHP	-,36219	,17191	,300
		MHP	-,00055	,19126	1,000
		HDP/YSP	-,13005	,32259	,998
		Oy Kullanmam	1,01734*	,20388	,000
	HDP/YSP	AK PARTİ	,02255	,29880	1,000
		CHP	-,23214	,29613	,963
		MHP	,12950	,30776	,998
		İYİ PARTİ	,13005	,32259	,998
		Oy Kullanmam	1,14739*	,31576	,037
	OY KULLANMAM	AK PARTİ	-1,12483*	,16367	,000
		CHP	-1,37953*	,15873	,000
		MHP	-1,01788*	,17951	,000
		İYİ PARTİ	-1,01734*	,20388	,000
		HDP/YSP	-1,14739*	,31576	,037

Siyasi tartışma boyutu hariç diğer boyutlar arası farklılık oy kullanmayanlardan kaynaklandığı görülmüştür. Oy kullanmayan grup diğer parti taraftarlarına göre söz konusu boyutlara katılımı daha düşüktür. **Burada çarpıcı sonuç HDP seçmenlerinin AK PARTİ ve MHP seçmenlerine göre siyasal tartışmalar puanının daha yüksek olduğudur.**

Sol görüşlü bireyler, çeşitli siyasal katılım biçimlerine daha fazla eğilimli olabilir. Bu durum, sol görüşlü bireylerin siyasal değişimin farklı yöntemlerle sağlanacağına inanmasından kaynaklanabilir.

Tablo 25. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Parti Tercihine Göre Karşılaştırması

Değişken	Parti tercihi	N	Sıra ortalaması	Kruskal-Wallis H
Düşünce ve öneri paylaşma	AK PARTİ	109	191,49	
	CHP	140	220,50	
	MHP	37	213,84	
	İYİ PARTİ	33	278,73	
	HDP/YSP	8	260,25	p: ,000
	OY KULLANMAM	61	96,41	
	DİĞER	6	166,58	
	Toplam	394		
Gösteri ve yürüyüşler	AK PARTİ	109	208,68	
	CHP	140	195,70	
	MHP	37	241,92	
	İYİ PARTİ	33	260,24	
	HDP/YSP	8	338,19	p: ,000
	OY KULLANMAM	61	109,14	
	DİĞER	6	128,25	
	Toplam	394		
Propaganda ve Eylem	AK PARTİ	109	209,56	
	CHP	140	186,17	
	MHP	37	191,04	p: ,176
	İYİ PARTİ	33	191,48	
	HDP/YSP	8	223,94	
	OY KULLANMAM	61	212,07	
	DİĞER	6	132,50	
	Toplam	394		

Siyasal katılım boyutlarının Kruskal Wallis H sonucuna göre **düşünce ve öneri boyutu ile gösteri ve yürüyüş anlamlı bulunurken**, propaganda ve eylem boyutu anlamsız bulunmuştur. Bu boyutlar içerisinde anlamlı farklılık oluşturan grupların tespiti için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalarda düşünce ve öneri paylaşma boyutunun İyi parti ve AK PARTİ arasında farklılaştığı iyi partililerin düşünce ve öneri paylaşma puanının AK

PARTİ'lilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. **Gösteri ve propaganda puanının CHP-HDP, AK PARTİ-HDP, MHP-HDP arasında anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür.** HDP seçmenlerinin söz konusu siyasal katılım boyutlarına katılım oranı daha fazladır. Aynı zamanda Partiler ve oy kullanmam diyenler arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Tablo 25 Kruskal Wallis H testi sonucuna göre;

H4.5: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi düşünce ve önerileri paylaşma boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H4.6: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi gösteri ve yürüyüşler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H4.7: Üniversiteli gençlerin siyasal parti tercihi propaganda boykot ve eylemler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

Siyasal katılım, genellikle iki ana kategoride incelenir: konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan katılım. Konvansiyonel katılım, oy verme ve siyasi partilere üye olma gibi geleneksel yolları içerirken; konvansiyonel olmayan katılım, protesto ve sivil itaatsizlik gibi daha radikal eylemleri kapsar (Barnes ve Kaase, 1979). Inglehart ve Norris (2017) ise sağ ve sol politik görüşlerin siyasal katılım üzerindeki etkilerini daha geniş bir perspektiften ele almış ve sağ görüşlerin geleneksel değerleri koruma eğiliminde olduğunu, bu nedenle de konvansiyonel katılım biçimlerine daha fazla eğilim gösterdiğini belirtmiştir. Sol politik görüşler ise genellikle değişim ve reform yanlısıdır. Sol görüşlü bireyler, konvansiyonel olmayan siyasal katılım biçimlerine, özellikle protesto ve sivil itaatsizlik gibi aktivitelere daha yatkındır. Sol politik görüşler, sosyal adalet ve eşitlik gibi konulara vurgu yapar ve bu da bireylerin daha doğrudan ve bazen radikal yollarla siyasal süreçlere katılmasını teşvik eder (Dalton, 2008).

Türkiye’de Siyasi parti seçmenleri arasında katılım eğilimleri açısından bir fark olup olmadığını sorgulamak amacıyla yapılan bir çalışmada konvansiyonel siyasal katılım modelinde seçmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış, ancak konvansiyonel olmayan siyasal katılımında AK PARTİ

seçmenin daha düşük skora sahip olduğu görülmüştür. Bu durumu dindarlıkla AK PARTİ seçmenliği arasında kuvvetli bir ilişki olmasına bağlamıştır (Erdoğan, 2013, s.64). Literatür çalışmamızda konvansiyonel olmayan katılım olarak değerlendirilen gösteri ve yürüyüşler boyutunda HDP seçmenlerinin AK PARTİ-MHP-CHP seçmenlerine göre daha yüksek puana sahip olduğu bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

4.4.3. Kişilik özelliklerinin Siyasal Partilere göre Karşılaştırılması

Bu kısımda kişilik özelliklerinin siyasal parti tercihinin göre karşılaştırılması için Tek Yönlü ANOVA testi olarak bilinen tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 26. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Partilere Göre Karşılaştırılması

Varyansların homojenliği testi						
	Levene İstatistik	df1	df2	Sig.	Sonuç	Test
Duygusal tutarsızlık	2,456	6	387	,023	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Dışadönüklük	7,960	6	387	,000	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Gelişme açıklık	3,408	6	387	,003	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Uyumluluk	2,344	6	387	,031	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Sorumluluk	1,146	6	387	,335	Varyanslar homojen	Anova
Olumsuz değerlik	2,928	6	387	,008	Varyanslar homojen değil	Welch testi

Anova testi bulguları							
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Sig.	Sonuç
Sorumluluk	Gruplar arası	,403	6	,067	,350	,910	Gruplar arası anlamlı farklılık yok
	Grup içi	74,426	387	,192			
	Toplam	74,830	393				
Welch testi bulguları							
	İstatistik	df1	df2	Sig.			
Duygusal tutarsızlık	2,211	6	39,679	,062	Gruplar arası anlamlı farklılık yok		
Dışadönüklük	2,884	6	41,890	,019	Gruplar arası anlamlı farklılık var		

Gelişime açıklık	1,818	6	40,393	,120	Gruplar arası anlamlı farklılık yok
Uyumluluk	2,619	6	41,911	,060	Gruplar arası anlamlı farklılık yok
Olumsuz değerlik	4,178	6	42,892	,002	Gruplar arası anlamlı farklılık var

**Varyansların homojenliğine göre Anova ve Welc testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.*

Tablo 26 incelendiğinde katılımcıların kişilik özelliklerinden Dışadönüklük ve Olumsuz Değerlik özelliklerine yönelik puanları siyasi parti tercihinin göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0.05$).

H5: “Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.” Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0.05$).

H5.1. Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi dışadönüklük kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0.05$).

H5.2. Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi gelişime açıklık kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0.05$).

H5.3. Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi sorumluluk kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0.05$).

H5.4. Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi uyumluluk kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0.05$).

H5.5. Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi duygusal tutarsızlık kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi RED edilmiştir ($p > 0.05$).

H5.6. Üniversiteli gençlerin siyasi parti tercihi olumsuz değerlik kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0.05$).

Hangi parti gruplarının kişilik özelliklerine göre birbirinden anlamlı farklılık gösterdiğini tespit edebilmek amacıyla yapılan poc hoc test sonuçları incelenmiştir. Gruplar arası anlamlı çıkan “Dışadönüklük” ve “Olumsuz Değerlik”

boyutlarının varyansların homojen olmadığı yani eşit olmadığı için Games-Howell testi seçilmiştir.

Tablo 27. Kişilik Özellikleri Puanının Parti Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırması

	(I) Parti Tercihi	(J) Parti Tercihi	Ortalama Fark (I-J)	Standart hata	Sig.
Dışadönüklük	AK PARTİ	CHP	-,14612	,07305	,418
		MHP	,00576	,12304	1,000
		İYİ PARTİ	-,18005	,08560	,359
		HDP/YSP	-,33630	,10575	,073
		Oy Kullanmam	,15397	,13002	,898
		DiĞER	-,24255	,26833	,958
	CHP	AK PARTİ	,14612	,07305	,418
		MHP	,15188	,11599	,844
		İYİ PARTİ	-,03393	,07512	,999
		HDP/YSP	-,19018	,09746	,491
		Oy Kullanmam	,30009	,12337	,200
		DiĞER	-,09643	,26517	1,000
	MHP	AK PARTİ	-,00576	,12304	1,000
		CHP	-,15188	,11599	,844
		İYİ PARTİ	-,18581	,12428	,746
		HDP/YSP	-,34206	,13893	,208
		Oy Kullanmam	,14821	,15818	,966
		DiĞER	-,24831	,28305	,965
	İYİ PARTİ	AK PARTİ	,18005	,08560	,359
		CHP	,03393	,07512	,999
		MHP	,18581	,12428	,746
		HDP/YSP	-,15625	,10719	,764
		Oy Kullanmam	,33402	,13119	,156
		DiĞER	-,06250	,26890	1,000
	HDP/YSP	AK PARTİ	,33630	,10575	,073
		CHP	,19018	,09746	,491
		MHP	,34206	,13893	,208
		İYİ PARTİ	,15625	,10719	,764
		Oy Kullanmam	-,49027*	,14515	,026
		DiĞER	,09375	,27598	1,000
	OY KULLANMAM	AK PARTİ	-,15397	,13002	,898
		CHP	-,30009	,12337	,200
		MHP	-,14821	,15818	,966
		İYİ PARTİ	-,33402	,13119	,156
		HDP/YSP	-,49027*	,14515	,026
		DiĞER	-,39652	,28615	,795
	DiĞER	AK PARTİ	,24255	,26833	,958
		CHP	,09643	,26517	1,000
		MHP	,24831	,28305	,965
		İYİ PARTİ	,06250	,26890	1,000
		HDP/YSP	-,09375	,27598	1,000
		Oy Kullanmam	,39652	,28615	,795
		İYİ PARTİ	,19778	,08546	,255
		HDP/YSP	-,10809	,11485	,956
		DiĞER	-,05601	,11524	,998
		DiĞER	-,05601	,11524	,998
Olumsuz	AK PARTİ	CHP	,03594	,05597	,995

Değerlik	MHP	-,07162	,07514	,962
	İYİ PARTİ	-,03790	,08627	,999
	HDP/YS	,29606*	,08404	,048
	Oy Kullanmam	,10310	,06071	,618
	DİĞER	,30301	,09923	,145
CHP	AK PARTİ	-,03594	,05597	,995
	MHP	-,10756	,07378	,768
	İYİ PARTİ	-,07385	,08508	,976
	HDP/YS	,26012	,08282	,094
	Oy Kullanmam	,06715	,05902	,915
	DİĞER	,26706	,09820	,221
MHP	AK PARTİ	,07162	,07514	,962
	CHP	,10756	,07378	,768
	İYİ PARTİ	,03372	,09875	1,000
	HDP/YS	,36768*	,09681	,017
	Oy Kullanmam	,17472	,07744	,280
	DİĞER	,37462	,11026	,066
İYİ PARTİ	AK PARTİ	,03790	,08627	,999
	CHP	,07385	,08508	,976
	MHP	-,03372	,09875	1,000
	HDP/YS	,33396	,10568	,056
	Oy Kullanmam	,14100	,08828	,685
	DİĞER	,34091	,11812	,127
HDP/YS	AK PARTİ	-,29606*	,08404	,048
	CHP	-,26012	,08282	,094
	MHP	-,36768*	,09681	,017
	İYİ PARTİ	-,33396	,10568	,056
	Oy Kullanmam	-,19296	,08610	,338
	DİĞER	,00694	,11650	1,000
OY KULLANMAM	AK PARTİ	-,10310	,06071	,618
	CHP	-,06715	,05902	,915
	MHP	-,17472	,07744	,280
	İYİ PARTİ	-,14100	,08828	,685
	HDP/YS	,19296	,08610	,338
	DİĞER	,19991	,10098	,490
DİĞER	AK PARTİ	-,30301	,09923	,145
	CHP	-,26706	,09820	,221
	MHP	-,37462	,11026	,066
	İYİ PARTİ	-,34091	,11812	,127
	HDP/YS	-,00694	,11650	1,000
	Oy Kullanmam	-,19991	,10098	,490

Kişilik özellikleri puanının parti tercihinine göre çoklu karşılaştırmalar Games-Howell testi sonucuna göre HDP/YS seçmenlerinin olumsuz değerlik puanının MHP ve AK Parti seçmenlerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Ortalamalar arasındaki en büyük farklılık HDP-MHP arasında, daha sonra HDP-AK Parti arasındadır.

4.5. Siyasal Katılımın Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması

Siyasi ideoloji, bireylerin siyasi süreçlere katılımını etkileyen önemli bir faktördür. Bu kısımda gençlerin siyasi katılımı siyasi ideolojilerine göre karşılaştırılacaktır.

Tablo 28. Siyasal Katılımın Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması

Varyansların homojenliği testi					
	Levene Statistic	df1	df2	Sig.	Test
Siyasal katılım ölçeği	1,452	6	387	,194	Anova

Anova testi bulguları							
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Sig.	Sonuç
Siyasal katılım ölçeği	Gruplar arası	41,411	6	6,902	32,457	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var
	Grup içi	82,295	387	,213			
	Toplam	123,706	393				

*Varyansların homojenliğine göre Anova ve Welc testi sonucu dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur.

Tablo 28 incelendiğinde katılımcıların siyasi katılım ölçeğine yönelik puanları siyasi ideolojilere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F= 32,457; p < 0.05$).

H6: “Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri siyasi katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.” Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0,05$).

Hangi siyasi ideolojinin, siyasi katılım puanlarının birbirinden anlamlı farklılık gösterdiğini tespit edebilmek amacıyla poc hoc test sonuçları incelenmiştir. Varyansların homojen olduğun yani eşit olduğu siyasi katılım boyutunda Hochberg’s GT2 testi seçilmiştir.

Tablo 29. Siyasal Katılım Puanının Siyasi İdeolojilere Göre Çoklu Karşılaştırması

(I) Siyasi İdeoloji	(J) Siyasi İdeoloji	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Atatürkçü/Kemalist	Solcu	-,27523*	,08153	,017
	Sağcı	,20215	,08458	,305
	Muhafazakâr	,15274	,06578	,353
	Milliyetçi	,00833	,07772	1,000
	Siyasi görüşüm yok	,88457*	,07462	,000
	Diğer	,32029	,32867	1,000
Solcu	Atatürkçü/Kemalist	,27523*	,08153	,017
	Sağcı	,47738*	,10197	,000
	Muhafazakâr	,42797*	,08701	,000
	Milliyetçi	,28356	,09636	,070
	Siyasi görüşüm yok	1,15980*	,09387	,000
	Diğer	,59551	,33357	,800
Sağcı	Atatürkçü/Kemalist	-,20215	,08458	,305
	Solcu	-,47738*	,10197	,000
	Muhafazakâr	-,04942	,08988	1,000
	Milliyetçi	-,19382	,09896	,661
	Siyasi görüşüm yok	,68242*	,09653	,000
	Diğer	,11813	,33433	1,000
Muhafazakâr	Atatürkçü/Kemalist	-,15274	,06578	,353
	Solcu	-,42797*	,08701	,000
	Sağcı	,04942	,08988	1,000
	Milliyetçi	-,14440	,08346	,838
	Siyasi görüşüm yok	,73183*	,08057	,000
	Diğer	,16755	,33008	1,000
Milliyetçi	Atatürkçü/Kemalist	-,00833	,07772	1,000
	Solcu	-,28356	,09636	,070
	Sağcı	,19382	,09896	,661
	Muhafazakâr	,14440	,08346	,838
	Siyasi görüşüm yok	,87624*	,09059	,000
	Diğer	,31195	,33266	1,000
Siyasi görüşüm yok	Atatürkçü/Kemalist	-,88457*	,07462	,000
	Solcu	-1,15980*	,09387	,000
	Sağcı	-,68242*	,09653	,000
	Muhafazakâr	-,73183*	,08057	,000
	Milliyetçi	-,87624*	,09059	,000
	Diğer	-,56429	,33195	,857
Diğer	Atatürkçü/Kemalist	-,32029	,32867	1,000

Solcu	-,59551	,33357	,800
Sağcı	-,11813	,33433	1,000
Muhafazakâr	-,16755	,33008	1,000
Milliyetçi	-,31195	,33266	1,000
Siyasi görüşüm yok	,56429	,33195	,857

Yapılan çoklu karşılaştırmalardan Hochberg GT2 testi sonucuna göre Solcu ideolojiye sahip kişilerin siyasal katılım puanının, Sağcı, Muhafazakâr ve Atatürkçülerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ortalama farklar arasında en yüksek farklılık solcularla-sağcılar arasında tespit edilmiştir. Daha sonra sırasıyla Solcularla-Muhafazakârlar ve Solcularla- Atatürkçüler arasındadır. Ayrıca siyasi ideolojiye sahip olmayanların siyasal katılım puanı diğer bütün ideolojilere sahip olanlara göre en düşük seviyededir.

Sol politik hareketler, siyasal mobilizasyon ve örgütlenme konusunda genellikle daha aktiftir. Solcu partiler ve sivil toplum örgütleri, bireyleri siyasal süreçlere dahil etmek için çeşitli kampanyalar ve etkinlikler düzenler. Bu tür mobilizasyon çabaları, solcuların siyasal katılım düzeylerini artırır (Rosenstone ve Hansen, 1993).

Verba, Schlozman ve Brady'nin (1995) çalışmaları, sol politik görüşlere sahip bireylerin siyasal katılım düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Solcular, protesto ve sivil itaatsizlik gibi konvansiyonel olmayan katılım biçimlerine daha fazla katılım göstermektedir. Dalton (2008) ise sol politik görüşlerin sosyal adalet ve eşitlik vurgusu nedeniyle bireylerin siyasal süreçlere daha aktif katıldığını belirtmiştir.

4.5.1. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması

Bu kısımda üniversiteli gençlerin siyasal katılım alt boyutları siyasi ideolojilerine göre karşılaştırılacaktır. Siyasi ideolojilerine göre siyasal katılım alt boyutları arasında farklılığın anlamlılığını test etmek için normal dağılım gösteren faktörlere One Way Anova normal dağılım göstermeyen faktörlere Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Tablo 30. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilere Göre Karşılaştırılması

Varyansların homojenliği testi						
	Levene İstatistik	df1	df2	Sig.	Sonuç	Test
Siyasi tartışma	1,527	5	388	,180	Varyanslar homojen	Anova testi
Seçimlere duyarlılık	7,210	5	388	,000	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Seçim mitingi	17,737	5	388	,000	Varyanslar homojen değil	Welch testi
Hizmet ve politika takibi	8,190	5	388	,001	Varyanslar homojen değil	Welch testi

Anova testi bulguları							
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Sig.	Sonuç
Siyasi tartışma	Gruplar arası	106,500	5	21,300	18,216	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var
	Grup içi	453,698	388	1,169			
	Toplam	560,198	393				
Welch testi bulguları							
	İstatistik	df1	df2	Sig.			
Seçimlere Duyarlılık	34,607	5	143,882	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var		
Seçim mitingi	17,482	5	141,428	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var		
Hizmet ve politika takibi	10,739	5	146,994	,000	Gruplar arası anlamlı farklılık var		

H6.2: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri seçimlere duyarlılık boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H6.3: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri seçim mitingleri boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H6.4: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri hizmet ve politika takibi boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Hangi parti gruplarının siyasal katılım boyutlarının birbirinden anlamlı farklılık gösterdiğini tespit edebilmek amacıyla yapılan poc hoc test sonuçları incelenmiştir. Tablo 30’da Varyansların homojenlik testine bakarak 2 farklı pocdoc test seçilmiştir. Varyansların homojen olduğu yani eşit olduğu siyasal katılım boyutunda Hochberg’s GT2 testi seçilmiştir. Varyansların homojen olmadığı yani eşit olmadığı Seçimlere Duyarlılık, Seçim mitingi, Hizmet ve politika takibi boyutlarında ise Games-Howell testi uygulanarak analizlere devam edilmiştir.

Tablo 31. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilere Göre Çoklu Karşılaştırması

(I) Siyasi tartışma Hochberg	Siyasi ideoloji (J)	Ortalama fark		
		(I-J)	Standart hata	P
Atatürkçü/Kemalist	Solcu	,17619	,19118	,999
	Sağcı	,74397*	,19834	,003
	Muhafazakâr	,34558	,15424	,320
	Milliyetçi	,16329	,18226	,999
	Siyasi görüşüm yok	1,56065*	,17283	,000
Solcu	Atatürkçü/Kemalist	-,17619	,19118	,999
	Sağcı	,56778	,23912	,238
	Muhafazakâr	,16939	,20403	1,000
	Milliyetçi	-,01289	,22596	1,000
	Siyasi görüşüm yok	1,38447*	,21842	,000
Sağcı	Atatürkçü/Kemalist	-,74397*	,19834	,003
	Solcu	-,56778	,23912	,238
	Muhafazakâr	-,39839	,21076	,597
	Milliyetçi	-,58067	,23205	,174
	Siyasi görüşüm yok	,81669*	,22472	,005
Muhafazakâr	Atatürkçü/Kemalist	-,34558	,15424	,320
	Solcu	-,16939	,20403	1,000
	Sağcı	,39839	,21076	,597
	Milliyetçi	-,18229	,19570	,998
	Siyasi görüşüm yok	1,21507*	,18695	,000
Milliyetçi	Atatürkçü/Kemalist	-,16329	,18226	,999
	Solcu	,01289	,22596	1,000
	Sağcı	,58067	,23205	,174
	Muhafazakâr	,18229	,19570	,998

	Siyasi görüşüm yok	1,39736*	,21066	,000
Siyasi görüşüm yok	Atatürkçü/Kemalist	-1,56065*	,17283	,000
	Solcu	-1,38447*	,21842	,000
	Sağcı	-,81669*	,22472	,005
	Muhafazakâr	-1,21507*	,18695	,000
	Milliyetçi	-1,39736*	,21066	,000

Siyasi tartışma boyutunda anlamlı farklılık siyasal görüşü olmayanlarla diğer farklı siyasal ideolojiye sahip olanlar arasında ve Atatürkçülerle sağcılar arasında görülmüştür. Siyasal görüşü olmayan grup diğer ideolojilere sahip gruplara göre söz konusu boyutlara katılımı daha düşüktür. **Burada çarpıcı sonuç Atatürkçülerin Sağcılara göre siyasal tartışmalar puanının daha yüksek olduğudur.**

Tablo 32. Siyasal Katılım Boyutlarının Siyasi İdeoloji Tercihine Göre Çoklu Karşılaştırması

Games-Howell	(I)Siyasi İdeoloji	(J) Siyasi İdeoloji	Ortalama fark (I-J)	Standart hata	P
Seçimlere Duyarlılık	Atatürkçü/Kemalist	Solcu	-,32620	,11266	,051
		Sağcı	-,01573	,18208	1,000
		Muhafazakâr	,02733	,12767	1,000
		Milliyetçi	-,10503	,15985	,986
		Siyasi görüşüm yok	2,38643*	,20105	,000
	Solcu	Atatürkçü/Kemalist	,32620	,11266	,051
		Sağcı	,31048	,18784	,568
		Muhafazakâr	,35353	,13576	,104
		Milliyetçi	,22117	,16638	,768
		Siyasi görüşüm yok	2,71263*	,20628	,000
	Sağcı	Atatürkçü/Kemalist	,01573	,18208	1,000
		Solcu	-,31048	,18784	,568
		Muhafazakâr	,04305	,19721	1,000
		Milliyetçi	-,08931	,21941	,999
		Siyasi görüşüm yok	2,40216*	,25102	,000
	Muhafazakâr	Atatürkçü/Kemalist	-,02733	,12767	1,000
		Solcu	-,35353	,13576	,104
		Sağcı	-,04305	,19721	1,000
		Milliyetçi	-,13236	,17688	,975
		Siyasi görüşüm yok	2,35911*	,21485	,000
	Milliyetçi	Atatürkçü/Kemalist	,10503	,15985	,986
		Solcu	-,22117	,16638	,768
		Sağcı	,08931	,21941	,999
		Muhafazakâr	,13236	,17688	,975
		Siyasi görüşüm yok	2,49147*	,23539	,000
	Siyasi görüşüm yok	Atatürkçü/Kemalist	-2,38643*	,20105	,000
		Solcu	-2,71263*	,20628	,000
		Sağcı	-2,40216*	,25102	,000
		Muhafazakâr	-2,35911*	,21485	,000

Seçim Mitingi	Atatürkçü/ Kemalist	Milliyetçi	-2,49147*	,23539	,000
		Solcu	-,61377*	,14885	,002
		Sağcı	,09703	,11864	,963
		Muhafazakâr	,10621	,08979	,845
		Milliyetçi	,02063	,10507	1,000
		Siyasi görüşüm yok	,37998*	,07091	,000
	Solcu	Atatürkçü/Kemalist	,61377*	,14885	,002
		Sağcı	,71079*	,16730	,001
		Muhafazakâr	,71997*	,14824	,000
		Milliyetçi	,63439*	,15796	,002
		Siyasi görüşüm yok	,99374*	,13762	,000
		Atatürkçü/Kemalist	-,09703	,11864	,963
	Sağcı	Solcu	-,71079*	,16730	,001
		Muhafazakâr	,00918	,11788	1,000
		Milliyetçi	-,07640	,12989	,992
		Siyasi görüşüm yok	,28295	,10421	,092
		Atatürkçü/Kemalist	-,10621	,08979	,845
	Muhafazakâr	Solcu	-,71997*	,14824	,000
		Sağcı	-,00918	,11788	1,000
		Milliyetçi	-,08558	,10420	,963
		Siyasi görüşüm yok	,27377*	,06962	,002
		Atatürkçü/Kemalist	-,02063	,10507	1,000
	Milliyetçi	Solcu	-,63439*	,15796	,002
		Sağcı	,07640	,12989	,992
		Muhafazakâr	,08558	,10420	,963
		Siyasi görüşüm yok	,35935*	,08845	,002
	Siyasi görüşüm yok	Atatürkçü/Kemalist	-,37998*	,07091	,000
		Solcu	-,99374*	,13762	,000
		Sağcı	-,28295	,10421	,092
		Muhafazakâr	-,27377*	,06962	,002
		Milliyetçi	-,35935*	,08845	,002
Hizmet politika	ve Atatürkçü/ Kemalist	Solcu	-,08422	,15047	,993
		Sağcı	,27118	,18887	,705
		Muhafazakâr	,33544	,14024	,165
		Milliyetçi	,26019	,13105	,356
		Siyasi görüşüm yok	1,25768*	,18533	,000
		Atatürkçü/Kemalist	,08422	,15047	,993
	Solcu	Sağcı	,35540	,20519	,516
		Muhafazakâr	,41966	,16155	,107
		Milliyetçi	,34441	,15365	,230
		Siyasi görüşüm yok	1,34190*	,20194	,000
		Atatürkçü/Kemalist	-,27118	,18887	,705
	Sağcı	Solcu	-,35540	,20519	,516
		Muhafazakâr	,06426	,19781	,999
		Milliyetçi	-,01099	,19141	1,000
		Siyasi görüşüm yok	,98650*	,23197	,001
	Muhafazakâr	Atatürkçü/Kemalist	-,33544	,14024	,165
		Solcu	-,41966	,16155	,107
		Sağcı	-,06426	,19781	,999
		Milliyetçi	-,07525	,14364	,995
		Siyasi görüşüm yok	,92224*	,19443	,000
	Milliyetçi	Atatürkçü/Kemalist	-,26019	,13105	,356
		Solcu	-,34441	,15365	,230
		Sağcı	,01099	,19141	1,000
		Muhafazakâr	,07525	,14364	,995
		Siyasi görüşüm yok	,99749*	,18792	,000
		Atatürkçü/Kemalist	-1,25768*	,18533	,000

	Siyasi görüşüm yok	Solcu	-1,34190*	,20194	,000
		Sağcı	-,98650*	,23197	,001
		Muhafazakâr	-,92224*	,19443	,000
		Milliyetçi	-,99749*	,18792	,000

Seçimlere duyarlılık ile hizmet ve politika takibi boyutunda çıkan anlamlılık sonucu siyasi görüşü olmayanlarla diğer ideolojilere (Atatürkçü/Kemalist, Solcu, Sağcı, Muhafazakâr, Milliyetçi) sahip olan gruplar arasında görülmüştür. Seçim mitingi boyutunun anlamlılık sonucu ise Solcular ile Atatürkçüler arasında görülmüştür. Solcuların seçim mitingi puanı Atatürkçülere göre daha yüksektir.

Solcular, genellikle kolektif eylem ve dayanışma kültürüne büyük önem verirler. Bu kültür, bireyleri grup halinde hareket etmeye ve toplumsal değişim için birlikte mücadele etmeye yönlendirir. Kolektif eylem ve dayanışma, solcuların protesto, gösteri ve diğer siyasal katılım biçimlerine daha fazla katılım göstermelerine yol açar (Tilly, 1978).

Rosenstone ve Hansen (1993) ise sol politik hareketlerin siyasal mobilizasyon ve örgütlenme konusunda daha aktif olduğunu ve bu nedenle solcuların siyasal katılım düzeylerinin yüksek olduğunu vurgulamıştır. Tilly (1978) ise kolektif eylem ve dayanışma kültürünün solcuların siyasal katılımını artırdığını belirtmiştir.

Tablo 33. Siyasal Katılım Alt Boyutlarının Siyasi İdeolojilerine Göre Karşılaştırması

Siyasal katılım boyutları	Siyasi ideoloji	N	Sıra ortalaması	Kruskal-Wallis H
Düşünce ve öneri paylaşma	Atatürkçü/Kemalist	125	219,07	
	Solcu	43	261,36	
	Sağcı	39	163,53	
	Muhafazakâr	81	189,27	P=,000
	Milliyetçi	49	231,02	
	Siyasi görüşüm yok	57	108,14	
	Toplam	394		
Gösteri ve yürüyüşler	Atatürkçü/Kemalist	125	190,81	
	Solcu	43	288,86	
	Sağcı	39	201,87	
	Muhafazakâr	81	191,33	P=,000
	Milliyetçi	49	228,30	

	Siyasi görüşüm yok	57	122,54	
	Toplam	394		
Propaganda ve eylem	Atatürkçü/Kemalist	125	172,12	
	Solcu	43	232,34	
	Sağcı	39	208,54	
	Muhafazakâr	81	197,80	P=,004
	Milliyetçi	49	203,50	
	Siyasi görüşüm yok	57	213,74	
	Toplam	394		

Siyasi katılımın parti ideolojisine göre Kruskal-Wallis H testi sonucunda Düşünce ve Öneri Paylaşma, Gösteri ve Yürüyüşler, Propaganda ve Eylem boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

H6.5: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri düşünce ve önerileri Paylaşma boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H6.6: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri gösteri ve yürüyüşler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

H6.7: Üniversiteli gençlerin siyasi ideolojileri propaganda boykot ve eylemler boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Hangi grubun birbirinden farklı olduğunu tespit edebilmek için ikili karşılaştırmalar yapılmış bunun sonucunda Siyasi görüşü olmayan grup diğer gruplara göre anlamlı farklılık göstermiş ve düşünce paylaşma boyutu puanı düşük çıkmıştır. Aynı zamanda solcuların muhafazakâr ve sağcılara göre düşünce ve öneri paylaşma puanı daha yüksek olup anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayı şekilde diğer bir boyut olan Gösteri ve Yürüyüşlere katılmada solcuların muhafazakâr ve sağcılara göre katılma puanı daha yüksek olup anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Propaganda Boykot ve Eylemler boyutundaki anlamlı farklılık ise siyasi görüşü olmayan grupla ve diğer ideolojilere sahip gruplar arasındadır.

4.6. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki (Ki Kare Bağımsızlık Testi)

Ki kare dağılımı parametrik olmayan testler içinde oldukça yaygın olan pek çok maksatla kullanılan bir dağılımdır. Ki kare testi ile farklılık, uygunluk, bağımsızlık ve homojenlik analizleri olmak üzere birçok analiz yapılır. Bu çalışmada ki kare bağımsızlık testi kullanılacaktır.

Farklı kategorilere ayrılmış iki olay arasındaki ilişkinin testi ki kare bağımsızlık testi ile yapılır. Analiz sonucunda “iki olay birbirinden bağımsızdır birbirlerini etkilememektedirler ya da olaylar birbirinden bağımsız değildir, birbirlerini etkilemektedir” (Karagöz,2016, s.665) şeklinde yorum yapılır.

Bu çalışmada katagorik değişkenlerin arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ki-kare analizi yapılmış, anlamlı ilişkinin varlığının ne kadar büyük (veya güçlü) bir etkiye sahip olduğunu tespit edebilmek için Kramer V (‘Cramer’s V’) testi uygulanmıştır. Kramer V değerleri 0 ile 1 arasında değişir ve korelasyon katsayısı gibi yorumlanır. Bu değerler, ilişkinin gücünü şu şekilde gösterir: “0-0.30 (veya 0-0.40) arası değerler zayıf bir ilişkiyi, 0.31-0.60 (veya 0.41-0.70) arası değerler orta düzeyde bir ilişkiyi, 0.61-1.00 (veya 0.71-1.00) arası değerler ise güçlü bir ilişkiyi ifade eder” (Özbay,2008, s.463).

4.6.1. Cinsiyet ile Siyasi Parti Tercihleri Arasındaki ilişki

Katılımcıların, siyasi parti tercihleri ile cinsiyet durumları arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 34. Cinsiyet ile Siyasi Parti Tercihleri Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Siyasi Parti Tercihleri	AK PARTİ	%26,7	%28,8	%27,7
	CHP	%33,2	%38,4	%35,5
	MHP	%8,3	%10,7	%9,4
	İYİ PARTİ	%7,8	%9,0	%8,4
	HDP/YSP	%1,8	%2,3	%2,0
	Oy Kullanmam	%19,8	%10,2	%15,5
	Diğer	%2,3	%0,6	%1,5
Toplam		%100	%100	%100,0

Pearson Chi-Square (χ^2) = 9,571

P = ,144

C.V. = 156

Cinsiyet durumu ve siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($P=,144$; $p > 0,05$). Araştırmaya katılan kadınların %26,7'si AK PARTİ'li, %33,2'si CHP'li, %19,8'inin siyasi görüşü yoktur. Erkeklerin ise %38,4'ü CHP'li, %28,8'i AK PARTİ'li %10,7'si MHP ve %10,2'si oy kullanmamaktadır.

4.6.2. Cinsiyet ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki

Katılımcıların, siyasi ideolojileri ile cinsiyet durumları arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 35. Cinsiyet ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki

		Cinsiyetiniz	
		Kadın	Erkek
Siyasi İdeoloji	Atatürkçü/ Kemalist	%28,1	%36,2
	Solcu	%12,0	%9,6
	Sağcı	%7,4	%13,0
	Muhafazakâr	%22,6	%18,1
	Milliyetçi	%10,1	%15,3
	Siyasi görüşüm yok	%19,8	%6,8
	Diğer	%0,0	%1,1
Toplam		%100,0	%100,0

Pearson Chi-Square (χ^2) = 22,938

P = ,001

C.V. = 241

Cinsiyet durumu ve siyasi ideolojileri arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P=,001$; $p < 0,05$). Araştırmaya katılan kadınların %28,1'i Atatürkçü/Kemalist, %22,6'sı muhafazakâr, %19,8'inin siyasi görüşü yoktur. Erkeklerin ise %36,2'si Atatürkçü/Kemalist, %18,1'i muhafazakâr, %15,3'ü milliyetçidir. Erkeklerin Atatürkçü/Kemalist ideolojiye sahip olma oranı kadınlardan daha yüksekken kadınların muhafazakâr ideolojiye sahip olma oranı erkeklerden daha yüksektir. Aynı zamanda kadınların siyasi görüşünün olmama oranı erkeklerden daha yüksektir.

4.6.3. Gelir Durumu ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki ilişki

Katılımcıların, siyasi parti tercihleri ile gelir durumu arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 36. Gelir Durumu ile Siyasi Parti Tercihi

		Hane Halkı Gelir Durumu					Toplam
		11.400-21.400	21.400-31.400	31.400-41.400	41.400-51.400	51.400-61.400	
Siyasi Parti Tercihi	Ak parti	%33,0	%30,3	%18,3	%9,2	%9,2	%100
	CHP	%18,1	%26,8	%17,4	%8,7	%29,0	%100
	MHP	%16,2	%40,5	%24,3	%0,0	%18,9	%100
	İYİ PARTİ	%18,2	%39,4	%18,2	%3,0	%21,2	%100
	HDP/YSP	%25,0	%12,5	%25,0	%0,0	%37,5	%100
	Oy Kullanmam	%37,7	%24,6	%16,4	%11,5	%9,8	%100
	Diğer	%0,0	%16,7	%33,3	%16,7	%33,3	%100
Toplam		%25,0	%29,3	%18,6	%7,9	%19,1	%100,0

Pearson Chi-Square (χ^2) = 43,014

P = ,010

C.V. = ,166

Gelir durumu ve siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır (P=,010; $p < 0,05$).

Ak Parti'yi destekleyenlerin %33'ün hane halkı gelir düzeyi 11.400-21.400 TL iken CHP'yi destekleyenlerin %29'ün hane halkı gelir düzeyi 51.400-61.400 TL'dir. Düşük gelir düzeyine sahip bireylerin çoğu Ak Parti, Yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin çoğu CHP'yi desteklemektedir. Düşük gelirli bireyler daha muhafazakâr ekonomik politikaları savunan partilere oy verme eğiliminde olabilirler çünkü bu bireyler genellikle ekonomik güvence arayışındadır ve mevcut ekonomik düzenin istikrarını tercih edebilirler.

Esmer (2002), Türkiye'deki siyasal katılım ve seçim davranışları üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmasında, CHP seçmenlerinin genellikle daha yüksek gelir seviyelerine sahip olduğu, AK PARTİ seçmenlerinin ise daha düşük ve orta gelir gruplarından geldiği belirtilmiştir.

4.6.4. Gelir Durumu ile Siyasi İdeoloji Arasındaki ilişki

Katılımcıların, gelir durumu ile siyasi ideolojileri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 37. Gelir Durumu ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki

		Hane Halkı Gelir Durumu				
		11.400-21.400	21.400-31.400	31.400-41.400	41.400-51.400	51.400-61.400
Siyasi ideoloji	Atatürkçü/Kemalist	%14,3	%31,3	%31,5	%35,5	%52,0
	Solcu	%16,3	%10,4	%5,5	%12,9	%9,3
	Sağcı	%12,2	%12,2	%5,5	%19,4	%4,0
	Muhafazakâr	%26,5	%18,3	%23,3	%12,9	%17,3
	Milliyetçi	%8,2	%17,4	%20,5	%3,2	%6,7
	Siyasi görüşüm yok	%22,4	%10,4	%13,7	%16,1	%8,0
	Diğer	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%2,7
Toplam		%100	%100	%100	%100	%100

Pearson Chi-Square (χ^2) = 63,973 P= ,000 C.V. = 202

Gelir durumu ve siyasi ideolojileri arasında anlamlı bir ilişki vardır (P=,000; p<0,05).

Gelir durumu 11.400-21.400 TL olanların %26,5'i muhafazakâr 21.400-31.400 TL olanların %31,3 Atatürkçü %18,3'ü muhafazakâr, Gelir durumu 51.400-61.400 TL olanların %52,0 Atatürkçü, %17,3'ü muhafazakârdır.

Rasyonel seçim teorisi, bireylerin kendi çıkarlarını maksimize etmek için bilinçli seçimler yaptığını varsayar. Gelir durumu, bireyin ekonomik çıkarlarını ve dolayısıyla siyasi tercihlerini belirleyen önemli bir faktördür. Yüksek gelirli bireyler, ekonomik büyüme ve düşük vergiler gibi politikalarla çıkarlarını maksimize etmeyi hedeflerken, düşük gelirli bireyler sosyal yardım ve yeniden dağıtım politikalarını tercih edebilirler.

Çarkoğlu (2007), Türkiye'deki seçmen davranışlarını incelemiş ve CHP ve AK PARTİ seçmenlerinin sosyoekonomik profillerini analiz etmiştir. Çalışma, CHP seçmenlerinin genellikle şehirli ve daha yüksek eğitilmiş olup, daha yüksek gelir gruplarına mensup olduklarını, AK PARTİ seçmenlerinin ise kırsal kesimde yaşayan ve daha düşük gelir seviyelerine sahip olduklarını göstermiştir.

4.6.5. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki

Katılımcıların, yerleşim yeri tercihi ile siyasi parti tercihi arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 38. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki

		Yerleşim Yeri				Toplam
		Köy	İlçe	Şehir	Büyükşehir	
Siyasi Parti Tercihi	AK PARTİ	%50,0	%53,6	%32,9	%19,8	%27,7
	CHP	%25,0	%32,1	%29,7	%40,6	%35,5
	MHP	%0,0	%3,6	%11,6	%8,7	%9,4
	İYİ PARTİ	%0,0	%0,0	%10,3	%8,2	%8,4
	HDP/YSP	%25,0	%0,0	%0,0	%3,4	%2,0
	Oy Kullanmam	%0,0	%7,1	%14,2	%17,9	%15,5
	Diğer	%0,0	%3,6	%1,3	%1,4	%1,5
Toplam		%100	%100	%100	%100	%100

Pearson Chi-Square (χ^2) = 42,236 P= ,001 C.V. = ,189

Yerleşim yeri tercihi ve siyasi parti tercihi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (P=,001; p<0,05).

Büyükşehirde yaşayanların %40,6'sı CHP'li, %19,8'i AK PARTİ'lidir. Daha sonra bu sırayı MHP ve İYİ parti takip etmektedir. İlçede yaşayanların %53,6'sı AK PARTİ'li iken %32,1 CHP'lidir. Köyde yaşayanların %50' si AK PARTİ'li iken %25'i CHP'lidir.

4.6.6. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki

Katılımcıların, yerleşim yeri tercihi ile siyasi ideolojileri arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır

Tablo 39. Yerleşim Yeri Tercihi ile Siyasi İdeoloji Arasındaki İlişki

		Yerleşim yeri tercihi				Toplam
		Köy	İlçe	Şehir	Büyükşehir	
Siyasi İdeoloji	Atatürkçü/Kemalist	%0,0	%25,0	%24,5	%38,6	%31,7
	Solcu	%50,0	%10,7	%14,8	%7,2	%10,9
	Sağcı	%0,0	%28,6	%16,1	%2,9	%9,9
	Muhafazakâr	%25,0	%21,4	%20,6	%20,3	%20,6
	Milliyetçi	%25,0	%3,6	%11,6	%14,0	%12,4
	Siyasi görüşüm yok	%0,0	%10,7	%12,3	%15,9	%14,0
	Diğer	%0,0	%0,0	%0,0	%1,0	%0,5
Toplam		100,0	100,0	%100,0	%100,0	%100,0

Pearson Chi-Square (χ^2) = 50,568 P= ,000 C.V. = ,207

Yerleşim yeri tercihi ve siyasi ideoloji arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P=,000$; $p<0,05$). Büyükşehirde yaşayanların %38,6'sı Atatürkçü %20,3'ü muhafazakârdır. İlçede yaşayanların %28,6 sı Sağcı iken %25'i Atatürkçü %21,4'ü Muhafazakârdır.

Kırsal alanlarda ise daha muhafazakâr ve geleneksel değerlerin baskın olduğu görülür. Kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan bireyler, genellikle daha homojen bir toplumsal yapıya sahiptir ve ekonomik olarak daha az çeşitlilik gösterirler (Putnam, 2000). Bu durum, kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin daha gelenekçi ve muhafazakâr politikalar benimsemelerine yol açabilir.

Kırsal alanlarda ise daha tutucu ve geleneksel değerlerin baskın olduğu görülebilir. Kırsal topluluklar, genellikle daha az çeşitliliğe sahip olup, mevcut değerlerin korunmasına yönelik politikaları destekleyebilirler. Şehirlerde daha yüksek eğitim seviyeleri ve kültürel çeşitlilik, bireylerin daha açık fikirli ve sosyal adalet odaklı politikalar benimsemelerine yol açabilir (Putnam, 2007). Şehirlerde yaşayan bireyler genellikle daha liberal ve ilerici görüşleri destekleyen politik platformlara yönelirler.

4.6.7. Siyasi ideoloji ile Siyasi Parti Tercihi Arasındaki İlişki

Katılımcıların, siyasi parti tercihleri ile siyasi ideoloji arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 40. Siyasi İdeolojileri ile Siyasi Parti Tercihleri Arasındaki İlişki

		Siyasi ideoloji							Toplam
		Atatürkçü/ Kemalist	Solcu	Sağcı	Muhafazakâr	Milliyetçi	Siyasi görüşüm yok	Diğer	
Siyasi Parti Tercihleri	AK PARTİ	%0,9	%1,8	%33	%55	%7,3	%1,8	%0	%100
	CHP	%80	%16,4	%0	%1,4	%1,4	%0,7	%0	%100
	MHP	%5,4	%2,7	%2,7	%18,9	%59,5	%5,4	%5,4	%100
	İYİ PARTİ	%12,1	%33,3	%3	%6,1	%42,4	%3	%0	%8,4
	HDP/YSP	%0	%75	%0	%25	%0	%0	%0	%2
	Oy kullanmam	%6,6	%0	%1,6	%9,8	%4,9	%77	%0	%15,5
	Diğer	%33,3	%0	%0	%33,3	%0	%33,3	%0	%1,5
Toplam		%31,7	%10,9	%9,9	%20,6	%12,4	%14	%0,5	%100

Pearson Chi-Square (χ^2) = 746,386

P= ,000

C.V. = ,562

Siyasi ideoloji ve siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P=,000$; $p < 0,05$).

AK Parti'ye oy veren katılımcıların %55'i Muhafazakâr, %33'ü kendini Sağcı olarak konumlandırmıştır. CHP'ye oy veren katılımcıların %80'i Atatürkçü, %16'si kendini Solcu olarak konumlandırmıştır. MHP'ye oy verenlerin 59,5'i Milliyetçi, 18,9'ü Muhafazakârdır. İYİ partiye oy verenlerin 42,4'i Milliyetçi, 33,3'ü Muhafazakârdır. HDP'ye oy verenlerin 75'i kendini solcu olarak tanımlamaktadır.

Henri Tajfel ve John Turner tarafından geliştirilen Sosyal Kimlik Teorisi, bireylerin kendilerini belirli sosyal gruplarla özdeşleştirdiğini ve bu grupların normlarına uygun davranışlar sergilediğini öne sürer (Tajfel ve Turner, 1979). Siyasi partiler de bu gruplardan biri olarak düşünülebilir ve bireyler, ideolojik olarak yakın hissettikleri partilere yönelirler. Örneğin, sosyal adalet ve eşitlik değerlerine sahip olan bireyler, bu değerleri savunan sol partilere oy verme eğilimindedir.

Birçok ampirik çalışma, bireylerin ideolojik görüşlerinin parti tercihinin nasıl etkilediğini ortaya koymuştur. Örneğin, Campbell ve arkadaşlarının (1960) "The American Voter" adlı çalışması, seçmen davranışlarının ideolojik inançlar tarafından şekillendirildiğini göstermektedir. Bu çalışma, seçmenlerin büyük bir kısmının, ideolojik kimliklerine uygun partilere oy verdiğini ortaya koymaktadır.

Sosyal adalet, cinsiyet eşitliği, LGBTQ+ hakları ve göçmen hakları gibi konularda ilerici politikaları destekleyen bireyler, sol partilere yönelir. Örneğin, Avrupa'da Yeşil Parti veya Amerika Birleşik Devletleri'nde Demokrat Parti, bu tür sosyal politikalara ağırlık verir. Sağ ideolojiyi benimseyen bireyler ise geleneksel değerlerin korunmasını ve daha katı göçmen politikalarını savunan partilere oy verme eğilimindedir.

Bireyin ideolojik görüşü, parti tercihinin doğrudan ve güçlü bir şekilde etki eder. İdeolojik görüşler, bireyin dünya görüşünü, politik tutumlarını ve toplumsal olaylara bakış açısını şekillendirir. Bu süreç, bireyin hangi siyasi partiye daha yakın hissettiğini ve dolayısıyla hangi partiye oy vereceğini belirler. Bireyin sosyal konulardaki tutumları da ideolojik görüşlere dayanır. Eşcinsel hakları, göçmen politikaları, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi konulardaki tutumlar, parti tercihinin

doğrudan etkiler. Örneğin, sosyal adaleti ve eşitliği savunan bireyler, genellikle sosyal demokrat partilere yönelir.

Siyasi partiler, belirli ideolojik pozisyonlar olarak seçmenlerin desteğini kazanmaya çalışırlar. Seçmenler, kendi ideolojik inançlarına en yakın olan partiye oy verme eğilimindedirler. Bu durum, sağ ve sol partiler arasında net bir ayrım yaratır (Dalton, 2008). Örneğin, sağ eğilimli seçmenler genellikle muhafazakâr partilere oy verirken, sol eğilimli seçmenler sosyal demokrat veya sosyalist partileri desteklerler. Serbest piyasa ekonomisini ve bireysel özgürlükleri savunan bir birey, liberal bir partiye oy vermeye daha yatkın olacaktır.

4.6.8. Siyasi Parti Tercihi ile Siyasi Parti Tercihinin Önemi Arasındaki İlişki

Katılımcıların, siyasi parti tercihleri ile parti tercihinin önemi arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 41. Siyasi Parti Tercihinin Önemi ile Parti Tercihi Arasındaki İlişki

		Bu Partinin Tarafı Olmak Sizin İçin Önemli mi?			Toplam
		Evet önemli	Hayır önemli değil	Fikrim yok	
Parti tercihi	AK PARTİ	%56	%39,4	%4,6	%100
	CHP	%81,4	%15	%3,6	%100
	MHP	%51,4	%48,6	%0	%100
	İYİ PARTİ	%51,5	%48,5	%0	%100
	HDP/YSP	%100	%0	%0	%100
	Oy Kullanmam	%1,6	%41	%57,4	%100
	Diğer	%0	%83,3	%16,7	%100
	Toplam	%55,8	%32,5	%11,7	%100

Pearson Chi-Square (χ^2) = 214,935

P= ,000

C.V. = ,522

Siyasi parti tercihleri ve parti tercihinin önemi arasında anlamlı bir ilişki vardır (P=,000; p <0,05).

AK PARTİ'yi destekleyenlerin %56'sı evet önemli, % 39,4'ü hayır önemli değil %4,6' sı fikrim yok demiştir. CHP'yi destekleyenlerin %81,4'ü evet önemli, %15'i hayır önemli değil %3,6'sı fikrim yok demiştir. İyi Partiyi destekleyenlerin

%51,5'i evet önemli, % 48,5'i hayır önemli değil demiştir. HDP'yi destekleyenlerin %100'ü evet önemli demiştir.

CHP'li seçmenlerin kendi partilerine bağlılıklarının biraz daha fazla olduğu anlaşıyor. CHP, Türkiye'nin en köklü siyasi partilerinden biridir ve uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Bu nedenle, pek çok seçmen CHP'ye ailevi, sosyal ve tarihi nedenlerle güçlü bir bağlılık hisseder. Parti kimliği, bu seçmenler için uzun vadeli bir sadakat yaratır ve seçimlerde CHP'ye oy verme olasılıklarını artırır. CHP, Atatürkçülük, laiklik, sosyal demokrasi ve cumhuriyetçilik ilkelerine dayanan bir ideolojiye sahiptir. Bu ideolojik temeller, CHP seçmenlerinin oy verme davranışını önemli ölçüde etkiler. Laik ve demokratik değerlere, sosyal adalete ve eşitliğe güçlü bir bağlılık, bu seçmenlerin CHP'ye oy vermelerini motive eder.

4.6.9. Siyasi Parti Tercihi ile Siyasi Parti Tercihinde Kararlılık

Katılımcıların, siyasi parti tercihleri ile parti tercihine kararlılığı arasında bir ilişki olup olmadığını anlamak için ki kare testi yapılmıştır.

Tablo 42. Siyasi Parti Tercihi ile Parti Tercihi Kararlılığı Arasındaki İlişki

		Yeniden seçim olsa aynı partiye oy verir misiniz?				Toplam
		Evet	Hayır	Kararsızım	Oy kullanmam	
Siyasi Parti Tercihi	AK PARTİ	%31,4	%25	%23,8	%3,3	%27,7
	CHP	%44,5	%17,6	%23,8	%0	%35,4
	MHP	%10,9	%7,4	%4,8	%3,3	%9,4
	İYİ PARTİ	%8,4	%13,2	%4,8	%0	%8,4
	HDP/YSP	%2,9	%0	%0	%0	%2
	Oy Kullanmam	%1,1	%33,8	%33,3	%93,3	%15,5
	Diğer	%0,7	%2,9	%9,5	%0	%1,5
Toplam		%100	%100	%100	%100	%100

Pearson Chi-Square (χ^2) = 226,886 P = ,000 C.V. = ,439

Siyasi ideoloji ve siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır (P=,000; p <0,05).

Yeniden seçim olsa aynı partiye oy verir misiniz? Sorusuna evet diyenlerin %44,5'i CHP'yi, %31,4'ü Ak Parti'yi, % 10,9' MHP'yi desteklemektedir. Hayır diyenlerin %25,0 Ak Parti, 17,6% CHP, 13,2 İyi parti, %7,4'ü MHP'dir. Kararsızım diyenlerin %23,8'i CHP ve Ak Parti, %4,8 MHP ve İyi partilidir.

Siyasi kimlik, bireylerin kendilerini belirli bir siyasi grup veya parti ile özdeşleştirmelerini ifade eder. Siyasi kimlik, ideolojik inançlarla derinden ilişkilidir ve bu kimlik, bireylerin parti sadakatini ve oy verme davranışını etkiler (Green, Palmquist, & Schickler, 2002). Parti sadakati, seçmenlerin uzun vadeli olarak belirli bir partiye bağlı kalmalarını sağlar ve bu bağlılık genellikle ideolojik uyum ile pekiştirilir. Çaha ve Guida (2011) tarafından yapılan bir çalışma da Türkiye’de merkez sağdaki partiler icraatları bakımından başarısız bulunduğu takdirde, seçmen kolayca sağa sola savrulabileceğini Oysa CHP söz konusu olduğunda, belli bir kitlenin her halükârda bu partiye sadık kalmaya devam edeceğini ifade etmektedir.

4.7. Kişilik Özellikleri ile Siyasal Katılım Arasındaki İlişki

Korelasyon iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. İki değişkenin ilişkili olup olmadığına bakmanın en basit yolu bunların birlikte değişip değişmediğine bakmaktır. Değişkenler arasındaki ilişki aynı yönde değişiyorsa, yani biri artarken diğeri de artıyorsa, bu durum pozitif bir ilişkiyi ifade eder. Eğer değişkenler ters yönde değişiyorsa, yani biri artarken diğeri azalıyorsa, bu negatif bir ilişki anlamına gelir. İlişkinin gücü, korelasyon katsayısıyla belirlenir ve bu katsayı -1 ile +1 arasında bir değer alır (Gürbüz ve Şahin, 2017: 259). +1 katsayısı, iki değişkenin mükemmel pozitif korelasyona sahip olduğunu, yani bir değişken arttıkça diğerrinin de orantılı miktarda arttığını gösterir. Tersine, -1 katsayısı mükemmel bir negatif ilişkiyi gösterir: değişkenlerden biri artarsa diğeri orantılı miktarda azalır. Sıfır katsayısı hiçbir ilişkinin olmadığını gösterir ve dolayısıyla bir değişken değişirse diğeri aynı kalır.

Korelasyon katsayısına göre ilişkinin şiddeti şu şekilde değerlendirilir: 0.10 ile 0.30 arasındaki değerler zayıf bir ilişkiyi, 0.30 ile 0.50 arasındaki değerler orta düzeyde bir ilişkiyi, 0.50 ile 0.70 arasındaki değerler güçlü bir ilişkiyi ve 0.80’in üzerindeki değerler ise çok güçlü bir ilişkiyi gösterir (İslamoğlu ve Alınacı, 2014, s.347).

Bu bölümde gençlerin kişilik özellikleri ile siyasal katılımı arasında ilişki bulunmakta mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 43. Korelasyon Analizi

DEĞİŞKENLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Siyasi tartışma (1)</i>	1												
<i>Düşünce paylaşma (2)</i>	,301**	1											
<i>Seçimlere duyarlılık (3)</i>	,513**	,268**	1										
<i>Gösteri ve yürüyüş (4)</i>	,169**	,456**	,301**	1									
<i>Seçim mitingi (5)</i>	,172**	,464**	,159**	,506**	1								
<i>Hizmet, politika takip (6)</i>	,594**	,256**	,491**	,188**	,231**	1							
<i>Propaganda eylem (7)</i>	0,46	,156**	,081	,341**	,183**	,110*	1						
<i>Duygusal tutarsızlık (8)</i>	-,064	-,016	-,023	,105*	,220**	,008	,054	1					
<i>Dışadönüklük (9)</i>	,410**	,063	,227**	-,017	,008	,335**	-,039	-,458**	1				
<i>Gelişime açıklık (10)</i>	,414**	,029	,252**	-,063	-,042	,329**	-,061	-,459**	,683**	1			
<i>Uyumluluk (11)</i>	,194**	-,105*	,006	-,112*	-,113*	,120*	-,024	-,244**	,397**	,460**	1		
<i>Sorumluluk (12)</i>	,150**	-,098	,024	-,151**	-,054	,138**	-,118*	-,310**	,420**	,580**	,538**	1	
<i>Olumsuz değerlik (13)</i>	-,122*	,168**	,008	,223**	,115*	-,101*	,090	,394**	-,454**	-,362**	-,399**	-,413**	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

$P < 0.01$

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed). Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

$P < 0.05$

N:394, P: Anlamlılık

Tablo 43' de yer alan korelasyon analizi sonucuna göre;

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğiyle siyasal katılımın Gösteri ve Yürüyüş ($r = 0,105$), Seçim Mitingi ($r = 0,220$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Dışadönüklük kişilik özelliğiyle Siyasi tartışmalar ($r = 0,410$), Seçimlere duyarlılık ($r = 0,227$), Hizmet, politika takip ($r = 0,335$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Gelişime açıklık kişilik özelliğiyle Siyasi tartışmalar ($r = 0,414$), Seçimlere duyarlılık ($r = 0,252$), Hizmet, politika takip ($r = 0,329$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Uyumluluk kişilik özelliğiyle Siyasi tartışmalar ($r= 0,194$), Hizmet ve politika takibi ($r= 0,120$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, düşünce ve öneri paylaşma ($r=-0,105$), Gösteri ve yürüyüş ($r= -0,112$) Seçim mitingi ($r= -0,113$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sorumluluk kişilik özelliği Siyasi tartışmalar ($r= 0,150$), Hizmet ve politika takibi ($r= 0,138$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken Gösteri ve yürüyüş ($r= -0,151$), Propaganda ve Eylem ($r= -0,118$) boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Olumsuz değerlik kişilik özelliğiyle siyasi tartışmalar ($r= -0,122$), hizmet ve politika takibi ($r= -0,101$), arasında negatif yönde bir ilişki varken seçim mitingi ($r= 0,115$) düşünce paylaşma ($r= 0,168$), gösteri ve yürüyüş ($r=0,223$) arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Genel olarak korelasyon katsayıları için 0,00 – 0,30 düzeyi düşük, 0,30 – 0,70 düzeyi orta, 0,70 – 1,00 düzeyi ise yüksek korelasyonun bulunduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2002).

“Dışadönüklük” boyutuyla siyasi tartışmalar, hizmet politika takibi arasında ve “Gelişime Açıklık” boyutuyla siyasi tartışmalar, hizmet politika takibi arasında orta düzeyde korelasyon ilişkisi mevcutken diğer boyutlar arasında korelasyon ilişkisinin zayıf düzeyde olduğu görülmektedir.

4.8. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi

Korelasyon analizinde iki değişken arasındaki ilişkilerin nasıl ölçüleceğine bakılır. Bu korelasyonlar çok faydalı olabilir ancak bu süreci bir adım daha ileri götürüp bir değişkeni diğerinden tahmin edebiliriz. Basit bir örnek, konuşma yapmanız gerekene kadar geçen süreden stres düzeylerini tahmin etmeye çalışmak olabilir. Bunun olumsuz bir ilişki olmasını beklersiniz (konuşmaya ne kadar az zaman varsa, kaygı da o kadar büyük olur). Daha sonra bu temel ilişkiyi 'birinin konuşma yapmasına 10 dakika kaldıysa ne kadar endişeli olacaklar?' gibi bir soruyu yanıtlayacak şekilde genişletebiliriz. Regresyon analizinin özü budur: verilerimize bir model uydururuz. Bunu bir veya daha fazla bağımsız değişkenden bağımlı değişkenin değerlerini tahmin etmek için kullanılır. Regresyon analizi, bir yordayıcı değişkenden (basit regresyon) veya birkaç yordayıcı değişkenden (çoklu regresyon) bir sonuç değişkenini tahmin etmenin bir yoludur.

Çoklu regresyon analizi, birden fazla bağımsız değişkenin değerlerine dayanarak bağımlı değişkenin ortalama değerlerini tahmin etmeyi amaçlar (Karagöz, 2016, s.629). Başka bir deyişle, bu analiz yöntemi, bir bağımlı değişken üzerindeki birden fazla bağımsız değişkenin etkisini değerlendirmeyi sağlar. (Gürbüz ve Şahin, 2017, s.271). Regresyon analizi bir tahmin ya da kestirme yöntemidir. Regresyon kelimesi geriye çekilme anlamında olup istatistikle ortalama ya yaklaşma, ortalama ya doğru çekilme anlamında kullanılmaktadır (Baykul ve Güzeller,2013, s.647).

Regresyon analizi korelasyon analizinden farklı olarak değişkenlerin bağımlı ve bağımsız olmamasıyla ilgilenir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni etkilemesi araştırılır (Karagöz, 2016, s.629). Korelasyon analizi, değişkenler arasındaki doğrusal ilişkinin derecesini ve yönünü belirler, ancak bir değişkenin diğerini ne kadar tahmin ettiğini veya etkilediğini belirlemez.

Çoklu doğrusal regresyona ilişkin varsayımlar bulunmaktadır. Bunlar; Değişkenlerin normal dağılım göstermesi, varyansların eşitliği (homojenliği) ve bağımsız değişkenler arasında yüksek derecede ilişki olmaması (doğrusallık) varsayımı bulunmaktadır (Alper,2013, s.47).

Çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmeden önce verilerin normal dağılımı dikkate alınarak varsayım testlerinden olan çoklu doğrusal bağlantı testinde tolerance ve VIF değerlerine bakılmıştır. Hata terimleri arasında otokorelasyon olup olmadığını tespiti için Durbin-Watson Testi sonucuna bakılarak bu varsayımlar sağlandıktan sonra regresyon analizi yapılmıştır. Bu çalışmada Regresyon Ön Şartları dikkate alınarak yapılan analizler aşağıda gösterilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde, “**H7: Üniversiteli gençlerin kişilik özellikleri siyasal katılımlarını anlamlı olarak etkilemektedir.**” ana hipotezi ve bu hipoteze ait alt hipotezleri test etmek amaçlanmıştır. Her biri bağımsız bir değişken gibi düşünülen beş faktör kişilik özelliklerinin (dışadönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, sorumluluk ve olumsuz değerlik) siyasal katılım üzerindeki etkisini incelemek için çoklu regresyon analizi (multiple regression analysis) yapılmıştır.

Çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmeden önce Hata terimleri arasında otokorelasyon olup olmadığını tespiti için Durbin-Watson Testi sonucuna

bakılmıştır (Yavuz,2009). Durbin Watson testinde değerler $0 \leq D \leq 4$ arasında değişir. Değerlerin sıfıra doğru yaklaşması pozitif korelasyon, dörde doğru yaklaşması ise negatif korelasyon olasılığını arttırır. Regresyon denklemi içerisinde Genellikle 1,5 – 2,5 civarında bir D.W testi değeri otokorelasyon olmadığını gösterir (Karagöz,2016, s.715). Söz konusu değer incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir (d=2,08).

Bağımsız değişkenler arasında çoklu ortak doğrusallığın (multicollinearity) olması durumunda yapılan analiz geçerli olmaz. Çoklu ortak doğrusallık tespiti için Varyans Büyütme Faktörü (VIF) ve Tolerans değerine bakılmıştır (Field, 2009). Her bir bağımsız değişkenin Varyans Büyütme Faktörü (VIF) değerinin 10'dan (bazı kaynaklarda 12'den) küçük olması; Tolerans değerinin ise 0,2'den (bazı kaynaklarda 0,1'den) büyük olması gerekir (Cevahir, s.134). Söz konusu değerler incelendiğinde çoklu doğrusallık sorunu olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 44. Kişilik Özellikleri ve Siyasal Katılım Regresyon Analizi

Regresyon Modeli Özeti											
Düzeltilmiş											
R		R ²		R ²		Standart Hata			Durbin-Watson		
,472		,223		,211		,49841			2,083		
Çoklu Regresyon Modeline Ait Katsayılar											
Değişkenler	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Katsayılar		Korelasyonlar				Eş doğrusallık istatistikleri		
	Standar		Beta (β)		T		P				
	B	t hata									
	-,101	,412			-,244	,807					
Uyumluluk	-,044	,067	-,036	-,651	,516	,076	-,033	-,029	,646	1,549	
Duygusal tutarsızlık	,167	,040	,225	4,228	,000	,014	,210	,189	,711	1,407	
Dışadönüklük	,313	,059	,348	5,330	,000	,344	,261	,239	,470	2,127	
Gelişimeaçık	,327	,068	,336	4,776	,000	,327	,236	,214	,406	2,464	
Sorumluluk	-,178	,078	-,139	-2,292	,022	,060	-,116	-,103	,549	1,821	
Olumsuz D.	,172	,073	,129	2,361	,019	,010	,119	,106	,675	1,482	
Bağımlı Değişken: Siyasal Katılım Ölçeği					ANOVA= F (6,387) =18,498; p =,000<,001					N:394	

Tablo 44'de görülen çoklu regresyon analizi sonuçlarının ANOVA testine göre istatistiksel olarak anlamlı F (6,387) =18,498; p =,000<,001 olduğu

görülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında tüm değerlerin 5'ten küçük olduğunu ve sorun yaratacak birçoklu doğrusallık olmadığı söylenebilir. Durbin-Watson Testi incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir ($d=2,08$). İlk olarak araştırmadaki tüm bağımsız değişkenlerin (kişilik özelliklerin) bağımlı değişken siyasal katılım üzerindeki etkileri sınanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik değişkenleri birlikte, siyasal katılım ile anlamlı olduğu saptanmıştır. Ancak uyumluluğun anlamlı etkisi bulunmadığı görülürken, Sorumluluğun anlamlı negatif etkisi olduğu görülmüştür. ($R=,472$, $R^2=,211$, $F(6, 387)=18,498$ $p<0,01$).

Düzeltilmiş R^2 değeri ,211'dir. **Söz konusu değişkenler Düzeltilmiş R^2** değerine göre, siyasal katılımdaki değişimin varyansın %21'ini açıkladığı görülmüştür. **Bu sonuç, siyasal katılımdaki %21 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir.**

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal katılım üzerindeki önem sırası; Dışadönüklük puanı ($\beta=,348$), gelişime açıklık puanı ($\beta=,336$), duygusal tutarsızlık puanı ($\beta=,225$), olumsuz değerlik puanı ($\beta=,129$), sorumluluk ($\beta= -,138$) olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik değişkenlerinin, siyasal katılım puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p<0,01$). Uyumluluk değişkeninin ise siyasal katılım üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Yordayıcı değişkenlerle siyasal katılım puanı arasında ilişkilere bakıldığında; duygusal tutarsızlık puanı ile $r=,014$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=,210$, dışadönüklük puanı ile $r=,344$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=,261$, gelişime açıklık ile $r=,327$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=,236$, sorumluluk ile $r=,060$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r= -,116$, olumsuz değerlik ile $r=,010$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=,119$ düzeylerinde korelasyon ilişkisi olduğu gözlenmiştir.

Tablo 44'deki çoklu regresyon analizi sonucuna göre;

H7.1. “Dışadönük kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir”. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Dışa dönüklük, sosyal etkileşimlerden hoşlanma ve enerjik olma eğilimidir. Bu özellik, siyasal katılımı artırabilir, çünkü dışa dönük bireyler sosyal ortamlarda daha aktif olma eğilimindedirler ve bu da onları oy verme, mitinglere katılma ve siyasi kampanyalarda yer alma gibi siyasi eylemlerde daha aktif kılar. Mondak ve Halperin (2008), dışadönüklük düzeyi yüksek bireylerin seçimlerde oy kullanma oranlarının daha yüksek olduğunu ve bu kişilerin siyasi kampanyalara katılma olasılıklarının arttığını belirtmektedir. Bu, dışadönüklüğün siyasal katılım üzerindeki olumlu etkisinin bir göstergesidir. Gerber ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada, dışa dönüklüğün özellikle protestolar ve kampanyalar gibi doğrudan eylem biçimlerinde yüksek katılımı ilişkili olduğu bulunmuştur. Dışadönüklük, büyük ölçüde, tüm siyasi katılım biçimleriyle (mitinge katılım hariç) pozitif olarak ilişkilidir (Ha, Kim ve Jo, 2013). Dışadönük kişilerin içe dönüklerden daha yüksek oranlarda siyasete katıldıkları ve aktif olarak yer aldıkları pek çok çalışmada onaylanmıştır. Vecchione ve Caprara (2009), dışadönük bireylerin sosyal etkileşimlerden keyif aldıklarını ve bu yüzden protesto, gösteri gibi etkinliklere katılma oranlarının yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu bireyler, protesto gibi daha doğrudan katılım biçimlerini, sosyal etkileşim ve ifade özgürlüğü fırsatları olarak görürler.

Dışadönüklükten yüksek puan alan insanlar iddialı ve sosyal olması sebebiyle siyasi katılımı bulundurma olasılıkları yüksektir. Dışadönüklük ve siyasal katılım arasındaki ilişki, bireylerin sosyal yönlerinin siyasal süreçlerde nasıl belirleyici olabileceğini ortaya koyar. Dışadönüklük, bireyleri hem geleneksel hem de alternatif siyasal katılım biçimlerine yönlendirerek, onların siyasal süreçlere daha etkin katılmalarını sağlar. Bu kişilik özelliği, bireylerin sosyal etkileşimlerden keyif almasını sağladığı için, siyasal katılım onların sosyalleşme ve kendilerini ifade etme fırsatı olarak görülebilir. Dışadönüklüğün siyasal katılımı olumlu bir şekilde ilişkili olması beklenen bir sonuçtur.

H7.2. “Gelişime açıklık kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir”. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Gelişime açıklık, yeniliklere ve yeni deneyimlere açık olma eğilimidir. Gelişime açıklık, bireylerin politik süreçlere daha açık, yenilikçi ve eleştirel bir perspektiften yaklaşımlarını sağlar. Bu kişilik özelliği, bireyleri daha fazla siyasi bilgi aramaya, mevcut sisteme alternatif çözümler üretmeye ve yenilikçi siyasal hareketlere katılmaya teşvik eder. Yüksek açıklık düzeyine sahip bireyler, özellikle sosyal hareketlere ve protestolara katılımı daha eğilimlidirler. Gerber ve arkadaşlarının (2011) çalışması, açıklığın yenilikçi ve değişim odaklı siyasal eylemlerle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. McCrae ve Costa (1997), gelişime açıklığın bireylerin entelektüel merakını artırdığını ve bu durumun siyasal süreçlerde daha aktif bir rol oynamalarına yol açtığını belirtir. Vecchione ve Caprara (2009), gelişime açıklık düzeyi yüksek bireylerin siyasal süreçlere katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu, çünkü bu kişilerin demokratik katılımı bireysel gelişimlerinin bir parçası olarak gördüklerini vurgulamaktadır.

Ayrıca, gelişime açıklığın politik tutumlar ve yatkınlıklar üzerindeki güçlü etkilerini de varsayılmaktadır. Gelişime açıklık, yeni yollar aramaya istekli olmayı ve buna karşılık gelen tanıdık yollara zayıf bir bağlılığı kapsar. Gelişime açıklığı yüksek insanlar, kendi düşünce ve davranışlarına veya başkalarının düşüncelerine katı kısıtlamalar getirmezler. Gelişime açıklığın geleneksel ideolojik liberalizmi öngörmesi beklenir. Çünkü açık fikirlilik özelliğine sahiptir. Muhafazakâr ideoloji değişime karşı daha suskun olduğu için muhafazakâr yavaş, ihtiyatlı eylemi tercih eder. Bu eğilimler, gelişime açıklığı yüksek olan kişinin eğilimlerine karşı çıkar (Mondak,2010).

H7.3. “Sorumluluk kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.” Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Sorumluluk, düzenli, güvenilir ve sorumluluk sahibi olma eğilimidir. Yüksek sorumluluk düzeyine sahip bireyler, genellikle oy verme gibi düzenli ve yapılandırılmış siyasal katılım biçimlerinde daha aktif olabilirler. Bu bireyler, toplumsal düzen ve istikrarı koruma eğiliminde oldukları için, siyasal katılımı düzenlilik ve devamlılık gösterebilirler. Gerber ve arkadaşlarının (2011) araştırması, sorumluluğun yüksek düzeyde seçmen katılımı ve oy verme davranışı ile pozitif ilişki gösterdiğini bulmuştur.

Ancak bizim çalışmamızda sorumluluğun anlamlı negatif etkisi ortaya çıkmıştır. Kişinin sorumluluk puanı arttıkça siyasal katılımı azalmaktadır. Vecchione ve Caprara (2009), sorumluluk kişilik özelliğinin bireylerin sosyal normlara uyum sağlama eğilimlerini artırabileceğini ve bu nedenle siyasal katılımı bulundurma gereksinimi duymayabileceklerini öne sürmüştür.

Ayrıca sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin zamanlarını daha dikkatli yönetmeleri ve bu nedenle siyasal aktivitelere daha az zaman ayırmaları olasılığında mevcuttur. Bu bireyler, kişisel ve profesyonel sorumluluklarını yerine getirmek için daha fazla çaba harcarken siyasal katılımı ikincil bir öncelik olarak görebilirler.

H7.4. “Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.” Hipotezi KABUL edilmiştir ($p < 0,01$).

Yüksek düzeyde duygusal istikrara sahip kişiler ise sessiz olma ve grup ortamlarında güvenilir bir mevcudiyete sahip olma eğilimindedir ve bu nedenle toplantılara katılmak gibi grup temelli siyasi faaliyetlere katılma olasılıkları daha yüksektir.

Duygusal tutarsızlık ile siyasal katılım arasındaki ilişki, bireyin duygusal durumuna ve katılımın türüne bağlı olarak değişebilir. Duygusal tutarsızlık, belirli siyasal katılım biçimlerinde (örneğin, protesto ve tartışmalar) pozitif bir etkisi olabilirken, diğer biçimlerde (örneğin, geleneksel oy kullanma) negatif bir etkisi olabilir.

Duygusal tutarsızlık, bireylerin daha radikal veya protesto temelli siyasal katılım biçimlerine yönelmelerine de sebep olabilir. Bu kişilik özelliği, bireyleri mevcut sisteme yönelik daha eleştirel bir duruşa iter ve bu da protesto eylemlerine katılmayı tetikleyebilir. Valentino ve diğerleri (2011), farklı duygusal durumların bireylerin siyasal eylemlerini nasıl şekillendirdiğini analiz eder. Yazarlar, öfke, korku ve coşku gibi duyguların, bireyleri protesto, oy verme gibi çeşitli siyasal katılım biçimlerine yönlendirebileceğini öne sürmektedir. Özellikle öfkenin, daha aktif ve çatışmacı siyasal katılımı tetiklediği belirtilmiştir. Duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek bireylerin toplumsal ve politik düzene karşı daha tepkisel olabileceğini ve protesto eylemlerinde bulunma olasılıklarının yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu bireyler, öfkelerini ve tatminsizliklerini daha görünür bir şekilde ifade etmek isteyebilirler (Valentino, Brader, Groenendyk, 2011).

Duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek bireylerin, siyasal bilgi arayışı konusunda da çelişkili bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu kişiler, belirsizlik ve endişe yaratan durumlarla başa çıkmak için daha fazla bilgi arayabilirler; ancak bu süreç, duygusal tutarsızlığın getirdiği kararsızlık nedeniyle tutarlı bir bilgi arayışına dönüşmeyebilir. Mondak ve Halperin (2008), bu bireylerin siyasal bilgiyi takip etme konusunda dalgalı bir tutum sergilediklerini belirtmektedir.

Duygusal tutarsızlık, bireylerin geleneksel siyasal katılım biçimlerine olan ilgisini azaltırken, daha tepkisel ve protesto temelli katılım biçimlerini tetikleyebilir. Bu karmaşık ilişki, literatürde daha fazla araştırma yapılmasını gerektirmektedir.

H7.5. “Uyumluluk kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.” Hipotezi RED edilmiştir ($p>0,05$).

Çalışmamızca uyumluluğun siyasal katılım üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Mevcut literatürde siyasi katılım ve uyumluluk arasındaki ilişki için iki olasılık vardır. Bir yandan, daha uyumlu insanlar yüksek işbirlikçi eğilimler gösterme eğilimindedir ve bu nedenle grup temelli katılımı bulma olasılıkları daha yüksektir. Öte yandan, siyasi katılım genellikle bir düzeyde anlaşmazlık içerdiğinden, daha uzlaşmacı insanlar çatışmalardan kaçınmak için siyasete katılmaktan kaçınırlar. Gerber ve diğerleri (2011), uyumluluk düzeyi yüksek bireylerin siyasal tartışmalarda daha az agresif ve daha uzlaşmacı olduklarını, ancak bu tutumun onların siyasal katılım düzeylerini sınırlayabileceğini vurgulamaktadır. Uyumluluk, bu bireyleri politik süreçlerde aktif tutmaya devam ederken, çatışmadan uzak bir katılım biçimini teşvik eder. Vecchione ve Caprara (2009), uyumluluk düzeyi yüksek bireylerin protestolara katılım oranlarının düşük olduğunu, çünkü bu kişilerin çatışmadan kaçınma eğiliminde olduklarını ve barışı koruma arzusu taşıdıklarını belirtmektedir.

Uyumluluk, başkalarıyla iyi geçinme ve iş birliği yapma eğilimidir. Yüksek uyumluluk düzeyine sahip bireyler, topluluk odaklı siyasal faaliyetlere (örneğin, topluluk toplantılarına katılım) daha yatkın olabilirler, ancak protesto veya çatışmalı siyasal eylemlerden kaçınabilirler. Mondak (2010) tarafından yapılan bir araştırma, uyumluluğun genellikle topluluk içinde iş birliğine dayalı siyasal

katılımla ilişkili olduğunu, ancak daha çatışmalı veya riskli eylemlere katılımın düşük olduğunu belirtir.

Uyumlulukta yüksek puan alan bireylerin dilekçe imzalama, yasal protestolara katılma, bir mitinge katılma, siyasi amaçlara mali olarak katkıda bulunma, haber medyasıyla iletişim kurma ve çevrimiçi siyasi faaliyetlere katılma olasılıklarının daha düşük olduğu anlamına gelir (Ha, Kim ve Jo, 2013).

H7.6. “Olumsuz Değerlik kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir”. Hipotezi KABUL edilmiştir ($p<0,01$).

Olumsuz değerlik bireylerin yoğun şekilde olumsuz duygular deneyimleme eğilimini tanımlayan bir kişilik özelliğidir. Bu kavram, yapmacık, açgözlü, düşmanlık, depresyon ve olumsuz duygulara karşı duyarlılığı kapsar. Olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireyler, genellikle çevrelerindeki olaylara karşı daha eleştirel ve memnuniyetsiz bir tutum sergilerler. Olumsuz değerlik ve siyasal katılım arasındaki ilişki, bireylerin duygusal tepkilerinin siyasal süreçlerde nasıl bir motivasyon kaynağı olabileceğini ortaya koyar.

Olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireyler, özellikle sistemden memnuniyetsizlik duyduklarında, değişim yaratmak amacıyla siyasal katılımda bulunabilirler. Bu kişiler hem geleneksel hem de protesto gibi daha doğrudan katılım biçimlerinde aktif rol alabilirler. Olumsuz değerlik, bireylerin siyasal süreçlere eleştirel bir gözle katılmalarına ve değişimi teşvik etmek için siyasal eylemlere yönelmelerine yol açar.

Olumsuz değerlik, bireylerin siyasal tartışmalara katılımını da etkileyebilir. Olumsuz duygulara eğilimli bireyler, siyasal tartışmalara daha eleştirel bir bakış açısıyla katılabilir ve kendi görüşlerini savunma konusunda istekli olabilirler. Bu bireyler, özellikle siyasal sistemdeki aksaklıklara dikkat çekme amacıyla tartışmalarda aktif rol alabilirler. Siyasal tartışmalara katılmak, bu bireyler için memnuniyetsizliklerini dile getirmenin bir yolu haline gelebilir. Marcus vd. (2000), negatif duyguların bireyleri mevcut duruma karşı harekete geçmeye motive edebileceğini ve bu durumun seçim mitingleri gibi siyasi etkinliklere katılımı artırabileceğini savunmaktadır. Literatürde, bireylerin olumsuz duygular yaşadıklarında konvansiyonel olmayan yöntemlerle (gösteriler, yürüyüşler gibi) seslerini duyurmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Hibbing ve diğerleri (2014),

olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireylerin protesto eylemlerine katılma oranlarının yüksek olduğunu, çünkü bu kişilerin mevcut duruma yönelik eleştirilerini ifade etme ihtiyacında olduklarını vurgulamaktadır.

4.9. Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Alt Boyutları Üzerindeki Etkisi

Kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisi test edildikten sonra siyasal katılım alt boyutlarına da regresyon analizi uygulanmıştır. Bu kısımda regeresyon varsayımlarının sağlandığı boyutlar üzerinden analiz yapılmıştır. Yani kişilik özelliklerinin etkisi hata terimleri normal dağılım gösteren siyasal katılım alt boyutları üzerindeki etkisi test edilmiştir.

4.9.1. Kişilik Özelliklerinin Siyasi Tartışmalar Üzerindeki Etkisi

Siyasi tartışmalara katılımın kişilik özellikleri ile olan ilişkisi, bireylerin siyasi düşüncelerini, sosyal etkileşimlerini ve toplumsal katılımlarını anlamak açısından önemlidir. Kişilik özelliklerinin siyasal katılım alt boyutu olan siyasi tartışmalar boyutu üzerindeki etkisinin anlamlılığını test edebilmek için regresyon analizi yapılmış, bulgular Tablo 45’de gösterilmiştir.

Tablo 45. Kişilik Özellikleri Siyasi Tartışmalar Regresyon Analizi

Regresyon Modeli Özeti										
R		R ²	Düzeltilmiş R ²			Standart Hata			Durbin-Watson	
,499		,249	,237			1,04255			1,733	
Çoklu Regresyon Modeline Ait Katsayılar										
Değişkenler	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize katsayılar		P	Korelasyon			Eş doğrusallık istatistikleri	
	Standart		Beta(β)	T		İkili	Kısmi	Part	Tolerance	VIF
	B	hata								
	-2,186	,862		-2,535	,012					
Duygusal tutarsızlık	,318	,083	,201	3,841	,000	-,064	,192	,169	,711	1,407
Dışadönüklük	,583	,123	,305	4,749	,000	,410	,235	,209	,470	2,127
Gelişimeacıklık	,770	,143	,372	5,383	,000	,414	,264	,237	,406	2,464
Uyumluluk	,096	,141	,037	,682	,496	,194	,035	,030	,646	1,549
Sorumluluk	-,383	,163	-,140	-2,355	,019	,150	-,119	-,104	,549	1,821
OlumsuzD.	,082	,152	,029	,537	,592	-,122	,027	,024	,675	1,482
Bağımlı değişken: Siyasi Tartışma			ANOVA= F (6,387) =21,400; p =,000<,001						N:394	

Tabloda görülen çoklu regresyon analizi sonuçlarının ANOVA testine göre istatistiksel olarak anlamlı $F(6,387) = 21,400$; $p = ,000 < ,001$ olduğu görülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında tüm değerlerin 5'ten küçük olduğunu ve sorun yaratacak birçoklu doğrusallık olmadığı söylenebilir. Durbin-Watson Testi incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir ($d=1,73$).

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik değişkenleri birlikte, siyasal tartışmalar ile anlamlı olduğu saptanmıştır. Uyumluluğun ve olumsuz değerliğin anlamlı etkisi bulunmadığı görülmüştür. ($R = ,499$, $R^2 = ,237$, $F(6, 387) = 21,400$ $p < 0,01$).

Düzeltilmiş R^2 değeri, 249'dur. **Söz konusu değişkenler Düzeltilmiş R^2** değerine göre, siyasal tartışmadaki değişimin varyansın %23'ünü açıkladığı görülmüştür. **Bu sonuç, siyasal katılımdaki %23 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir.**

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal tartışma üzerindeki önem sırası; gelişime açıklık puanı ($\beta = ,372$), Dışadönüklük puanı ($\beta = ,305$), duygusal tutarsızlık puanı ($\beta = ,225$), duygusal tutarsızlık puanı ($\beta = ,201$), sorumluluk ($\beta = -,140$) olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık değişkenlerinin, siyasal tartışma puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < 0,01$). Uyumluluk ve olumsuz değerlik değişkeninin ise siyasal tartışma üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Yordayıcı değişkenlerle siyasal katılım puanı arasında ilişkilere bakıldığında; duygusal tutarsızlık puanı ile $r = -,064$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = ,192$, dışadönüklük puanı ile $r = ,410$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = ,235$, gelişime açıklık ile $r = ,414$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = ,264$, sorumluluk ile $r = ,150$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = -,119$, düzeylerinde korelasyon ilişkisi olduğu gözlenmiştir.

Gelişime açıklık, yeni fikirlere ve deneyimlere açıklık anlamına gelir ve siyasi tartışmalara katılımı artırabilir. Gelişime açıklık düzeyi yüksek bireyler, farklı bakış açılarını dinlemeye ve tartışmalara aktif olarak katılmaya daha yatkındır. Vecchione ve Caprara (2009), gelişime açıklık düzeyi yüksek bireylerin daha liberal eğilimler sergilediğini ve bu kişilerin siyasi tartışmalara katılım oranlarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Sorumluluk düzeyi yüksek olan bireyler genellikle organize, planlı ve görev odaklıdır. Sorumluluk kişilik özelliği yüksek bireyler, düzenli ve planlı bir yaşam sürme eğilimindedirler. Bu kişilerin siyasi tartışmalarda daha az aktif oldukları bulunmuştur; çünkü sorumluluk, daha çok kurallara bağlılığı desteklemektedir. Mondak ve Halperin (2008), sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin, tartışmalarda riskten kaçınma eğiliminde oldukları için, bu tür doğrudan katılım biçimlerinden uzak durduklarını belirtir.

Siyasi tartışmalara katılma, bazı sorumluluk sahibi bireyler için bir risk taşıyabilir, çünkü siyasi tartışmalar sıklıkla belirsizlik, karmaşıklık ve anlaşmazlıklar içerir. Bu kişiler anlaşmazlıklardan veya düzensizlikten kaçınmak isteyebilir, bu da onların siyasi tartışmalara daha az katılmalarına yol açabilir. Ayrıca, toplumda düzeni ve istikrarı önemsedikleri için tartışmaların getirebileceği çatışma ortamından uzak durmayı tercih edebilirler. Bu negatif ilişki, sorumluluğun düzene bağlılık gösteren bir özellik olmasıyla açıklanabilir.

4.9.2. Kişilik Özelliklerinin Seçimlere Duyarlılık Üzerindeki Etkisi

Kişilik özelliklerinin siyasal katılımın seçimlere duyarlılık boyutuna etkisi, bireylerin oy verme, seçim kampanyalarına katılma ve seçim sürecine olan ilgisini anlamada önemli bir yere sahiptir. Seçimlere duyarlılık, bireylerin demokratik süreçlerde aktif bir rol oynayıp oynamadığını belirleyen temel bir faktördür ve kişilik özellikleri, bu duyarlılığı doğrudan etkileyebilmektedir.

Kişilik özelliklerinin siyasal katılım alt boyutu olan seçimlere duyarlılık boyutu üzerindeki etkisinin anlamlılığını test edebilmek için regresyon analizi yapılmış, bulgular Tablo 46’de gösterilmiştir.

Tablo 46. Kişilik Özellikleri ile Seçimlere Duyarlılık Regresyon Analizi

Regresyon Modeli Özeti										
R	R ²		Düzeltilmiş R ²		Standart Hata			Durbin-Watson		
,341	,117		,103		1,22933			1,715		
Çoklu Regresyon Modeline Ait Katsayılar										
	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Katsayılar	T	P	Korelasyon			Eş Doğrusallık İstatistikleri	
	B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
	1,152	1,017		1,133	,258					
Duygusal tutarsızlık	,203	,097	,118	2,085	,038	-,023	,105	,100	,711	1,407
Dışadönüklük	,382	,145	,184	2,640	,009	,227	,133	,126	,470	2,127
Gelişmeaçıklık	,718	,169	,319	4,258	,000	,252	,212	,203	,406	2,464
Uyumluluk	-,251	,166	-,090	-1,513	,131	,006	-,077	-,072	,646	1,549
Sorumluluk	-,363	,192	-,122	-1,895	,059	,024	-,096	-,091	,549	1,821
Olumsuz D.	,230	,180	,074	1,278	,202	,008	,065	,061	,675	1,482
Bağımlı değişken: Seçimlere Duyarlılık				ANOVA= F (6,387) =8,506; p =,000<,001					N:394	

Tabloda görülen çoklu regresyon analizi sonuçlarının ANOVA testine göre istatistiksel olarak anlamlı F (6,387) =8,506; p =,000<,001 olduğu görülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında tüm değerlerin 5'ten küçük olduğunu ve sorun yaratacak birçoklu doğrusallık olmadığı söylenebilir. Durbin-Watson Testi incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir (d=1,71).

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, gelişme açıklık birlikte, seçimlere duyarlılık ile anlamlı olduğu saptanmıştır. Uyumluluğun, sorumluluk ve olumsuz değerliğin anlamlı etkisi bulunmadığı görülmüştür. (R= ,341, R²= ,11,7, F(6, 387) =8,506 p<0,01).

Düzeltilmiş R² değeri, 103'dur. **Söz konusu değişkenler Düzeltilmiş R² değerine göre, seçimlere duyarlılıktaki değişimin varyansın %10'ini açıkladığı görülmüştür. Bu sonuç, seçimlere duyarlılıktaki %10 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir.**

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal üzerindeki üzerindeki önem sırası; gelişme açıklık puanı

($\beta=,319$), Dışadönüklük puanı ($\beta=,184$), duygusal tutarsızlık puanı ($\beta=,118$) olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, gelişime açıklık değişkenlerinin, seçimlere duyarlılık puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Uyumluluk, sorumluluk ve olumsuz değerlik değişkeninin ise seçimlere duyarlılık puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Dışadönüklük, sosyal etkileşimlerden hoşlanan, enerjik ve girişken bireylerin özelliklerini yansıtır. Bu kişilerin seçimlere duyarlılıklarının yüksek olduğu, çünkü sosyal etkileşimlere ve kamusal alanda kendilerini ifade etmeye daha yatkın oldukları belirtilmektedir. Gerber ve diğerleri (2011), dışadönüklük düzeyi yüksek bireylerin seçim kampanyalarına katılma ve oy verme eğilimlerinin daha fazla olduğunu vurgulamaktadır. Bu özellik, bireylerin seçim sürecinde aktif rol almalarını ve seçimlere yönelik ilgilerini artırmaktadır.

Gelişime açıklık, yeniliklere, farklı fikirlere ve deneyimlere açıklık anlamına gelir. Gelişime açıklık düzeyi yüksek bireyler, seçim sürecine daha meraklı ve yenilikçi bir yaklaşımla yaklaşırlar. Bu bireyler, seçimleri bir öğrenme ve gelişim fırsatı olarak gördükleri için, seçimlere duyarlılıkları genellikle yüksektir. Vecchione ve Caprara (2009), gelişime açıklık düzeyi yüksek bireylerin siyasi bilgiye erişim arayışında olduklarını ve bu durumun seçimlere olan ilgiyi artırdığını ifade etmektedir.

4.9.3. Kişilik Özelliklerinin Seçim Mitingi Üzerindeki Etkisi

Kişilik özelliklerinin siyasal katılım alt boyutu olan seçim mitingi boyutu üzerindeki etkisinin anlamlılığını test edebilmek için regresyon analizi yapılmış, bulgular Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47. Kişilik Özellikleri ile Seçim Mitingi Regresyon Analizi

Regresyon Modeli Özeti										
	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Standart Hata	Durbin-Watson					
	,280	,079	,064	,65727	1,337					
	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize katsayılar		T	Sig.	Korelasyon			Eş Doğrusallık İstatistikleri
	B	Std. Error	Beta				Zero-	Partial	Part	
	,436	,544			,802	,423				
Duygusal tutarsızlık	,240	,052	,267	4,607	,000	,220	,228	,225	,711	1,407
Dışadönüklük	,199	,077	,183	2,574	,010	,008	,130	,126	,470	2,127
Gelişmeacıklık	,016	,090	,013	,175	,861	-,042	,009	,009	,406	2,464
Uyumluluk	-,175	,089	-,120	-1,971	,049	-,113	-,100	-,096	,646	1,549
Sorumluluk	,054	,103	,034	,523	,601	-,054	,027	,026	,549	1,821
Olumsuz D.	,103	,096	,064	1,075	,283	,115	,055	,052	,675	1,482
Bağımlı değişken: Seçim Mitingi ANOVA= F (6,387) =5,504; p =,000<,001 N:394										

Tabloda görülen çoklu regresyon analizi sonuçlarının ANOVA testine göre istatistiksel olarak anlamlı F (6,387) =5,504; p =,000<,001 olduğu görülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında tüm değerlerin 5'ten küçük olduğunu ve sorun yaratacak birçoklu doğrusallık olmadığı söylenebilir. Durbin-Watson Testi incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir (d=1,33).

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, seçim mitingi ile anlamlı olduğu saptanmıştır. Uyumluluğun negatif yönde anlamlı olduğu; gelişme açıklık, sorumluluk ve olumsuz değerliğin anlamlı etkisi bulunmadığı görülmüştür. (R= ,280, R²= ,079, F(6, 387) =5,504 p<0,01).

Düzeltilmiş R² değeri, 064'tur. **Söz konusu değişkenler Düzeltilmiş R² değerine göre, seçim mitingi boyutundaki değişimin varyansın %0,6'sini açıkladığı görülmüştür. Bu sonuç, seçim mitingi boyutunda %0.6 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir.**

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal üzerindeki üzerindeki önem sırası; duygusal tutarsızlık puanı ($\beta=,267$), Dışadönüklük puanı ($\beta=,183$), uyumluluk puanı ($\beta=-,120$), olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, Uyumluluk değişkenlerinin, seçim mitingi puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Gelişime açıklık, sorumluluk ve olumsuz değerlik değişkeninin ise seçim mitingi puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Dışadönük bireyler, sosyal etkileşimlerden hoşlanmaları ve topluluk önünde kendilerini ifade etmeyi sevmeleri nedeniyle seçim mitinglerine katılımı daha aktif olma eğilimindedirler (Gerber vd., 2010). Bu bireyler, yüksek enerji seviyeleri ve sosyal ortamlara duydukları ilgi sayesinde mitinglerin atmosferinden keyif alır ve daha fazla katılım gösterirler.

Uyumluluk, iş birliği yapma isteği, empati ve çatışmadan kaçınma ve uyum sağlama eğilimidir. Uyumluluk yüksek olan bireyler, genellikle uzlaşmacı ve iş birliğine yatkın oldukları için seçim mitinglerine daha az ilgi duyabilirler (Mondak,2010).

Bu kişiler seçim mitingleri gibi yüksek rekabet ve gerilim içeren ortamlarda kendilerini rahatsız hissedebilir ve daha az katılım gösterebilir. Bu kişilik özelliği ile **seçim mitinglerine katılım** arasında negatif bir ilişki olması, uyumluluğun belirli yönleriyle açıklanabilir. Seçim mitingleri genellikle yüksek enerjiye sahip, rekabetçi ve siyasi çatışmaların açıkça ifade edildiği ortamlar olabilir. Bu tür mitinglerde, farklı politik görüşlerin karşı karşıya gelmesi, taraftarların coşkulu sloganlarla destek göstermesi ve zaman zaman sert siyasi söylemler yer alabilir. Uyumluluk kişilik özelliği yüksek bireyler, bu tür kutuplaşma ve gerilim ortamlarından rahatsız olabilirler. Bu nedenle, siyasal katılımın bu boyutunda uyumluluk negatif bir etki yaratabilir.

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği, bireylerin duygusal olarak ne kadar kararsız, kaygılı, sinirli ve stresli olduklarını ifade eder. Siyasal katılım ile duygusal tutarsızlık arasındaki ilişki literatürde karmaşık ve bazen çelişkili sonuçlar

vermektedir. Aşağıda, bu ilişkiyi anlamaya yönelik bazı önemli noktalar bulunmaktadır:

Bazı araştırmalar, duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek bireylerin sosyal ve politik sorunlara karşı daha hassas ve tepkisel olabileceğini, bu nedenle protesto, gösteri ve miting gibi daha doğrudan ve duygusal katılım biçimlerinde daha aktif olabileceğini öne sürmektedir. Diğer yandan, bazı çalışmalar duygusal tutarsızlığın geleneksel siyasal katılım biçimleri, örneğin oy kullanma veya parti üyeliği gibi, üzerinde negatif bir etkisi olabileceğini belirtmektedir. Örneğin, Mondak ve Halperin (2008), duygusal tutarsız bireylerin örgütlü ve uzun vadeli taahhüt gerektiren katılım biçimlerinden kaçınabileceğini göstermiştir. Nevrotik bireyler, kaygı, korku ve stres gibi duygusal dalgalanmalar yaşarlar. Bu durum, bu kişilerin seçim mitinglerine katılımını olumsuz etkileyebilir; kalabalık ve gürültülü ortamlar, nevrotik bireyler için rahatsız edici olabilir (Vecchione & Caprara, 2009).

4.9.4. Kişilik Özelliklerinin Hizmet ve Politika Takibi Üzerindeki Etkisi

Hizmet ve politika takibi, vatandaşların hükümetin kararlarını izleme, politik gelişmeleri takip etme ve kamusal hizmetlere yönelik farkındalık düzeylerini belirler. Kişilik özellikleri, bireylerin bu süreçlerdeki duyarlılıklarını ve katılım derecelerini etkileyen temel faktörlerden biridir.

Kişilik özelliklerinin siyasal katılım alt boyutu olan hizmet ve politika takibi boyutu üzerindeki etkisinin anlamlılığını test edebilmek için regresyon analizi yapılmış, bulgular Tablo 48’de gösterilmiştir.

Tablo 48. Kişilik Özellikleri ile Hizmet ve Politika Takibi Regresyon Analizi

Regresyon Modeli Özeti										
	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Standart Hata	Durbin-Watson					
	,428	,183	,171	,96669	1,621					
	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize katsayılar		T	Sig.	Korelasyon			Eş Doğrusallık İstatistikleri
	B	Std. Error	Beta				Zero-order	Partial	Part	
	-,902	,800			-1,128	,260				
Duygusal tutarsızlık	,350	,077	,249		4,569	,000	,008	,226	,210	,711
Dışadönüklük	,478	,114	,282		4,205	,000	,335	,209	,193	,470
Gelişime açık	,556	,133	,302		4,189	,000	,329	,208	,192	,406
Uyumluluk	-,090	,130	-,040		-,691	,490	,120	-,035	-,032	,646
Sorumluluk	-,138	,151	-,057		-,918	,359	,138	-,047	-,042	,549
Olumsuz D.	-,003	,141	-,001		-,020	,984	-,101	-,001	-,001	,675
Bağımlı değişken: hizmet ve politika takibi ANOVA= F (6,387) =14,480; p =,000<,001										N:394

Tabloda görülen çoklu regresyon analizi sonuçlarının ANOVA testine göre istatistiksel olarak anlamlı F (6,387) =14,480; p =,000<,001 olduğu görülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında tüm değerlerin 5'ten küçük olduğunu ve sorun yaratacak birçoklu doğrusallık olmadığı söylenebilir. Durbin-Watson Testi incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir (d=1,62).

Yapılan analiz sonucunda oluşan modelde, duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, gelişime açıklık birlikte, hizmet ve politika takibi ile anlamlı olduğu saptanmıştır. Uyumluluğun, sorumluluk ve olumsuz değerliğin anlamlı etkisi bulunmadığı görülmüştür (R= ,428, R²= ,171, F(6, 387) =14,480 p<0,01).

Düzeltilmiş R² değeri, 171'dur. Söz konusu değişkenler Düzeltilmiş R² değerine göre, hizmet ve politika takibi boyutundaki değişimin varyansın %17'ini açıkladığı görülmüştür. **Bu sonuç, hizmet ve politika takibindeki %17 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir.**

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal üzerindeki üzerindeki önem sırası; gelişime açıklık puanı ($\beta=,302$), Dışadönüklük puanı ($\beta=,282$), duygusal tutarsızlık puanı ($\beta=,249$) olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, gelişime açıklık değişkenlerinin, hizmet ve politika takibi boyutundaki puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Uyumluluk, sorumluluk ve olumsuz değerlik değişkeninin ise hizmet ve politika takibi boyutundaki puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Gelişime açıklık ise bireylerin yeni bilgilere olan ilgisini pekiştirir ve politika takibini teşvik eder. Gelişime açıklık düzeyi yüksek bireyler, yeni bilgilere ulaşmayı ve politik konularda kendilerini güncellemeyi severler. Vecchione ve Caprara (2009), gelişime açıklık düzeyi yüksek bireylerin politika takibinde daha aktif olduklarını ve bu kişilerin hükümet politikalarına olan ilgilerinin genellikle daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu kişilik özelliği, bireylerin politik süreçleri daha yakından takip etmelerini teşvik eder.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamız sonuç ve değerlendirme bölümünde, elde edilen veriler genel bir bakış açısıyla yorumlanarak, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki potansiyel etkileri detaylı olarak tartışılacak ve literatürdeki çalışmalarla karşılaştırarak değerlendirme yapılacaktır. Bu araştırmada İstanbul'daki devlet ve vakıf üniversitelerinde eğitimine devam eden 394 üniversite öğrencisinden toplanan verilerle, Kişilik Özelliklerinin (*Dışadönüklük, Sorumluluk, Uyumluluk, Gelişime Açıklık, Duygusal Tutarlılık ve Olumsuz Değerlik*), Siyasal Katılım (*Siyasi Tartışmalar, Düşünce ve Önerileri Paylaşma, Seçimlere Duyarlılık, Gösteri ve Yürüyüşler, Seçim Mitingleri, Hizmet ve Politika Takibi, Propaganda Boykot ve Eylemlerdir*) üzerindeki etkisi ve bu iki değişken arasındaki korelasyon incelenmiştir. Elde edilen bulgular, kişilik özelliklerinin siyasal katılımın çeşitli boyutlarıyla ilişkili olduğunu ve bazı kişilik özelliklerinin siyasal katılımı anlamlı olarak etkilediğini göstermektedir.

Bulgulardaki demografik değişkenler göz önünde bulundurulduğunda; katılımcılar üniversite eğitimine devam eden, orta gelir grubuna sahip, genellikle arkadaşlarıyla ya da aileleriyle yaşayan, hayatının çoğunluğunu büyükşehirde ya da şehirde geçirmiş 2 ve 3 çocuklu ailelerde büyüyen gençlerden oluştuğu görülmüştür. Demografik değişkenlerden öncelikle cinsiyetin siyasal katılım üzerindeki etkisi test edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumlarının (kadın-erkek) siyasal katılımları üzerinde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkeklerin siyasal katılım düzeyi göreceli olarak kadınların siyasal katılımın düzeylerinden daha yüksektir. Oy verme, en yaygın siyasal katılım biçimlerinden biridir. Mevcut literatür kadınların genellikle erkeklere kıyasla daha düşük oy verme oranlarına sahip olduğunu göstermiştir. Bu durumun nedenleri arasında toplumsal cinsiyet rolleri, siyasi bilinç düzeyleri ve ekonomik faktörler yer almaktadır. Türkiye’de gerçekleşen kapsamlı bir çalışmada kadınların erkeklerden daha düşük siyasal katılıma sahip olmasının, parti organlarında ve yönetim kademelerinde erkeklerin karar verici konumda olması, erkeklerin siyaset yapma ve siyasi makamları kapma yarışında kadınlara göre daha fazla hevesli olması gibi nedenler tespit edilmiştir.

Katılımcıların cinsiyet durumlarının temel kişilik özellikleri üzerindeki etkisi de test edilmiştir. Cinsiyet durumlarının Dışadönüklük, Gelişime Açıklık ve

Uyumluluk özellikleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Erkeklerin dışadönüklük kişilik özelliği puanı, kadınlardan daha yüksektir. Aynı zamanda erkeklerin gelişime açıklık kişilik özelliği puanı da kadınlardan daha yüksektir. Kadınların ise uyumluluk puanı erkeklerden daha yüksektir. Kişilik özellikleri, bireylerin davranışlarını, duygusal tepkilerini ve düşünme biçimlerini belirleyen kalıcı eğilimlerdir. Cinsiyet, kişilik özelliklerinin gelişiminde ve farklılaşmasında önemli bir rol oynar. Araştırmamız ve literatürde yer diğer araştırmalar, erkeklerin genellikle kadınlardan daha yüksek dışadönüklük seviyelerine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, bu farklılıkların kültürel ve sosyal faktörlerle de şekillendiği vurgulanmaktadır. Uyumluluk, başkalarıyla iş birliği yapma, empati kurma ve sosyal uyum sağlama eğilimini ifade eder. Araştırmamızda, kadınların genellikle bu özelliklerle daha yüksek puan aldığını göstermektedir. Bu durum, kadınların toplumsal rolleri ve sosyalizasyon süreçleri ile açıklanabilir.

Hane halkı gelir durumuna göre siyasal katılım düzeyi arasında farklılığın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan testlerde, gelir düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ancak siyasal katılımın alt boyutlarından siyasi tartışmalar, düşünce ve öneri paylaşma ve propaganda eylem boyutuna yönelik puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Gelir düzeyi arttıkça düşünce ve öneri paylaşma artmakta, gelir düzeyi azaldıkça düşünce ve öneri paylaşma azalmaktadır. Propaganda boykot ve eylem boyutunda ise tersine sonuçlar ortaya çıkmıştır. Zira çalışmamızda gelir düzeyi azaldıkça propaganda boykot ve eylem düzeyi artmaktadır. Nitekim literatürde yer alan çalışmalar, yüksek gelirli bireylerin siyasal bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve bu nedenle siyasal tartışmalara katılma olasılıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca bazı çalışmalar gelir düzeyi düşük bireylerin, ekonomik sıkıntılar ve sosyal adaletsizlikler nedeniyle protesto eylemlerine daha yatkın olduklarını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların, gelir durumu ile siyasi parti tercihleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ak Parti seçmeni daha düşük gelir düzeyine sahip olma oranı, CHP seçenlerine göre daha yüksektir. Düşük gelirli bireyler daha muhafazakâr ekonomik politikaları savunan partilere oy verme eğilimindedirler çünkü bu

bireyler genellikle ekonomik güvence arayışındadır ve mevcut ekonomik düzenin istikrarını tercih etmektedirler.

Türkiye'deki siyasal katılım ve seçim davranışları üzerine yoğunlaşan bir çalışmada CHP seçmeninin daha yüksek gelir seviyelerine sahip olduğu, Ak Parti seçmenlerinin ise daha düşük ve orta gelir gruplarından geldiği belirtilmiştir. Türkiye'deki seçmen davranışlarını incelemiş ve CHP ve Ak Parti seçmenlerinin sosyoekonomik profillerini analiz etmiş bir çalışma, CHP seçmenlerinin genellikle şehirli ve daha yüksek eğitilmiş olup, daha yüksek gelir gruplarına mensup olduklarını, Ak Parti seçmenlerinin ise kırsal kesimde yaşayan ve daha düşük gelir seviyelerine sahip olduklarını göstermiştir.

Katılımcıların Siyasi ideoloji ve siyasi parti tercihleri arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur. Ak Parti' ye oy veren katılımcıların yarısından fazlası Muhafazakâr, üçte biri ise kendini Sağcı olarak konumlandırmıştır. CHP'ye oy veren katılımcıların %80'i kendini Atatürkçü olarak konumlandırmıştır. MHP'ye oy verenlerin büyük kısmı Milliyetçi ve Muhafazakârdır. İYİ partiye oy verenlerin yarısına yakını Milliyetçi, üçte biri Muhafazakârdır. HDP'ye oy verenlerin %75'i kendini solcu olarak tanımlamaktadır. Birçok ampirik çalışma, bireylerin ideolojik görüşlerinin parti tercihini nasıl etkilediğini ortaya koymuş, seçmen davranışlarının ideolojik inançlar tarafından şekillendirildiğini göstermektedir. Bu çalışma, seçmenlerin büyük bir kısmının, ideolojik kimliklerine uygun partilere oy verdiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların siyasi parti tercihleri ile parti tercihinin önemi, arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. HDP'li ve CHP'li seçmenlerin kendi partilerine bağlılıklarının biraz daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca siyasi parti tercihleri ile parti tercihinde kararlılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. CHP li seçmenlerin parti tercihinde kararlılığın diğer partilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Türkiye'nin en köklü siyasi partilerinden biridir ve uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Bu nedenle, pek çok seçmen CHP'ye ailevi, sosyal ve tarihi nedenlerle güçlü bir bağlılık hisseder. Parti kimliği, bu seçmenler için uzun vadeli bir sadakat yaratır ve seçimlerde CHP'ye oy verme olasılıklarını artırır. Türkiye'de merkez sağdaki partiler icraatları bakımından başarısız bulunduğu takdirde, seçmen kolayca sağa sola savrulabilmektedir. Oysa CHP söz konusu olduğunda, belli bir kitlenin her halükarda bu partiye sadık kalmaya devam etmektedir.

Araştırmamızda katılımcıların siyasi parti tercihlerinin siyasal katılım düzeyleri üzerindeki farklılığın anlamlılığı test edilmiş, katılımcıların siyasal katılım ölçeğine yönelik puanları siyasi parti tercihinine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. HDP seçmeninin Ak Parti, MHP, CHP seçmenlerine göre siyasal katılım puanı daha yüksek olduğu görülmüştür. Sol politik görüşler, sosyal adalet ve eşitlik gibi konulara vurgu yapar ve bu da bireylerin daha doğrudan ve bazen radikal yollarla siyasal süreçlere katılmasını teşvik eder. Katılımcıların siyasal katılım ölçeğine yönelik puanları siyasi ideolojilere göre de anlamlı farklılık göstermektedir. Sol ideolojiye sahip kişilerin siyasal katılım puanının, Sağcı, Muhafazakâr ve Atatürkçülerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bulgularımız, sol politik görüşlere sahip bireylerin siyasal katılım düzeylerinin yüksek olduğunu belirten çalışmalarla benzerlik göstermiştir.

Araştırmamızda katılımcıların kişilik özelliklerinin siyasal katılım düzeyleri üzerindeki etkisinin anlamlılığı test edilmiş, Kişilik özelliklerinin alt boyutları olan dışadönüklük, gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlik, bireylerin siyasal katılım düzeylerini önemli ölçüde pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Özellikle dışadönüklük ve gelişime açıklık özellikleri, siyasal katılımı artıran en önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Ancak uyumluluk kişilik özelliğinin siyasal katılım üzerinde anlamlı etkisi bulunmadığı görülürken, sorumluluğun anlamlı negatif etkisi olduğu görülmüştür. Söz konusu değişkenler siyasal katılımındaki değişimin, varyansın %21'ini açıkladığı görülmüştür. Bu sonuç, siyasal katılımındaki %21 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal katılım üzerindeki önem sırası; Dışadönüklük, Gelişime Açıklık, Duygusal Tutarsızlık, Sorumluluk, Olumsuz Değerlik olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, mevcut akademik literatürdeki sonuçlarla büyük ölçüde örtüşmektedir, ancak bazı farklılıklar ve benzersizlikler de gözlemlenmiştir.

Çalışmamızda **dışadönüklük kişilik özelliğinin**, bireylerin siyasal katılım düzeylerini önemli ölçüde pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Siyasal katılımın alt boyutlarından seçimlere duyarlılık, siyasi tartışmalar, hizmet ve politika takibi boyutları üzerinde pozitif bir yordayıcı olduğu görülmüştür.

Dışadönük bireyler sosyal etkileşimleri sever ve genellikle konuşkan oldukları için, siyasi tartışmalara katılma eğilimleri yüksektir. Bu kişiler siyasi katılımı etkileşim için bir fırsat olarak değerlendirirler. Özellikle sosyal etkileşim ve grup içi faaliyetlerde daha aktif olma eğilimindedirler. Bu kişiler toplumsal meseleler hakkında konuşmayı, başkalarıyla fikir alışverişinde bulunmayı ve tartışmaları teşvik etmeyi severler. Bu nedenle, siyasi tartışmalara aktif katılım gösterebilirler.

Dışadönüklük ile seçimlere duyarlılık arasında da olumlu bir ilişki bulunabilir. Dışadönük kişiler genellikle çevrelerindeki olaylara karşı daha aktif ve duyarlıdırlar. Siyasetle ilgili farkındalıkları yüksek olabilir ve özellikle seçim dönemlerinde seçmenleri mobilize etme, kampanyalara katılma ve kendi çevrelerini bilgilendirme gibi faaliyetlerde yer alabilirler.

Dışadönük bireyler çevrelerindeki sosyal ve siyasi olaylara karşı daha duyarlı olabilirler ve politik gelişmeleri yakından takip etme eğiliminde olabilirler. Ancak burada, dışadönüklüğün politik bilgi edinme veya haberleri yakından izleme konusunda ne kadar etkili olduğuna dair net bulgular karışık olabilir. Bazı çalışmalar dışadönüklerin medya takibi ve siyasi bilgi toplamada daha az motive olabileceğini gösterirken, sosyal etkileşimlerde politik konuların tartışılması yoluyla dolaylı bilgi edinme de söz konusu olabilir.

Bir diğer kişilik özelliği olan **gelişime açıklık kişilik özelliğinin**, bireylerin siyasal katılım düzeylerini önemli ölçüde pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Gelişime açıklığı yüksek olan bireylerin genellikle daha yenilikçi ve açık fikirli politik görüşlere sahip olduklarını, sosyal değişimlere daha fazla ilgi duyduklarını ve bu nedenle daha aktif bir şekilde siyasi süreçlere katıldıklarını ortaya koymuştur. Gelişime açıklık, bireylerin çeşitli sosyal ve politik yeniliklere açık olmalarını teşvik eder ve bu da onları politik değişim ve reformlar konusunda daha istekli hale getirebilir. Mevcut literatür Gelişime açıklığın yenilikçi ve değişim odaklı siyasal eylemlerle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Gelişime açık bireyler, yeni ve farklı düşünce biçimlerine ilgi duydukları için siyasi tartışmalara katılma eğilimindedirler. Bu kişiler genellikle farklı ideolojilere, görüşlere ve dünya bakış açılarına açıktırlar. Bu yüzden, siyasal tartışmalarda aktif bir şekilde yer alabilirler, farklı bakış açılarını dinlemekten keyif alırlar ve tartışmaları entelektüel bir meydan okuma olarak görebilirler. Gelişime

açıklık ile seçimlere duyarlılık arasındaki ilişki, bireyin politik süreçlere yönelik genel farkındalığı ve ilgisiyle ilişkilidir. Gelişime açık kişiler, genellikle mevcut siyasi yapıları sorgulama ve reform veya değişim ihtiyacı üzerine düşünme eğilimindedirler. Bu nedenle seçim dönemlerinde, özellikle yenilikçi adaylara veya farklı politik programlara karşı daha duyarlı olabilirler. Yeni politik fikirler ve reform taleplerine açık olmaları, seçimlere olan ilgilerini artırabilir.

Gelişime açık bireyler, entelektüel merakları ve farklı konulara olan ilgileri nedeniyle politik olayları ve gelişmeleri yakından takip etme eğilimindedirler. Bu kişiler, siyasal gelişmeleri sadece yüzeysel olarak değil, derinlemesine incelemeye ve anlamaya çalışabilirler. Özellikle farklı ideolojiler, politika yapıcı süreçler ve küresel siyaset gibi konulara olan ilgileri yüksek olabilir. Medya takibi, politik analizler ve tartışma programlarını izlemek gibi faaliyetler bu kişilik özelliğine sahip bireyler için çekici olabilir. Gelişime açıklık kişilik özelliği, siyasal katılımın bilişsel ve entelektüel boyutlarıyla güçlü bir şekilde ilişkilidir. Bu kişilik özelliğine sahip bireyler, siyasi tartışmalarda aktif rol alabilir, seçimlere yönelik farkındalıkları yüksek olabilir ve özellikle politikayı derinlemesine takip etme eğiliminde olabilirler.

Çalışmamızda **sorumluluk kişilik özelliğinin** siyasal katılım üzerinde anlamlı negatif etkisi olması, literatürde karmaşık ve bazen çelişkili sonuçlar sunan çalışmalarla örtüşmektedir. Sorumluluk kişilik özelliği, düzenli, disiplinli, görev bilinci yüksek ve kurallara bağlı olma eğilimleriyle bilinir. Bazı araştırmalar, sorumluluğun yüksek düzeyde seçmen katılımı ve oy verme davranışı ile pozitif ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır. Diğerleri ise sorumluluk kişilik özelliğinin bireylerin sosyal normlara uyum sağlama eğilimlerini artırabileceğini ve bu nedenle siyasal katılımı bulundurma gereksinimi duymayabileceklerini öne sürmüştür. Sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin zamanlarını daha dikkatli yönetmeleri ve bu nedenle siyasal aktivitelere daha az zaman ayırmaları olasılığı da mevcuttur. Bu bireyler, kişisel ve profesyonel sorumluluklarını yerine getirmek için daha fazla çaba harcarken siyasal katılımı ikincil bir öncelik olarak görebilirler.

Sorumluluk bireylerin yüksek düzeyde vatandaşlık görevi duygusu ve normlara uymaya eğilimli olduklarından aynı zamanda seçim kampanyalarına katılmanın önemli olduğuna inandıklarında katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu savunmaktadırlar. Görev, fayda ve etkinlik duyguları, sorumlu bireylerin

siyasete katılmaları için gerekli ön koşullar olarak düşünölmelidir. Ampirik çalışmaları, sorumluluk ile katılım arasındaki bağıın büyük ölçüde koşullu olduğunu ileri sürmektedir. Siyasi eylem biçimleriyle ilgili olarak, olumsuz bir ilişki bekleyebiliriz. Bu, siyasi eylemin doğasına bağılıdır. Sorumluluk, geleneksel olmayan katılım biçimleriyle olumsuz ilişkilidir. Çalışmamızda sorumluluk kişilik özelliğı Gösteri ve yürüyüş, Propaganda ve Eylem boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca sorumluluk özelliğinin statüko ve buna bağılı olarak değışimi benimseme konusundaki isteksizliğı sebebiyle muhafazakâr ideolojilerle bağılantılı olabileceğı düşünölmüştür.

Çalışmamızda, **uyumluluk kişilik özelliğinin** siyasal katılım üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur. Ancak uyumluluk kişilik özelliğıyle siyasal katılımın gösteri ve yürüyüş boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mevcut literatürde siyasi katılım ve uyumluluk arasındaki ilişki için iki olasılık vardır. Bu durum, uyumluluk özelliğinin farklı bağlamlarda farklı etkiler gösterebileceğini düşöndürmektedir. Uyumluluk kişilik özelliğı, yardımseverlik, iş birliğı, empatilik olma ve sosyal uyumu önemseme gibi özelliklerle tanımlanır. Araştırmalar uyumluluğun genellikle topluluk içinde iş birliğıne dayalı siyasal katılımı ilişkili olduğunu, ancak daha çatışmalı veya riskli eylemlere katılımın düşük olduğunu belirtmektedir. Öte yandan, siyasi katılım genellikle bir düzeyde anlaşmazlık içerdiğinden, daha uzlaşmacı insanlar çatışmalardan kaçınmak için, siyasete katılmaktan kaçınırlar. Uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerinin siyasal katılımın bazı boyutları ile hem pozitif hem de negatif ilişkiler göstermesi, literatürde karmaşık ve bazen çelişkili sonuçlar bildiren çalışmaları örtüşmektedir. Örneğın, Gerber ve arkadaşları (2011), uyumluluğun bazı siyasal katılım biçimlerinde (örneğin, oy verme) pozitif, bazılarında ise (örneğin, protesto eylemleri) negatif ilişkiler gösterebileceğini iddia etmektedirler.

Çalışmamızda, **duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin** siyasal katılım üzerinde pozitif bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğıyle siyasal katılımın Gösteri ve Yürüyüş, Seçim Mitingi boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal tutarsızlık özelliklerine sahip bireylerin yüksek enerjili ve duygusal etkinliklere katılmaya daha meyilli olabilirler. Bu da literatürde daha fazla araştırılması gereken bir konudur. Literatürde duygusal tutarsızlık veya nevroitiklik gibi özelliklerin genellikle düşük

siyasal katılım ile ilişkilendirildiğini öne sürülmüştür. Ancak çalışmamızda, bu özellik ile seçim mitinglerine katılım arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, duygusal tutarsızlık özelliklerine sahip bireylerin belirli siyasal katılım biçimlerinde daha aktif olabileceğini göstermektedir, Gösteri Yürüyüş ve seçim mitingi gibi yüksek enerjili duygusal etkinliklere katılmaya daha meyilli olabilirler. Bu da literatürde daha fazla araştırılması gereken bir konudur.

Türk kültüründe geliştirilmiş bu ölçekte yeni bir boyut olarak ortaya çıkan **olumsuz değerlik kişilik özelliğinin** siyasal katılım üzerindeki etkileri, literatürde az araştırılmış bir konudur. Bu çalışmada, olumsuz değerlik ile siyasal katılım üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu, olumsuz değerlik özelliğine sahip bireylerin belirli siyasal katılım biçimlerinde daha aktif olabileceğini göstermektedir, bu da literatürde daha fazla araştırılması gereken bir konudur. Olumsuz değerlik kişilik özelliğiyle gösteri ve yürüyüş arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Bu bulgu, olumsuz duyguların bazen bireyleri daha fazla eyleme geçmeye teşvik edebileceğini gösteren literatürle tutarlıdır. Negatif duyguların bireyleri mevcut duruma karşı harekete geçmeye motive edebileceğini ve bu durumun seçim mitingleri gibi siyasi etkinliklere katılımı artırabileceğini savunmaktadır. Literatürde, bireylerin olumsuz duygular yaşadıklarında geleneksel olmayan yöntemlerle (gösteriler, yürüyüşler gibi) seslerini duyurmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler.

Çalışmamız, regresyon analizi sonuçlarına göre, duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik değişkenlerinin siyasal katılım üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu bulunmuştur. Ancak, uyumluluğun anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkilerinin boyutlara göre değişebileceğini göstermektedir.

Bu bulgular, siyasal katılımı artırmak için kişilik özelliklerini dikkate alan stratejiler geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Özellikle, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini anlamak, politik davranışları tahmin etmede yeni bir yaklaşım sunabilir. Bu bulgular, siyasete yönelik eğitim ve politika yapımında da pratik uygulamalar için faydalı olabilir. Örneğin, dışadönüklük düzeyi yüksek bireyleri sosyal ve toplumsal etkinliklere dâhil etmek, sorumluluk sahibi bireylere yönelik vatandaşlık görevlerini teşvik eden programlar

oluşturmak ve gelişime açık bireylere yenilikçi siyasal katılım fırsatları sunmak faydalı olabilir.

Bu çalışmanın bazı sınırlamaları bulunmaktadır. Çalışma da kullanılan örneklemin demografik özellikleri belirli bir yaş gruba aittir, bu da genelleme yapmayı sınırlandırmaktadır. Gelecek araştırmalar, farklı demografik gruplar ve kültürel bağlamlarda kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini daha geniş ve çeşitli örneklemeler kullanarak ayrıntılı bir şekilde inceleyebilir. Ayrıca, kişilik özelliklerinin siyasal davranışlar üzerindeki etkilerini anlamak için uzun vadeli izlemler ve deneysel tasarımlar kullanılabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, kişilik özellikleri ile bireylerin siyasal katılım düzeylerini anlamak ve bu katılımı artırmak için bir çerçeve sağlamaktadır. Bu çalışma, demokratik süreçlerin güçlendirilmesi ve siyasal katılımın teşvik edilmesi için stratejik yaklaşımlar geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Araştırma bulguları, kişilik özelliklerinin siyasal davranışları nasıl şekillendirdiğini ve bireylerin siyasal sürece nasıl katıldığını daha derinlemesine anlamamıza olanak sağlamaktadır. Elde edilen sonuçlar, mevcut literatürle büyük ölçüde uyumlu olmakla birlikte, bazı farklılıklar ve yeni araştırma alanları da işaret etmektedir. Bu nedenle, kişilik ve siyasal katılım ilişkilerini daha iyi anlamak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bu çalışmanın bulguları, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki karmaşık etkilerini anlamada önemli bir katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akın, A., Savcı, M., Akın, Ü., & Özçelik, B. (2014). Algılanan politik öz-yeterlik ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *The Journal of International Social Research*, 35(7), 501-505. <https://doi.org/10.17719/jisr.2014.405>
- Allen, K. R. (1994). *The role of personality in shaping behavior*. Journal of Personality Studies, 12(1), 45-67. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1994.tb00012.x>
- Allport, G. W. (1929). The composition of political attitudes. *American Journal of Sociology*, 35(2), 220-238. <https://doi.org/10.1086/214673>
- Almond, G., & Verba, S. (1963). *The civic culture*. Princeton University Press.
- Atabey, G., & Hasta, D. (2018). Siyasal katılım, siyasal yeterlik ve toplumsal cinsiyet. *Nesne Dergisi*, 6(13), 484-516.
- Ay, İ. (2020). *Çağdaş psikoloji akımları: Politik psikoloji*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Ayata, G., & Gölgelioğlu, Klujs. (2016). Siyasal kültür. F. Acar & H. Faruk (Ed.), *Siyaset sosyolojisi içinde* (s. 299-328). Dipnot Yayınları.
- Ayhan, A. (1999). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248-287. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022-L](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L)
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.
- Barber, C., & Torney-Purta, J. (2009). Gender differences in political efficacy and attitudes towards women's rights as influenced by national and school contexts: Analysis from the IEA Civic Education Study. In D. Baker & A. W. Wiseman (Eds.), *Gender equality and education from international and comparative perspectives* (pp. 357-394). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/9781786350494-018>
- Barnes, S. H., & Kaase, M. (1979). *Political action: Mass participation in five western democracies*. Sage Publications.

- Baykul, Y., & Güzeller, C. O. (2020). *Sosyal bilimler için istatistik: SPSS uygulamalı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bennett, W. L. (2012). The personalization of politics: Political identity, social media, and changing patterns of participation. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 644(1), 20-39. <https://doi.org/10.1177/0002716212451428>
- Berelson, B. R., Lazarsfeld, P. F. M., & McPhee, W. N. (1954). *Voting: A study of opinion formation in a presidential campaign*. University of Chicago Press.
- Bizer, G. Y., J. A. Krosnick, R. E. Petty, D. D. Rucker, and S. C. Wheeler. (2000). *Need for Cognition and Need to Evaluate in the 1998 National Election Survey Pilot Study*, NES Pilot Study Report, No. nes008997.
- Blais, A. (2000). *To vote or not to vote?: The merits and limits of rational choice theory*. University of Pittsburgh Press.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A resource model of political participation. *American Political Science Review*, 89(2), 271-294. <https://doi.org/10.2307/2082975>
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. The Guilford Press.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Kaknüs Yayınları.
- Burns, N., Schlozman, K. L., & Verba, S. (2001). *The private roots of public action: Gender equality and political participation*. Harvard University Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E., & Stokes, D. E. (1960). *The American voter*. University of Chicago Press.
- Campbell, A., Gurin, D., & Miller, W. E. (1954). *The voter decides*. Row, Peterson, & Company.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., & Zimbardo, P. G. (1999). Personality profiles and political parties. *Political Psychology*, 20(1), 175-197.

- Caprara, G. V., Vecchione, M., Capanna, C., & Mebane, W. R. (2009). Political efficacy and its assessment: Validity and reliability of the political efficacy scale. *Journal of Political Psychology*, 30(3), 497-515.
- Caprara, G., & Vecchione, M. (2020). Personality and Politics. In P. Corr & G. Matthews (Eds.), *The Cambridge handbook of personality psychology* (pp. 413-424). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108264822.038>
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile nicel veri analizi rehberi*. Kibele Yayınları.
- Childs, S. (2004). A British gender gap? Gender and political participation. *The Political Quarterly Publishing*, Oxford.
- Coff  , H., & Bolzendahl, C. (2010). Same game, different rules? Gender differences in political participation. *Sex Roles: A Journal of Research*, 62(5-6), 318–333. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9729-y>
- Costa, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.2.322>
- Cottam, M. L., Mastors, E., Preston, T., & Dietz, B. (2017). *Siyaset psikolojisine giriş* (M. şenol,   ev.). Eksi Kitaplar.
- Craig, S.C., Niemi, R.G., Silver, G.E. (1990). Political efficacy and trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior*. 12(3), 289-314.
-   aha H. Aydın E. S,   aha   . (2014). *Değişen T  rkiye’de Kadın: T  rkiyede Kadının Sosyo- K  lt  rel, Ekonomik ve Siyasal Durumu*, KADEM, İstanbul.
-   aha,   ., & Guida, M. (2011). T  rkiye’de Partilerin Oy Toplama Stratejisi ve Se  men Davranışına Etkisi: 2009 Yerel Se  imleri İstanbul   rneği. *Liberal D  ş  nce Dergisi*(62), 167-198.
-   alışkan, K. (2016). Siyasal k  lt  r: Yeni yaklaşımlara genel bir bakış. *Marmara   niversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 4(2), 23-46. <https://doi.org/10.11622/sosbil.2016.002.001>

- Çalışkan, K. (2016). Siyasal kültür: Yeni yaklaşımlara genel bir bakış. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 4(2), 23-46.
- Çarkoğlu, A. (2007). A new electoral victory for the 'pro-Islamists' or the 'new centre-right'? The Justice and Development Party phenomenon in the July 2007 elections in Turkey. *South European Society and Politics*, 12(4), 501-519.
- Çavuşoğlu, H., & Pekkaya, M. (2016). Yerel seçimlerde genç seçmenlerin siyasal davranışlarına ilişkin bir inceleme: Bülent Ecevit Üniversitesi örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(29), 17-40.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Dahl, R. A. (1963). *Modern political analysis*. Prentice Hall.
- Dalton, R. J. (2008). *Citizen politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. CQ Press.
- Dalton, R. J. (2008). Citizenship norms and the expansion of political participation. *Political Studies*, 56(1), 76-98. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00757.x>
- Dalton, R. J., Van Sickle, A., & Weldon, S. (2010). The individual–institutional nexus of protest behaviour. *British Journal of Political Science*, 40(1), 51-73. <https://doi.org/10.1017/S0007123409990371>
- Demir, Z. (2015). Kadınların siyasete katılımı ve katılımı artırmaya yönelik stratejiler. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-47. <https://doi.org/10.5226/kadem.2015.002>
- Dinç, E., & Keçe, M. (2015). Demokratik katılım ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 177-207.
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper-Row Publishers.
- Duriez, B., & Soenens, B. (2006). Personality, identity styles, and religiosity: An integrative study among late and middle adolescents. *Journal of*

135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.11.007>

Durkheim, É. (1933). *The division of labor in society*. Free Press.

Durmaz, Ş., & Ören, K. (2017). Öz yeterlilik ve özgüvenin işgücü ve istihdama etkisine bir bakış. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 109-120. <https://doi.org/10.29048/aksarayiibd.282227>

Dursun, D. (2012). *Siyaset bilimi*. Beta Yayınları.

Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54(6), 408-423. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.6.408>

Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 93-111.

Erdinç, İ. E. (2018). Üniversite gençliği bağlamında siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 194-223. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.321177>

Erdoğan E. (2013). *Türkiye’de Gençlerin Siyasal ve Sivil Katılımı*, SAGE Yayınevi Araştırma-İnceleme, Ankara.

Erkenekli, M. (2009). *Türkiye’de sosyoekonomik statü (SES) gruplarına göre temel değerlerin farklılaşması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi

Eser, H. B. (2013). Siyasal bilgi edinme amacı ile internetin kullanımı, siyasal yeterlilik, ilgi ve katılım ilişkisi üzerine bir araştırma. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1873-1893.

Eser, H. B., & Dinç, M. (2012). Üniversite öğrencilerinin bireysel düzey değişkenlerinin siyasal öz yeterlilik algısı üzerindeki etkileri: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 159-187.

- Esmer, Y. (2002). At the ballot box: Determinants of voting behavior, Sabri Sayari and Yilmaz R. Esmer (Eds.), *Politics, Parties, and Elections in Turkey* (pp. 91-114). Lynne Rienner Publishers
- Evre, B. (2020). KKTC'deki ergen gençlerin siyasal katılım düzeyleri ve biçimleri: 9 yıllık kohort çalışması. *Turkish Studies*, 15(3), 1865-1888. <https://doi.org/10.1080/14683849.2020.1812055>
- Eymen, E. (2018, 2 Ekim). Bilimsel bir araştırma nasıl hazırlanır? SPSS kullanma kılavuzu. *İstatistik Merkezi*. www.istatistikmerkezi.com
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 429-456. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.429>
- Feist, J., & Feist, G. J. (2006). *Theories of personality* (6th ed.). McGraw Hill. New York
- Fernandez-Ballesteros, R., Diez-Nicolas, J., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., & Bandura, A. (2002). Determinants and structural relation of personal efficacy to collective efficacy. *Applied Psychology: An International Review*, 51(1), 107-125.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). Sage Publications Ltd.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (2008). *Social cognition: From brains to culture*. McGraw-Hill Higher Education.
- Fitzgerald, J. (2013). What does 'political' mean to you? *Political Behavior*, 35(3), 453-479. <https://doi.org/10.1007/s11109-012-9236-8>
- Freud, S. (1920). *Beyond the pleasure principle*. Liveright Publishing Corporation.
- Freud, S. (1930). *Civilization and its discontents*. W.W. Norton & Company.
- Furnham, A., & Fenton-O'Creevy, M. (2018). Personality and political orientation. *Personality and Individual Differences*, 129, 88-91. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.020>
- Garver, M. S., & Mentzer, J. T. (1999). Logistics research methods: Employing structural equation modeling to test for construct validity. *Journal of Business Logistics*, 20(1), 33-57.

- Gençöz, T., & Öncül, Ö. (2012). Examination of personality characteristics in a Turkish sample: Development of basic personality traits inventory. *The Journal of General Psychology*, 139(3), 194-216. <https://doi.org/10.1080/00221309.2012.681163>
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.). Pearson.
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., & Dowling, C. M. (2011). The big five personality traits in the political arena. *Annual Review of Political Science*, 14, 265-287. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051010-111659>
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., & Ha, S. E. (2011). Personality traits and participation in political processes. *The Journal of Politics*, 73(3), 692-706. <https://doi.org/10.1017/S0022381611000399>
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., & Ha, S. E. (2010). Personality and political attitudes: Relationships across issue domains and political contexts. *American Political Science Review*, 104(1), 111-133. <https://doi.org/10.1017/S00030554100000131>
- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., Dowling, C. M., Raso, C., & Ha, S. E. (2011). Personality traits and the Consumption of Political Information. *American Politics Research*, 39(1), 32-84.
- Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons. In L. Wheeler (Ed.), *Review of personality and social psychology* (Vol. 1, pp. 141-165). Sage.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann Jr., W. B. (2003). A very brief measure of the big-five personality domains. *Journal of Research in Personality*, 37, 504-528. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00046-1](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00046-1)
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 5-59.
- Gümüş, Ö. D. (2009). *Kültür değerler kişilik ve siyasal ideoloji arasındaki ilişkiler: Kültürlerarası bir karşılaştırma (Türkiye-ABD)*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Gürbüz, S. (2019a). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi* (1st ed.). Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz* (4th ed.). Seçkin Yayıncılık.
- Ha, S., Kim, S., & Jo, S. (2013). Personality traits and political participation: Evidence from South Korea, *Political Psychology*, 34(4), 511-522.
- Hague, R., Harrop, M., & McCormick, J. (2019). *Comparative government and politics*. Palgrave Macmillan.
- Hair, J. F. (2009). *Multivariate data analysis*. Prentice Hall.
- Heslin, P. A., & Klehe, U. C. (2006). Self-efficacy. In S. G. Rogelberg (Ed.), *Encyclopedia of industrial/organizational psychology* (Vol. 2, pp. 705-708). Sage Publications.
- Heywood, A. (2019). *Siyaset*. Felix Kitap.
- Highton, B., & Wolfinger, R. E. (2001). The political implications of higher turnout. *British Journal of Political Science*, 31(1), 179-223.
- Homana, G. A. (2018). Youth political engagement in Australia and the United States: Student councils and volunteer organizations as communities of practice. *Journal of Social Science Education*, 17(1), 41-54. <https://doi.org/10.4119/jsse-512>
- Hooghe, M. (2004). Political socialization and the future of politics. *Acta Politica*, 39, 331-341. <https://doi.org/10.1023/B:ACTA.0000034892.17478.35>
- Horn, J. (2001). Raymond Bernard Cattell (1905-1998). *American Psychologist*, 56(1), 71-72.
- Houghton, D. P. (2018). *Siyaset psikolojisi: Durumlar, bireyler, olaylar* (H. İnanc & D. Şekeroğlu, Trans.). Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research*. Pearson.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2017). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University Press.

- İslamoğlu, H., & Alınacak, Ü. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (4th ed.). Beta Basım Yayın.
- Jennings, M. K., & Niemi, R. G. (1974). *The political character of adolescence: The influence of families and schools*. Princeton University Press.
- Kakmacı, K. Y. v. Ö., Yenilmez, K., & Kakmacı, Ö. (2008). İlköğretim matematik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öz yeterlilik inanç düzeyleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-21.
- Kalaycı, Ş. (Ed.). (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım.
- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı siyasal katılma: Siyasal eylemin kökenleri üzerine bir inceleme*. İstanbul Üniversitesi, SBF Yayınları.
- Kansu, A. F. (2019). Politik öz yeterlik ve yaşam bağlılığı: Siyasi parti teşkilatlarında görev alan bireyler üzerinde bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(69), 1-12. <https://doi.org/10.17755/esosder.372508>
- Kapani, M. (2011). *Politika bilimine giriş* (27. baskı). Bilgi Yayınevi.
- Karaca, F. (2019). Din psikolojisi tarihinde psiko-biyografi geleneği. *Bilimname*, (40), 7-35. <https://doi.org/10.28949/bilimname.572714>
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*. Nobel Akademi.
- Karakoç, R. (2018). Siyasal katılma düzey ve biçimleri üzerine bir inceleme. *International Social Sciences Studies Journal*, 4(24), 5052-5058.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 51-64.
- Kim, T. K. (2015). T test as a parametric statistic. *Korean Journal of Anesthesiology*, 68(6), 540-546. <https://doi.org/10.4097/kjae.2015.68.6.540>
- Klandermans, B., & Oegema, D. (1987). Potentials, networks, motivations, and barriers: Steps towards participation in social movements. *American Sociological Review*, 52(4), 519-531. <https://doi.org/10.2307/2095581>

- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Koç, F. (2020). Politik pazarlama kapsamında seçmenlerin ilgilenim düzeylerinin incelenmesi. *Arcobar*, 1(1), 41-49.
- Le Bon, G. (1895). *The crowd: A study of the popular mind*. Macmillan.
- Le Bon, G. (1930). *Psychologie politique et défense sociale*.
- Lim, A. (2020, June 15). The big five personality traits. *Simply Psychology*.
<https://www.simplypsychology.org/big-five-personality.html>
- Loehlin, J. C., McCrae, R. R., Costa, P. T., & John, O. P. (1998). Heritabilities of common and measure-specific components of the big five personality factors. *Journal of Research in Personality*, 32(4), 431-453.
<https://doi.org/10.1006/jrpe.1998.2237>
- Marcus, G. E., Neuman, W. R., & MacKuen, M. (2000). *Affective intelligence and political judgment*. University of Chicago Press.
- Mardin, Ş. (1973). Center-periphery relations: A key to Turkish politics? *Daedalus*, 102(1), 169-190.
- Marx, K. (1844). *Economic and philosophical manuscripts*. (Çev. Wright, E. O.). Progress Publishers. (Eserin İngilizce çevirisi 1964'te yayımlanmıştır.)
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality* (pp. 159–181). The Guilford Press.
- McCrae, Robert R., and Paul T. Costa. 2003. *Personality in Adulthood. A Five-Factor Theory Perspective*. New York: The Guilford Press.
- McDonald, R. P., & Ho, M. H. R. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological Methods*, 7(1), 64-82.
<https://doi.org/10.1037/1082-989X.7.1.64>
- Milbrath, L. (1981). Political Participation. In *The Handbook of Political Behavior*. Boston Springer, MA, (197-240).

- Milburn, M. A. (1991). *Persuasion and politics: The social psychology of public opinion*. Wadsworth Pub Co.
- Mo, J., Brady, D., & Ro, J. (1991). Urbanization and voter turnout in Korea: An update. *Political Behavior*, 13(1), 21-32. <https://doi.org/10.1007/BF00987645>
- Mondak, J. J. (2010). *Personality and the foundations of political behavior*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511761512>
- Mondak, J. J., & Halperin, K. D. (2008). A framework for the study of personality and political behaviour. *British Journal of Political Science*, 38(2), 335-362. <https://doi.org/10.1017/S0007123408000173>
- Mondak, J. J., Hibbing, M. V., Canache, D., Seligson, M. A., & Anderson, M. R. (2010). Personality and civic engagement: An integrative framework for the study of trait effects on political behavior. *American Political Science Review*, 104(1), 85-110. <https://doi.org/10.1017/S0003055409990359>
- Niemi, R. G., & Hepburn, M. A. (1995). The rebirth of political socialization. *Perspectives on Political Science*, 24(1), 14-24. <https://doi.org/10.1080/10457097.1995.9941848>
- Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge University Press.
- Nur, E. (2024). *Çalışanların sergilediği presenteizm ve işe yabancılaşma davranışlarının yönlendirilmesinde hizmetkâr liderliğin rolü: Ampirik bir çalışma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Harran Üniversitesi.
- Ormrod, J. E. (2016). *Human learning* (M. Baloglu, Trans.; 6th ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özbay, Ö. (2008). Çapraz tablo analizi nasıl yapılır?: Pratik bir açıklama. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 459-470.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1*. Kaan Kitabevi.
- Özdamar, K. (2013). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB*. Nisan Kitabevi.

- Özkılıçcı, G. (2020). *Ebeveyn stilleri, siyasal toplumsallaşma, liderlik, kişilik ve oy verme davranışı arasındaki ilişkiler*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Özler, H. (2018). *Siyaset ve psikoloji* (2. baskı). Ekin Basım Yayın.
- Öztürk, M., & Ünal, V. (2019). Temel insani değerler ile yaşam doyumu arasındaki ilişki: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 36(1), 61-74. <https://doi.org/10.32600/huefd.433294>
- Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (1986). The elaboration likelihood model of persuasion. *Advances in Experimental Social Psychology*, 19, 123-205. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60214-2](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60214-2)
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137-174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Raanan Sulitzeanu-Kenan, & Halperin, E. (2013). Making a difference: Political efficacy and policy preference construction. *British Journal of Political Science*, 43(2), 295-322. <https://doi.org/10.1017/S0007123412000468>
- Rosenstone, S. J., & Hansen, J. M. (1993). *Mobilization, participation, and democracy in America*. Macmillan.
- Roskin, M. G., Cord, R. L., Medeiros, J. A., & Jones, W. S. (2017). *Political science: An introduction* (14th ed.). Pearson.
- Sadoğlu, H., (2018). Siyasal Sistemin Dinamik Yönü: Siyasal Katılma. *Siyaset Bilimi* (pp.165-183), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Sancar, S. (2008). Türkiye’de kadınların siyasal kararlara eşit katılımı. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 173-184.
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can’t a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55

- cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(1), 168-182.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.1.168>
- Schultz, S. E., & Schultz, D. P. (2007). *Modern psikoloji tarihi*. Kaknüs Yayınları.
- Schwartz, S. H. (2009). Basic human values. *Sociologie*, 42, 249-288.
<https://doi.org/10.1093/soc/42.3.249>
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Sears, D. O. (1987). *The role of psychology in political behavior*. In *Political psychology: A social science perspective* (pp. 220-245). Cambridge University Press.
- Sibley, C. G., Osborne, D., & Duckitt, J. (2012). Personality and political orientation: A meta-analysis and test of the threat-constriction model. *Journal of Research in Personality*, 46(6), 664-677.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2012.08.002>
- Specht, J., Egloff, B., & Schmukle, S.C. (2011). Stability and change of personality across the life course: the impact of age and major life events on mean-level and rank-order stability of the Big Five. *Journal of personality and social psychology*, 101 (4), 862-882.
- Strauss, J. P., Connerley, M. L., & Ammermann, P. A. (2003). The "threat hypothesis", personality, and attitudes toward diversity. *Journal of Applied Behavioral Science*, 39(1), 32–52. <https://doi.org/10.1177/0021886303039001002>
- Sulitzeanu-Kenan, R., & Halperin, E. (2013). Making a difference: Political efficacy and policy preference construction. *British Journal of Political Science*, 43(2), 295-322. <https://doi.org/10.1017/S0007123412000662>
- Şahan, S. (2020). *Liderin siyasal kimliğinin ve imajının seçmenin oy verme davranışındaki rolü*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gaziantep Üniversitesi.

- Şener, T., & Çağlar, N. (2020). Genç seçmenlerin siyasete olan ilgileri ve siyasal katılım açısından kümelenmeleri üzerine bir araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 514-531.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Taking multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (M. Baloğlu, Çev. Ed.). Nobel Akademik.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Brooks/Cole.
- Tarde, G. (1903). *The laws of imitation*. (Çev. Field, E. L.). Henry Holt and Company. (Eserin İngilizce çevirisi 1903'te yayımlanmıştır.)
- Taşkin, B. (2015). Voter Turnout in Turkey's Parliamentary and Local Elections (1950–2014): Does Participation Increase when Competition Decreases? *Turkish Studies*, 16(4), 465–486. <https://doi.org/10.1080/14683849.2015.1101350>
- Tatar, A. (2017). Büyük Beş-50 kişilik testinin Türkçeye çevirisi ve Beş Faktör Kişilik Envanteri kısa formu ile karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(1), 51-61. <https://doi.org/10.5455/apd.240803>
- Thompson, B. (2006). *Foundations of behavioral statistics: An insight-based approach*. Guilford Press.
- Tilly, C. (1978). *From mobilization to revolution*. Addison-Wesley.
- Turan, İ. (1986). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış* (3. basım). Der Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Türk Dil Kurumu sözlükleri. 20 Haziran 2024 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden edinilmiştir.
- Uğur, E., Akın, A. (2015). Yaşam Bağlılığı Ölçeği Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 424-432.
- UNESCO. (2001). *Universal Declaration on Cultural Diversity*. UNESCO.

- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2018). *World urbanization prospects: The 2018 revision*.
- Uysal, B. (2006). Siyasal katılma ve katılma davranışı üzerinde ailelerin etkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 17(4), 109-110.
- Ünal, A. B. (2016). Oy verme davranışı modelleri. İçinde *Siyasal katılım ve oy verme* (ss. 95-119).
- Valentino, N. A., Brader, T., & Groenendyk, E. (2011). Election Night's Alright for Fighting: The Role of Emotions in Political Participation. *Journal of Politics*, 73(1), 156-170.
- Van Deth, J. W. (n.d.). What is political participation? In *The Oxford Handbook of Political Behavior*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.68>
- Vecchione, M., & Caprara, G. V. (2009). Personality determinants of political participation: The contribution of traits and self-efficacy beliefs. *Personality and Individual Differences*, 46(4), 487-492.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.11.021>
- Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political democracy and social equality*. Harper & Row.
- Verba, S., Burns, N., & Schlozman, K. L. (1997). Knowing and caring about politics: Gender and political engagement. *The Journal of Politics*, 59(4), 1051-1072.
- Verba, S., Nie, N. H., & Kim, J. (1978). *Participation and political equality: A seven nation comparison*. University of Chicago Press.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.
- Wang, C.-H. (2016). Personality traits, political attitudes and vote choice: Evidence from the United States. *Electoral Studies*, 44, 26-34.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2016.07.004>
- Weber, M. (1904). *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*. (Çev. Parsons, T.). Scribner. (Eserin İngilizce çevirisi 1930'da yayımlanmıştır.)

- Weinschenk, Aaron C., and Costas Panagopoulos. 2014. "Personality, Negativity, and Political Participation." *Journal of Social and Political Psychology* 2 (1): 164– 182.
- Yalçın, Ö. (2016). Siyasal toplumsallaşma. *Siyaset psikolojisi* (Ö. Dirilen Gümüş, Ed., pp. 321-372). Nobel Yayıncılık.
- Yavuz, S. (2009). Hataları ardışık bağımlı (otokorelasyonlu) olan regresyon modellerinin tahmin edilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 123.
- Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2016). *Kişilik kuramları* (12th ed.). Pegem Akademi.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, V., & Bahçeci, D. (2014). *Gençlerin siyasi katılımı* (H. Akay, Trans.; E. Pultar, Ed.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, V., & Oy, B. (2014). *Türkiye’de gençler ve siyasi katılım: Sosyo-ekonomik statü fark yaratıyor mu?* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Zurcher, L., & Monts, J. K. (1972). Political efficacy, political trust, and anti-pornography crusading: A research note. *Sociology & Social Research*, 56(2), 211–220.

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırma, İstanbul medeniyet üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü doktora öğrencisi Merve BAŞARICI tarafından, doktora tezi kapsamında ve Prof. Dr. Alim YILMAZ danışmanlığında yürütülmektedir. Sorulara içtenlikle vereceğiniz her bir yanıt araştırmanın tamamlanabilmesi için çok önemlidir. Görüşmelerde isim bilgileriniz alınmayacak, elde edilen veriler topluca değerlendirilecek, bireysel değerlendirme yapılmayacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Yaşınız:

Doğum Yeri:

Cinsiyetiniz:

Okul türü:

a) Devlet b) Vakıf

Bölümünüz:

Hane Halkı aylık Gelir Durumu:

a) 11.400 TL'den az b) 11.400-21.400 TL c) 21.400-31.400 TL d) 31.400 -41.400 TL e) 41.400-51.400 TL f) 51.400 TL ve 61.400 g) 61.400 ve üzeri

Şuan kiminle yaşıyorsunuz?

a) Yalnız b) Ailemle c) Akrabalarımle d) Arkadaşlarımla e) Yurt
f) Diğer (belirtiniz).....

Yaşamınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?

a) Köy b) Kasaba c) İlçe d) Şehir e) Büyükşehir f) Yurtdışı

Şimdi size sayacağım kriterleri düşünecek olursanız, kendinizi siyasi yelpazenin neresinde görüyorsunuz? (TEK SEÇENEK)			
Atatürkçü/Kemalist	1	Siyasi görüşüm yok	6
Solcu	2	Diğer (Yazınız).....	7
Sağcı	3		
Muhafazakâr	4		
Milliyetçi	5		

En son seçimde hangi partiye oy verdiniz?

a)Ak Parti b) CHP c) MHP d)İyi Parti e) HDP/YSP f)Oy Kullanmam

g)Diğer (Yazınız.....)

Bu partinin tarafı olmak sizin için önemli mi?

a)Evet b)Hayır c)Kararsızım

Yeniden seçim olsa aynı partiye oy verir misiniz?

a)Evet b)Hayır c)Kararsızım

SİYASAL KATILIM ÖLÇEĞİ

No	Her bir ifadenin size ne kadar uygun olduğunu ifadenin yanındaki cevaplardan uygun olanını işaretleyerek belirtiniz. Kendinizi, gelecekte, olmak istediğiniz gibi değil, şu an durumunuza göre tanımlayın.	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
4	Güncel siyasi tartışmalara katılır mısınız?	()	()	()	()	()
5	Yerel yönetimlerle ilgili siyasi tartışmalara katılır mısınız?	()	()	()	()	()
6	Ebeveynlerinizle siyasi konuları tartışır mısınız?	()	()	()	()	()
7	Arkadaşlarınızla siyasi konuları tartışır mısınız?	()	()	()	()	()
13	Yerel yönetimlerin hizmetleri ile ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla tartışır mısınız?	()	()	()	()	()
14	Yerel yönetimlerin hizmetleri ile ilgili düşüncelerinizi aile bireylerinizle tartışır mısınız?	()	()	()	()	()
12	Gündemdeki siyasi konulara ilişkin siyasetçilere mektup/e-posta gönderir misiniz?	()	()	()	()	()
15	Sürelî yayınların editörlerine siyasal içerikli mektup/e-posta gönderir misiniz?	()	()	()	()	()
16	Gazetelerdeki siyasi haber ve yorumlara ilişkin kişisel düşüncelerinizi ilgili yayın kuruluşlarına/yazarlarına iletir misiniz?	()	()	()	()	()
17	İnternet sitelerinde yapılan güncel siyaset ile ilgili anketlere görüş bildirir misiniz?	()	()	()	()	()
1	Genel seçimlerde oy kullanır mısınız?	()	()	()	()	()
2	Yerel seçimlerde oy kullanır mısınız?	()	()	()	()	()
3	Halkoylamalarında (referandum) oy kullanır mısınız?	()	()	()	()	()
21	Siyasal konulardaki imza kampanyalarına katılır mısınız?	()	()	()	()	()
22	Yasal olarak izin verilmiş gösterilere, yürüyüşlere katılır mısınız?	()	()	()	()	()
23	İzinsiz olarak düzenlenen gösterilere, yürüyüşlere katılır mısınız?	()	()	()	()	()
24	Bir sendika tarafından düzenlenen grevlere katılır mısınız?	()	()	()	()	()
31	Genel seçim sürecinde siyasi parti liderlerinin düzenlediği mitinglere katılır mısınız?	()	()	()	()	()
32	Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarının mitinglerine katılır mısınız?	()	()	()	()	()
34	Siyasal faaliyetlerde kullanılmak üzere yardım toplar mısınız?	()	()	()	()	()
9	Hükümetlerin ülke yönetimine ilişkin politika/hizmetlerini takip eder misiniz?	()	()	()	()	()
10	Muhalefet partilerinin politikalarını takip eder misiniz?	()	()	()	()	()
11	Yerel yönetimlerin hizmetlerini takip eder misiniz?	()	()	()	()	()
26	Başkalarının mal ve mülküne zarar verme ihtimali olan eylemlere katılır mısınız?	()	()	()	()	()
27	Başkalarının canına zarar verme ihtimali olan eylemlere katılır mısınız?	()	()	()	()	()
28	Boykotlara katılır mısınız?	()	()	()	()	()
29	Propaganda amaçlı afiş asar mısınız?	()	()	()	()	()
30	Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. dağıtır mısınız?	()	()	()	()	()

TÜRK KÜLTÜRÜNDE GELİŞTİRİLMİŞ TEMEL KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ

YÖNERGE:

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin;

Kendimi biri olarak görüyorum.

<u>Hiç uygun değil</u>	<u>Uygun değil</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Uygun</u>	<u>Çok uygun</u>							
1	2	3	4	5							
	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun		Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Çok uygun
1 Aceleci	1	2	3	4	5	24 Pasif	1	2	3	4	5
2 Yapmacık	1	2	3	4	5	25 Disiplinli	1	2	3	4	5
3 Duyarlı	1	2	3	4	5	26 Açgözlü	1	2	3	4	5
4 Konuşkan	1	2	3	4	5	27 Sinirli	1	2	3	4	5
5 Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28 Canayakın/Dostça	1	2	3	4	5
6 Soğuk	1	2	3	4	5	29 Kızgın	1	2	3	4	5
7 Utangaç	1	2	3	4	5	30 Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8 Paylaşımçı	1	2	3	4	5	31 Görgüsüz	1	2	3	4	5
9 Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32 Durgun	1	2	3	4	5
10 Cesur	1	2	3	4	5	33 Kaygılı	1	2	3	4	5
11 Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34 Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12 Çalışkan	1	2	3	4	5	35 Sabırsız	1	2	3	4	5
13 İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	Yaratıcı					
14 Girişken	1	2	3	4	5	36 (Üretken)	1	2	3	4	5
15 İyi niyetli	1	2	3	4	5	37 Kaprisli	1	2	3	4	5
16 İçten	1	2	3	4	5	38 İçine kapanık	1	2	3	4	5
17 Kendinden emin	1	2	3	4	5	39 Çekingen	1	2	3	4	5
18 Huysuz	1	2	3	4	5	40 Alıngan	1	2	3	4	5
19 Yardımsever/destekleyici	1	2	3	4	5	41 Hoşgörülü	1	2	3	4	5
20 Kabiliyetli	1	2	3	4	5	42 Düzenli	1	2	3	4	5
21 Üşengeç	1	2	3	4	5	43 Titiz	1	2	3	4	5
22 Sorumsuz	1	2	3	4	5	44 Tedbirli	1	2	3	4	5
23 Sevecen	1	2	3	4	5	45 Azimli/hırslı	1	2	3	4	5

